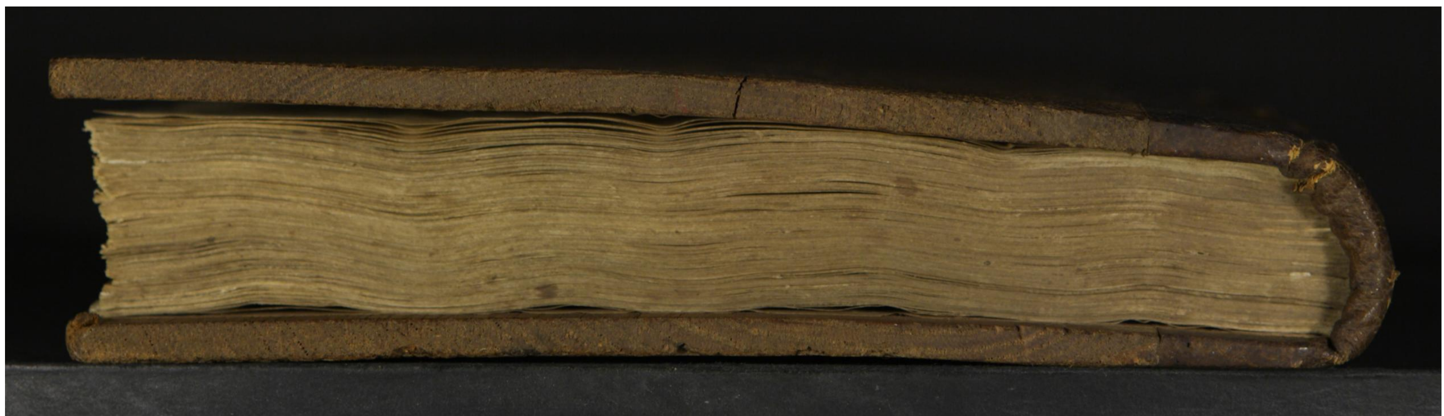

GRAM. VEN
VEN.
IENSON
14...
INCUNABULI
C
7
27
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

Anza 4289:

IN HOC VOLVMINE HAEC CONTINENTVR.

DIOMEDIS DOCTISSIMI AC DILIGENTISSIMI LINGVAE LATINAE PERSCRVTATORIS DE ARTE GRAMMATICA OPVS VTILISSIMVM.

DIOMEDES ATHANASIO SALVTEM DICIT.

a RTEM MERAE LATINITAtis puræq; eloquētiæ magistrā sub ĭcudē litterarū faciliter procudēdo formatam humanæ claritatis: hanc cum cognouissem excellentē facundiam tuā plurimi facere: desiderio tuo libenter indulgens summo studio (quātum mediocris admodum ingenii mei qualitas capere patiebatur) trino digestam libello dilucide expeditam censui esse mittendam: quia ipsos aurium meatus audita sciētia complere absētia denegatū est. Sane nequid esset ĭcognitum: uitanda fuit nimium cōstricta breuitas. Est.n. lucubrationis ĭdustria studiiq; collatio tripartita: ut secundum trina ætatis gradatim legētium spatia lectio probabiliter ordinata crimen prolixitatis euadat: tediumq; demulceat. Quæ quidem in tribus diuisionibus quāuis paruula sit: tamen in singulis suā continet breuitatem. Quamobrem (ut mea fert opinio) spero tibi aliisq; legentibus magno usui fore. Igitur totius operis prima pars uniuersi sermonis mēbra cōtinet. Altera non solum obseruationes: quæ arti grammaticæ accidere solēt: sed etiam structuram pedestris oratiōis uberrime pleneq; demōstrat. Que in quoq libro continentur

Tertia pedum qualitatem poematum genera metrorūq; tractatus plenissime docet. Superest ut singula recolēdo memoriæ tenus mādētur: ne frustra cum tēpore euanescat labor. Quod tāto maxīe rudibus præstare cognoscimus: qui rusticitatis enormitate culti sermonis sauciant: immo deformāt examussim normatā orationis integritatē: politūq;

Hic liber est Conventus S.ti Dominici de Prato: quem R.dus Prior pro.sis Fr. Nicholaus Nichelosius, ex mera liberalitate donavit Ano Dni 1547.

eius lumē infuscāt ex arte prolatū: quāto ipsi a pecudibus differre uident.

Rtis grammaticæ auctores exordiū scribendi uarium diuersumq; sūpserunt. Quidā enim ab ipsa arte cœperūt: alii ab elemētis uel litteris: multi a casibus: plæriq; a partibus orationis: nōnulli a uoce: pauci a nōinū decliatione. Nos uero ab ipsa oratiōe īcipimus. Hæc enī secreta pectoris arguēs ad līguā sui gubernatricē migrat mobili quodā uocis articulatæ spiritu rotūdoq; gubernaculi moderamine tēperata & interiore uicino aere pectoris argutia uerberato palatoq; sensim paulatīq; pulsato uelut internuntius ac proditor humanæ gentis ad indicia exprimendæ cogitationis per os sermonēq; rationabiliter agitatur. Hoc enim suo magnoq; beneficio expressa ratione sermōis nos cæteris separat ab aīalibus: sola hōines natura fatet atq; demōstrat. Huic igit demus totius opusculi nō immerito principatū: cuius talis habetur diffinitio: Oratio est structura uerborū composito exitu ad clausulā termīata. Quidā sic eam diffiniūt: Oratio est cōpositio dictionū cōsumās sententiā remq; perfectā significās. Scaurus sic: Oratio est ore missa & p dictiōes ordinata pronūciatio. Oratio autē uidet dicta q̄si oris ratio: uel a græca origīe: hoc ē sermociari. Vn̄ Hōeri uersus: ἀπὸ τοῦ ὀαρίζειν

οὐ μέν πως νῦν ἐςὶν ἀπὸ δρυὸς οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης

τῷ ὀαριζέμεναι ἅτε παρθένος ἠΐθεός τε

παρθένος ἠΐθεός τε ὀαρίζετον ἀλλήλοισι. Orō ē sermo cōtextus ad clausulā tendens. Clausula est cōpositio uerbo℞ plausibilis structuræ exitu termīata. Partes orationis sūt octo: Nomen: Pronomen: Verbū: Participiū: Aduerbium: Cōiunctio: Præpositio: Interiectio. Scauro uidet & Appellatio. Ex his primæ quattuor declinabiles sūt: sequētes īdeclīabiles. Latini articulū: græci īteriectionē nō adnumerāt. Genera nominum sunt principalia tria: masculinū: fœminum: & neutrum. Masculinum est: cui numero singulari

casu nomĩatiuo ꝓnomẽ præponit᷑ hic: ut hic Cato. Fœminin̄u est: cui nūero singulari casu nomĩatiuo pronomẽ præponitur hæc: ut hæc Iulia. Neutrū est: cui nūero sĩgulari nomĩatiuo casu pronomẽ præponitur hoc: ut hoc templū. Ex his quartū genus cōmune nascit᷑: quod fit duobus modis. Sūt .n. cōmunia duū generꝝ ex masculĩo & fœminĩo ut hic & hæc homo hic & hæc sacerdos. Itẽ triū generꝝ ex masculĩo & fœminĩo & neutro: ut hic & hæc & hoc fœlix. Est & quintum genus quod græce ἐπικοινον dicitur: latĩe promiscuū uel subcōmune uocāt: quod aut specie masculini gn̄is & declĩatur & simul significat etiā fœmininū genus: ut hic passer: aut declĩat᷑ specie fœminĩi gn̄is ac etiā masculinū genus significat: & sic sub uno gn̄e utrūq; ĩtelligit᷑ ut hæc aquila.

Numerus est ĩcremētū quātitatis ab uno ad plura procedẽs. Numeri sunt duo sĩgularis: ut hic præceptor: pluralis: ut hi præceptores. Dualis .n. duntaxat apud græcos ualet: apud nos excludit᷑ de quo etiā mox referemus.

Figura est discrimen sĩpliciū dictionum & cōpositarꝝ. Figuræ nominibus accidūt duæ: sĩplex & cōposita. Simplex: ut doctus: Cōposita: ut indoctus. Cōponunt᷑ autẽ nomĩa modis quattuor: ex duobus integris ut suburbanus: ex duobus corruptis: ut opifex & artifex: ex integro & corrupto: ut ĩeptus: ex corrupto & integro: ut armipotens. Cōponitur autem de pluribus quæ παρασύνθετα græci appellant: ut inexpugnabilis imperterritus inexplicabilis irremeabilis.

Casus sūt quidā gradus declinatiōis: dicti ꝙ per eos plæraq; nomina a prima sui positiōe inflexu uarient᷑ & cadant. Alii sic: Casus sūt uariationes & compositiones in declinatione nominis per ĩmutationẽ nouissimæ syllabæ. Sunt numero quidẽ sex: Nomĩatiuus: Genitiuus: quẽ quidam patriū uocāt: Datiuus: Accusatiuus: Vocatiuus: & Ablatiuus. Ratiōe tamẽ sūt quiq;: Nomĩatiuū .n. optime casū esse noluerūt: quādoquidẽ sit positio nōinis uel rectus nōinibus uel declĩatiōibus regula: quẽ nomĩatiuū græci nō πτῶσιν sed ὀρθὴν uel εὐθεῖαν uocant καταχρηστικῶς tamẽ nomĩatiuū casum

Varro

diximus. Ablatiuũ græci nõ habẽt: hũc tamẽ Varro sextũ: interdum latinũ appellat: quia latinæ linguæ proprius est: cuius uis apud græcos per gẽitiuũ explicat͛. Per hos itaq; casus obliquos nomen sic declinabitur.

Cato nomen appellatiuũ gñis masculini numeri singularis figuræ sĩplicis casus noĩatiui & uocatiui: quod decliabit͛ sic.

Hic Cato: huius catonis: huic catoni: hunc catonẽ: o cato: ab hoc catone. N. P. Hi catones: hoꝝ catonum: his catõibus: hos catones: o catones: ab his catonibus.

Iulia nomẽ appellatiuũ gñis fœminini nũeri sĩgularis figuræ sĩplicis casus noĩatiui & uocatiui: quod decliabit͛ sic. N. S.

Hæc Iulia: huius iuliæ: huic iuliæ: hanc iuliam: o iulia: ab hac iulia. N. P. Hæ iuliæ: haꝝ iuliarum: his iuliis: has iulias: o iuliæ: ab his iuliis.

Templũ nomẽ appellatiuũ gñis neutri numeri sĩgularis figuræ simplicis casus nominatiui accusatiui & uocatiui: quod declinabitur sic:

Hoc Templũ: huius templi: huic templo: hoc templũ: o tẽplum: ab hoc templo. N. P. Hæc templa: hoꝝ temploꝝ: his templis: hæc templa: o templa: ab his templis.

Sacerdos nomen appellatiuum cõmunis generis figuræ simplicis numeri sĩgularis casus nominatiui & uocatiui: quod declinabitur sic:

Hic & hæc Sacerdos: huius & huius sacerdotis: huic & huic sacerdoti: hunc & hanc sacerdotẽ: o & o sacerdos: ab hoc & ab hac sacerdote. N. P. Hi & hæ sacerdotes: horum & harum sacerdotum: his & his sacerdotibus: hos & has sacerdotes o & o sacerdotes: ab his & ab his sacerdotibus.

Fœlix nomẽ appellatiuũ generis cõmunis triũ generꝝ figuræ sĩplicis numeri singularis casus nominatiui & accusatiui & uocatiui: quod declinabitur sic:

Hic & hæc & hoc Fœlix: huius & huius & huius fœlicis: huic & huic & huic fœlici: hunc & hanc fœlicẽ & hoc fœlix: o & o & o fœlix: ab hoc & ab hac & ab hoc fœlice uel fœlici. N. P. Hi & hæ fœlices & hæc fœlicia: horum & harum & horum

fœlicium : his & his & his fœlicibus:hos & has fœlices & hæc fœlicia:o & o fœlices & o fœlicia:ab his & ab his & ab his fœlicibus.

Omnia noīa latīa noīatiuo casu sing. lr̄is.xii.extremis termināt͛ uocalibus quīq; ut.a.e.i.o.&.u.ut siscēna:monile:sinapi:cicero:cornu:& semiuocalibus sex.l.m.n.r.s.& .x.ut cōsul:templū:pecten:cæsar:liuius:silex.Itē muta una.t.ut caput. Sūt qui adūt.c.ut lac.quod Varro artis grammaticæ doctor exterminat.Genitiuus casus sing.aut totidē syllabis cōstar͛ debet:quot noīatiuus eius:ut Virgilius uirgilii:Terēcius terentii ob id geminata i : aut una syllaba excedere:ut Hector hectoris:& Nestor nestoris.Aliquando etiā duabus syllabis accrescit : ut supellex supellectilis : iter itineris:anceps ancipitis:præceps præcipitis.

Formæ decliationū nominū:ut quibusdā uidet͛ :sūt septem. Prima est quæ genitiuū singularē mittit in æ gn̄e dūtaxat tā mas.q̄ fœmi.ut Aeneas ænæ:Latona latonæ.Secūda facit genitiuū in i in ōni gn̄e: ut puer pueri:laurus lauri: cælū cæli.Tercia est:quæ ī genitiuo i gmīata gn̄e tātū mas.& neutro termīat͛. Mas.ut Virgilius uirgilii.neutrū:ut īgeniū ingenii.Quarta ī omnign̄e ī is:ut orator oratorisoro oronis:sidus sideris.Quīta in.us.mas.dūtaxat &.fœmi.mas.ut portus:fœmi. ut porticus. Sexta in ei similiter duntaxat gn̄is mascu.& fœmi.ut dies diei acies aciei.Septima in.u.genere tātū neutro:ut geuu cornu.Et huiusmodi noīa neutra nūero sigu.monoptota tantū sūt.Græca quoq; noīa græcæ decliatiōis regulā seruāt:& genitiui triphariæ ꝓferunt͛:quoꝝ noīatiui sūt hi.ω.η.αν.utκα λυψώ καλυψους:calypso calypsus μανθω μανθους mātho māthus:& θίσβη θίσβης thisbe thisbes: ἐυτέρπη ἐυτέρπης euterpe euterpes: πὰν πᾶνος:pan.panos.Accusatiuus uero plærūq;n noīatiuis addit.Vocatiuus est similis noīatiuo.Ablatiuo casu sīgularis nūeri obseruata nouissīa syllaba lr̄a ue facile demonstrabit quomodo plurale nūeꝝ decliare debeāus .Omnia noīa ablatiuo casu si.qīnq; lr̄is uocalibus termīant͛.a.e.i.o.& u.

Quot et q̄ littere terminant

Varro .c. exterminat

Quot nominū formę

Declinatiō quorūdā nominū grecorū

& noīatiuus

Quot litteris īn ablatiuo

exceptis ꝓnoĩbus qbuſdã: ut ab eodẽ quodã ab hoc. Item his quæ ſunt aptota in his enim regula non tenetur.

Quæcũq; igit̃ noĩa gñe maſ. & fœ. ablatiuo caſu ſin. a lr̃a fuerĩt termĩata addita. e. lr̃a faciũt noĩatiuũ & uocatiuũ plu. maſ. ut ab hoc ænea ab hoc poeta ab hoc ãchiſa hi æneæ hi poetæ hi ãchiſæ & . o. æneæ. o. poetæ. o. ãchiſæ. Sed huius noĩs abltũs duplex ẽ: dicius. n. ab hoc ãchiſa & ab hoc anchiſe. & ſiqdẽ erit ntũs hic anchiſa: ut hic poeta. Si uero hic ãchiſes ntm̃ habet: aliter declĩatur q̃ duo noĩa ſupraſcripta. Illa. n. aut in as uel ĩ a efferũtur uelut hic æneas hic poeta. Hoc aũt ĩ es ntõ caſualiter declinat̃ q̃ duo ſupraſctipta: ut hic ãchiſes. hoc ſi ſic declĩatur ĩmutat quatruor caſus ſigu. datiuũ actm̃ uoctm̃ & abltm̃: uelut huic anchiſæ: hũc anchiſẽn : o. ãchiſe: ab hoc ãchiſe: cũ ntõ æneas & poeta ſic declĩabitur: uelut huic æneæ: huic poetæ: hũc æneã: hũc poetã. o. ænea: o. poeta: ab hoc ænea: ab hoc poeta: ut uideantur hæc noĩa ſyllabas depoſitas habere ĩ datõ qdẽ æ: ĩ actõ am: ĩ uocatõ a. abltõ ſimiliter. a. Illud aũt in dtõ. æ. ĩ actõ en: ĩ uctõ e: in ablatõ: ſimiliter e: ut tm̃modo gtm̃ ſin. ſupradictis noĩbus ſimilẽ hẽãt: Itẽ ut fœminĩa ab hac muſa: hæ muſæ: &. o muſæ: rẽota aũt. e. lr̃a & poſita. s. lr̃a faciũt ĩ utroq; gñe actm̃ plu. ut ab hoc ænea: hos æneas. Similiter ab hac muſa: has muſas. Itẽ ſi rẽoueas. s. lr̃am & adieceris. ꝝ. ſyllabã fiet genitiuus plu: ut ab hoc ænea: hoꝝ æneaꝝ: ab hac muſa: harum muſaꝝ. Sublata aũt de ablatõ ſin. a nouiſſĩa & appoſita is ſyllaba fit datiuus & abltũs plu. ut ab hoc ænea his & ab his æneis. Nã deabus: filiabus: libertabus: mulabus: & qcqd huiuſmodi ẽ diſcernẽdi ſexus gr̃a cõtra ratiõem & præceptum eſt identidem ab hac amphora: haꝝ amphorarum.

Quæcũq; noĩa abltõ caſu ſin. nũero maſ. & fœ. dũtaxat gñe e lr̃a ꝓducta finiũt̃ addita. s. ſĩiliter faciũt ꝓducta nouiſſĩa ſyllaba ntm̃ actm̃ & uocatm̃ plu. ut ab hoc & ab hac die: hi dies: hos dies: o dies. Rẽota aũt. s. lr̃a adiectaq; . ꝝ. ſyllaba fiet gtũs plu. ut ab hoc & ab hac die: hoꝝ dieꝝ. Si rẽoueas ꝝ & appõas bus ſyllabã facies dtm̃ & ablatm̃ plu. ut ab hoc &

ab hac die: his & ab his diebus. Dū tam̄ sciaūs fœmi. gñe plu. ntm̄ nō debere dici. i. hæ dies: licet fœ. gñe sigulariter dicaūs. Cætera hoꝝ similia noīa fœ. ꝓferūt tm̄: ut spēs materies luxuries quaꝝ plu. gtm̄ nō similiter adseruabis sicut ī die & meridie p. rū. sed p. um. syllabā: ut spērū materierū luxurierū: sed cōsuetudo. rū. effert: ut spērū. Sed ueteres ī hac specie decliāti ōis gtm̄ sin. similē ntō dicebāt unde īueīmus ī qbusdā hæc ꝓuīcies: huius ꝓuincies: nō huius prouīciei. Noīa quæ abla. casu nu. sin. e. lr̄a correpta fuerīt termīata ea ī gñe mas. & fœ. adiecta. s. lr̄a ntm̄ & accu. & uo. plu. faciūt ꝓducta ultīa syllaba ut ab hoc & ab hac diuite: hi & hæ diuites: hos & has diuites: o &. o. diuites. Interdū correpta ultīa ntm̄ plu. faciūt: ut ab hac daphnide: & ab hac bachide: hæ daphnides: & hæ bachides: o daphnides: &. o. bachides. Nā accu. has daphinidas: has bachidas facit. Neutrali uero gñe abltō sin. ultīam lr̄am. e. in. a. uerte & fiet ntūs. accu. & uoca. plu. ut ab hoc ore: hæc ora & hæc ora: o. ora. G. plu. ī ōni gñe abla. correpta. e. lr̄a finitus pari modo facit: si aut rēota. e. aut ī. i. cōuersa adieceris. um. syllabā: ut ab hoc & ab hac paupe: hoꝝ & haꝝ paupeꝝ: ab hoc & ab hac diuite: hoꝝ & haꝝ diuitū. Dtm̄ uero & abla. plu. mittēt ī. bus. ut his & ab his paupibus. his & ab his diuitibus. Cōtra hāc regulā īueīmus ab hoc uase hoꝝ uasoꝝ: his uasis.

Noīa q̄ abltō casu nu. sin. i. lr̄a finiūt gñe mas. & fœ. sublata. i. ultīa & adiecta. es. syllaba ꝓducta faciūt ntm̄ & uoca. plu. ut ab hoc & ab hac agili: hi & hæ agiles: &. o. agiles. Nā actūs iuxta regulā manēte. i. lr̄a debet ꝓnūciari: ut hos & has agilis: ut ē ōnis hoīes. Sed usus eū ad ntī & uoca. formā traduxit. In neutrali autē gñe ad sin. abla. adiecta. a. lr̄a fiet ntūs ac. & uo. plu. ut ab hoc agili: hæc agilia: &. o. agilia. G. uero plu. ī oī gener̄ pari mō facies si adiicies. ū. syllabā. abla. sī: ut ab hoc & ab hac & ab hoc agili: hoꝝ & haꝝ & hoꝝ agiliū. Itē ī oī gñe. d. & ab. plu. facies si sī. abla. adiicies. bus. ut ab hoc & ab hac & ab hoc agili: his & ab his agilibus. Hoꝝ aūt noīū q̄ gtō casu plu. ī iū. syllabā. exir̄ possūt decliātio multiplex nullo catholico cōtiner̄ qa p multa noīa & uarias lr̄as excurrit ideo quæstio dirigi

Variae casus rationes

tur. Vtrũ hæc ĩferã quæ has uident̃ formas retinere. Vna eoꝝ quæ ntm̃ sin. ĩ õni gñe & cõmũi siue monosyllaba siue polisyllaba sit ĩ. N. S. lr̃is termĩant̃ qualibet præcedẽte uocali tanq̃ prudẽs prudẽtiũ demẽs clemẽs amẽs nocẽs. Ex hac itẽ regula est parẽs parẽtiũ mẽs frons. Altera eoꝝ quæ fœminĩa & dissyllaba sũt & ĩtra modũ positiõis cõtinẽt̃ dũtaxat nũero sin. tã ntõ. es. ꝓducta. i. exeũt præcedẽte alia cõsonate q̃ abltõ. e. correpta finiũt̃: ut ẽ hæc nubes: & ab hac nube hæc clades: hæc sedes: hoꝝq; gtũs plu. accrescẽte una syllaba emittit̃ & p. ium. exit ut nubiũ. Tertia idẽtidẽ eoꝝ quæ dissyllaba sunt ntõ casu sin. is. termĩant̃ siue mas. & fœmi. siue cõmũia sint & similẽ ntõ gtm̃ hñt pari modo gtũi plu. p. iũ exeunt. Masculi: ut orbis: ignis. Ab hoc catholico r̃cedit panis. Fœmi. ut turris puppis: nauis: peluis. Sed hæc abltm̃ duplicẽ ĩterdũ hñt & p. i. & p. e. lr̃am correptã ꝓferũt̃. Et hæc regula actm̃ sin. ĩ fœmi. gñe dũtaxat sĩpliciter p. i. lr̃am ĩterdũ ꝓfert: ut pupĩ: turrĩ. Plu. uero melius ĩ. is. ut has puppis: turris. hoꝝ multa cernĩus cõsuetudĩe cõmota quæ a supioribus discrepãt. Item coĩa: ut ciuis. Cõtra hãc regulã ĩueĩt̃ canis. Quarta quoq; eoꝝ spẽs est quæ abla. p. i. lr̃am hñt & sũt triũ gñum: & gtm̃ plu. sine dubio p iũ. termĩant: ut hic & hæc agilis: & hoc agile. Itẽ facilis ab hoc & ab hac & ab hoc facili: hoꝝ & haꝝ & hoꝝ faciliũ. Similiter ex hac regula ẽ salutaris: & fœlix.: faciũt. n. ab hoc salutari: horũ salutariũ: ab hoc fœlici: hoꝝ fœliciũ. Sed ĩ his tm̃ noĩbus obseruabĩus hæc quæ dũtaxat fuerĩt appellatiua: tũc abltõ. i. lr̃a termĩant̃. Nã si ꝓpria fuerĩt noĩa tũc abltõ. e. lr̃am oportet hr̃e: ut ab hoc fœlice: ab hoc salutare. Nihilomĩus tñ plu. gtm̃ eũdẽ seruãt tm̃ abltm̃ sin. uariãt ĩ differẽtiã ꝓprii noĩs & appellatiui. Itẽ neutra quæ abla. sĩ. i. lr̃a terĩant̃ gtõ plu. p. iũ. exire debent: ut ẽ ab hoc mõili: hoꝝ mõiliũ: ab hoc cubili: hoꝝ cubiliũ. Itẽ noĩa quæ abla. sin. o. lr̃a finiũt̃ apposita. ꝝ. syllaba gtm̃ plu. faciũt: ut ab hoc puero: hoꝝ pueroꝝ: & rẽota. o. lr̃a & apposita. i. faciũt ntm̃ & uoca. plu. ut ab hoc puero hi pueri. o pueri. Itẽ adiecta. s. lr̃a faciũt dtm̃ & abltm̃ plu. ut hi pueri his pueris: ab his pueris. Abltõ uero casu sĩ. adiecta. s. lr̃a facit

actm̄ plu. ut ab hoc puero: hos pueros. Neutrali uero gn̄e si abltō sin. sublata. o. lr̄a nouissīa. a. lr̄am īpones fiet ntūs accusa. uoca. plu. ut ab hoc tēplo: hæc tēpla: & hæc tēpla: o. tēpla. Pari aūt mō & neutrali gn̄e fiet ge. plu. si abla. sī. adiicies. rꝝ. syllabā: ut ab hoc tēplo hoꝝ tēploꝝ. Pauca ad modū normæ dissētiūt. Inueīus. n. ab hoc modio: hoꝝ modiū. Item ab hoc nummo: hoꝝ nūmū: ab hac domo: haꝝ domuū: domibus: ab hoc iugero: iugeꝝ: iugeribus: ab hoc uase: hoꝝ uasoꝝ: his uasis: ab hoc schemate: hoꝝ schēatū: his & ab his schēatibus. Veꝝ euphoīa ī dictioībus plus īterdū ualet: q̄ analogia uel regula præceptoꝝ. Noīa quæ abla. casu nūero sin. u. lr̄a finiūt mas. & fœ. gn̄e adiecta. s. lr̄a faciūt ntm̄ actm̄ & uoca. plu. ut ab hoc uersu: & ab hac manu: hi uersus: hos uersus: &. o. uersus: hæ manus: has māus: &: o. māus. Gtm̄ uero plu. ex alio scribēdū ē. Neutrali aūt gn̄e adiecta. a. lr̄a faciūt ntm̄ actm̄ & uocatiuū plu. ut ab hoc cornu: hæc & hæc cornua. o. cornua. G. uero plu. pari mō ī ōni gn̄e facies si adiicies abla. sin. ū. syllabā: ut ab hoc uersu: hoꝝ uersuū: ab hac manu: haꝝ manuū: ab hoc cornu: hoꝝ cornuū. Dtūs quoq; & abltūs plu. ī ōni generī pari modo fiet: si abla. sin. u. lr̄am ī. i. cōuertas & adiicias bus. syllabā: ut ab hoc uersu: his uersibus: ab his uersibus: ab hac manu: his maībus ab his maībus: ab hoc cornu: his cornibus: ab his cornibus. Sed ī qbusdā necesse ē. u. lr̄am retīerī euitādæ ābiguitatis gr̄a: ut partubus: artubus arcubus: tribubus. Meīerīus aūt quædā noīa uel auctoritate ueteꝝ uel euphōia modo secūdo: mō quarto ordīe decliari: ut domus: ficus: laurus: quercus: & cōplura arboꝝ noīa. In plu. nūero noīū formæ casuales sūt sex Senaria: Quīaria: Quaternaria: Ternaria: Bipartita. Sīplex uel unica: quæ sic ordīant. Senaria est cū p sex casus nūero sin. nomē ī decliatiōe uariat ueluti unus solus. Quīaria est quæ per quīq; casus obliquos decliat: ut pater mater. Quaternaria ē quæ p quatuor casus decliat ut puer: aper. Ternaria ē quæ tribus casibus obliqs decliat: ut fabula. Bipartita ē quæ alterna casuū productiōe correptiōeq; uariat: ut genu: cornu: gelu: Hæc. n. duobus modis tm̄ in decliatiōe uariat

N. numerum quo pacto inflectatur

N. partubus non partibus dici differentie causa

Differentes forme in plurali numero

quod qdẽ ꝑductiõe & correptiõe distĩguimus. Nã ĩ ntõ actõ & uocatiõ correpta. u. ꝓferũt̃ ĩ gtõ dtõ & abltõ ꝑducta. Simplex uel unica ẽ quæ ꝑ õnes casus uniformiter currit: nec usq̃ ĩ declĩatõe uariat̃: ut frugi: nequã: nihili: Hæc etiã a græcis aptota dicũt̃ quæ a prima sui positione nõ cadunt. Harꝝ senaria modũ unũ hẽt & ẽ uniformis. Quinaria modos duos admittit: Primum dũ in declĩatione casus ntũs & uo. sociãt̃: ut pater mater. Secũdus cũ dtõ abltũs similis ẽ: ut docto. Quaternaria fit modis sex. Primus cũ ĩ uno noĩe gtũs & dtũs similes sunt: & uoca. & abla: ut æneas. Secundus modus cum ntũs & uoca. & datũs & abla. ut aper caper. Tertius modus cum gtũs & uoca. similes sũt & dtũs & ablatũs: ut Virgilius. Quartus modus cũ ntũs & uoca. sũt similes & gtũs cũ dtõ: ut dies res spẽs. Quĩtus cũ ntũs & gtũs & uoca. sibi similes sũt cæteris distãtibus: ut pãis: cãis. Sextus cũ oĩa neutra gtm̃ ĩ. s. lr̃am mittũt ut sidus. Ternaria itẽ fit modis sex. Prĩus quotiẽs ntũs & ge. & uo. ĩ. is exeũt & da. & abla. ĩ. i. ut agilis facilis. Secũdus quotiẽs no. & ge. & uo. ĩ. us. da. & abla. ĩ. u. ut portus. Tertius cũ ntũs sin. ĩ. a. exit ut poeta. Quartus quotiẽs ntũs da. uoca. & abltũs sibi cõgruũt: ut thysbe. Quintus quotiẽs ĩ. o. exeũt fœminĩa quæ sũt græca: ut Sappho. Sextus in oĩbus neutris quæ ĩ. i. lr̃am termĩant gtm̃: ut scãnũ. Biptita cũ ntũs accu. & uo. similes ĩueĩũt̃. Itẽ gtõ dtũs & ablatũs: ut genu: ueru. Hæc enim duobus tm̃ modis ĩdeclĩatiõe uariãt̃ quod qdẽ ꝑductione & correptiõe distĩguimus. Sĩplex uel unita: cũ ꝑ oẽs casus nom̃ uniformiter currit & nusq̃ ĩ declĩatiõe uariat̃ & fit in. iis. quæ etiã a græcis aptota dicũt̃: & a prĩa sui posiõe nõ cadũt: ut frugi neq̃ nugas nihil: De q̃ forma sũt etiã noĩa nũerorꝝ ĩdeclinabilia a quattuor usq; ad cẽtũ. Nã ab uno usq; ad tres ꝑ õnes casus numeri declinant̃: & item a ducentis & deinceps præter mille. Sunt quoq; alio genere monoptota quæ per ablatiuum tantũ modo enunciant̃ & ob id monoptota dicunt̃: ut sponte. Item diptota intelliguntur ea quæ singulari numero casu tãtũ modo uocatiuo. similiter efferũt̃ cæteris differẽtibus: ut Iuppiter. Triptota sunt quæ idẽtidẽ trina rõne tenẽt̃. Prima

q̃ sunt monoptota / diptota &c

est q̃ nũero sin. p õnes casus noĩa decliãt̃ ĩ plu. tñ tribus casibus tm̃ efferũt: ut maria rura. Tetraptota uero ĩtelligũt̃ quæ ntõ & uoca. casu deficiẽte p cæteros enũtiant̃ ut Iouis.
Decliãtio cõpositorum nominũ tribus formis ordiat̃. Pria est: quotiẽs aĩaduertius ea que ex duobus nominibus cõposita erũt ex utraq; pte decliari. i. cũ ãbo noĩa decliãt̃: ut populus. ro. eques romãus: prætor urbãus: liber pater longa alba. Secũda est cũ ea quæ ex ntõ casu sin. & gtõ casu sin. & gtõ tã sin. q̃ plu. cõposita fuerit ea parte declinari tm̃ qua fuerit ntũs. i. cũ prius mouet̃ & posterius nõ decliat̃: ut tribunus plæbis præfectus eqtũ: tribũus militũ: pater & mater familias. Tertia cũ ex obliquo & ntõ obliquũ ĩdecliabile hẽbit idest cũ prius uersa uice nõ mouet̃ & posterius decliat̃: ut senatus cõsultũ: plæbis scitũ. Prouidẽdũ est: ut ne ea noĩa cõponamus quæ aut cõposita sũt: aut cõponi nõ possũt.
Chriarum exercitatio ĩ casus sic uariat̃. Noĩatiuo casu nũeri sin. Marcus Portius Cato dixit lrãrum radices amaras esse fructus iocũdiores. Gẽitiuo casu. M. Portii Catonis dictũ fert̃ lrãrũ radices amaras esse fructus iocũdiores. Datiuo casu Marco Portio Catoni placuit dicere lrãrum radices amaras eẽ fructus iocũdiores. Actõ M. Portiũ Catonẽ dixisse ferũt lrãrum radices amaras ẽe fructus iocũdiores. Voca. o. M. Porti Catone tu egregie dixisti lrãrum radices amaras eẽ fructus iocũdiores. Ablatiuo a. M. Portio Catõe dictũ accepĩus lrãrum radices amaras eẽ fructus iocundiores. Numeri. Plurali.
Hi. M. Portii Catones dixerũt lrãrum radices amaras eẽ fructus iocũdiores. Horum. M. Portiorum. Catonũ dictũ putãt lrãrum radices amaras eẽ fructus iocũdiores. His. M. Portiis Catonibus placuit dicere lrãrum radices amaras eẽ fructus iocũdiores. O Marci Portii Catones quã pulcherrime dixistis lrãrum radices amaras esse fructus iocũdiores: A Marcis Porciis Catonibus dictũ nõ ignorarur lrãrum radices amaras esse fructus iocũdiores: Hoc quoq; exẽplo cætæræ quoq; chriarum decliationes subiiciẽtur. N. P. Virg. Maro dixit auri sacra fames. Similiter. P. Virg. Maro dixit: Degeneres aĩos timor arguit.

Quõ declinent̃ nomina composita

Chria

Item Marcus Porcius Cato dixit: leges neruos eẽ ciuitatum: Itẽ Demosthenes, oraror athẽieñ ĩterrogatus quomodo orator factus sit: respõdit: plus uino ĩpendens oleũ. Similiter noĩatiuo Diogenes cynicus philosophus ĩ die accensa lucerna quærebat hominẽ. Genitiuo diogẽis cynici phĩ meridie fertur. id quoque Vocatiuo o diogenes cynice philosophe dixisti id quoq;. Ablatiuo a diogene cynico philosopho meridie traditũ est ĩ die accensa lucerna quæsitũ hominẽ esse. Casus noĩatiuus trahit uerbũ tertiæ ꝑsõæ: ut dicit: fert̃: noĩat̃. Loquimur. n. sic: cato se uticæ occidisse fert̃. Põpeius ĩ littore ægypti occidisse fertur: noĩat̃ inter auctores Cælius. Item Virgilius æneida fecit. casus uocatiuus secũdã ꝑsonã accipit tanq̃ Virgili scribe Cicero responde. Prĩa ꝑsõa nõ eget casu: sed mittit noĩatiuũ: ut seruio ĩgẽuis. Verba diuersis casibus apud romãos hoc modo iũgunt̃. nam cũ ab omni sermone græco loquela latĩa pẽdere uideat̃ quædã ĩuẽiunt̃ uel licẽtia ab ãtiquis uel ꝓprietate latĩæ lĩguæ dicta præter cõsuetudinẽ græcoꝝ: quæ idiõata appellant̃. Nã ĩuẽimus quæ græci ꝑ datiuũ dicunt: hæc a romanis ꝑ genitiuũ elata: ut pudet me amoris. Quæ græci ꝑ gẽitiuũ dicũt: hæc ꝑ datiuũ usurpata: ut parco tibi. Cæteros itẽ alios casus ꝓ aliis dictos: quos cũ exẽplis ĩ suo quoq; loco ponẽus. Sũt. xviiii. præterea figuræ quæ cõsuetudĩe qdẽ ꝑ aliũ casũ dicunt̃: ab ãtiqs aũt ꝑ diuersũ. Vtor hac re nos dicius. Ab ãtiqs utor hãc rẽ dictũ est. Quæ & ipsa ĩ sequẽtibus expõemus. Hæc igit̃ idiõata multifarie efferunt̃: ꝑ uerba: ꝑ participia: ꝑ appellatões: ꝑ aduerbia. Per uerba quidẽ sic. Verba genitiuis casibus sic iũgunt̃. Memor sũ bonoꝝ. Obliuiscor iniuriæ. Misereor pueroꝝ. Reminiscor doloris. Discrutior aĩmi & anĩo dicimus. Miseret me tui. Piget me facti. Pudet me gratiæ. Pœnitet me laboris Tedet me operis. Venit mihi ĩ mentẽ huius rei. Doleo uicẽ tui meã & tuã. Pertesũ est ĩiuriæ. Egeo uictus & uictu dicimus. Accuso te huius rei. Pertesũ est me tui. Vnde Virgilius: Si non pertesum thalami. Sed & datiuo dixerũt: ut Gracchus in Luciũ Metellũ: Vsq; adeo ptrtesum mihi esse.

Item quædam nomina for-
ma participioꝝ posita ge-
nitiuo casu iungũtur: ut
Patiens laboris.
Negligens amicorum.
Appetens pecuniæ.
Fugitans litiũ: ut Teren. Cu
piẽtissimus legis: ut Salu.
superlatiuo facto ab eo
quod est cupiẽs: quoniã
participia & accusatiuo
copulantur: ut
Appetens pecuniam.
Fugitans litem.
Cupiens legem. Et cætera hu
iusmodi figuras suoꝝ uer
borũ sectantur. Quæ aũt
pro appellatiõibus sumũ-
tur: hæc genitiuum admit
tunt: ueluti
Amans filii.
Egens pecuniarum.
Item omnes appellationes
quæ ĩ tor terminantur de
riuatæ a uerbis eundẽ geni
tiuũ casũ admittũt: ueluti
Cupitor sum huius rei.
Certus sum huius rei & in
certus.
Inscius sum doloris.
Dubius itineris.
Cupidus honoris.
Ignarus belli.
Securus amoris.
Studiosus picturæ.
Conscius facti.
Plenus bonorum.
Compos uoti. Et siquod ali-
ud ĩuenitur ita figuratur.
Pauca sunt quæ casũ nõ req
runt: ut oriens: & alia ut
sñia poscit casũ recipiunt:
ut negligẽs sũ ĩ hac re & ex
præterito itẽ participioꝝ
noĩa sicut appellatiua aut
secũde nominũ declinatio
nis aut quartæ. Secundæ:
ut pfectus: execratus: aper
tus. Quartæ: ut risus. Sed
hæc nomĩa quæ ex præteri
to tẽpore participioꝝ fiũt
nõ habẽt casus secũdæ de-
clinatiõis: ex quibus geni-
tiuũ quædam recipiunt.
Victus animi.
Expertus belli.
Expertus autem bellum per
accusatiuum fit participi-
um. Verbum enim huius
participii idest experior: ac
cusatiuũ recipit casum: ut
Experior discipulos.
Similis sum tui moribus.
Interest illius tertiæ personæ
sic effertur. nam prima in
terest mea: secunda inter-
est tua. Similiter refert me
a: refert tua: refert illius.
Per ablatiuum autem sic: ut
Dignus hac re: & siquid

tale aliquid inueniatur p̃ utroſq; caſus id affigura tur: ut Dignus ſũ huius rei & hac re.
Sed prius græca figura pro fertur. Apud illos .n. ge nitiuo caſu iũgit᷑: ut ἄξι ος ἐιμὶ τοῦτου τοῦ πρά γματος.
Amans mei.
Plenus huius rei & hac re dicimus.
Ablatiuo uerſus ille teſtatur Virgi. Crura thymo ple næ. Idem: Plenaq; ſagit tis threiciis pharetram. Ait autem Teren. Plenus rimarum ſum.
Verba qbus hæc cõueĩũt:
Suadeo tibi.
Cedo potenti.
Miniſtro parenti.
Dono propinquo.
Subſcribo epiſtolis.
Pareo legibus.
Reſideo prouinciæ.
Adimo & aufero & demo & ſubduco tibi uitium.
Dico & obiicio tibi.
Excidit mihi ſcalprum.
Succurrit mihi hæc res.
Subeo oneri.
Impropero tibi.
Præpono te illi.
Antepono diuitiis amicum.
Præfero añfero nũmis ãicicia
Corripio arripio rapio tibi.
Parco peccanti.
Noceo tibi.
Euello eruo illis oculos.
Frãgo mĩuo rũpo illi caput.
Præcipio tibi.
Abduco tibi.
Rependo tibi.
Conſulo prouideo pro ſpicio tibi.
Auello amico.
Similis ſum tibi figura.
Subtraho amico.
Obſtrepo illi.
Obripio iudici.
Extorqueo uolenti.
Vacat liquet mihi.
Derogo tibi.
Supplico tibi.
Studeo litteris.
Creſcit illi.
Adſum clienti.
Proſum omnibus.
Obſum inimicis.
Præſum prouinciæ.
Alienus ſum tibi.
Ante ſto & præſto tibi & an teeo datiuo dicimus: ut Ci cero: Omnibus ĩtelligẽtia ãteibat. Itẽ de deorũ natu ra libro terio. Homĩes om nibus beſtiis antecedũt. & Salu. Præſtare cæteris anĩa libus. Sed & accuſatiuo

ut Virgilius: Vel magnũ
præstet achillem.
Anteeo quoq; illũ accusatiuo casu: ut Teré. Hoꝝ ãte eo sapiẽtiã. Plautus: Multos uirorũ anteit sapiẽtia.
Largior amico.
Insidior hostibus.
Medeor ægroto. hoc autem perfecta specie caret.
Anteferor omnibus.
Præferor uobis.
Conuicior debitori.
Geniculor uictori.
Præuaricor obnoxio.
Patrocinor patriæ.
Ancillor Amicor Blandior magistro.
Imprecor malis.
Moderor Misereor tibi.
Furor tibi.
Sunt etiã plurima idiomata: quæ ex nominibus omnium declinationum ordinantur: & per datiuum coniuncto alio uerbo efferuntur: non tamen omnibus gñibus ueluti primæ coniug. fœminío genere: ut
Curæ mihi est doctor.
Miseriæ mihi est labor.
Infamiæ mihi est amor.
Moræ illi sum.
Gloriæ mihi est patria:
& similia.
Secundæ gñe neutro: ut
Vicio do hanc rem.
Testimonio tibi sum.
Auxilio tibi sum.
Præsidio consilio commodo gaudio mihi est aduersarius.
Bono mihi est ueritas.
Argumẽto mihi est ꝓbitas.
Muneri tibi do librum.
Pignori do uestem.
Oneri est mihi hæc res.
Cordi mihi est amicitia.
Item masculini generis.
Dolori & terrori mihi est iudicium.
Honori ducitur apud nos hæc res.
Vsui tibi sum.
Risui mihi est hoc.
Risui hominem habeo.
Despectui te habeo.
Quæstui mihi est hæc res.
Sunt nomina quæ datiuũ casum trahunt.
Intentus studiis.
Inimicus malis.
Audiens dicto.
Inuidus pari.
Maliuolus bono.
Proximus studenti.
Habitabilis uiæ.
Vtilis uirtuti.
Aptus scænæ.

Grauis patribus.
Sunt alia quæ accusatiuũ casũ trahũt: sed figurate.
Exosus bella.
Alia ablatiuum: ut
Secundus ab Hercule.
Quartus a Perseo.
Alia septimum: ut
Mactus uirtute.
Insignis fama.
Vehemens facundia.
Infirmus ætate.
Gloriosus eloquentia.
Incusatiui idiomata: quæ ex uerbis nascuntur: & in accusatiuum efferuntur.
Accuso adulterum.
Insimulo illum.
Interrogo & postulo te.
Excuso innocentem.
Adiuuo timidum.
Interpello consularem.
Aequo magistrum.
Aequiparo patrem.
Vsurpo antiquitatem.
Increpo seditiosum.
Impetro honorem.
Incoho opus.
Derideo imperitum.
Iubeo famulum.
Mereo subscriptionem stipẽdium & coronam.
Moneo puerum.
Inuideo illi pulchritudinẽ.
Admoneo illum hanc rem.
Refero ad patrem.
Decet me dignitas.
Assideat te & tibi honor.
Attendo te oculis.
Attendo tibi mente.
Manet te. Virgi. Te quoq; magna manẽt nostris penetralia regnis. Item: Qui te cunq; manent isto certamine casus: Et me turne manent. Et te turne nefas te triste manebit Supplicium. Idẽ: Tamen hæc eadẽ matriq; tuæ generiq; mãebũt. Et tibi pœna manet.
Corripio tardum.
Incipio historiam.
Irruo in hostem.
Impetum in te facio.
Irrumpo in bestiam.
Tango genua.
Cupio magistratum.
Reprehendo rectorem.
Appeto amicitiam.
Consulo rectorem.
Arguo hominem.
Accerso eũ & aĩaduerto eũ.
Negligo mandatum.
Contemno legem.
Despicio prætextam.
Sperno militem.
Accedo tibi & ad te.
Eadem tibi sentio.
Peto domum.
Offendo iudicem.

Concedo tibi munus.
Labefacio hominem.
Concupisco domum.
Corrigo peccantem.
Non āplius unā noctem sē/tio honorem.
Conuenio medicum.
Impedio lectorem.
Audio oratorem.
Commuto culcitram.
Adeo præsidem.
Memini hāc rē & huius rei.
Et impersonalia.
Iuuat me.
Decet uirginē: sic pœnitet & piget.
Comitor amicum.
Comitor amico p ablatiuū passiua significatione fit.
Calumnior uiduam.
Conor magnam rem.
Execror meretricem.
Criminor sacrilegum.
Aspernor pauperem.
Despicor uicinam.
Periclitor hospitem.
Recordor speciem.
Reminiscor factum & facti & facto.
Ingredior forum.
Aggredior pactionem.
Obliuiscor hanc rem & hu/ius rei.
Mereor laudem.
Intuor imaginem: & intui/tus sum.
Sequor herum.
Consequor dignitatem.
Adipiscor premium.
Alloquor commilitones.
Nanciscor occasionem.
Partior fortunam.
Adorior hominem.
Inuehor in hominē æmulū & inuectus sum.
Ordior hanc rem.
Experior notarium.

Ablatiui idiomata quæ ex uerbis nascuntur.

Libero puerperam dolore.
Onero asinum salibus.
Satio seruos pane.
Saturo te pulmento.
Abdico filium domo.
Priuo malum dignitate.
Milito sub illo.
Sustineo me arte mea.
Fraudo latronem deposito.
Orbo crudelem filiis.
Regno in urbe.
Impero gentibus: & frequē/tatiuum imperito.
Vaco culpa & scriptura mi/litiæ.
Sacrifico uictima.
Communico cum illo & tecum furto.
Tempero me uino.
Postulo a iudice.

comitor passiuum

Exulto uictoria.
Flagro amore.
Exæquo te cum deteriore.
Comparo te cum deo.
Pugno cum riuali.
Certo cum æmulo: certo autem tibi.
Litigo cum amico.
Ardeo cupiditate.
Careo cupiditate.
Priuo te lumine.
Prohibeo te limine.
Abstineo te cibo.
Pendeo te sed melius ex te.
Egeo laude & indigeo.
Impleo te uino.
Item cum præpositiõe ablatiuũ casũ trahunt hæc ita:
Abhorreo ab illo. Lucretius:
Vulgus abhorret ab hac.
Discedo a petulãte.
Desisto ab incœpto.
Discrepo ab ignauo.
Dissentio ab æquitate.
Item nomina: ut
Oriundus ex aphrica.
Longinquus ab achaia.
Diuersus a peccato.
Itẽ per ablatiuũ efferimus:
Emo asse: & per genitiuũ ad uerbia hæc duo: ut græci: quanti emisti: tanti emi.
Afficio te gaudio.
Deficio luctu.
Imbuo aram sanguine.

Intendo te oratione.
Contendo cum improbo.
Confligo tecum.
Iungo te cum minore.
Concumbo cum uxore.
Coeo cum muliere.
Confero te cum potentiore.
Cedo possessione.
Interdico illi amicitia.
Velo te ueste.
Induo te armis.
Liberor molestia.
Donor imagine.
Oneror uino.
Satior cibo.
Saturor pulmento.
Abdicor prætura.
Sustentor arte.
Fraudor deposito.
Priuor dignitate.
Afficior lætícia.
Imbuor sanguine.
Inundor iracundia.
Lætor labore.
Glorior uictoria.
Dominor græcis & dominatus sum.
Dignor te salutatione.
Comitor rustico: Comitatur autem illũ actiua significatione per accusatiuũ.
Sermocinor tecum.
Luctor cum athleta.
Impersonale conuenit mihi tecum.

In gratiam tecum redeo.
Gaudeo agricultura.
Bene mereor de te.
Male mereor de illo.
Vtor toga. Virgi. Vtere sorte tua. Sed hanc rẽ utor ueteres dixerunt. Quod illa ætas magis ad hæc utenda idonea esset. Item nam in prologis scribundis operã abutitur & abutor charta.
Nitor baculo.
Labor causa uel cogitatione uel proposito.
Diuellor a te.
Auellor auulsus sum.
Distrahor: a comite.
Fungor officio & honore.
Sed ueteres fungor hanc rẽ dixerunt.
Defungor muneribus & periculis & uita.
Fruor diuitiis, specie perfecta caret.
Alienus a crimine.
Indignus parentibus.
Contentus paucis.
Incensus amore.
Orbus patria.
Fuluus oculis.

Ex his noĩbus quædã accipiũt suũ uerbũ & faciũt uim uerbi: ueluti cõtentus sũ: fictus sũ: orbus sũ: raucus sũ: Et õnes cõpatiões ablatĩũ rcipiũt ueluti studiosior fratribus agilior patre.

Opus est mihi monito: opus mihi fuit. Sed ueteres per incusatiuũ hæc idiomata sæpissime quidẽ protulerũt. Opus est mihi hanc rem. Sed apud ueteres inueĩmus hoc dici per omnes casus præter uocatiuũ. Veluti est opus mihi hæc res: huius rei: huic rei: hanc rem: hac re. Illud autẽ est obseruandũ maxĩe. Nã ut græci dicũt χρεῖαν ἔχω χρεῖαν εἶχων nos nõ dicĩus opus habeo: opus hẽbã: sed opus ẽ mihi: opus erat mihi. Et quod illi dicũt. πατὴρ βούλεται ὑπὸ σοῦ nos dicĩus pater uult te: præceptor uolebat te: & similia. Præterea multa sunt quæ per ablatiuũ casum romani solẽt efferre. Immẽsa. n. est huius casus licentia & utuntur eo sæpissime pro duobus casibus genitiuo & datiuo. Nã multa quæ græci per hos casus dicunt nos per ablatiuũ efferimus per noĩa & participia & pro genitiuo accipiunt. Per nomina singulariter. Põpeio cõsule. Pluraliter. Põpeio & crasso cõsulibus.

Duce patre. ducibus patribus. Varia uictoria bellum. Homo mira eloquentia. Magnis uiribus adolescens. Bona forma

mulier. Et similia per nomina & participia instantis tempo ris sic. Deo uolente. & diis uolentibus. Te præsente. & nobis præsentibus. Cedente aduersario uici. Cedentibus aduersariis uicimns. Audiente ipso præceptore legi. audientibus ipsis præceptoribus legimus & similia. Per participia præteriti temporis sic. Peracto tempore. peractis temporibus · Cœpto bello. Ita actis recitatis litteris & similia. Sed in hoc præterito tempore ablatiuus & pro nominatiuo accipitur & intelligitur pro infinitiuo tempore ἀόριϲον græci uocant & apud nos est ĩ participiis ueluti singulariter audito hoc uerbo respondit. Pluraraliter auditis his uerbis respõderunt. Pluraliter & singulariter auditis his uerbis respondit. Inuenta ueritate tacuit. Peracta oratione sedit. Viso fratre gauisus est & cætera quæ sunt similia.

Pro datiuo sic utimur ablatiuo ueluti ex prima declinatione nominum singulariter.

Cura consumitur.	Et cum pronominĩbus.
Cura consumuntur.	Hoc tempore nihil habeo.
Ex secunda.	Illis temporibus ua
Studio te uinco.	luit hæc lex.
Ex tertia dolore uictus est.	Hoc anno nõ uidi eum.
Ex quarta.	Hac uia.
Aestu solutus est.	His rebus & similia.

Hactenus de ablatiuo casu certum ab his quidem discrepant qui etiam septimum casum assumũt qui est ablatiuo similis: ratione autem non congruit: cuius differentiam inserere nõ piguit. Ita casus ablatiuus præpositiones sẽper recipit & uno modo profertur: cum a persona ablatum quid significet: aut a re: aut a loco: cuius uis apud græcos bipartita est. aut enim per genitiuũ aut per aduerbia localiter posita & a nomine deriuata explicabitur. Per genitiuũ sic cum a persona ablatum quid significetur: ueluti. Ab oratore accepi.

De septimo casu

Item ex libro ciceronis ἐκ τοῦ βιβλίου κικέρωνος intellectum est.

Per adurbia aũt quæ a loco significatum demonstrant: ueluti

Aroma in aphricam rediit: uel

A troia uel ilio nauigauit æneas: quod apud illos ĩterpretatᷣ aduetbialiter ſic. τροίηθεν ἰλιόθεν ἔπλευσεν ἀινείας.

Item & cætera ſimiliter.

Septimus uero caſus iis præpoſitionibus quæ ablatiuo caſui conueniunt ſubtractis profertur modis quatuor.

Primo cum in perſona: aut in loco: aut in re intelligitur: ueluti in ſcipione militaris uirtus emicuit. In monte caucaſo pœnas luit prometheus. In ſtatua ciceronis uictoria coniuratorum ſcribitur. Et ĩterpretatur talis figura per datiuū. Quæ regula etiam in nominibus quorū datiuus & ablatiuus idē eſt obſeruatur ut ab hoc uirgilio: huic uirgilio: & ab hac ſecuri: huic ſecuri: ab hoc ſuaui: huic ſuaui.

Secundo cum duo ablatiui copulati genitiuo græco interpretantur: uelut ducente deo: elapſus eſt æneas.

Incuſãte cicerone catilina conuictus eſt. Studente ſacerdote differentia inuenta eſt.

Item multum intereſt utrum dicamus ab hoc præſenti accepi: an hoc præſente ab alio accepi. Similiter ab oratore uenio & oratore magiſtro utor.

Tertio modo cum hanc figurã græcam latine dixerimus ſpe poſſe. uoluntate latrocinandi: cōſilio inſidiandi.

Quarto ut Scaurus retulit: cum latinum eloquium in quodã uerbo deficit: uelut in illo.

Nullo timore hoſtium caſtra irrupit.

Nulla ſpe rerum potiundi. Vallo foſſa mœnia circundat..

Nullis cuſtodibus palladium ereptum eſt. Nullis inſidiis palam uictus eſt hoſtis.

Vbiq;.n. deficit latinus ſermo. ſcilicet ideo quia duo ablatiui noīales ſunt copulati: quod ſi unus participalis ſit non deficit latinus ſermo ſed plenus eſt: ut ſupra relatum eſt. Ducente deo elapſus eſt æneas & cætera quæ ſecundo expoſuimus.

Idiomata omniū caſuum quæ ſupra genitiui datiui & accuſatiui & uerbū paſſiuum diſcrucior animi animū & animo.

Arectus ſum animi & animum. Diſcruciatus ſum.

Genitiui & ablatiui nomina Diues sum agrorum & agris.
Foelix huius rei & hac re.
Genitiui accusatiui & ablatiui assis & assé & asse & iūctū
uerba actiua præsto omnibus & omnes idest melior sum.
Præsto autem tibi: prebeo: tibi: derogo tibi & illi.
Plus mihi derogo: plus mihi abrogo:
Tertiæ accusatiuum detraho tibi: & de te.
Primæ moderor militibus & milites moderatus sum.
Medeor puero: & puerum medicatus sum.
Datiui & ablatiui secundæ actiuæ timeo patriæ & de patria.
Tertiæ actiuæ metuo tibi: & de te.
Incusatiui & genitiui secundæ actiuæ:
Admoneo te meritum: & meriti admonui.
Corruptum actiui memini patronum: & patroni.
Passiuæ tertiæ. Reminiscor hospitem: & hospitis.
speciem perfectam non habet.
Obliuiscor cognatum: & cognati oblitus sum.
Incusatiui & ablatiui secundæ.
Oleo unguentum. Cicero in Antonium. Vinum redolētibus & marsus hircum. Terentius. Olet unguenta de meo. Ouidius autem uitiose hac re oleo. Perq; locos sacros & olentia sulphure fertur. Et Virgili. quidam putant sic dixisse. Redolentq; thymo fragrātia mella. Sed frustra. Est enim ordo redolēt mella fragrātia thymo. Nam fragrare quidem ablatiuo dicimus casu. Et redoleo cum præpositione.
Tertiæ Cedo fortiori palmam: & palma cessi.
Concedo possessionem: & possessione concessi.
Offendo glebam: & gleba offendi.
Aduerbium Clam custodē & custode & clanculū & clāculo.
Genitiui & incusatiui & ablatiui secundæ.
Inuideo tibi gloriæ gloriam & gloria
Tertiæ Potior regni. Vt Cicero. rerum potiri uolunt: & regnum ut Terentius patria potitur cōmoda & regno: ut Virgilius. Et auro ui potitur. & Ouidius. Mars uidet hanc uisamq; cupit potitur q; cupitam

Genitiui & ablatiui nomen. Plenus sum gaudii: & gaudio.
Secundæ egeo uictu & uictus egui & indigeo & indigui & indigus.
Passiuum secundæ: ut Impleor carne & completus sum.
Ablatiui & datiui primæ. Opto diis: & a diis.
Ablatiui & incusatiui secundæ. Caueo mihi a latrone: & latronem caui: Precor ab ioue: & iouem.
Passiuum tertiæ. Induor tunicam: & tunica induor.
Idiomata quæ ueteres quidem per accusatiuum tulerunt nos autem per datiuum secundum græcos efferimus.
Actiuæ primæ. Obiurgo filium ueteres dicebant.
Nos autem obiurgo filio per datiuum: ut græci
Excanto te. nos excanto tibi.
Per actiuum. Illi secundæ impendo te: nos impendo tibi.
Tertiæ. Attendo legentem: nos attendo legenti.
Aduerto te nos aduerto tibi.
Assido socium: noc assido socio.
Illudo hominem: nos illudo homini.
Prestolor nutricem: nos præstolor nutrici.
Sed hoc ueteres secundum græcos
Quid tibi futurum est: nos quid te futurum est.

n Omen est pars orationis cum casu sine tempore rem corporalem proprie cõmuniter ue significans: Proprie: ut roma tyberis. comuniter: ut urbs flumen. Sed ex hac diffinitione Scaurus dissentit separat enim a nomine appellationem & uocabulum & horum trina est diffinitio talis.

Nomen est quo deus aut homo propria dumtaxat discrimĩatione pronuntiatur: cum dicitur ille Iupiter. hic apollo. Cato iste. hic Brutus.

Appellatio quoq; est communis similium rerum enuntiatio specie nominis: ut homo. uir. fœmina. mancipium. leo. taurus. hoc enim animo auribus q; audientis affert animalium

esse quidē duo gn̄a tātū sed sine speciali discriminatiōe. Nā ne quis homo ne quis uir ne qua fœmīa ne quod mancipiū nec qualis leo taurus ue est diffinitur. Appellationi fere accidunt eadem quæ nomini.

Q[uid] uocabulū

Itē uocabulū est quo res inaīales uocis significatione speciem noīs enūciamus: ut arbor lapis herba toga & his similia.

Vocabulo accidunt eadem quæ appellationi.

Vn[de] nomen

Nomē aūt dicit̃ quod unāquāq; rem monstrat ac notet quasi notamen media syllaba per sincopen subtracta uel a græca origine παρὰ τὸ ὄνομα.

quot nomini accidu[n]t

Nomini accidunt obseruationes hæ qualitas: genus: numerus figura comparatio casus.

d[e] qualitate

Qualitas nominū bipartita est aut.n. propria sūt noīa aut appellatiua. Quædā propria sunt & appellatiua. Propria sūt quæ propriā & circūscriptā qualitatē specialiter significant. Itē quæ unica & sola sūt deoꝝ: ut Iupiter & quæ bina liber pater. hōinū: ut romulus: urbiū: ut roma: prouīciaꝝ: ut aphrica: īsulaꝝ: ut sicilia: mōtiū: ut pyrene fluīnū: ut tyberis.

quot p[ro]prioru[m] spe[cie]s

Proprioꝝ nominū quattuor sunt species: prænomen nomen cognomen agnomen.

q[ui]d p[ra]enomen

Prænomē ē quod noībus gētiliciis præpoīt̃: ut. M. P. Cato.

q[ui]d p[ro]priu[m] nomen

q[ui]d gentiliciu[m]

q[ui]d cognomen

Nomē ꝓpriū est gentiliciū id est quod originē gentis uel familiæ declarat: ut Portius Cornelius Iulius. Cognomē ē quod uniuscuiusq; propriū est & noībus gentiliciis subiungitur: ut Cato: Scipio: Cæsar. Ordinant̃. n. sic. M. Porti. Cato. P. Corne Scipio. C. Iulius. Cæsar. Agnomē quoq; ē quod extrīsecus cognomētū adiici solet ex aliqua ratione uel dicit̃ quæ sitū: ut est Censorinus Aphricanus Numātinus & similia. Huiusmodi aūt noīum ordīatio sicut Arūcius Claudius asserit a græcis tracta demōstrant̃. Quæ quidē ut sit magis intellectui perspicua ad imaginē illoꝝ eē cōposita. Exēpli gr̄a hæc subiiciēda decreui. Apud illos Alexāder pronymos est: quod nos prænom̄ dicius. hoc gētiliciū nōini præpoīt̃. Est aūt gētile nomē dardanus quod originē familiæ declarat.

q[ui]d agnomen

Arunciu[s] claudiu[s]

προνυμος p[rae]nomen

Tripartita post modū frequētauit cōpositio uice cognominis

specialiter posita gentiliq; nomini subiūcta. Est aūt cognom: quod cuiusq; psonæ ꝑpriā notat diffitionē. Nā ī eadē gētilitate multi dardanii. Sed ad cognoscēdā cuiusq; ꝑprietatē & qs ex multis ītelligi debeat: ostēdit: ut est paris. Sumūtr aūt tripliciter prænoīa aut a q̄litate uel q̄titate corporis: ut ē apud nos uel animi uel facti: sicut apud illos a factis paris ē cognoīatus Eodē mō achilles prænom̄ est: nom̄ eacides pnix uero: hoc ē ὠκὺς uel ταχὺς cognom̄ specialiter positū afacto .i. a pedum uelocitate: ut ē apud Homerū πόδας ὠκὺς ἀχιλλεὺς. Siquis ergo uelit hæc tria simul copulare sic ordiētr Achilles eacides celer siue ὠκὺς. Pyrrhus eacides neoptolēus. Alexāder dardanus paris. His aūt accidit agnomē aliq̄ uirtute forīsecus quæsitū: quod epigenetā græci dicūt quo cognoīa discriāntr: ut ē Vlyssi agnom̄ polidas: Nā prænom̄ est ut ait ibicus. Vlysses: nom̄ accisiades: odisecus: & ordiātr sic: Vlysses accisiades odisecus. Agnomē polidas. Nō ferē tñ oīa noīa q̄ttuor spēs admittūt. Quædā īueiūtr apud illos unica uel dionima: ut palæmon melicertes: astyanax schamandros: & similiter alia sicut apud nos Numa Pōpilius Tullus hostilius Ancus Martius Seruius Tullus. M. Antōius. L. Paulus. Itē alia noīa & prænoīa aut sīgulis lr̄is notātur: aut binis aut ternis. Appellatiua noīa sūt quæ gn̄aliter coīterq; dicūtr. Hæc ī duas spēs diuidūtr. quaꝝ altera significat res corporalis: quæ uideri tāgiq; possūt: ut homo arbor. Altera īcorporales quæ ītellectu tm̄modo pcipiūtr: ueꝝ neq; uideri nec tāgi possūt: ut deus pietas iusticia dignitas. Sūt aūt ꝑpria & appellatiua: ut clemēs maxīus pius uir uīdex filius. Sed hæc oīa noīa absoluta dicūtr. Et sīgulis qbusq; rebus psonisue posita sūt noīa: quæ gētē significāt: ut afer dacus hispanus. Alia patriā ut thebanus romāus. Alia nūeꝝ: ut unus duo. Alia ordinē: ut primus secūdus. Sed prīus de multis: de duobus prior dicitr: sic ut de duobus alteꝝ dicīus: de multis aliū. Quædā facta a sonis quæ græci ποιητικὰ dicūt: ut stridor: clāgor hīnitus mugitus. Quædā descendunt ab aduerbiis: ut hesternus hodiernus crastinus serus nimius citus. A participiis: ut laudabūdus ludibūdus. Sūt etiam alia participiū sonātia: ut clemens

d cognominū
d pnominū
Forinsecus
ἐπίθετα agnomen
Vlysses, accisiades, odysseus, polidas utrū odysseus puto dicendū
d appellatiuis
qd primus prior differat qd alter et alius
[gentilium] [cognomen]

sapiēs. Alia uerbis similia: ut contēplator uerbero erro epulo. Sunt quædam positiōe sīgularia ītellectu pluralia quæ græci περιληπτικὰ nominant: ut concio populus exercitus. Et quædam quæ græci βιβλιοθηκη nominānt: ut bibliotheca. Alia quæ nomē traxerunt ex iis quæ continētur quæ græci περιεκτικα nominant: ut uinetum: rosetum. Sunt quædam nomina quæ ꝑ se sine alterius partis orōnis adminiculo intelligi nō possūt: ut pater frater. Recipiūt. n. sibi illa ꝑ quæ ītelligāt᷑ ut meus tuus: hæc a græcis πρόσ τι appellantur .i. ad aliqd & similia προσ τι προσέχοντα .i. ad aliquid quodā modo attēdētia uel taliter qualiter se habentia: ut dexter sinister. Et hæc cōparatiuū gradū admittūt: ut desterior sinisterior. Sūt quoq; quædā noīa quæ una loq̄la plura significāt: ut nepos acies. Significat. n. nepos & certū cognatiōis gradū & consūptorē. Sīliter & acies oculoꝝ & ferri & exercitus. Sūt alia synonyma uel polyonyma quæ pluribus loq̄lis idē significāt: ut terra humus ēsis gladius mucro. Quædā mediæ ptātis quæ adiecta noībus significatiōne a cōiūctis sumūt: ut magnus fortis. Hæc .n. per se nullū ītellectū habēt. Et ideo a qbusdā adiectiōes dicūt: ut magnus uir: fortis exercitus. Sūt quæ a græcis ἐπίθετα dicūt᷑ quæ qbuscūq; ꝑsonis adiiciūt᷑: uel laudādi: uel uitupādi grā. Hæc sumūt᷑ a q̄litate animæ: ut sapiēs demēs pudicus turpis bonus malus: & a q̄litate corporis: ut formosus deformis: aut a q̄titate: ut sublimis humilis ꝓcerus: aut extrinsecus: ut purpuratus palliatus. In hac specie uittata sacerdos: & pharetrata camilla: aut a q̄litate facti: ut ē lausus equū domitor debellatorq; feraꝝ. Et ipse doli fabricator epeus: aut ab accidētibus tracta: ut cæruleus ruber beatus diues paup: aut a q̄litate naturæ sūpta: ut ignis edax. Sed hæc oīa q̄q̄ spēs sūt noīū absolute tñ noīa dicūt᷑. Sūt quædā participialia quæ græci μετοχινὰ dicūt: ut mons fons uilla schola hortus. Ex his nascūt᷑ deriuatiua quæ apud græcos παραγωγα dicunt᷑: ut fontanus mōtanus uillaticus scholasticus horticus. Deriuātur aūt noīa modis septē aut. n. patronymica sūt aut possessiua quæ κτητικὰ dicuntur aut paronyma aut uerbalia aut comparatiua aut

superlatiua aut diminutiua. Patronymica sũt quæ a patre su-
munt᷑: ut pelides priamides. Abusiue sæpe etiã a matre fiunt
latonius apollo phyllirides chiron: Inous palæmon pleia-
des: aut ab auo: ut æacides: aut ab auia: ut ledea hermione: aut
a fratribus: ut phaethõtiades: & laodomius heros: aut a maio
ribus: ut belides palamedes: aut a maritis: ut helena menelais
aut a filiis: ut althea meleagris: sicut Ibicus græcus retulit.
Possessiua sunt: ut euandrius ensis & æneia puppis: & romu-
leoq; recens horrebat regia culmo. Et phineia postquam
clausa domus. Et ante agamenoniam gratissima tecta myce-
nen. Hæc interdum poetæ quasi patronymica proferunt: ut
est orestes agamemnonius. Sed quod patronymicũ est poni
quasi κτητικὸν non potest. Paronyma sunt quæ ab alio quo
dã trahũtur & nihil desupra memoratis significant: ut equus
eques. ῥηματικὰ sunt quæ a uerbis deriuantur nomina: hæc
non absurde uerbalia nomina dixerimus: ut dico dictio: ut
in compositione prædico quod est tertiæ coniugationis
prædictio: aut in altero quod est primæ prædicatio. Item
lego lectio: oro oratio: parco parsimonia. Comparatiua sunt
cum aliquẽ uel suo uel alieno generi comparamus: ut fortior
Superlatiua sũt cum aliq nẽ cõparamus ad omnes: ut fortissi-
mus omniũ. Cõparationis gradus sũt tres positiuus qui & ab
solutus: cõparatiuus suplatiuus. Absolutio ẽ elatio sine cõpa-
ratiõe: ut fortis. Cõparatio est elatio cũ relatiõe ad aliũ: ut for
tior. Suplatio est enũciatio cũ suplatiõe ad omnes: ut fortissi
mus. Ex tribus cõparatiuus gradus sẽper ẽ gñis cois. Cõparã
tur aũt noïa quæ aut q̃litatẽ aut q̃titatẽ significãt. Sed quædã
nõ ãplectũt᷑ oẽs gradus. i. nõ p tres gradus sũt. Nã oïa q̃litatũ
noïa sex retinẽt formas q̃s ĩserendas putauĩus. Aut. n. ĩcipiũt
aut sũt: aut ueniũt: aut adiiciũt᷑: aut ĩuẽiũt᷑: aut exeunt. Incipi
ũt cũ cõparatiuo deficiẽte gradu & suplatiuo positiuũ tm̃ ha
bent: ut mediocris rudis sobrius figulus. Sunt quæ expositiui
imagĩe p õnes gradus formãt᷑: ut fortis fortior fortissĩus. Veni
unt quæ post positiũ & gradus cæteros imaginẽ alterã sumũt:
ut bonus melior optimus malus peior pessimus. Adiiciũtur

patronymica
Iberus Possessiua
Paronyma
Verbalia
Comparatiua
Suplatiua
Comparationis gradus positiuus absolutus
Sex formæ nominum qualitatum

cum extrisecus positiuo tm̄ aduerbia quædã adiecta uice secũ di gradus ponũť tã aut minus aut minĩe aut magis aut maxĩe Dicĩus.n.tã bonus tã malus minus bonus mĩus malus magis bõus magis malus. In eodẽ inest & pius. Inuẽiũť quæ trifarie ordinãť ĩ hũc modũ: uno scilicet deficiẽte quolibet gradu positiuo cõpatiuo & suplatiuo. Positiuo ut ulterior ultimus ocior ocissĩus. Cõptiuo pius piissĩus. Suplatiuo senex senior. Exeũt quæ suplatm̄ tm̄ habẽt: ut nouissĩus sũmus. Cõpatio noĩũ ꝓprie ĩ cõpatiuo & suplatiuo gradu ẽ cõstituta. Positũs pfectus & absolutus ẽ. Sæpe aũt cõpatũs gradus præpõiť suplatiuo: ut stultior stultissĩo: maior maxĩo. Sæpe idẽ mĩus positiuo significat: q̃uis accipiat cõpationẽ: ut mare põticũ dulcius q̃ cætera maria: minus amarũ significat: & nulli cõpať ut iã senior sed cruda deo uiridisq; senectus. Sũt noĩa significatiõe cõpatiua ĩtellectu dimĩutiua: ut grãdiusculus maiusculus. Cõpatũs gradus abltõ casu iũgiť utriusq; nũeri & tũc hoc utĩur: cũ aliquẽ aliẽo uel suo gñi cõpamus: ut hector fortior diomede: uel audacior patroclo achilles fuit & multis aliẽis: ut fortiores græci troianis. Sed gradu cõpatiuo & abltõ ꝓpe æq̃libus & similibus nõ utĩur. Nã similiũ cõpatio nulla ẽ: ut hi duo uiri fortes sed hic altero fortior: ueꝝ suplatiuo cũ unũ ãncellere pluribus significãus: ut si tres pluresue sĩt uiri: eũ quẽ supferĩus fortissimũ cæteroꝝ dicĩus: & sẽper gtõ plu. iũgiť: ut optume graiugenũ. Sed tũc hoc utĩur: cũ aliquẽ suo gñi cõpãus: ut hector fortissĩus troiãoꝝ fuit: achilles græcoꝝ. Pleꝝq; suplatũs ꝓ positiuo põiť & nulli cõpať: ut Iupiter optu. maxu. Interdũ cõpatiuus ntõ iũgiť: ut doctior hic q̃ ille. Plautus ĩmenechnis. Quid uis homo leuior q̃ pluma. Dimĩutiua sũt cũ ĩ dimĩutionẽ ad absolutoꝝ noĩũ fiũt sĩe ulla cõparatiõe: ut paruus paruulus adolescẽs adolescẽtulus. Hoꝝ aũt tres sũt gradus: quoꝝ forma q̃uis magis minuitur: crescit sæpe numerus syllabarum. Oĩa.n.noĩa fœminini gñis quæ casu ntõ ĩ.a. termĩanť: ãn nouissimã lr̃am recipiũt syllabã & faciũt dimĩutionẽ: ut galea galeola. Itẽ masculina in.us. casu ntõ termĩata: & neutra ĩ.um. finita eandẽ. lu. syllabam accipiunt: ut annus annulus: &

scānū scānulū. Masculīa uero ea quæ genitiuo casu .is. syllaba termīant nouissima syllaba .culus. recipiūt tanq̄ fons fonticulus. Fœminīa cula tanq̄ nauis nauicula. Neutrū culū: ut munus munusculū. Similiter ea quæ .us. syllaba genitiuo ꝓferunt tā masculini q̄ fœmini (nam neutra nulla sūt) easdē syllabas admittunt tanq̄ fluctus flucticulus porticus porticula. Apud ātiquos aliæ diminutiōes repiūtur. Descēdebāt .n. tertiā usq; formā: tāq̄ arca arcula arcella arcellula: catinus catinulus catinellus catulus catillus. oculus ocellus ocellulus. Ex secūda diminutiōe quædā sūt in usu. pauca ex tertia: ut ocellus ocellulus catellulus. Apud nos diminutionis hoc genus seruatur: hoc est primæ positiōis .i. prima diminutio. Omnis .n. appellatio primæ posiōis .a. lr̄a terminata casu noīatiuo acceptis syllabis .ri. & .us. significāt eū qui eā rē aut præstat aut uēdit aut emit ueluti amica amicarius culcitra culcitrarius charta chartarius harena harenarius herba herbarius lactuca lactucarius. Quod si rursus detracta .a. lr̄a a prima positione ꝑ .ri. & .us. syllabis adieceris .o. & .sus. erit .is. locus qui eas res multas habet: ut amica aīcosus culcitra culcitrosus charta chartosus harena hatenosus herba herbosus lactuca lactucosus. Eadē quoq; diminutiua fiunt si ante .a. u. & .l. posueris: ut amica amicula culcitra culcitrula charta chartula harena harenula herba herbula lactuca lactula. Ea aūt quæ añ .a. habēt .i. sic figurātur: ut controuersia cōtrouersiola gr̄a gratiola & cætera oīa similiter. Meminisse aūt debemus ꝙ nō oīa diminutiōes faciūt quædā .n. singularia sūt quæ nō ueniūt ī cōparationē tanq̄ cælū mare & similia. Sūt etiā quasi dimīutiua quoꝝ origo nō cernitur: ut fabula macula tabula. Sūt itē quæ nō seruāt gn̄a quæ ex noībus prīæ positionis acceperūt: ut scutū scutella pistrinū pistrilla canis caīcula rana ranūculus ūguis ūgula ūguella ūguellula

Genus est dictio qua plures continentur species: ut animal.

Species est dictio originem trahens a genere paucioribus confusa significationibus quā genus: ut homo arbor. horū genera nūero sæpe plurali mutātur & sūt anomala. Masculīa

ĩneutrũ: ut hic intybus: mænalus: tartarus: locus: iocus. Sed hæc intyba: tartara: mænala: dumtaxat neutra. Nam hæc loca: hi loci: hæc ioca: hi ioci: dupliciter declinantur. Fœminina in neutrum: ut hæc pergamus pergama. Neutra in masculinũ: ut porrum cælum forum hi porri cæli fori. Sed hæc fora melius declinatur. Item neutra in fœmininũ balneum epulum cepe: balneæ epulæ cepæ. Sed & hæc balnea siue balneæ per ordinem declinatur. Cepæ uero singulariter aptotõ nomen est generis neutri: ut preneste: plutaliter genere fœminino sublata priore dihthongo: uelut musæ declibitur. Quædã incerti sunt generis nomina inter masculinũ & fœmininũ: ut cortex finis silex stirps pinus pampinus dies radix. Inter masculinum & neutrum: ut uulgus pecus sal. Inter fœminĩum & neutrum: ut pecus buxus pyrus prunus malus. Sed neutro ftuctum: fœmininũ ipsas arbores dicimus sæpe. Sunt quædam nomina quæ sigulariter tantum efferunt᷑. Sunt quæ pluraliter hæc pene maiore exparte collecta suo quoq; ordine subiicieũs. Masculina semper singularia: ut hic penus puluis sanguis limus fumus uiscus muscus herba quæ in parietibus uel ĩ corticibus arborum hæret. Item fœminina semper singularia: ut hæc pax lux culpa galla eloquentia elegantia prosapia memoria rabies sanies socordia supellex. Item neutralia semper singularia: ut hoc uirus pus baratrum locus apud inferos ꝓprie aũt apud athenienses in quẽ noxii præcipitant᷑. Alium crocum ingenium alec iustitium sinapi. Masculina sẽper pluralia hi antes carceres casses cani cancelli fori prosedibus & penatibus fori loca spectaculoꝝ. Itẽ fori sunt in nauibus quo nautæ sedentes remigant freni & frena dicimus inferi liberi lares & larẽ legimus ludi loculi manes maiores mores natales generis nobilitas optimates pugillares primores proceres posteri penates quirites. Sed flaccus ĩ satyra quiritẽ dixit quinquatriæ gẽtes lemures sales cum religionis causa dicimus per hos sales. Sales tantum & ioci dicuntur uepres.

Fœminina sẽper pluralia hæ aræ ꝓ penatibus ædes. Sed ædis

ſingulariter ſi dixeris templũ ſignificas: blãditiæ bigæ quadrigæ compedes cerimoniæ cunæ crates delitiæ diuitiæ exequiæ cxcubiæ fruges fores fortunæ feriæ gingiuæ indutiæ inſidiæ inimicitiæ illecebræ idus kalendæ lares lr̃æ pro epiſtola: manubiæ nuptiæ preſtigiæ: nares nundinæ nugæ neniæ plagæ preces primitiæ phaleræ quiſquiliæ. grates quas agis ob merita: gr̃æ deæ ſaranæ. ſortes: ſuppetiæ: ſordes: ſcopæ ſcalæ: tenebræ. Sunt quædã numeri cõmunis quæ in noĩatiuo ſingulari pluraliq; ſimiliter efferunt̃: ut res ſpes.

Neutra ſẽper pluralia hæc.
Mœnia.
Cibaria.
Crepundia.
Iuga. i. ſũma montium.
Iuſta
Inteſtina.
Magalia.
Mapalia.
Neptunalia.
Parentalia.
Præcordia.
Roſtra ubi concionantur.
Spectacula.
Spolia. Virgi. ſpoliũ dixit.
Serta: ſponſalia.
Terminalia.
Cunabula.
Lumina. apud Virgilium Luminis effoſſi.
Verbera. uerbere torto Virgilius dixit.
Viſcera.
Vulcanalia.
Item metallica ſũt ſemper ſingularia ut.

Auꝝ. Argentũ. Ferrũ. Aes.
Plũbũ. Orichalcũ. Stãnũ.
Caſſitrum. & Aurichalcum.
Quãuis æra dicimus cæteris caſibus non utimur.
Illud uero ſciendum ꝙ neq; deoꝝ noĩa neq; elemẽtoꝝ neq; ciuitatũ neq; montiũ nec fluuioꝝ plurali nũero declinãtur niſi quæ ciuitates pluraliter dicunrur: ut
Cumæ. Thebæ.
Athenæ.
Micenæ. Puteoli.
Baiæ. Oſtiæ
Nec ea quæ ponderi uel mẽſuræ ſubiecta ſunt pluraliter declinãtur: ut Triticũ.
Frumentũ quãuis frumenta ut mox & frumẽtis labor additus & ordea legerĩus
Far. Ador. Faba.
Cicer. Milium.
Panicum & ſiqua horũ nominũ pluralia efferuntur: cæteris caſibus ceſſabunt.

qd grates

Item. Mulſum.
Oleum. Muſtum.
Vinum quanuis uina dixerit Virgilius. De frutum. De fruta uirgilius dixit.
Sunt item noīa quorum nominatiuus in uſu non eſt. ut ſi quis dicat hunc laterem & ab hac ditione.
Item per cæteros caſus nomina multa deficiunt.
Nomina aut fixa ſunt: ut pater mater: aut mobilia: ut bonus bona bonum. Alia nec in totum mobilia: ut martius martia Caius caia Draco dracæna Leo leæna Gallus gallina Rex regina. Sunt nomina tota græcæ declinationis: ut themiſto calypſo pan. Sunt tota conuerſa in latinam regulam: ut pollux pollideutes uliſſes. Sunt inter græcam latināq; formam quæ notha appellant: ut achilles agamennon. Sunt præterea aliqua ſono maſculīa ītellectu fœminina ut pyrus pomus.
Satis inſtructi de nomine trāſeamus ad pronomen.

p Ronomen eſt pars orationis quæ pro ipſo noīe poſita minus quidē pene idem ſignificat perſonamq; interdum recipit.

Pronomini accidunt ſeptē qualitas: genus: numerus: figura: ordo: perſona: caſus.
Qualitates ꝓnoīum ſunt tres. finita: īfinita: minuſq̄ finita.
Fininita eſt quæ notat certum numerum & geſtum dirigit ad certam perſonam ut ego.
Infinita eſtquæ certam non recipit perſonam ſed cuilibet poteſt aptari: ut quis quæ quod.
Minuſquā finita eſt quæ certis & incertis perſonis aptari poteſt: ut ipſe.
Genera ꝓnominibus accidunt quattuor. Maſ. ut hic. Fœmi. ut hæc. Neutrū: ut hoc. Cōmune ut ego & tu. Sūt alia duobus generibus cōmunia Maſ. & neutro: ut quo quāto. Alia tribus: ut huius eius cuius.
Numeri pronominū ſunt duo aut enim ſīgularia ſūt: ut ego: aut pluralia: ut nos. Sunt quædam numero communia: ut qui quæ. nam & qui uir: & qui uiri: & quæ mulier & quæ

q ſunt notha nomina
de pronomine

mulieres dicimus.

Figuræ duæ sunt aut.n.simplicia sunt pronomĩa.ut quis aut composita ut quisquis.

Personæ accidunt finitis pronominibus prima:ut mihi secũda:ut tibi tertia quoq; in minusq̃ finitis reperitur:ut ipse.

Ordo quoq; pronominibus accidit. aut .n. præpositiua sũt: ut quis quantus.aut subiunctiua:ut is tantus.

Præpositiua quis fecit. Subiunctiua quæ uim responsi habẽt is fecit.Item quantus ille est tantus ille est.

Pronomina quædam ut nomina:aut gentem significant:ut cuias nostras uestras.Aut numerum: ut quot tot:aut ordinẽ ut quotus: totus:aut qualitatẽ ut qualis talis:aut quãtitatem:ut tantus quantus . Quædam possessiua finita ad aliquid referuntur & ea quattuor modis enũtiantur:aut .n. utraq; significatione singularia suntut meus : aut utraq; pluralia : ut nostri uestri: aut intrinsecus singularia & extrinsecus pluralia:ut mei tui.Contra extrinsecus singularia & intrinsecus pluralia:ut noster uester.

Casus pronoĩbus ut noĩbus accidunt sex per quos ꝓnominũ genus inflectitur hoc modo.

Declĩationes pronominũ finitæ siue absutæ sunt hæ.

Ego pronomẽ finitũ generis omnis numeri singularis figuræ sĩplicis ꝑsonæ primæ casus noĩatiui quod declinabitur sic.

Ego:mei:mihi:me:a.me.Sed uocatiuum habere non potest nisi exclamatio sit:ut apud Horatiũ. O q̃squis uolet ĩpiã. Pluraliter nos:nostrum:nobis:nos:a.nobis.

Nec pluralis uocatiuũ habet nisi exclamatio sit : ut cum dicimus.o.nos fœlices.Cæterũ non est eoꝝ reprehendenda sen tentia qui dixerunt in quibusdã noĩbus uocatiuũ nõ posse cadere cũ etiam pene in omnibus ꝓnominibus nõ debet esse uocatiuus.Sed nos nõ dũ refragamur rationi uocatĩ ad iecĩus.Sed qm̃ declĩationũ cõtextũ hẽre uolumus ĩseruiũs.

Sed non solum uocatiuum non inuenimus: uerum etiam in quibusdam casus deficere uidemus.

Tu pronomẽ finitum gñis cõmunis numeri sĩgularis ꝑsonæ

secundæ casus nõinatiui quod declinabitur sic.
Tu tui tibi te.o.tu.a.te.N.P.uos uestrũ uobis uos.o.uos.a. uobis.
Ille psonæ tertiæ generis masculini numeri singularis figuræ simplicis quod declinabitur sic.
Ille illius illi illũ ab illo.N.P. Illi illoꝝ illis: illos ab illis.
Gñis fœminini. Illa illius illi: illã ab illa. N. P. Illæ illarum: illis: illa: ab illis.
Generis neutri. Illud illius illi illud ab illo.N.P. Illa illorũ illis: illa ab illis.
Item finitum iste sic declinatur.
Minusquam finita generis masculini Ipse ipsius ipsi ipsũ ab ipso.N.P. Ipsi ipsorũ ipsis ipsos ab ipsis.
Gñis fœminini. ipsa ipsius ipsi ipsam ab ipsa. N.P. Ipsæ ipsarum ipsis ipsas ab ipsis.
Gñis neutri. Ipsũ ipsius ipsi ipsum ab ipso.N.P. Ipsa ipsorum ipsis ipsa ab ipsis.
Quare non ipsud ut illud & istud: quia ueteres non ipse sed ipsus dicebant: ut altus alta altum: ipsus quod est in comœdiis. est & apud Tulliũ. Sed recẽtiores ipsus cõmutauerũt & pro eo ipse consuetudini tradiderunt. Ipsum uero tenuit suam extremitatẽ ut etiam exemplum tullianum docuit.

Cũ ipsud nõ dicatur ut illud

Item infinita generis masculini. Quis cuius cui quem a quo N.P. Qui quorũ quis uel quibus quos quis uel quibus.
Quæ gñis fœminini cuius cui quã.a.qua uel:a.qui. N.P. Quæ quarũ quis uel quibus quas quis uel quibus.
Generis neutri. Quod cuius cui quod.a. quo uel.a.qui.N.P Quæ quorũ: quis: uel quibus: quæ.a.quis: uel.a.quibus.
Item articulare præpositiuum uel demonstratiuum qualitatis finitæ generis masculini.
Hic: huius: huic: hunc: ab hoc.P.hi: horũ: his: hos: ab his.
Gñis fœminini:. Hæc: huius: huic hãc ab hac. Pluraliter. Hæ harum his has ab his.
Generis neutri Hoc huius huic hoc ab hoc. Pluraliter. Hæc horum his hæc ab his.

Itē pronomē articulare subiūctiuū uel relatiuū q̄litatis finitæ Is:eius:ei:eum:ab eo:Pluraliter Ii:eoꝶ:eis:eos:ab eis.

Generis fœminini. Ea:eius:ei:eam:ab ea. Pluraliter eæ:earum eis:eas:ab eis.

Generis neutri. Id:eius:ei:id:ab eo. Pluraliter ea:eorū:eis:ea: ab eis.

Item possessiua finita ad aliquid dicta ex una parte sīgularia personæ primæ gn̄is masculini ex utraq; parte singularia.

Meus:mei:meo:meū:a.meo. Pluraliter mei:meoꝶ:meis:me os:a.meis. Sed ueteres miis dicebant:ut sit uocatiuus secun dum regulam mi. Omnia nomina quæ noīatiuo ante.us. nouissimā syllabam habent.i.uocatiuū terminant.

Generis fœminini numeri ex utraq; parte singularis.

Mea:meæ:meæ meam:a.mea. Pluraliter meæ:mearum meis meas:a. meis.

Personæ secundæ numeri ex utraq; parte singularis.

Tuus:tui:tuo:tuū:a.tuo. Pluralr̄. tui:tuoꝶ:tuis: tuos:atuis:

Generis fœminini numeri ex utraq; parte singularis.

Tua:tuæ:tuæ:tuā:a tua. Pluralr̄. tuæ tuaꝶ tuis:tuas:a.tuis.

Generis neutri. Tuum:tui:tuo:tuum:.a tuo. Pluraliter tua: tuorum:tuis:tua:.a tuis.

Personæ tertiæ gn̄is masculini nūeri ex utraq; parte sīgularis.

Suus:sui:suo:suū:a.suo. Pluralr̄. sui:suorū:suis:suos:a.suis

Generis fœminini nūeri singularis. Sua:suæ:suæ:suā:a sua: Pluraliter suæ:suarum:suis:suas:a.suis.

Generis neutri. Suū:sui:suo:suum:a suo. Pluraliter sua:suo rum:suis:sua.a.suis.

Item possessiua ad aliquid dicta ex altera parte pluralia perso næ primæ generis masculini.

Noster:nostri:nostro:nostrum:a.nostro. Pluraliter ex utraq; parte nostri:nostrorum:nostris:nostros:a.nostris.

Generis fœminini nostræ:nostraꝶ:nostris:nostras.a.nostris.

Generis neutri ex altera parte singularis. Nostrum:nostri:no stro:nostrū:.a nostro. Pluraliter ex utraq; parte nostra:no stroꝶ:nostris:nostra:a.nostris.

Personæ secũdæ numeri ex altera pte sĩgularis gñis masculini
Vester:uestri:uestro:uestrũ:a.uestro.Pluraliter uestri:uestrorum:nestris:uestros:a.uestris.
Generis fœminini numeri ex altera parte singularis uestra:uestrarum: uestris: uestras:a uestris. Pluraliter ex utraq; uestræ uestraꝝ:uestris:uestras:a uestris.
Generis neutri ex altera parte sĩgularis. Vestrũ:uestri:uestro:uestrũ:a.uestro.Pluraliter ex utraq; parte uestra:uestrorũ:uestris:uestra:a.uestris.
Sunt item ꝓnomina finita personæ tertiæ generis omnis numeri cõmunis sine nominatiuo & uocatiuo:ut sui:sibi:se:a se.Hoc quoq; pronomẽ omnium generũ est cõmune Mihi tibi sibi . Mihimet: tibimet:sibimet:memet:temet:semet. Egomet:tumet:illemet.Ego metipse:tu metipse:ille metipse:Meaptæ:tuapte:suapte:nostrapte.Mecum:tecum:secũ nobiscum:uobiscum.
Masculina quisq;:cuiusq;:cuiq;:quẽq;:a quoq;.Pluraliter qq;: quorumq;: quibusq;: quosq;: a quibusq;.
Fœminina quæq;:cuiusq;:cuiq;:quanq;:a quaq;. Pluraliter quæq;:quarũq;:quibusq;:quasq;:a quibusq;.
Neutra quodq;:cuiusq;:cuiq;:quodq;:a quoq;. Pluralr̃ quæq;:quorumq;:quibusq;:quæq;:a quibusq;.
Masculina quisquam:cuiusquam:cuiquam:quẽquã:a quoquam.Pluraliter quiq̃:quorumq̃:quibusquã:quosquam:a quibusquam.
Fœminina quæquã: cuiusquam:cuiquã:quanquã a quaq̃. Pluralr̃ quæquã:quarũquã.qbusquã:quasquã:a qbusquã
Neutra quodquã et cætera.Pluraliter quæquã et cætera.
Masculina quicunq;.similiter.pluraliter quicunq;.
Fœminina quæcunq; & cætera.Pluraliter quæcunq; et cætera
Similr̃ neutra quodcũq; et cætera.pluralr̃ quæcũq; et cætera.
Masculina qlibet:cuiuslibet: cuilibet:quemlibet:a quolibet.
Pluraliter quilibet et cætera.
Fœminina quælibet et cætera.Pluraliter quælibet et cætera.
Neutra quodlibet:cuiuslibet:cuilibet:quodlibet: a quolibet.

Pluralr̃ quælibet:quorũlibet:qbuslibet:quælibet:a qbuslibet
Masculina quiuis:cuiusuis:cuiuis:quemuis:a quouis. Pluraliter quiuis:quorumuis:quibusuis:quosuis:a quibusuis.
Fœminina : quæuis :cuiusuis:cuiuis:quãuis:a quauis. Pluraliter quæuis:quarumuis:quibusuis:quasuis:a quibusuis.
Neutra quoduis:cuiusuis:cuiuis:quoduis:a quouis. Pluraliter quæuis:quorumuis:quibusuis:quæuis:a quibusuis.
Masculina alius:alii:alio.alium:ab alio:Pluraliter alii:aliorum: aliis:alios:ab aliis. Alio indrõ
Fœminina alia:aliæ:aliæ:aliam:ab alia. Pluraliter aliæ:aliarum: aliis:alias:ab aliis.
Neutra aliud:alii:alio:aliud:ab alio. Pluraliter alia:aliorum: aliis:alia:ab aliis.
Masculina alter:alterius:alteri:ab altero.
Neuter:neutrius:neutri:neutrum:ab neutro.
Vter:utrius:utri:utrum:ab utro.
Vterq;:utriusq;:utriq;:utrunq;:ab utroq;.
Alteruter:alterutrius:alterutri.alterutrũ:ab alterutro.
Vnus:unius.uni:unum.ab uno. Pluraliter uni:unorũ:unis: unos:ab unis.
Vnusq;q;:uniuscuiusq;:unicuiq;:unũquẽq;:ab unoquoq;.
Quidam:cuiusdam:cuidam:quendã:a quodã.
Aliquis:alicuius:alicui:aliquẽ:ab aliquo.
Vllus:ullius:ulli:ullum.ab ullo. Nullus similr̃. Pluralr̃ nulli
Fœminina nulla:nullius:nulli:nullam:a nulla. Pluralr̃ nullæ nullarum:nullis:nullas:a nullis.
Neutra nullũ:nullius:nulli:nullum:a nullo. Pluraliter nulla nullorum:nullis:nulla:a nullis.
Masculina totus:totius:toti:totũ:a toto. Pluralr̃ toti:totorum: totis:totos:a totis.
Fœminina tota:totius:toti:totã:a tota. Plutalr̃ totæ: totarũ: totis:totas:a totis.
Neutra totum:totius:toti:totũ:a toto.
Pluraliter toti:totorum: totis:totos:a totis.
Fœminina tota:totius:toti:totã:a tota. Piuralr̃ totæ: totarũ:

totis:totas:a totis.
Neutra totum:totius:toti:totum:a toto. Pluraliter tota: totorũ:totis:tota:a totis.
Masculina qualis:qualis:quali:qualem:a quali. Pluralr̃ quales:qualium:qualibus:quales:a qualibus. Fœminina eodẽ modo declinantur.
Neutra quale:qualis:quali:quale:a quali. Pluraliter qualia: qualiũ:qualibus:quales:a qualibus.
Hoc pronomen quod est qualis cum sequatur talis cõmunia sunt masculino & fœminino. Neutrũ tale: Pluraliter talia.
Masculina idem:eiusdem:eidem:eundem:ab eodem. Pluraliter iidem:eorundem:iisdem:eosdem:ab iisdem.
Fœminina eadem:eiusdem:eidem:eandem:ab eadem. Pluraliter eædem:earundem:iisdem:easdem:ab iisdem.
Neutrum idem:eiusdem:eidem:idem:ab eodem. Pluraliter eadem:eorundem:eisdem:eadem:ab eisdem.
Nemo pronomen non habet genetiuũ:ut dicamus neminis: ut quibusdam uidetur. sicut & alius pronomen æque genitiuum non habet ut dicamus alius. & si antiqui gtĩ alius producte dixerũt quorum auctoritati & nos accedimus: cuius nominatiuũ ueteres nõ tantũ alius. sed etiam alis: sicut Salustius ait Alis alibi stãtes omnes tamen aduersis uulneribus ceciderunt. cõuĩcitur uero hæc opinio auctoritate Plauti qui ita dixit in captiuis neminis misereri certum est.

Erbum ẽ pars oratõis præcipua sine casu. Et eĩm uniuersæ orationi uberes præbet ad facultatem uires: cuius operæ precium est penitus intueri ptãtem ne ĩscitia uitiosũ exerceamus sermonem Vis igitur huius temporibus & psonis admĩstrat᷑. Verbũ aũt ab eo dr̃ quod uerberato lĩgua ĩtra palatũ aeṙ oĩs orõ pmat᷑ Verbo accidunt tẽpora cũ personis sociata:nec oĩo hæc secerni a se possunt: qn simul uerbi uis dissoluatur. In aliis eĩm partibus orõis sunt tẽpora a psonis distracta:ut ĩ participiis. Itẽ ĩ aliis personæ nequaq̃ tẽporibus ĩdigẽt:ut ĩ pnoĩbus Admittit quoq; uerbũ præter personas & tẽpora:numerum:

N. neminis nõ nineminis neq; alius geñ

alis qd nos alius ĩuẽ Salustius plautus

Q[illegible] uerbũ

Vñ uerbũ

figuram: qualitatem: significationem: siue genus: modum siue inclinationem: coniugationem.

Personas quidem quibus sermo exercetur. Numerum uero cum quis qui ue sint qui loquantur. Tempus cum quādo quid factum aut dictum sit quæritur.

Figuram cum quæritur si simplex sit uerbum: aut composi-tum. Qualitatem cum cuius sit speciei uel qualitatis uer-bum exploratur. Significationem cum cuius sit generis & siguificationis uerbum quæritur. quæ singula diligentius exponemus.

Persona est rationalis substantia. Personæ in uerbis sunt tres per quas uniuersus administratur sermo. Prima est quæ lo-quitur: ut dico. Secunda qua cum sermo habetur: ut dicis. Tertia de qua quis loquitur & relatio indicatur: ut dixit.

Numerus præterea accidit uerbis prorsus uterq; singularis & pluralis. Dualis enim apud græcos dumtaxat ualet: a nobis excluditur eodem modo quo & in nominibus. Nequaquā enim reperiri potest in latino sermone ulla dictio quæ dua lem exprimat personam. Antiquitatis enim romani memo res dualem numerum posteritatis usu receptum quasi no-uellum usurpare noluerunt. Is nanq; sicut a primordio ser monis a natura proditi in obscuro habitus ignorabatur: sic diutius incertus inter utrunq; numerum tā singularē q̄ plu ralem latebat. Sero autem superuenientibus sæculis scrupu losæ curiositatis obseruationibus cœptus quasi intercalaris irrepsit. Et hac de causa apud ueteres raro reperitur: quoni-am erroribus illaqueatis multiplicatur. At eo per huiusmo di oīs eminēs usus græcorū līguæ declaratur. Apud ātiquos uero dumtaxat plurimum ualet: maxime apud Homerum qui cum sit atticæ linguæ cultor: & patrii sermonis assertor ut quidam putant: tamen non erat nescius antiquitatis: si-cut uersus ille testatur. ἀτρείδα δὲ μάλιςα δύω κοσμή τορέ λαῶν Cū enim duo fuissēt ipse uetustatis memor plu ralī salutationem ꝓtulit hoc modo. ἀτρεῖδαί τε καὶ ἄλλοι

ἐυκνημιδες ἀχαιοί.

Præterea superfluus antiquis uisus est: siquidem ex numeri pluralis imagine dualis declinatio formata normatur.

de figura

Figura uerbi bipartita est. aut enim simplicia sunt uerba: ut scribo: aut composita: ut inscribo.

Componuntur autem uerba sicut nomina modis quattuor. aut ex duabus partibus integris: ut conduco: conuoco: aut ex duabus corruptis: ut efficio: malo id est magis uolo. effrigo: aut ex integra & corrupta: ut accumbo: aut ex corrupta & integra: ut ostendo.

Quid tempus

Tempus est uicissitudo rerum triformium mutabilitate comprehensa: Siquidem potest comprehendi quod nunquam stat uel spatium ætatis uolubile quod in eisdem mutationibus faciens declinationem quod numero uidetur cōprehendi. Hactenus de tēpote duplici: nunc de temporibus uerborum dicemus.

In primis tempus per se nullum directum est omnino cum per se in se reuoluatur. & sic facimus: aut fecimus: aut facturi sumus. hoc ex re indiuiduo tempori imponimus partes tēporis: non tempus diuidentes: sed actum nostrum diuersū significantes. Vniuersa enim quæ aguntur in nos diuiduntur per actiones. Diuerso igitur agendi tempore tempus ipsum impartimur quasi impartimur trifarie tantū quo cūcta gerimus. Ideoq; tria tempora esse dicimus īstans præteritum: futurum. Instās tempus cum adhuc agimus: præteritumperfectum cum iam fecerimus: futurum cū acturos nos pollicemur. Vnum tamē ex his præteritumperfectum diuiduum ē. Ex eo enim scinditur præteritum imperfectū. Item præteritumplusquamperfectum. Hoc facto tria tempora perfecta uidentur esse quo nimirum quæ agimus triplici modo differētiam reperimus. Præteritum imperfectū idest præteritum nō tamē perfectum cum quasi præterisse tēpus affirmamus alioquī cœpimus: nec perfecimus: quasi legebā & scribebā. In enim præpositio plerunq; derogatiua

.N. cur tria sint uerbo rum tempora

.N. præteritum perfectum tm diuiduum esse

Cur præteritum imperfectum

non nunquam adiectiua ut in aliis patebit quæ addita ple runq; derogat: non addita ad finem perductum significat. Perfectum enim tempus: cum tempus eo quod egimus fi/nitum est. Item præteritum plusquam cum tempus iã pri/dem exactum demonstramus: quo quid egimus. hoc unũ distat a præteritoperfecto quod superioris temporis recens uideri potest actus sequentis longa ĩterpositiõe. Ita enim græci ὑπερσυντέλικον appellant quasi. ὑπερσυντελούμενον. quod nos præteritum plusquam perfectum dici mus. Id uero tempus perfectum apud nos: pro ἀορίστω παρῳχημένῳ. ualet. Ratione igitur statuerunt actus no stri tempora ĩstans quod & præsens cum quid maxime agi/mus. Præteritum imperfectum si quod egimus non perfeci mus: sed agere desinimus: unde non nulli inchoatiuum tẽ/pus appellauerunt. Perfectum cum actum perficimus & fa cere desinimus: Plusquamperfectum cum quod egimus in ueterauit. Futurum cum nondum agere instituimus: uerũ acturos promittimus. Hæc de temporibus. deinceps cætera persequemur.

Cur preteritum perfectum / Cur preteritum plusquam perfectum quid inter differant

Inchoatiuum nonnulli quod dicunt preteritum imperfectum

Genera uerborum quibus significationes quo pacto significã tur referemus. Vt enim in nominibus sunt genera quibus sexus exploratur ita quærunt in uerbo quo affectus signifi catur: Verum ne actiuum sit an passiuum. Genera uerbo℞ siue significationes sunt principales duo actiua & passiua. Ex his enim nascuntur alia: neutra: communis: deponens. Ita fiunt numero quinq;. Impersonalis a quibusdã admit titur.

de generibus uerborum

Nota a nonnullis impersonale inter genera uerborum admitti

Actiua significatio est cum alio agente sit qui patiatur id est cum actum nostrum alterius patientia significat: ut laudo hoc ita. o. littera terminatur ur recipere possit etiam passiuã significationem adiecta. r. littera. Itaq; cum utraq; persona constat in declinatione uerbi ut tam efficere q̃ effici queat proprie dicitur actiuum: itemq; passiuum.

quod actiua sit significatio

Passiua est cum alio patiẽte apud alium est administratio. i.

quod passiua

cum patientiam nostram alterius actus significat. ut laudor: hoc ita & similia terminantur ut recipere possint actiuam significationē amissa. r. littera: ut laudo.

qd neutra

Neutra est quæ specie actiuæ enuntiationis. o. littera clauditur &. r. litteram nunquam recipit: & ob id passiuam formam non potest exprimere.

Vbi enim uis patiendi non est ex actiua declinatione locum declinatōnis passiuæ non habet. Item si alio patiēte sub alia specie penes alium non sit administratio similiter neutra dicimus.

Alterum itaq; uniformiter significat agentem uel patientē: agentem: ut facio: ambulo; curro. patientē: ut ardeo. ueneo uapulo. Ex hac quoq; forma sunt & illa uerba in quibus nec agentis significatio plene dinoscitur: nec effectus ostenditur: ut sedeo: sudo: dormio: iaceo: sto: algeo: sitio: esurio.

N. q̄ supina seu absolutiua seu depositiua nō nulli dixerunt / qd commune

Nescis enim agat quis an patiatur quæ quidam supina dixerunt: alii absolutiua appellant: non nulli depositiua nominant.

Communis est quæ tam actiuam q̄ passiuam significationē i se habet. hæc ita. r. littera terminantur ut eam non possint amittere quemadmodum & deponens: ut osculor. & criminor. Dicimus enī osculor te: & osculor a te. similr̄ et cætera.

Cur communia uerba

Communia autem dicimus ut ī nominibus quæ sub una specie genera diuersa admittunt. Item in uerbis quæ sub passiua declinatione dumtaxat diuersi actus significationem exprimunt.

qd deponens / Econtrario

Deponens est quæ in. r. litteram desinit: ut passiua: sed ea adēpta latinum non est. unde per Antiphrasim idest econtrario sic appellatur: quia uerbum. r. littera finitum deponere eam non potest: ut loquor: nascor: sequor. non enim dicimus nasco. & cum sit passiua species actiuam non habet.

Itaq; nec passiua sunt: quia actiua non reddunt: haud cōmunia esse possunt: quia sub uno genere declinationis utrāq; continent significationē.

Placuit itaq; aliis ea deponentia dici quod una significatione deposita a communi separatur: uel quia deponit ambiguitatem sermonis.

Impersonalis uerborum significatio tam sub actiua specie q̄ passiua extat dicta impersonalis q̄ sine personis pronominis intelligi nō potest: quamuis formā actiuorum aut passiuorum habere uideatur. Nam etsi tertiæ personæ formā exprimat: tamen tribus modis uerbis omnibus iungi solet propriis quoq; personis nō enuntiatur: sed ut plenus sit sēsus extrinsecus necessario adduntur pronomina sine qbus nihil huiusmodi uerba significare possunt quasi pudet me te: illum. Itur a me: a te: ab illo.

Quoniam de generibus quod erat dicēdū dixi modos quoq; subiungam: quos quinq; esse omnes fere grāmatici consentiunt. Nam qui sex uoluerunt: alii promissiuum: quidam impersonalem coniungunt: qui septem utrunq; prioribus adiciunt: qui amplius prioribus percontatīū assumunt. q nouem coninnctiuum a subiunctiuo separant: qui decem esse adhortatiuum ascribunt. Verum ex his ut ipsa declinatio uerborū exposcit: impersonalis & participalis a quibusdam admittuntur: de quibus dostea referre placuit.

Modus itaq; uerborum siue inclinatio in quinq; deducitur partes. Aut enim finitiuus est modus: aut imperatiuus: aut optatiuus: aut subiunctiuus: aut infinitiuus.

Finitiuus modus est cum quasi finita & simplici utimur expositione ipsa dictione per se commendantes sensum sine alterius diuerso complexu: ut accuso: accusabam. Identidē per omnia tempora quod ī subiunctiuo parum est. Subiūctiuus enim dictus est quoniam necesse est alius sermo suggeratur quo superior patefiat hoc modo cum dicā: cum dixerim: cum dixero: proculdubio nō dum hic finitur sermo. finit̄ eīm hoc mō: cū dixero uenies: cum fecero aspicies & similia qd̄ ī modo finitiuo nō desiderat̄. Itē a qbusdā īdicatiuus appellat̄ quo īdicamus: ꝓnutiatiuus quo ꝓnūtiamus.

Deinceps imperatiuus modus est qui enuntiat externo offi
cio imperantes: & hic modus singulari quidem numero pri
mam non admittit personam: ut lauda. Et enim absurdū
est omnino quenquam sibi imperare cū promptus sit sua
sponte facere.

Imperio enim indigēt externæ personæ. Plurali uero tres per
sonæ necessario adhibentur. Conserit enim se prima perso
ua cum aliis: & dum imperat se quoq; in idem ministeriū
uocat: quem quidam hortatiuum esse putauerunt: cum di
cimus faciamus: legamus & similia. Illud præterea non nul
lis absurdum uisum est tertiam personam modo imperati
uo inesse: quoniam nemo absenti imperat quorum nomi
nis firma comprehensio: quoniam ferme uniuersus sermo
inseritur inter primam & secundam personam. Secūda ue
ro suo cedit usu materiam prostaurat: & primæ dicenti: &
secundæ audienti imperamus ut pareat ipse: uel ut accuset
aut alii nostrum nuntient imperium uelut accuset. unde
uel merito hoc pacto & in hac declinatione erit nuntiantis
persona hoc tamen á cæteris differens ꝙ de aliis nuntiatur:
cum dicimus faciat: legat tertia persona. Imperamus enim
ut nuntietur illi facere uel legere. in hoc modo instanti tem
pore numero plurali tertia persona dupliciter declinatur ac
cusemus: accusate: accusent: & accusāto.

Posterior sermo more ueterum usurpatur. figuratur eīm hoc
modo littera. o. adiicitur tertiæ personæ numeri pluralis tē
poris instantis modi finitiui sic accusamus: accusatis: accu
sant: huic accedit. o. littera & fit accusanto. idem in omni
bus.

Futurum uero tempus differt a cæteris futuris: quia nō ut cō
festim fiat impamus: sed in futurum fieri ut perpetuū fiat
quia facito: legito. i. semper fac: semp lege. iure ergo diceret̄
quasi futuri. quem sermoné nō nulli cōsueuerunt mādati
uum potius q̄ impatiuum dicere: qm̄ præsenti tēpore īpare
solemus ut fiat. In futuꝝ uero magis mādar̄. cæteræ psonæ

proprie non reperiuntur in hoc modo futuri temporis: nõ nulli futuri temporis præsentis abutuntur cum dicitur facito: faciat: facitote: faciant: idipsum quod nos secunda persona uulgo tempore futuro usurpamus facito: legito: dicentes: & pro secunda persona admittitur apud ueteres cũ dicitur: ille hæres esto (& ut proximis utar exẽplis apud Virgilium). Primus equum faleris insignem uictor habeto. Item. Tertius hac galea contentus abito. In hoc modo declinatione passiua tempus futurum apud ueteres uulgo usitatum est. loquitor: largitor: legimus apud Terentium loquitor paucula. Idem de te largitor puer: idest loquere largire. Et Plautus ĩ pseudulo. Pietatem ergo amplexator noctu ꝓ phœniceo. Non nulli uererum etiam actiuo more tempus futurum imperatiuo modo ex uerbis quoq; passiuis declinationes usurpauerunt: ut Tullius in dialogis de re. p.

Sequitur optatiuus modus quem tum demum usurpamus cum precibus exposcimus a diis. unde ab optãdo optatiuus dictus est. Sunt qui excludunt ex hoc modo præsens tempus. Necesse est enim omnium consensu in futurum optemus. non nulli uero admittunt: quod nimis uidetur absurdum: quoniam nemo optat quod habet: sed ut habeat. Identidem Ii qui admittunt in ambiguum ducunt tẽpus futurum cui simile faciunt instans dicendo utinam legam utinam faciam: pro instanti & futuro idem usurpãtes. nec respiciunt quantum discrimẽ sit ĩter hæc tempora quæ uniformiter praue declinantur. Debent enim cum sint inter se longe discrepantia sensum quoq; declinatione dissentire. Rectius ergo alii fecerunt qui ob ambiguitatem imperfecto etiam ĩstans iunxerunt ut sit idem instans & imperfectum utinam facerem. Exoritur item alia quæstio quo pacto præterita tempora inserantur. qui enim potest quisquam ĩ præteritum optare. Sed hæc quæstio nõ absurda uidetur. Asseritur tamen ratione idonea ut non immerito inserta hæc tempora uideantur. Persæpe enim optamus nõ modo ut

habeamus quod cupimus: uerum etiam incusantes factũ de quibusdam quæ qm̃ non habuerimus in posterum ha bere non possumus quæ uelimus quasi utinã scripsissẽ ut proficerem: utinã uenissem ut audirem. hæc & his similia.

Subiunctiuus siue adiunctiuus ideo dictus ꝙ nõ per se exprimit nisi insuper alius addatur sermo neq; superior patefiat Subiungit enim sibi uel subiũgitur necessario alteri sermo in hoc modo cum dixero audies: cum fecero aspicies: & similia: quod in declinatione finitiua non consideratur: & nihil differt ab optatiuo nisi tẽpore tantum futuro. Et in hac subiunctiua numero plurali uniformem declinationem ꝑfecti & futuri temporis accentus distinguit. Perfectum eĩm acuto accentu declinatur. Futurum circumflectitur quasi perfecto cum dixerimus. Item futuro cum dixerimus.

Infinitiuus qui & perpetuus numeris & personis. ideo dictus infinitiuus ex eo ꝙ parũ diffinitas habet personas & numerum. Idem enim sermo & de tribus personis & duobus numeris usurpatus: ut cum dicimus facere ego: tu: ille: uolo & uolumus. Vnde impersonatiuum hunc non nulli & ĩsignificatiuum dixerunt: quoniam parum tali sermone definita est persona. Perpetuus non ĩmerito appellatur. Siquidem perpetuum est puod finem non habet: ut legere: scribere: tẽporibus: numeris: personis accidit. Tẽpora habet ipsa quæ sunt præcipua instans: perfectum: futurum. Hoc mõ plerunq; ueteres historiæ scriptores & imperfecta tempora finitiua significant: quale est apud Salustium.

Hic ubi primum adoleuit non se luxui aut inertiæ corrumpẽdum dedit: sed ut mos gentis illius est equitare: cursu cum æqualibus certare: & cum omnis ante iret: omnibus tamen carus esse. pro eo sane quod est ut mos gentis illius est iaculabatur: equitabat: cursu cum æqualibus certabat: & cum omnis ante iret: omnibus tamen carus erat. In hoc modo & illud fuit obseruandum quod in passiua declinatione er. syllabã ueteres crebre addũt quasi accusarier appellarier

Quale est apud Virgilium (proximis enim utar exēplis) Magicas in uitam accingier artes: pro eo quod est accingi.

Est enim moris antiqui in quibusdam sermonem ex habūdāti addere. Nihil enī syllaba addita confert tali dictioni. Meminisse autem debemus futurum tempus non semper ī finitis accidere.

Nam egeo & studeo egere & eguisse: studere & studuisse faciunt: nec tamen studitum ire, aut egitū ire: dicere possumus: ut lectum ire.

Impsonalis quoq; uerborū modus sine persona pronominis intelligi non potest. Vnde impsonalis dicit̄ hic ab omni genere uerborū iuxta similitudinē cōiugationis colligitur. Nā si prima est: uel secūda: uel tertia coniugatio sublata secundæ personæ nouissima littera & addita. tur. syllaba īpersonalem facit. ut puta amo amas: amatur: teneo tenes: tenet̄: curro curris: curritur. Præteritū autem impfectū eius in batur. exire debet: ut tenebatur. Perfectum. in est uel fuit: ut tentum est uel fuit. Plusquāperfectū. in erat uel fuerat: ut tentum erat uel fuerat.

Futurum a prima uel secunda coniugatione in. bitur. sicut ē amabitur: tenebitur. A tertia in. etur. ut est legetur. Hac ratione modus īpsonalis colligitur. At uero si. r. littera faciūt terminata: ut sunt passiua: communia: & deponentia uniformiter currunt. Cætera uerba impersonalia quæ a se oriūtur inter genera uerborum potius ordinare quidam probauerunt: quibus eloquentiæ: & doctrinæ tributa est auctoritas. Hæc enim integram declinationem desiderant habere: & per omnia tempora atq; modos sicut cætera uerba declinantur: ut pudet: pœnitet: & similia: de quibus in suo loco plenius exponemus.

Participalis modus uerborū dcūs ē q eius uerba sūt participiis oīa similia: nec tn̄ participia sūt: ut legēdi: legēdo: legēdū lectū lectu. Diciūs. n. legēdi officiū mihi ē: legēdo didici: legēdum ē: lectu proficit: & lectū ē: quibus participia similia sunt: ut huius legendi: & huic legendo: hunc legendum.

Vn impsonalis

Vn formans impsonalia

Vn participalia

Lectu pferir

& hūc lectum. Hæc eadem sunt quæ probus supina appel-
lat merito: qnoniā nec certum habēt numerū: nec personā: nec significatū: quo solo ab īpersonalibus differūt. Nā impersonalia agentis tantum habent significatum: ut puta legitur: scribitur: hoc ē omnes legunt: omnes scribunt. Nam legitur pro omnes legunt: non leguntur ntō dixit.

Participalia autem & agentis & patientis habent significatū.

Nam cūm dicat Virgilius Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis: patientem non facientem ostendit. Significat enim dum incantatur. Et uritq; uidendo fœmina. nō dum uidet: sed dum ab aliis ipsa cōspicitur. Item fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures: pro dū dicatur passiua significatione.

Aliter enim dictum ē. Quis talia fando: temperet a lachrymis actiua significatione. Item miserabile uisu: quod significat miserabile dū uidetur. Et finē dedit ore loquendi: quod significat finē dedit ore dū loquitnr. Et dictu mirabile monstrum: quod est mirabile dum dicitur. Et huiusmodi declinatio tā ex actiua q̄ passiua significatione nascitur.

Qualitates uerborum sunt hæ absoluta siue perfecta: īchoatiua: iteratiua: siue frequētatiua: meditatiua: transgressiua defectiua: ambigua: supina.

Absoluta uerborū qualitas est quæ semel uel absolute aliqd facere nos indicat: ut caleo: curro: ferueo: horreo.

Inchoatiua uerborum species est quæ rem inchoatam futurā tamen significat: & uim incipiendi dumtaxat ī effectu habet. Hæc. sco. syllaba termīant̄ & figuratur ab illis quæ. o. littera terminātur: ut horreo: ī horrore sum: horresco: horrere incipio. uel ab illis quæ. r. littera claudūtur: ut misereor: miseresco. quale est miserescimus ultro. Itē labascit. ut Terentius labascit uictus uno uerbo. & ex eo quod est labor & ardescere ardere dicunt & tenerascer̄. ut Lucretius ī secūdo: scilicet in tenero tenerascere corpore mētem. Item amo ueteres īchoatiuo modo dixerūt amasco. Vnde & amascos amatorēs dicebāt: ut Plautus ī truculēto iucūdulos amascos

cætera. Hio hias ex quo iteratiuum figuratur hiato: hiatas.
Inchoatiuum uero figuratur hiſco hiſcis cum dicimus.

Sed quanq̃ ita ſe habeant tamen plus eſſe uidetur ĩ eoquod ẽ hiſcerẽ q̃ hiare. Hiat eĩm qui ore patet uel tacitus tm̃ quod in rebus fictis animaduerti põt. hiſcere uero incipere loqui. Illud præterea nõnullis libuit animaduertere ꝙ actiuis actiua nõnulla figurata ĩchoatiua ꝛperiũtur etiã paſſiua: quale ẽ gelo gelas: cuius inchoatiuum facit gelaſco quod ẽ ĩcipio gelare.

Item cum ẽ lento lentas: Vnde Virgilius: Lentandus remus ĩ unda. Ex hoc inchoatiuum lenteſco facit ut idem Virgilius Et picis in morem ad digitos lenteſcit habendo. Eiuſmodi figuratio parum admiſit ex ſe perfectum: nec conuenit admittere ut aut poſſit: aut debeat cum cæteris temporibus ꝑ totam declinationem uim incipiendi ſignificare. Abſurdũ ẽ ergo ea quæ ſunt inchoatiua perfecto tempore definire: & mox futurum declinando inchoatiua eſſe demõſtrare. Nec enim poteſt cum tota uerbi ſpecies inchoatiua dicatur alia parte finitiua uideri ut perfectum admittat. Nec enim paleſciui: horreſciui dicimus. per aliam tamen transfigurationẽ hæc uerba quidam declinare conſueuerunt. ut paleſco: pale factus ſum: liqueſco liquefactus ſum. quãuis quidam ad ꝑfectum inchoatiuum uenerint modo primitiui ut horreſco horrui ex eo quod ẽ horreo. Nec tamen omnia inchoatiua habent primam poſitionem. Albeſco enim nõ habet albeo licet figuranter Virgilius: Campiq; ĩgentes oſſibus albent. Item putreſco: grãdeſco: ſilueſco: uileſco: bruteſco: iuueneſco nõ habet iuueneo. Nam ſeneſco & ſeneo apud ãtiquos dicebarur. Vnde & Catullus nunc recondita ſenet.

Deducuntur item inchoatiua a neutris uerbis & appellationibus. ex uerbis: ut caleo caleſco: deliteo deliteſco: frõdeo frõdeſco: floreo floreſco. Et ſunt hæc quæ a perfecta forma ueniũt. Sũt itẽ quæ originẽ ſui nõ habẽt: ut cõſueſco: cõquieſco. Sunt quoq; alia inchoatiuis ſimilia quæ inchoatiua nõ eſſe temporum conſideratione pernoſcimus. ut compeſco

cõpescui. Ex apellatõibus quoq; sic ex ægro ẽ ægrẽscit: exigne ignescit: ex flamma flammescit: ex dumis dumescit: ex herba: herbescit. Sed hæc quæ de appellatiuis deriuantur perfecta non habent omnino. Errant pleriq; qui dignoscere quærunt iteratiua ab inchoatiuis. Quædam. n. sunt quæ utrãq; speciem admittunt: hiatare iteratiuũ: ĩchoatiuum hiscere: principale eorum est hio. Item lapsor iteratiuum: inchoatiuũ labasco: prĩcipale eorũ labor. Error igitur hoc modo corrigitur cuiuscũq; fuerint ordinis uerba in figuram inchoatiuam collata erunt coniugationis dũtaxat tertiæ. Iteratiua uero cũ admittunt speciem erunt ordinis tantum modo primi. Hactenus de inchoatiuis deinceps de iteratiuis.

Iteratiua siue frequẽtatiua est uerborum qualitas quæ assiduam ĩ agẽdo uim habet: unde & appellatõem subit: quoniã frequenter agendi iterat affectũ. uelut merso mersas idest sæpius mergo.

Item exerceo & exerceor perfectũ exercui & exercitus sum dicimus. hoc iteratur hoc pacto exercito & exercitaui. i. assidue exerceo. Item exercitor exercitatus sum. i. assidue exerceor. Itẽ habeo & habito dicimus ut apud Neuiũ in dementibus animæ pausillulũ ĩ me habitat. Itẽ adeo adis hoc iteramus adito aditas dictitantes. Item ineo inis: & inito dicimus. ut Pacuuius in antiopa loca horrida initas. Similiter halare & halitare. Ennius illustris sublime iter quadrupedãtes flamã halitantes. hietare & hiatare ueteres dixerunt. Plautus si qua forte contio est ubi cum hietare nondũ ĩ mentẽ uenit. CN. Atticus. xx. Iliados. ille hiatans herbã moribundo ore. Item Cælius. sequerẽ me tu qui mihi oscitãs hietãsq; restas. Liberius etiam in tauro passiuo modo enuntiauit hietãtur fores pro eo quod est hietant idest patent. Sunt quædam iteratorum iteratiua & sæpe in tres gradus deducuntur uerba quale ẽ uideo uiso & quod est plus uisito. Itẽ curro deĩde curso: & quod est plus cursito. et hæc uerba cuiuscũq; sint cõiugationis cum iteratiua fuerint primæ erunt coniugationis excepto uiso: plena tamen iteratione in ordinem primũ

conferre: ut uisito uisitas. Item in duos tãtum sæpe gradus deducunt declinationem: ut uolo: uolito. Sunt etiam frequentatiua de nomine ueniẽtia: ut patrissat: græcissat. Sũt item diminutiua a forma perfecta: ut sorbillo. sunt sine origine perfectæ formæ. ut pitisso: uacillo. Hæc autem iterãtur quæ decorem & sermonis figurã subire possũt.

Meditatiua est uerborum forma qua non actus: sed apparatus ostenditur: ut parturio: lecturio: amaturio: esurio.

Transgressiua uerba sunt quæ formam suam idest primæ regulæ declinationem seruare non possunt. Tẽpore enim præterito perfecto specie tam absoluta q̃ exacta transeunt ĩ formam passiuorum & deponentium: quæ quidã ideo mixta appellauerunt. sic ab eo quod est audeo: ausus sum: es: est. Item in exacta specie ausus eram: eras: erat. item gaudeo: & similia.

Defectiua uerborum species est cum in decliatõe uerba deficiunt. nec habẽt aut omnia tẽpora: aut omnes numeros: aut omnes personas: aut modos. Hæc in. I. uocalẽ exeũt: ut odi cœpi: memini. quæ oĩa præsẽs tempus nõ habẽt nec futuꝝ. Dicimus enim odi oderã.

Item cedo quod nõ habet nisi secũdam personã præsentis tẽporis: & ẽ ĩparatiui modi.

Ambigua uerba dicunrur quæ. o. littera terminata & actiua possunt esse & neutralia pro significatione dicẽtis: ut ludo. si enim significat ludo exerceo. ludo erit neutrale: ut apud Virgilium. Ludere quæ uellẽ calamo permisit agresti. Si autem significat deludo derideo erit actiuũ: ut ludo illũ: & ludor ab illis: ut apud Terentiũ: non ludis tu me?

Omnia uerba ĩdicatiuo modo litteris quinq; finiũtur. o. r. t. m. i. O: ut ludo: r. ut ludor: t. ut pudet: m. ut sum: & quæ ex eo cõponũtur: ut possũ: adsũ. i. ut noui.

Cõiugatões uerboꝝ sunt tres. Prima ẽ indicatiuo mõ tempor̃ presẽti: numeri singularis: figure simplicis: personæ primæ uerbo actiuo & neutrali: aut. o. lr̃a nulla alia præcedẽte uocali terminatur: ut amo: aut. e. &. o. ut eo: neo: aut. i: &. o. ut

Audis (is) producta fit

audio:aut.u.&.o.ut adiuuo. Eadem indicatiuo mō: tēpore præsenti: secūda persona: numero singulari. a. producta & s. litteris terminātur.

Passiui quoq; cōiugatio prima est quæ pronuntiatiuo modo tempore præsenti: numero singulari: secūda persona. a. litteram habet primam nouissimæ syllabæ: ut laudaris. Secunda est quæ eodem mō: & tempore: & numero: secunda persona: uerbo actiuo & neutrali. e. producta ante nouissimā s. terminatur: ut doceo: doces. Huius autem coniugationis semper secūda persona una deterior est syllaba: ut doceo doces: sedeo sedes. Hæc enim ut superior futuro tempore pronūtiatiō mō numero singulari psona prima. bo. syllaba finitur: ut laudabo: docebo.

Secunda quoq; cōiugatio passiui uerbi eodem mō: tempore: numero. & persona: litteram productam iuxta nouissimā syllabā habet: ut moneor moneris. In utraq; cōiugatione pnuntiatio mō futuro tempore prima persona per. bor. syllabam finitur: ut monebor: laudabor.

Tertia est quæ eodem mō: & tempore: & psona: & numero. I. ante nouissimā. s. litterā terminatur. interdum correpta: interdum pducta. correpta: ut dico dicis: producta: ut audio audis. hæc. i. suū pductū ubiq; custodit. correpta aūt an pducta sit facile pspicimns ī īdicatiuo mō tēpore præsēti in numero plurali: prima uel secunda persona: ubi sine sūma deformitate aduersus naturam uerba corripi uel pduci nō possunt: ut legimus legitis: audimus auditis: & utraq; tam pducta q̄ correpta futuro tēpore: pnūtiatiuo mō. numero singulari: psona prima p. am. syllabā finit': ut audiā: dicam In his tamē dūtaxat quæ cū producta sint secūdæ cōiugationis formulā ī pria psona seruāt: habētq; ante. o. e. penultima ī correptā lrām: ut eo is: ibo: queo quis: quibo.

Tertia cōiugatio passiui uerbi ita duplex ē ut pnūtiatiuo mō tēpore præsēti: numero singulari: psonæ secūdæ: aut. I. productā lrām iuxta nouissimā syllabā habeat: ut nutrior nutriris: aut. e. correptā: ut rapior raperis: legor legeris.

Futura autē tempora pronuntiatiuo mō prima persona p.ar syllabam finitur:ut rapiar:nutriar:legar.

Verba neutralia ad cōiugationum speciē uerbū actiuū sequūtur. Deponētia & cōmunia passiuis cohærēt. Quædā extra has. non nulla eīm neutralia actiuum sequūtur. Ex his ipsis uerba anormala uarie declinari necesse est:quæ deinceps ostendentur.

Primæ cōiugationis uerba promissiuo modo adiecta ad īperatiuū modū.bo.syllaba terminatur:ut amabo:cātabo. Primæ cōiugationis uerba infinitiuo modo siue ppetuo ad imparatiuū modū adiecta.re.syllaba terminant̄:ut ama:amare:canta cantare. In indicatiuo mō tēpore impfecto specie īchoatiua adiecta ad imparatiuū modū.bam.syllaba terminantur:ut ama:amabam. Item indicatiuo mō tēpore perfecto specie absoluta adiecta ad impatiuū modum.ui.syllaba terminātur. Sed consuetudo sæpe breuitatem appetens a.litteram subtrahit:&.i.ab:u.disiungit:ut tono:tonui:intono ītonui. Item īdicatiuo modo tempore præterito plusquampfecto specie exacta adiectis ad imperatiuū modū.ueram.syllabis terminātur:ut amaueram.

Vn futurz ꝑ comuni garones anteq ifinitiua

Secūdæ coniugationis uerba indicatiuo modo tēpore præsenti:ptima persona.e.littera ante.o.terminata:ut sedeo:maneo:excepto uno uerbo & iis quæ ex eo cōposita sunt:quæ secundū tertiū ordinē declinātur eo:ueneo. Item imparātiuo modo tempore præsenti:secūda persona:& littera producta terminantur:ut sedeo sede:moneo mone. Item promissiuo mō adiecta ad impatiuū modū.bo.syllaba terminantur:ut sedeo sedebo.

Item infinitiuo adiecta ad impatiuū.re.syllaba manente productione terminātur:ut mane manere:sede sedere.

Item indicatiuo mō tempore præteritoperfecto specie absoluta exacta interdum retinēt formā generis sui:ut uideo uidi moneo monui. Interdum regulæ formā nō seruant:sed potius consuetudini uel euphoniæ q̄ rationi succūbūt. Resoluuntur eīm in formā passiuorū & deponētium sic. fit eīm

ab eo quod ē audeo ausus sum es est. In exacta specie ausus eram eras erat.

Item indicatiuo mō tēpore præterito impfecto specie inchoatiua adiecta ad imperatiuū modū. bam. syllaba terminantur: ut sede sedebam.

Sunt quædam uerba in quibus tantū impatiuo mō declinamus in secūda dūtaxat persona singulariter & pluraliter.

Item infinitiuo mō præsentis temporis sūt hæc duo: Impetatiuo mō aue salue: et pluraliter auete saluete. Item infinitiuo mō præsentis temporis auere: ut uolo & uos & illos similiter saluere: habet hoc uerbū & aduerbiū cū dicimus salue.

Tertiæ cōiugationis uerba correpto indicatiuo mō tēpore præsenti prima psona. o. littera nulla alia præcedente uocali terminantur: quam nō nulli postremam uocalē corripe oportere cēsent ueluti dico: lego: & his similia. sed cur ita facere oporteat: aut quare non: & in cæteris ordinibus idem sit obseruandū: in animū inducere nequeo: aut. o. ut rapio: facio aut. uo. ut induo irruo.

Item indicatiuo mō tempore præsenti: prima persona: aut. o littera nulla alia præcedēte uocali: aut. io. eodem impatiuo mō tempore præsenti persona. e. littera præcedente cōsonāti terminantur: ut lego lege: peto pete: rapio rape: facio face

Sed admonendū fuit: consuetudinem ī his tribus uerbis nō seruari regulā: quæ sunt duco: dico: facio. sic eīm dicit̃ dic: duc: fac: quæ uero. uo. terminātur in impatiuo mō suā formam retinebūt: ut induo indue: irruo irrue.

Item promissiuo mō. am. syllaba terminātur præcedente aut cōsonāte primæ positionis: aut uocali: ut lego legā: peto petam: rapio rapiam: facio faciam: induo induam.

Item īfinitiuo mō adiecta ad impatiuū. re. syllaba terminantur: ut lege legere: pete petere: rape rape.

Item īdicatiuo mō tēpore præterito specie absoluta & exacta formæ regulā nō seruant: sed potius cōsuetudine declinant̃ Fit enim ab eo quod est lego legi legeram: rego rexi rexeram: pungo pupugi pupugeram: expungo expūxi expunxeram:

induo indui indueram.
Item indicatiuo mõ tempore præterito impfecto: specie inchoatiua adiecta ad impatiuũ. bam. syllaba terminant̃ præcedente cõsonante primæ positionis: aut uocali: ut lege legebam: rape rapiebam. indue induebã. Omnia aũt impatiua tertiæ coniugationis correpte secũda persona temporis ĩstãtis per. e. litterã terminantur. corripiuntur hæc tria dũtaxat facio fac: dico dic: duco duc: & quæ ab his sunt: Dico addico addic: prædico prædic: indico indic. Duco abduco abduc pduco perduc: seduco seduc.

N. fac dic. duc. cõripi

Sed facio quod subnotauimus si præpositionem acceperit ad regulam uenit: ut inficio infice: efficio effice: conficio confice. Sed apud ueteres salua est regula: qui dixerunt face: dice duce. non minus apud Virgiliũ antiquitatis amãtem. Tu uoluse armari uolscorũ edice maniplis. Ratione & competenter anologia & cõsuetudine eruditorꝝ. Quoniã impatiua in omni uerbo omniq; ordine ex secunda persona finitiua deriuantur amissa. s. semiuocali littera: ueluti nũtio nũtias nuntia: moneo mones mone: munio munis muni. ũde & eundẽ accentum seruare debẽt qui est in secũda persona ut producantur. In secũdo uero ordine. I. correptum in. e. correptam uertitur: & fiunt impatiua lego legis lege: ita ergo & dico dicis dice: facio facis face debet declinari: ut duco ducis duce. & ita positum apud ueteres reperitur.

N. face dice duce ueteres dixisse

Præterea in omni ordine. re. syllaba adiecta imperatiuis fiunt infinitiua: ut dictum est: quasi ama amare: mone monere: muni munire. Item in tertio ordine correpte scribe scribere. Ita quoq; nisi dice: duce: face: declinetur ducere: dicere: facere infinitiuum esse non poterit.
Præterea id obseruandum fuit quod fere in tertio ordine plerunq; ueteres in tertia persona finitiua temporis pfecti: numeri pluralis. e. mediam uocalem corripiunt quasi legerũt: emerunt. & similia: ut apud Terentium ĩ prologo eunuchi postquam ædiles emerunt. Tertiæ coniugationis uerba productæ indicatiuo modo tempore præsenti: prima persona

aut.e.&.o.litteris terminātur:ut adeo adis:prodeo prodis.
aut.i.&.o.ut audio audis:nuttio nutris.

Item tertiæ cōiugationis uerba producte impatiuo mō tēpore præsenti secūda persona.I.producta terminantur:ut adeo adi:nutrio nutri.

Item indicatiuo mō tempore præsenti prima persona cum.e. habuerit ante.o.eadem promissiuo mō ad impatiuū adiecta.bo.syllaba terminātur:ut adeo:adi:adibo.prodeo prodi:prodibo.Quæ uero.io.eadem promissiuo mō.am syllaba terminātur:ut audio:audi audiam.nutrio nutri nutriā.

Item infinitiuo mō adiecta ad impatiuū.re.syllabā terminātur:ut adeo adire:prodi prodire:nutri nutrire.

Item indicatiuo mō tempore præsenti perfecto specie absoluta adiecta ad impatiuū.ui.syllaba terminātur:ut adi adiui:prodi prodiui:nutri nutriui.

Sed tamen consuetudo breuitatem appetēs.u.litterā subtrahit &.I.ultimā geminat:ut adii:prodii:nutrii.Item quæ indicatiuo mō tēpore præsenti prima persona.eo.litteris terminātur.eadem indicatiuo mō tempore præterito specie inchoatiua adiecta ad impatiuū.bam.syllabā terminātur:ut adeo adibam:prodeo prodibā.Quæ uero eadē.e.prope ultima syllaba producta dicunt̄:ut audio audiebam:nutrio nutriebam.Sed ueteres hæc sine.e.littera pronūtiabant nutribam dicentes.ut apud Virgilium:nutribat tyrusq; pater ꝑ nutriebat.

Item indicatiuo modo tempor̄ præteritoplusquāpfecto specie exacta adiectis ad impatiuū.ueram.syllabis terminātur ut adi adiueram:nutri nutriueram.

Sed tamen in omnibus cōsuetudo euphoniā captās.u.litterā subtrahit &.I.corripit:ut audierā:nutrieram.

Omniū uerborum quæ.o.littera terminantur coniugatio etiam ab optatiuo mō & cōiunctiuo tēpore præsenti dūtaxat colligit.Nam si prima ē cōiugatio optatiuum & subiunctiuum in.em.syllabā terminatū similiter debet habere:sicut ē utinā amem:uel cū amem.

Quod si secũda cõiugatio fuerit optatiuo similiter & subiunctiuo.am.termĩat:ut teneã:uel cũ teneã. Tertia uero eodẽ mõ & tẽpoꝛ ĩ.rem.terminari debet:ut ẽ utinã uel cũ legerẽ Nã ĩ omni uerbo actiuo & neutrali optatiuo & cõiunctiuo mõ tẽpus præteritũ pfectũ ĩ.rĩ.exire debet. plusquãpfectũ in.sem.sed similiter ut in prima cõiugatione utinã amauerim:& utinã amauissẽ:Itẽ ĩ secũda utinam monuerĩ:utinã monuissẽ:uel cũ monuerĩ monuissẽ. Pari mõ & tertia utinã legerim utinã legissẽ:& cũ legerĩ:& cũ legissem. Ab his uerbis.o.littera terminatis infinitũ tẽpore præsenti exire debet ĩ.re.Perfectũ eius ĩ.se.Futuꝝ ĩ.ire.ut ẽ legere:legisse:lectum ire.

Verba quæ.or.syllaba terminant̃ indicatiui modi præteritũ ĩperfectũ ĩ.bar.debẽt mittere:pfectũ in.sum:plusquampfectũ in.eram:ut legebar:lectus sũ:lectus eram.Ab optatiuo uero & cõiunctiuo præteritũ ĩperfectũ ĩ.rer.debẽt mitterẽ perfectũ ĩ.sim.plusquãpfectũ ĩ.sem.ut legerer:lectus sim:lectus essem.Ab his ĩfinitis modis tẽpore præsenti.i.debet littera terminari:Præteritũ ĩ.esse.Futuꝝ in iri:ut legi lectũ esse:lectũ iri.

Amo uerbum absolutũ finitũ actiuũ:figuræ simplicis:numeri singularis:modi indicatiui:tẽporis præsẽtis:personæ primæ:cõiugationis primæ:quod declinabitur sic.

Modo indicatiuo tẽpore præsenti.

Amo amas amat:Etpluraliter amamus amatis amãt.Eodem mõ tẽpore præterito ĩperfecto specie inchoatiua:amabam amabas amabat:etpluralr̃ amabamus amabatis amabãt.

Eodem mõ præteritopfecto specie absoluta:amaui amauisti uel amasti:amauit.Pluralr̃ amauimus amauistis uel amastis:amauerũt uel amauere.

Eodem mõ tẽpore præteritoplusquãpfecto specie r̃cordatiua amauerã uel amaram:amaueras uel amaras:amauerat uel amarat:Pluralr̃ amaueramus uel amaramus:amaueratis uel amaratis:amauerãt uel amarãt.

Futuro tẽpore eodem mõ amabo:amabis:amabit.Pluraliter

amabimus. amabitis: amabunt.
Modo impatiuo tẽpore præsenti ad secũdam & tertiam ꝑso-nam ama: amet. Pluralr̃ amemus: amate: amẽt.
Quidam putant amemus impatiuũ eẽ pluralẽ: & primã per sonam: quod nos hortatiuũ appellamus.
Eodẽ mõ tempore futuro: amato tu: amato ille. Pluralr̃ ame mus: amatote. amanto uel amãtote.
Modo optatiuo tẽpore præsenti: & præterito ĩpfecto specie ĩ-choatiua utinã amarẽ: amares: amaret. Pluraliter utinam amaremus: amaretis: amarẽt. Eodem mõ tẽpore præterito perfecto specie absoluta utinã amauerĩ: amaueris: amaue-rit. Pluraliter utinã amauerimus: amaueritis: amauerint.
Eodẽ mõ præterito plusquãperfecto specie recordatiua utinã amauissem: amauisses: amauisset. Pluraliter utinã amauis semus: amauissetis: amauissent.
Eodẽ mõ tempore futuro: utinã amem: ames: amet. Pluralr̃ utinã amemus: ametis: amẽt.
Modo cõiunctiuo tẽpore præsenti cũ amẽ: ames: amet. Plura liter cũ amemus: ametis. amẽt.
Eodẽ mõ tẽpor̃ præterito ĩpfecto cũ amarem: amares: amaret Pluralr̃ cũ amaremus: amaretis: amarent. Præterito pfecto specie absoluta cum amauerim: amaueris: amauerit. Plura liter cũ amauerimus: amaueritis: amauerint.
Eodẽ modo tempore præterito plusquãperfecto specie recor-datiua: cũ amauissẽ: amauisses: amauisset. Pluraliter cum amauissemus: amauissetis: amauissent.
Eodẽ mõ tempore futuro cum amauero: amaueris: amauerit Pluralr̃ cũ amauerimus: amaueritis: amauerĩt.
Modo perfecto qui est infinitiuus numeris & personis tẽpor̃ præsenti amar̃: Præterito amasse uel amauisse: Futuro ama tũ ire uel amaturꝫ esse.
Modo ĩpsonali tẽpore præsẽti amatur: Impfecto amabatur: Perfecto amatũ est uel fuit: Plusquãpfecto amatũ erat uel fuerat: Futuro amabitur.
Modo participiali amãdi: amãdo: amãdũ: amatum: amatu.

Hæc gerũdia sũt apud quosdã quæ ꝓbus supina appellat.
Participia trahũtur ab hoc uerbo actiuo duo præsentis tẽporis & futuri: Præsẽtis ut hic: & hæc: & hoc amãs: Futuri hic amaturus: hæc amatura: hoc amaturꝝ.
Notãdũ in hac tamẽ cõiugatõe ꝙ tertia eius ꝑsona finitiua tẽporis perfecti: numeri pluralis persæpe colligit unã syllabã breuitatis cã: & hoc fere ĩ alio non admittitur ordine quasi amarunt appellarunt.
Amplius solet fere in hoc ordine tẽpore perfecto cõiunctiuo: tã singulari q̃ plurali demi syllaba cũ dicũt ueteres cũ amarim: amaris: amarit. Pluraliter cũ amarimus et cætera ꝓ eo sane quod ẽ cũ amauerim. In hac cõiugatione secundam ꝑsonam per. as. obseruabis: ut amo: amas. In futuro primã personã ĩ. bo. ut amabo. Impatiuo modo ultimã habet detractam. s. ama: cui impones. re. infinitiuo: ut amare.
Amor uerbum finitiuũ absolutũ: figurẽ simplicis: numeri singularis: modi indicatiui: tẽporis præsentis: personæ primæ: modo indicatiuo tempore præsenti. Amor: amaris: amatẽ. Pluraliter amamur: amamini: amautur.
Eodem modo præterito imperfecto specie ĩchoatiua amabar amabaris. amabatur. Pluralr̃ amabamur: amabamini: amabantur.
Eodẽ mõ tempore præterito perfecto amatus sũ: es: est. Pluraliter amati sumus: estis: sunt. Vlteriorẽ mõ amatus fui: fuisti: fuit. Pluralr̃ amati fuimus: fuistis: fuerũt uel fuere.
Eodẽ mõ præterito plusquam perfecto amatus erã: eras: erat. Pluraliter amati eramus: eratis: erãt.
Vlteriore modo amatus fueram: fueras: fuerat. Pluraliter amati fueramus: amati fueratis: amati fuerant.
Eodẽ mõ tẽpore futuro.
Amabor: amaberis uel amaberẽ: amabitur. Pluraliter amabimur. amabimini: amabuntur.
Modo imperatiuo tempore præsenti ad secũdam & tertiam personam amare ametur: Pluraliter amemur: amamini: amentur.

Futuro amator tu : amator ille . Pluralr̃ amemur:amami-
nor:amantor.
Modo optatiuo tẽpore præsenti & præterito imperfecto uti-
nã amarer:amareris:uel amarer̃:amaretur. Pluralr̃ utinam
amaremur:amaremini:amarẽť.Eodẽ mõ tempore præ teri
topfecto utinã amatus sim: sis: sit.Pluralr̃ utinã amati si-
mus:sitis:sint. Vlterior̃ mõ utinã amatus fuerĩ:fueris:fue-
rit.Pluraliter utinã amati fuerimus: fueritis: fuerit.
Eodem mõ tempore præterito plusquãperfecto:utinã ama-
tus essẽ:esses:esset.Pluralr̃ utinã amati eẽmus:essetis:eẽnt.
Vlteriore mõ:utinã amatus fuissẽ.Pluralr̃ utinã amati fuisse
mus et cætera.
Eodẽ mõ tẽpor̃ futuro:utinã amer:ameris uel amere:ameť:
Pluraliter utinã amemur: amemini: amẽtur.
Modo cõiũctiuo tẽpor̃ præsẽti cum amer:ameris uel amere:
ametur.Pluralr̃ cũ amemur: amemini: amẽtur.
Eodẽ mõ tẽpore præterito ĩperfecto specie ĩchoatiua cũ ama
rer et cætera.
Eodẽ mõ tp̃re præteritopfecto specie absoluta cũ amatus sim
Vlteriore mõ cũ amatus fuerim.
Eodẽ mõ tẽpore præterito plusquãpfecto specie recordatiua:
cũ amatus essẽ. Vlteriore mõ cũ amatus fuissem et cætera.
Eodẽ mõ tẽpore futuro cũ amarus ero.
Vlteriore mõ cũ amatus fuero.
Modo ppetuo qui ẽ infinitiuus numeris & personis tempore
præsẽti amari:Præterito amatũ esse uel fuisse: Futuro ama
tũ iri:uel amandũ esse.
Modo ĩpsonali amatť.Præterito ĩperfecto amabatť: Præterito
pfecto amatũ ẽ uel fuit.Præterito plusquãpfecto amatum
erat uel fuerat.Fututo amabiť.
Modo participiali amãdi amãdo amãdũ:amatũ amatu.Sed
apud quosdã hæc gerũdia sũt quæ Probus supĩa appellat.
Participia trahũtur ab hoc uerbo passiuo duo præteriti tẽpo-
ris & futuri:Præteriti hic amatus:Futuri hic amãdus.
Actiui uerbi r̃gulã neutrale uerbũ seqť:passiui cõe & deponẽs

Doceo uerbum absolutū indicatiuo mō dictū significationis actiuæ:cōiugatiōis secūdæ:numeri singularis: figuræ simplicis: tēporis instātis:personæ primæ:q̄d declinabitur sic:
Doceo:docebam:docui:docuerā:docebo.
Impatiuo mō tēpore præsenti ad secūdam & tertiā p̄sonā doce doceat:Pluraliter doceamus docete doceāt: Futuro doceto tu:doceto ille:Pluralr̄ doceamus docetote docento.
Optatiuo mō tēpore præsenti & præterito īperfecto persona prima utinā docerē:docuerim:docuissē:doceam.
Cōiunctiuo mō tēpore præsenti cū doceā:docerem: docuerī:docuissem:docuero.
Iufinitiuo mō numeris & personis tēpote præsenti docere docuisse:doctū ire.
Participia trahūtur ab hoc uerbo actiuo duo præsētis temporis & futuri:præsentis docēs:Futuri docturus.
In hac cōiugatione obseruabimus participia:cū cæterarꝫ coniugationū fere pares uerbis habēt syllabas: hæc minus una syllaba declināt̄:uelut moneo monēs:sedeo sedēs & similia
In hac cōiugatōne nō est reperire ullū uerbū in postrema parte geminari:sed a prima tantū:quale ē mordeo momordi. quare errāt qui dicūt prādeo prādidi.
Doceor uerbū absolutū indicatiuo mō dictū significationis passiuæ cōiugatōis secūdæ: numeri singularis:figur̄ simplicis:tēporis instātis p̄sonæ primæ:quod declinabitur sic.
Doceor:docebar:doctus sū:doctus fui:doctus erā:doctus fueram.docebor.
Impatiuo mō ad secūdā & tertiā personā docere doceat̄: Pluralr̄ doceamur docemini doceant̄.Fururo docetor tu: docetor ille.Pluralr̄ doceamur doceminor docētor.
Optatiuo mō tēpor̄ præsēti præterito īperfecto utinam docerer et cætera.
Eodē mō tēpore prærerito p̄fecto & pluspuāp̄fecto utinā doctus eēm:& ultetiore doctus fuissē.Eodē mō tēpore futuro utinā docear.
Cōiūctiuo mō tēpor̄ præsenti cū docear:docerer:doctus sim:

prandeo prandi
nō prandidi

uel fuerim: doctus essem uel fuissẽ: Futuro cum doctus ero
Et ulteriore cũ doctus fuero.

Infinitiuo mõ numeris & psonis tẽpore præsenti doceri: Præteritũ doctũ esse: Futuro doctũ iri.

Getũdia uel pticipialia docẽdi: docẽdo: docẽdũ: doctũ doctu.

Participia trahunt ab hoc uerbo passiuo duo præteriti temporis & futuri: Præteriti doctus: Futuri docẽdus.

Audior uerbũ absolutũ indicatiuo mõ dictũ significationis passiuæ: cõiugationis tertiæ: numeri singularis tẽporis ĩstãtis: quod declinabitur sic.

Audio & passiue audior. audiebã: passiue audiebar. audii & audiui. passiue auditus sũ: auditus fui: audierã & audiuerã passiue auditus erã: auditus fuerã. audiã & audiar.

Impatiuo mõ tẽpore præsenti ad secũdã & tertiã personã audi audiat: Pluralr̃ audiamus: audite audiãt. Et passiuo audire: audiatur: Pluralr̃ audiamur: audimini: audiant. Futuro audito tu: audito ille: Pluraliter audiamus: auditote: audiũto uel audiũtote. Futuro auditor tu: auditor ille: Pluralr̃ audiamur audiminor: audiuntor.

Optatiuo mõ tẽpore præsenti & præteritoĩpfecto utinã audirem: & in passiuo audirer: Perfacto & plusquãperfecto audissẽ uel audiuissem: & passiuo auditus essẽ uel fuissem. Futuro utinã audiam: & passiuo audiar.

Coniũctiuo mõ tẽpore præsenti cũ audiam: & passiuo cum audiar: imperfecto cum audirem: & passiuo cum audirer Perfecto cum audierĩ: & ueteres audiuerim. Passiuo cũ auditus sim & fuerĩ: Plusquãpfecto cũ audissẽ & audiuissem Passiuo cum auditus eẽm uel fuissẽ: Futuro cum audiero & audiuero: Passiuo cũ auditus ero uel fuero.

Infinitiuo mõ numeris & personis audĩr: Passiuo audiri: præterito audisse uel audiuisse: Passiuo auditum esse uel fuisse futuro auditũ ire: Passiuo auditũ iri.

Impsonali mõ audit audiebat: auditũ ẽ: auditũ fuit: auditũ erat: auditũ fuerat: audietur.

Gerũdia uel pticipialia audiẽdi audiẽdo audiẽdũ: auditũ ditu

Participia trahuntur a uerbo actiuo duo: præsentis temporis & futuri: Præsentis temporis audiens: Futuri ut auditurus. Et a passiuo duo præteriti: ut auditus: Futuri ut audiēdus.
Lego legor uerba absoluta indicatiuo mō dicta significatōnis actiuæ & passiuæ: cōiugationis tertiæ correptæ: numeri singularis: figuræ simplicis. temporis instātis: personæ primæ quæ declinabuntur sic.
Lego legor. Imperfecto legebā legebar. Perfecto legi lectus sū uel fui. Plusquāperfecto legeram lectus eram uel fuerā. Futuro legam legar. Impatiuo mō tempore præsenti ad secundam & tertiam personam lege legat. Pluralr̄ legamus legite legant. & passiuo legere legatur. Pluraliter legamur legimini legantur. Futuro legito tu: legito ille. Pluraliter legamus legitote legāt uel legunto. Et passiuo legitor: legitor: Pluraliter legamur legiminor leguntor.
Optatiuo mō tempore præsenti utinam legerem legerer. Perfecto & plusquāperfecto legissem: & lectus essē uel fuissem Futuro utinā legam legar.
Coniūctiuo mō tempore præsenti cnm legam legar. Imperfecto cum legerem legerer. Perfecto cū legerim: lectus sim & fuerim. Plusquāperfecto cū legissē: lectus eēm uel fuissem: Futuro cū legero lectus ero uel fuero.
Iufinitiuo mō tempore præsenti legere legi. Præterito legisse lectum esse uel fuisse. Futuro lectū ire & lectuꝝ iri.
Impersonali mō legitur legebatur: lectū est & fuit: lectū erat & fuerat: legetur.
Gerūdia uel participalia legēdi: legēdo: legēdū: lectū lectu.
Participia trahūtur ab his uerbis quattuor: actiua duo præsētis tēporis & futuri legēs & lecturus. Passiua duo lectus & legendus.
In tertia cōiugatōe correpta non nulli cēsēt uerba prima positione postremā uocalem litteram corripere oportere ueluti dico: lego: & his similia. cur id facere oporteat: aut quare nō & in certis ordinibus sit obseruandum non est inuenta ratio. nō nulli pferunt lego ultima cōrepta
Secundæ coniugationis temporis instātis gaudeo. pluraliter

gaudemus. gaudebã: pluralr̃ gaudebamus. gauisus sũ es est & fui fuisti fuit: pluraliter gauisi sumus fuimus: estis fuistis: sunt fuerũt. eram fueram: eras fueras: erat fuerat. pluraliter gauisi eramus fueramus: eratis fueratis: erãt fuerãt. Futuro gaudebo.

Modus impatiuus Temporis instãtis gaude gaudeat. pluralr̃ gaudeamus gaudete gaudeant. Futuro gaudeto tu: gaudeto ille. Pluralr̃ gaudeamus gaudetote gaudeãt gaudẽto.

Optatiuo mõ instantis utinã gaudeam gaudeamus: gauderẽ gauderemus: gauisus sim sis sit: gauisus fuerim fueris fuerit: simus sitis sint: fuerimus fueritis fuerĩt. Plusquãpfecto gauisus essem esses esset: fuissem fuisses fuisset: essemus essetis essent: fuissemus fuissetis fuissent. Futuro utinã gaudeam gaudeamus. Subiunctiua similiter declinãtur praeterito. Nam subiunctiuorum futuro cũ gauisus ero uel fuero eris uel fueris: erit uel fuerit.

Infinitiua instãtis gaudere: praeteritũ gauisum esse uel fuisse: Futuro gauisum ire: gauisurũ eẽ: & gauisũ iri.

Participia secundum formam quidem actiuã praesentis & futuri. secũdum autem formã passiuam praeteriti tãtum istãtis hic & haec & hoc gaudens. Futuri gauisurus gauisura gauisurũ: praeteriti gauisus gauisa gauisũ & similia.

Ordinis secũdi soleo solitus sũ: audeo ausus sũ: sed soleo futurꝫ oĩo nõ habet: quia habet uim praeteriti.

Tertiae cõiugationis instantis: fido fidis fidit: Pluralirer fidimus fiditis fidunt. Fidebam fidebas fidebat. ita Perfecto fisus sũ es est: fui fuisti fuir: Pluralr̃ fisi sumus estis sunt: fuimus fuistis fuerũt. erã eras erat: fuerã fueras fuerat: Pluralr̃ eramus eratis erãt: fueraus fueratis fuerant. Futuro fidãm fides fidet: Pluralr̃ fidemus fidetis fidẽt.

Impatiuo ĩstantis fide fidat: Pluralr̃ fidamus fidite fidãt. Futuro fidito fidat: Pluralr̃ fidamus fiditote fidãt fidũto.

Optatiuo modo instantis utinam fidam fidas fidat: Pluraliter utinã fidamus fidatis fidãt. ĩpfecto fiderẽ fideres: fideret Perfecto fisus sim: uel fuerĩ. Plusquãpfecto fisus essem uel

fuissem. Futuro utinã fidã.
Subiũctiuorũ futurum cũ fisus ero: uel fuero.
Infinitiuo instãtis fidere. Præteriti fisum esse uel fuisse. Futuro fisũ ire: fisuꝝ esse: & fisũ iri.
Participia actiua instãtis & futuri. Passiua præteriti tm̃. Instãtis: ut hic: & hæc. & hoc fidens. Futuri fisurus: fisura: fisuꝝ. Præteriti fisus: fisa: fisum: & quæ ab his infido: diffido.
Productæ cõiugationis tẽporis instãtis fio: fis: fit. Pluraliter fimus: fitis: fiunt. Impfecto fiebam: fiebas fiebat. Perfecto factus sum & fui: factus erã & fueram. Futuro fiam.
Impatiuo mõ fi fiat. Pluralr̃ fiamus fite fiant. Futuro fito tu esto: Pluraliter fiamus estote fiãt & sunto.
Optatiuo instãtis utinã fiam fierem: factus sim uel fuerĩ: factus essem uel fuissem: futuro utinã fiã.
Subiũctiui futurũ cũ factus ero: & fuero.
Infinitiuo instãtis fieri. Præterito factũ esse & fuisse: Futuri factum iri & ire.
Participia actiua instantis & futuri: passiua præteriti tantum Instantis: ut hic: & hæc. & hoc fiens: Futuri facturus: factura: facturum. Præteriti factus: facta: factum. Supina fiẽdi: fiendo: fiendum: & quæ ab his patefio: calefio: madefio: expergefio: mãsuefio. liquefio: assuefio: arefio: & quæ fio terminantur.
Infinitiuum huius uerbi quod est fio per. I. facit fieri: cũ omnia uerba actiua uoce illata in. e. faciãt: uelut amare: docere munire.
Verba temporibus confusa instantis temporis memini: meministi: meminit. Imperfecto memineram. Futuro meminero.
Impatiuo ĩstãtis nõ habet. Futuro memẽto: pluralr̃ mem̃tote
Optatiuo instãtis & ipfcõ utinã meminerẽ. perfecto meminerim. plusquãpfecto meminissẽ. Futuro meminerim.
Subiũctiui futuꝝ meminero: Infinitiui præteriti tẽporis tantum meminisse.
Participia nõ habet. & cætera similiter.

Noui:odi:pepigi:hæc tria ne ĩpatiuũ quidem habent oĩo:cũ etiã ĩ eo quod est memini futurũ tãtum sit:& hoc in secunda persona dũtaxat. In iis uerbis in quibus notauimus ĩpatiua deficere quæ sunt noui:memini:pepigi:odi:cœpi. Grãmatica inducit impatiua hoc mõ:Dicũt enim omnia impatiua tribus modis intẽdi posse:ut dic:dicas:dixeris:& ita distingunt dic ex eo quod est regulæ solitæ quam ĩ declinatõe obseruauimus. Dicas aũt & dixeris per defectionẽ:ut sic fac dicas:fac dixeris:quorũ alterum est optatiuorũ instans & futurum idem. item subiũctiuorum instãs:quod est dicas: alterum subiũctiuorum futurũ siue præteritũ pfectũ quod ẽ dixeris. Ergo ĩpatiua utiliter uerbis quæ præposuimus assignant quæ nõ habere notauimus:ut memineris quod figuratur ita fac memineris:quod ipsum etiã in omnibus obseruari uerbis põt:quãuis ĩparatiua habuerĩt sua uelut ames: ut sic fac ames:& amaueris:ut sic fac amaueris. similiter fac doceas:fac docueris:fac uincas:fac uiceris. Itẽ munias munieris. Præponũtur autem imparatiuis alia multa uelut rogo:peto. uolo:moneo:quæso:hortor:id est facias:dicas.

Declinatões eorũ uerborũ ĩseruimus quæ uident̃ etiã ipsa defectiua esse & ambigue declinari instãtis uolo:uis:uult: uolumus:uultis:uolunt. Impfcõ uolebam:pfecto uolui: plusq̃ perfecto uolueram:futuro uolã.

Imperatiuo instantis fac uelis:Pluraliter uelimus:uelitis: uelint. Futuro uelito:uelit:Pluralĩ uelimus:uelitote:uelint.

Optatiuo instãtis utinã uelis:Imperfecto utinã uellem:Perfecto uelim:Plusquãpfecto uoluissem:Futuro uelim.

Subiunctiui futurũ cũ uoluero.

Infinitiuo ĩstãtis & præteriti tm̃ ĩstãs uelle:præteriti uoluisse.

Participia instãtis tantum hic:& hæc:& hoc uolens. similiter ut uolo:nolo:quãquam etiam circa hæc uerba imparatiua similiter obseruare debemus secundum annotationẽ præcedentem.

Sũt qui ita dicũt malis:nolis:malim:malis:malit. Optatiuo utinã nolim:nolis:nolit,

Verbū actiuum finitū tertiæ cōiugationis tollo: Perfecto sub stuli. Plusquāperfecto substulerā. Futuro tollā.
Impariuo tolle: tollat. Pluraliter tollamus: tollite: tollāt. Futuro tollito: tollito.
Optatiuo utinā tollerē: tolleres: tolleret. Præterito pfecto sub stulerim. Plusquāpfecto substulissem: Futuro tollā.
Subiūctiuo cū tollā. Futuro substulero.
Infinitiuo tollere. Præterito substulisse. Futuro sublatum ire uel sublatuꝝ esse.
Participia instātis tollēs. Futuri sublaturus. Supina tollendi: tollēdo: tollendū.
Passiua declinatio ita tollor. Impfecto tollebar. Perfecto sub latus sum uel fui. Plusquāperfecto sublatus erā uel fuerā. futuro tollar.
Impatiuo tollere: tollat᷑. Pluralr̄ tollamur: tollimini: tollant᷑.
Optatiuo utinā tollerer. Præterito pfecto utinā sublatus sim uel fuerim. Plusquāperfecto sublatus eēm uel fuissem. Futuro utinā tollar.
Subiūctiuo cū tollar. Futuro cū sublatus ero uel fuero. Cætera ut in optatiuo.
Infinitiuo tolli. Perfecto sublatū esse. Futuro sublatū iri.
Participia præteriti sublatus. Futuri tollēdus. Supina sublatum: sublatu.
Verbi corrupti alia declinatio tēporis instātis sum: es: est. Im pfecto erā. Perfecto fui. plusquāpfecto fuerā. Euturo ero.
Imperatiuo instantis es: sit. Pluraliter simus: este: sint. Futuri esto: esto. Pluralr̄ simus: estote: & sunto.
Optatiuo instātis temporis sim: sis: sit. Impfecto essē. perfecto fuerim. plusquāperfecto fuissem. futuro sim.
Subiūctiuo futuro cū fuero. In cæteris ut ī optatiuo.
Infinitiuo instantis esse. pfecto fuisse. futuro fore: futurum esse: & futurū ire.
Participia futuri tātū futurus: & quæ ab eo cōposita sunt: ut possū: adsū: præsum: desū: absū: intersū: ꝓsum. supersum
Sed ex his duo habēt participia instātis etiā. Nā præsū presēs

Tollo pferitum facit substuli

a quo verbo pesens

absum absens dicimus.
Inter hæc quæ cũ uerbo reponuntur hoc solum possũ nõ põt uideri. facit enim perfectũ potui: cuius declinationẽ inserui mus instantis.
Possum: potes: potest. possumus: potestis: possũt. Impfecto poteram. Perfecto potui. Plusquãperfecto potuerã. Futuro potero.
Impatiuo instantis possis: possit. Pluraliter possimus: poteste: possint. Futuro potesto possit. Pluralĩ potestote: possint & possunto.
Optatiuo instãtis possẽ: posses: potuerim: potuissẽ. possim.
Subiũctiuo futuro cũ potuero.
Infinitiui instãtis et præteriti tantũ. Futuꝝ nõ habet. instantis posse. Præteriti potuisse.
Participia instãtis tantũ futuri nõ habet. instantis hic et hæc & hoc potens. Sed quidã dicũt participia ne instã tis quidẽ temporis habere. Nã potens nomen est.
Eo: is: it. Pluraliter imus: itis: eunt. Imperfecto ibã. Perfecto Ii: iisti: iit. iimus: istis: ierunt uel iere. Plusquãperfecto ierã. Futuro ibo.
Imperatiuo instãtis I: eat. Pluraliter eamus. ite. eant. futuro ito: eat. Pluraliter eamus: itote: eant: & eunto.
Optatiuo instantis utinam eam: irem: ierim: iuissem: eam.
Subiũctino cum iero.
Infinitiuo instantis ire: & ituꝝ esse.
Participia ĩstãtis hic: & hæc: & hoc iens. futuri iturus: & quæ ab eo cõposita sunt prodeo: exeo: circũeo: præeo: abeo: exeo ineo: ueneo: subeo: adeo: nequeo: pereo: transeo: prætereo: anteeo: prodeuntẽ: subeu ntem dicimus: nõ ꝓdentẽ: nõ abi entẽ: subientẽ alloqui peccamus.
Verbũ ĩpersonale itur: a me: a te: ab illo: a nobis: a uobis: ab il lis. Impfecto ibatur. Perfecto itũ ẽ. Plusquãperfecto itum erat. Futuro ibitur.
Impatiuo ĩstãtis eatur.
Optatiuo instãtis utinã eatᷣ. Impfecto iretᷣ. Plusquamꝑfecto

.N. potens nomen est
[illegible] nõ nullos

itũ eẽt et fuiſſet. futuro eatur.
Infinitiuo tẽporis ĩſtãtis iri. Perfecto itũ eẽ: futuro itum iri:
Participia non habet.
Verbum corruptum actiuũ inſtãtis temporis fero: fers: fert. Pluraliter ferimus: fertis: ferũt. Imperfecto ferebã: ferebas: ferebat. Perfecto tuli. Pluſquãperfecto tullerã. futuro ferã.
Impatiuo inſtãtis fer: ferat: feramus: ferte: ferãt. futuro ferto tu: ferto ille. feramus: fertote: ferant: & ferunto.
Optatiuo inſtãtis & præterito ĩperfecto ferrẽ. Perfecto tullerim. Pluſquãpſecto tuliſſẽ. futuro feram.
Subiũctiuo futuꝝ cũ tullero.
Infinitiuo ĩſtãtis ferre. Præterito tuliſſe. futuro latũ ire et laturum eſſe.
Imperſonali inſtãtis fertur. Imperfecto ferebaẗ. Perfecto latũ eſt & fuit. Pluſquãperfecto latũ erat & fuerat. futuro fereẗ.
Gerundia ferendi: ferendo: ferendum: latũ: latu.
Participia inſtãtis tẽporis hic: & hæc: & hoc ferens: futuri laturus: & quæ ab eo compoſita ſunt: ut defero: affero. profero præfero: effero: differo: confero: effero: antefero: aufero. ĩfero: ſuffero.
Paſſiuĩ feror: ferris: fertur. ferimur: ferimini: ferunẗ. Imperfecto ferebar: Perfecto latus ſũ & fui. Pluſquãperfecto latus eram & fuerã. futuro ferar: fereris.
Imperatiuo mõ ferre feraẗ. futuro fertor.
Optatiuo utinã ferrer. Petfecto latus ſim & fuerĩ: Pluſquam pfecto latus eẽm & fuiſſẽ. Futuro utinã ferar.
Subiũctiuo cũ ferar. futuro cũ latus ero & fuero.
Infinitiuo ferri. Perfecto latũ eſſe. Futuro latũ iri.
Participia præteriti latus. futuri ferendus.
Supina latum: latu.
Edo: es: eſt. Pluraliter edimus: eſtis. edũt. edebam: edi: ediſti: edit: ederam: edat.
Imperatiuo ede: edat. Pluraliter edamus: edite: edant. Futuro eſto tu: eſto ille uel edat. Pluraliter edamus: eſtote: edãt uel edũto. ueteres ede. edat: edamus: edite: edãt. Futuro edito:

Verbũ corruptũ

eſto ut edaſ
edant ut eduuto

edar nō edero ī 3ª pª

Terentius

Edo ꝑ esse prisci

Edo edim prisci

edat:edamus:editote:edant uel edūto.
Optatiuo instantis & imperfecto essem:essemus:ut Terentius de symbolis essemus. Perfecto ederim. Plusquamperfecto edissem. Futuro edam.
Subiunctiuo instantis cum edam. Futuro cum edero.
Infinitiuo instantis esse pfcō edisse:ueteres edere dicebāt. Furo esum ire & esurꝫ esse.
Impersonalia instantis estur dicebatur:edebatur: esum ē uel fuit:esū erat uel fuerat:edet.
Supina edendi:edendo: edēdū:esum:esu.
Vulgaria sunt participia edens:esurus. & quæ ab edo deriuātur comedo:ambedo ueteres declinauerunt edo:edis:edit. Cato de oratore ad filium:Lepus multum somni fert qui illum edit. Et Virgilius:nec te tantus edat tacitā dolor.
Passiui edor. Imperfecto edebar. Perfecto esus sū & fui. Plusquamperfecto esus eram & fuerā. Futuro edar.
Imperatiuo edere:edatur. Futuro editor.
Optatiuo ederer:esus sim & fuerim. esus eēm & fuissē:edar.
Subiunctiuo cum edar. Futuro cū esus ero & fuero.
Infinitiuo edi. esum eē & fuisse. esum iri.
Participia esus. unde comesus & comedēdus:nō comestus & comesturus:ut uulgus existimat. Futurꝫ edendus: Supinū esum.
Pœnitet uerbū īpsonale indicatiuo mō dictū cōiugatōis secūdæ:numeri singularis:figuræ simplicis:tēporis instātis qđ declinabitur sic.
Pœnitet me:te:illum:nos:uos:illos. Impfectum pœnitebat: Perfectū pœnituit. Plusquāpfectum pœnituerat. Futurū pœnitebit.
Imperatiuo tēpoř tm̄ præsenti pœniteat.
Optatiuo utinā pœniteret tēpore præsenti & īperfecto. Perfecto pœnituerit. Plusquampfecto pœnituisset. Futurum pœniteat.
Subiūctiuo mō cū pœniteat. Futurꝫ cū pœnituerit.
Infinitiuo numeris & psonis tpr̄e præsēti pœnitere. Præterito

pœnituisse.
Ab hoc impersonali uerbo usurpatũ est participium tempo- ris instãtis pœnitẽs. Quidam aũt dicũt impersonalia neq; actiua: neq; passiua habere participiũ. Nam pudens non ẽ participiũ: sed appellatio. unde impudẽs. aliud impsonale.
Venitur uerbum ĩpersonale indicatiuo mõ dictũ cõiugatõis tertiæ productæ: numeri singularis: figur̃ simplicis: tempo ris instãtis: quod declinabitur sic.
Venit̃ a me: a te: ab illo. a nobis: a uobis: ab illis. Imperfecto ueniebatur. Perfecto uentũ est: & ulteriore uentũ fuit. Plus quãpfecto uẽtũ erat: & ulterior̃ uẽtũ fuerat. futuro ueniet̃.
Imperatiuo tẽporis tantũ præsentis ueniatur.
Optatiuo præsentis & imperfecto utinã ueniret̃. Perfecto uẽ tũ sit. Plusquãpfecto uentũ esset & fuisset. Futuro ueniat̃.
Coniũctiuo modo cũ ueniatur. Futuro cũ uẽtũ erit & fuerit.
Infinitiuo tempore præsenti ueniri. Perfecto uentum esse & fuisse. Futuro uentũ iri.
Contingit uerbum impsonale indicatiui modi: coniugatõis tertiæ correptæ: numeri singularis: figuræ simplicis: tẽporis instãtis. quod declinabitut sic.
Contingit mihi: tibi: sibi: nobis: uobis. illis. contingebat: con tigit: contigerat: continget.
Imperatiuo tẽpore præsenti contingat.
Optatiuo tempore præsenti & impfecto utinã cõtigeret. per- fecto cõtigerit. Plusquãpfecto cõtigisset. futuro cõtigat.
Cõiũctiuo mõ tẽpore præsenti cũ cõtigat. futuro cõtigerit.
Infinitiuo tẽpore præsenti cõtingere. Perfecto cõtigisse.
Coniugationũ omniũ uerba. o. littera terminata tẽpore perfe cto in. I. litterã ultimã mittũt. amo amaui: doceo docui: le- go legi. Variant̃ autem species ĩ prima cõiugatione quater. In secunda quinquies. In tertia correpta nouies. In tertia p- ducta quæ etiã a quibusdã quarta dicit̃ quinquies.
Cõiugatõnis primæ tẽporis perfecti formæ sũt quattuot quæ mutatioñe capiunt ĩ hũc modũ.
Prima est cũ maior pars ita cadet in qua. a. semp inest: & ĩ. a.

abundat syllaba: sicut suspiro suspiraui: & porto portaui: & aro araui: simulo simulaui: ꝓpalo ꝓpalaui: profano profanaui: ameno amenaui: uolo uolaui: sedo sedaui: cauo cauaui: insimulo insimulaui: stercoro stercoraui: sincæro sincæraui: manduco manducaui: ꝓprie autem quod græci dicũt ταυτὸ χάος κόσμος hoc ẽ idẽridem quod mãdo. Itaq; Probus negat recte dici piscem uel aliud tenerum manduco: sed potius edo quod scilicet manducãt quod denti reluctatur. Nam cum dicam edo quid faciam ostendo: cum uero manduco non tantum quid faciam ostendo: sed & qualiter faciam. Veteres tamen & in edendi significatione mãduco dixere. Vindico uindicaui. hoc uerbum non ꝓ defendo ueteres dixerunt: sed ꝓ animaduerto & punio: ut Salustius: uindicatum fuit ĩ noxios. Decollo decollaui. hoc uerbum apud ueteres decipio significat: ut apud Plautũ una ẽ quæ decollauit. Item Lucillius. xii. quibus fructibus me decollaui. quæ significatio apud fenestellã aliter inuenitur in libro epitomatum. secundo quemadmodũ Cæsar a piratis captus sit: ut quæ eos postea cepit & decollauerit. ueteres autẽ securi cæsos dicebãt. Præfoco præfocaui. Probus quasi nouam necem miratur. angit eĩm ueteres dicebãt: ut Virgilius. Et faucibus angit inhærens. Lucilius tamẽ ait: & suffocare conatur. Inchoaui ab inchoo sic dicendum putat Iulius modestus: quia sit compositũ a chao initio rerũ quod Verrius & Flaccus in postrema syllaba aspirãdum probauerunt. cohaum eĩm apud ueteres mundũ significat: ĩde subtractum inchoare. Tranquillus quoq; his assentiẽs libello suo plenissime ædem inchoatam ita disseruit. Similo non dicimus: sed similis ẽ. Sane dixerũt ueteres simulat per. u. hoc etiam Cicero de re. p. quasi alius assimulare rem. pu. & Virgilius: Formã assimulata camerti.

Secunda forma ẽ quæ licentiæ antiquitatis uel consuetudinis a licentius uitat & in. I. litterã purã desinit: nulla duce consonãte: ut sono sonui: crepo crepui: plico plicui: cubo cubui domo domui: frico fricui: ueto uetui: seco secui: increpo in-

crepui: tono tonui: cubo cubui: domo domui: mico micui: neco necui. Verumtamen & necaui legimus: ut nectus necatus. Et hoc differre uolunt necui quasi suffocaui: necaui: ferro occidi: unde necem cædem appellamus. Et adiectis præpositionibus ītono ītonui. explico explicui.

Tertia forma quæ. a. littera eximitur & iteratio syllabæ fit: ut do dedi: sto steti. & adiecta præpositione exto extiti: obsto obstiti. præsto præstiti. Apud antiquos hoc uerbum pro melius est ponebatur: aut pro antecedit: aut præbeo significat. Nam in significatione præbeo potius dicebāt nisi quod Salustius ait libro tertio. utrum uicem me præstare creditis. Et Cato ad Magnium ait interempto præstari. Rursum Seneca de officiis. si ceruicem præstitero ait pro præbuero. Est autem hodie horum uerborum ista diuisio: ut sit præbeo patientis: præsto facientis ac perinde præbeo occasionem: aut operam. præstiti fidem ac rem dicamus.

Quarta quidem species in. ui. syllabā desinit sic tamen ut prior syllaba quæ in præsenti correpta fuerat perfecto tēpore producatur: ut lauo lauas laui: iuuo iuui: ad adiecta præpositione adiuuo adiuui.

Secundæ coniugationis formæ sunt quinq;. Prima est quæ in. I. litteram cadit nulla duce consonante: ut splēdeo splēdui: niteo nitui: uigeo uigui: floreo florui: emineo eminui teneo tenui: egeo egui: rubeo rubui. sorbeo sorbui. Cicero in tusculanarum secundo: sanguinem omnem sorbui. Item sorpsi apud auctores alios legimus: & adiecta præpositione adhibeo adhibui: redhibeo redhibui.

Secunda forma est quæ prima syllaba correpta perfecto producitur: ut sedeo sedi. faueo faui: uoueo uoui: caueo caui: uideo uidi: neo neui: fleo fleui: cieo ciui: accieo acciui.

Tertia forma est quæ desinit in. I. litteram præpositis consonantibus uariis: sed inceptiua littera siue syllaba geminata: mordeo momordi: spondeo spopondi: tondeo totōdi: pendeo pependi. Adiecta præpositōe geminatio cessat

syllabæ: ut despondi: detondi: respondi.
Quarta forma est quæ in .si. syllabã desinit: ut algeo alsi: ardeo arsi: hæreo hæsi: quasi passiuum quoq; id uerbum admittat declinationem ĩuenimus perfectum tempus hæsus mulceo mulsi: in patiendo autem mulsus: & turgeo tursi: urgeo ursi.
Quinta forma est quæ extremam syllabam in .xi. cadit: ut frigeo frixi: mulgeo mulxi: rugeo ruxi: lugeo luxi: augeo auxi: alliceo allexi: sed apud ueteres allicio legimus: pelliceo pellexi: luceo luxi. Duo sane uerba uideo & prandeo quæ nullius formæ regulam seruant: aut recte excipientur aut sextam sibi formam uendicabunt: ut uideo uidi: prãdeo prandi. Nam in secundo ordine non est reperire uerbum postrema parte geminari: sed a prima tantum quale mordeo momordi. quare errãt qui dicũt prandidi.
Coniugationis tertiæ correptæ temporis præteriti perfecti formæ sunt nouem. Prima quidem est quæ desinit in .ui. syllabam: sed tamen similitudinem uerborum cõtinet primæ coniugationis idest .a. habet ante nouissimam syllabã ut pasco paui: sterno straui
Secunda forma in .I. puram litteram desinit: ut alo alui: arguo argui: exuo exui: fremo fremui: molo molui: uomo uomui: pecto pexui: pono posui: gigno genui: meto messui: quod quidam exterminant: amicio amicui: ut Brutus in laudatione Apii Claudii quæ de toga ptætexta amicuit sed Varro sceleris magister amisit.
Tertia forma est quæ in .I. quidem litteram appositis uariis consonantibus: sed inceptiua littera siue syllaba geminata quæ in hunc finiuntur modum primam syllabam iterant: ut curro cucurri: disco didici: cano cecini: tango tetigi: tendo tetendi: pendo pependi: pello pepuli: pungo pupugi: sicut Cicero intellexi ꝙ eum pupugissem. sed & punxi dicimus. fallo fefelli: cado cecidi: cædo cæcidi: parco peperci: sed & parsi legimus: sicut Terentius egone uitam parsi perdere. Plautus. Duorum labori ego hominũ

parsissem libens. Sic enim melius ueteres parsi declinant. Nam parsimoniam non parcimoniam dicimus.

Volunt autem quidam grammatici differre ut parsi semel quid factum significet: peperci autem & semel & sæpius.

Facit autem participium parsurus futuri: ut ait Varro. Omnia uerba quæ perfecto prima syllaba iterant adiecta præpositione plerunq; desinent iterare: tendo tetendi: pello pepuli: pendo pependi: curro cucurri: adiecta præpositione geminatio cessabit. intendi: contendi: expuli: impendi: percurri. Apud auctores autem non nunquam inuenimus iterari uerbum quod est excurro excucurri. Duo uerba repe   riuntur quæ iterant etiam admissa præpositione proculdubio in eodem statu sunt posco poposci: deposco depoposci disco didici: edisco edidici: addisco adidici.

Verba tertii ordinis quæ iterantur tempore perfecto ex utraq; parte tā prima q̄ postrema syllaba geminantur. Prima sic: parco peperci: curro cucurri: cado cecidi. Postrema sic credo credidi: prodo prodidi: condo condidi: abdo abdidi: indo indidi: trado tradidi: uendo uendidi. Participium autem futuri uenditurus. Passiuum autem est ueneo uenii. Est tamen apud ueteres ueneor uenditus sum: ut apud Plautum: Ego ne illi uenear. Tirianus etiam de agricultura primo: Patremfamilias uendacem magis q̄ emacem expedit esse. Nam id melius emitur q̄ ueneatur. Cicero causarum decimotertio: Re uendita iterum empta. Vnde manifestum fit uenita non dici: sed aut uenundata: aut uēdita ut: Cicero: Possessiōēs r̄dimi eas postea pluris uēditas.

Quarta forma est quæ desinit in. si. syllabam: ut concutio concussi: allido allisi: cudo cusi: sed potius cudi: ut eius cōpoītū Tū primū silicis scītillā excudit Achates. premo pressi: trudo trusi: rodo rosi: nubo nupsi: uro ussi: demo dēpsi: sed cōpositū adimo ademi. Incerta autē est ratio demptæ uel appositæ præpositionis: ut cum sit adimo ademi: demo demi non faciat: sed dempsi: repo repsi: Inde obrepo obrepsi dicimus: non obrepi. In quo

impiti fallunt.

Quinta forma est quæ desinit in .xi. syllabam : ut ango anxi frigo frixi: lingo lixi: ungo unxi: mingo minxi: meio mei. & minxi. Sed meio meis mei dicitur & minxi : rego rexi: sugo suxi: uergo uerxi: pergo perrexi: illicio illexi: negligo neglexi . Sed æmilius macer omnium uestrum neglegerit auctoritatem. quod analogiæ propius : quia & legerit dicimus. Necto nexui uel nexi. Virgilius: palmas amborum innexuit armis. Liuius in odyssea: Nexabant multa intra se monetas nexisti retia lecta. Lucilius satyrarũ curarum retia nexit.

Sexta forma est quæ desinit in .ui. syllabã: ut cupio cupiui: sapio sapiui & sapui: peto petiui: quæro quæsiui: tero triui: & futuri tẽporis participiũ triturus.

Septima forma est quæ desinit in .I. quidem litteram: ita tamen ut instantis prima correpta perfecto tempore producatur: ut cerno creui: capio cepi: emo emi: fundo fudi: frango fregi: iaceo iacui & ieci : sperno spreui : sero seui : sino siui: lino liui: relino reliui: ut Terentius reliui dolia omnia . in patiendo litus facit: ut Virgilius lita corpora guttis.

Octaua forma est quæ desinit in .I. quidem litteram : ita tamen ut a secunda persona instantis temporis uenire uideatur: ut mando mandis: mandi: uerto uertis uerti: suspendo suspendis suspendi : capesso capessis capessi : uiso uisis uisi.

Nona forma est quæ desinit in .di. syllabam ita tamen ut iteratio mediæ syllabæ fiat: ut addo addidi: abdo abdidi. condo condidi: indo indidi: scindo scidi. Hoc autem uerbum & si quod ex eo componi potest nulli formæ paret nisi forte octauam formam circumferimus id uerbum conscĩdo cõscidi detracta usu quodã .n. cõsonãte: quare autem præteritũ tẽpus aut syllabis crẽscat aut minuat. aut ps sit ñ ẽ iuẽta ratio. Cur aũt a correptis producat : ut traho traxi: aut productis corripiatur: ut sto steti: do dedi: aut utroq;

ꝑducat᷑: ut flo flaui: aut utroq; corripiatur: ut iaceo iacui. ſimiliter non eſt inuenta ratio. Sed lectio auctorum obſeruantia ſua nos certiores de perfectis inſtituit.

Coniugationis tertiæ productæ quam quidam quartam nominant formæ ſunt quinq;.

Prima eſt quæ deſinit in ui: ut audio audiui & audii: ambio ambiui & ambii: garrio garriui & garrii: geſtio geſtiui & geſtii: hinnio hinniui hinnii: grunnio grunniui grunnii: hirrio hirriui hirrii: præſagio præſagiui & præſagii.

Participium futuri tẽporis præſagiturus.

Secunda forma eſt quæ deſinit in. I. litteram puram: ut uolo uolui. malo malui: opio operui: operii.

Tertia forma eſt quæ deſinit in. ui. quidem ſyllabam ad ſimilitudinem primæ formæ: ita tamen ut illa tantummodo uerba contineat quæ in prima perſona tempore præſenti. e. ante. o. habent litteram: & cum ſint tertiæ coniugationis ſecundæ formulam ſeruant in prima dumtaxat: ut queo quis quiui: neo neui: eo iui: & ſi qua eorum præpoſitionibus copulantur: ut tranſeo tranſiui: adeo adiui: ſubeo ſubiui: prodeo prodiui: exeo exiui. Horum tantũmodo uerborum futurum tempus in. bo. ſyllabam cadit & ex his etiam plurima tempore perfecto ueterum uſurpatione. u. penultimam detrahunt: ut tranſii: adii: et cætera.

Quarta forma eſt quæ deſinit in. ſi. ſyllabam: ut farcio farſi: ſarcio ſarſi: ſepio ſepſi: fulcio fulſi.

Quinta forma eſt quæ deſinit in. xi. ſyllabam: ut ſancio ſanxi: uincio uinxi. Fere apud ueteres uerba tertiæ coniugationis productæ perfecto indicatiuo duplici. ii. finiebãtur: ut adii. Sed nouitas breuitatis cauſa cuncta permiſcuit. quippe ſancio ſancii faciebat: ut Pomponius ad Traſeam ſancierat inquit. & Caſſius ſeuerus: lege ſancitum eſt inquit. Item Lucretius: ſancitum quando quidem extat.

Nos autem ſanxi dicimus.

Hæc de quattuor coniugationibus quæ ꝑtinẽt ad uerba quæ

Sarſi à ſarrio

Sancij > ſancitũ

analogiæ parent quarũ exempla passim per scripta sunt nota: quæ si quis concepit animo non facile labent̃: sunt enim euidenter exposita.

Sũt quædã ꝑfecta a diuersis ĩstãtibus deriuata: ut acuo acui: aceo acui: frigo frixi: lugeo luxi: fulgeo fulxi: luceo xi: cerno creui: crĩsco crui: pasco paui: paueo paui: sisto steti: sto ti: cõsisto cõstiti: cõsto cõstiti: fero tulli: tollo tuli & tetuli. Terẽtius huc tetulissem pedẽ. tollo tuli quod ẽ ĩ cõsuetudine sustuli facit. Eius tamen ꝑfecti instãs apud ueteres sustollo: pendo pendis: pendeo pendes pependi. comperio compeo comperii. Sed accentu discernitur sensus: accentu eĩm acuto proferimus quotiẽs pro eo accipitur quod est resciui. Cõperio eĩm facit comperi: quod circũflexo accentu declinat̃. quotiens ꝓ eo accipit̃ quod est cũ alio perii cõperierã facit.

Sunt quædam uerba quæ habẽt perfecta duplicia: ut pango: pepigi & panxi: pũgo pupugi & punxi: uello uelli & uulsi: sed melius uelli: ut Virgilius: cineres manesue reuelli. Idem ima de stirpe reuelli. Item Laberius aliqua parte præuulserat. teneo tenui: apud ueteres teniui: tundo tutudi & tunsi: explico explicui et plicaui: ut Virgilius explicuit legi. sed explicaui legimus apud Ciceronẽ.

Sunt quædam uerba quæ ex una positione diuersos sortiunt̃ declinationum ordines & sensus quasi mando mandas cũ aliquid monemus: mando mandis: cum dentibus quid cõsumitur. Quidam in consuetudine manduco dicunt. Volo uolas quotiens alitum iter demonstramus. uolo uis quotiens uelle quid significamus. fundo fundis fundere: fundo fundas fundare: compello compellis compeller̃: compellas compellare: dico dicis dicere: dico dicas dicare: prædico prædicis prædicere: prædico prædicas prædicare: pinso pinsas est apud Persiũ ambiguum. O Iane a tergo quẽ nulla ciconia pinsit: an pinsat legendum sit. Sed apud ueteres reperimus n. litterã additã: & pĩsit secũdũ tertiũ ordinẽ: ut Ennius. x. ãnaliũ: pinsunt cæram genibus. huius ꝑfectũ pinsui ut apud Põponiũ cũ neq; molis molui: neq; palmis pĩsui.

Tetuli p tuli
ãtollo ueterum
substuli ã substollo
antiquo
Compereo

Teniui p tenui
Tutudi & tunsi
Explicui & aui

Pinsit & ant

pinsui Molui

Item pinſendus participium erit pinſurus & pinſus. Pẽdo pendis quaſi ſoluo pœnam: ex quo compoſitũ fit ſub eodẽ ſenſu expendo expendis: & dependo dependis huic additur e. littera ut ſit ſecundi ordinis ſub alio ſenſu quaſi pẽdeo. i. in ſublimi ſum: cui addita præpoſitio potius ordinẽ ac ſenſum mutat quaſi ſuſpẽdo ſuſpendis: quod eſt actiuũ eius. pendeo & enim ego eſt abſolutum: ſuſpẽdo aliũ actiuum. pendeo per me: ſuſpẽdor ab alio. adoleſco adoleui facit. nã Virgilius. ſic declinat mox cũ matura adoleuerit ætas. tamẽ aduleui uult quidam in ſacrificio dici: & uenire ab eo quod ẽ adoleo. ſed in ſacrificio actius Caſſius ad Tiberiũ ſecũdo Adoleuit dixit maximum ſacrificiũ integrum anſerem adoleuerit. & in paſſiua ſignificatõne abolitus. Occino: occini. eſt enim a cano cecini: & in cõpoſitione amittit unam ſyllabam. ſed Saluſtius ĩ primo hiſtoriarum dixit ſenſim metello cornicines occinuere. Aio uerbũ inuſitatam habet decliatiõnẽ: de cuius imperatiuo non nulli ambigebãt utrũ dictũ ai: ut Neuius an eſt nata pregnãs uel ai: uel nega. Impfectũ quoq; aiebam: aiabas: aiebat. aiebamus: aiebatis: aiebant. Salio perfectũ ſuauius enuntiari uideť ſalii q̃ ſaliui. ſed pleriq; ueterum ſalui dixerunt: ut Virgilius: ſaluere per utres. Item Liuius ab urbe condita libro primo nouos tñ ſiluiſſe muros. nõ minus. & Cicero pro Milone deiecta penula tranſiluit. Virgilius deſiluit turnus biiugis. Sino ſini: ut Publius de uita ſua. quod ſi me inuitũ abire ſiniſſet. Itẽ Scaurus prædium non ſini fieri. melius tamen dicitur ſiui ſicut Varro complexionum ſexto: ad mortẽ non ſiui me producens. Item Terentius in adelphis: quia non ſiuit egeſtas. Excello crebro legimus aput ueteres: & Cicero de re. publica: excellunt inquit. Idem de oratore antecellunt: & de diuinatõe Præterea ſimilř coartatõne circũ cõciliabula ãtecellãt. Vetus tamen Macer æmilius orithogenias ſecundo cum laude excellet omnes. Dicam nunc de his quæ. r. litteram finiũt. Nitor niteris perfecto niſus ſum. ſed ueteres immutantes nixus declinant: ut Virgilius. Connixus ab aggere dextra.

pinſus Q̃ uař pẽndo r pẽndeo

Aio

Saliui ſalij r ſaluj

Sino ſini nõ ſiui r ſi ſuſu ſu

Niſus nixus priſci dextrum

Item magnis adnixus uiribus hastam: adnixus latis humeris: & adnixus acuto detrudũt naues scopulo. melius eĩm dicimus nisus a nitendo: & nisa. enixa enim appellatio est & ad partum refertur cũ dicimus geminos enixa est: ut apud Virgilium. triginta capitum fœtus enixa: ut sit enisa uiribus conata: enixa partum. Alor aleris: altus sum: Salustius arpini altus. melius est enim dicerẽ uitãdæ ambiguitatis grã alitus. Nam & alimenta dicuntur. Salior frequens uidetur & tritũ: ut pfecto tẽpor salsus salsa salsũ: dicamus: sed ueteres ambiguitatem appellationis uitantes & analogiam salitus sum dixerunt a positione salo non salio: ut Varro ad Ciceronem quinto: ut seruarent sallere. Item antiquitatũ humanarum. xv. mortuos sallant. Seuerus distractos atq; salitos. & Fauianus causarum tertio: cum caro sallet est diuturnior. Salustius historiarum quarto: reliq ua cadauera salita Sallere ergo salita: & proculdubio salio sali debet. cuius frequens eĩm perfectum uidetur salitus sum potius q̃ salsus. Abscõdor absconsus: & absconditus melius: quia simplex cõdor cõditus: deleor delitus & deletus. Cicero ad filiũ cæris deletus. Varro pecorina delitæ litteræ. Caluus ad uxorem. prima epistola in uia delita. Ostendor ostentus: quoniã sit tendor tentus. nam ostentatus est frequens. quoniam & tẽporibus perfecti passiui futura participia actiua deriuãtur uelut amatus sũ amaturus. P. Rutilius de uita sua uni una ostentata est. Item. P. Lucius Cellius ad populũ. ex hoc deriuauit participium: ex hoc me spero ostenturum non ostẽsurum. sed melius ostenturus dicimus. Et Liuius: item pro figulo ostenta promissione. Varro rerum rusticarum primo lacus optimus hamo ostentus: & quia cacẽphaton uidetᷓ deoꝶ uehiculũ tẽsũ dixerũt nõ tẽtũ ne uerbũ turpe sonaret ĩ sacris. Expgiscor exprẽctus: & expgor ex pgitus expgefio: expgefctũs. sed. is. expgitus dᷓ q excitatus ĩ omno spõte uigilat. ũde & Lucillius ait. ergo e sõno pueros cũ mãe expgitus clamo: exprẽctus aũt a qete ĩpeditus: ũde Salustius expectus sõno arrptis armis tumultũ facerẽ expgefcũs porro ẽ

q p aliũ somno excitatus: fatigor: fatigatus sũ facit ñ fessus & longe fallunť qui opinantur ex eo fatigo fessus deriuari. Nam fessus appellatio. Differt autem fatigatus a fesso. ut Varrius ait q fatigatus cũ quis p aliũ laborarĕ cõpellitur ut lassatus. fessus uero cũ quis labore deficit: ut lassus. Insero insertus & insitus facit. Et tradũt quidã insitus arborũ & pomi esse. Insertus hominis uel alicuius rei. Fallor falsus sum: ut Virgilius. falsi impleuit genitoris amorẽ. significat enim qui fallebatur. Educor eductus facit: sed frequentius Cicero educatus & educata dixit. Virgilius: Eductũ egeriæ lucis. Ordior orsus sum facit: & tã incipientem significat: ut Virgilius: sic orsus ab alto: quam desinentẽ: ut idem: sic orsus Apollo: mortalis uisus medio sermone reliquit.

Figor ambigue declinatur apud ueteres tẽpore pfecto. Reperimus enim fictus & fixus. Scaurus de uita sua sagicta ĩquit confictus Varro ad Ciceronem fixũ ait. & Cicero Academiarum secundo: opera affixa. & Virgilius: Si mihi nõ animo fixum.

Comperior & comperio differũt. Nam cõperior ex mea opinione colligo & compertum habeo pro explorato: quod uerbum deficit in futurum & impatiuũ. Comperio est ab alio cognosco. Medito & meditor: ut putat Plinius meditare esse secũ cogitare: meditari uoce dicere.

Snnt quædam. r. littera terminata & diuersa positõne deriuata quæ eadem sortiuntur perfecta: ut pandor panderis exigebat analogia ut pansus diceremus sed passus dicimus: ut Virgilius: Crinibus iliades passis. Item patior pateris: passus sum: uertor uerteris: uersus sum: ut Virgilius: uersaq; iuuencum terga fatigamus & hasta. Item uerror uereris: uersus sũ. Virgilius: Et uersa puluis inscribiť hasta. Melius ẽ enim tracta intelligere q̃ inuersa. Luxurior in crimine ẽst: ur Cornelius sæuerus ait: Luxuriantur opes: atq; odia lõga grauãtur. Luxurio autem in laude: ut Vigilius. Luxuriatq; toris animosum pectus. Significat enim non lasciuiã mẽtis: sed habitudinem corporis.

qd inter fessus et fatigatus

Abeduca as educatus et educatus

De ordior

A figor fictus fixus

qd inter comperio et comperior

qd inter medito et meditor

qd luxurior et luxurio

Sunt alia præterea uerba quæ adempta una littera uel addita diuersos sortiuntur ordines quasi metor metaris dicimus cum ad locũ refertur: cum dicimus castra prope tyberĩ metatus sũ: metatus est. Metor meteris ad fructũ ex quo perfectum fit messus: nõ metitus sum. messuram eĩm dicimus non metitionẽ: & futuro actiuo messurus: passiuo metendus. Miseror miseraris primi ordinis: accedit littera & fit secũdi quasi misereor misereris.

Nostrum nõ est referre ueterũ exempla: uestrum ut cuiq; libido est auctoritate eorꝝ uelut analogia uti.

Omne uerbũ quancunq; præpositionẽ recipit ordinis declĩationem facit ueluti scãdo scandis: ascendo ascẽdis: mordeo mordes: remordeo remordes. Præter ista sapio sapere adiecta præpositione rẽsipio resipire: & fit producti ordinis. sed desipio desipere facit: nõ desipire: cieo ciere: accio accire: concio concire excire: do: dare. addo: adderẽ: & alia nõ nunquã ĩueniunt̃. figura eĩm quasdã cõiugationes ĩmutat.

Nam sedeo cũ sit secundæ cõiugationis accepta præpositõne mutatur ĩ tertiam & facit consido: assido: subsido: quippe cũ Virgilius dicat: Considere ĩ ignes. & Terẽtius: assido: accurrũt serui. Nec solũ coniugationes: uerꝝ etiã ipsam positionẽ uerborꝝ compositio mutat: ut calco facit inculco: nõ Incalco uel cõculco: scalpo insculpo. quare gemma scalpta dicendũ est non sculpta. adiecta eĩm præpositione facit sculpta. facio cõficio: inficio: salio desilio. farcio refercio: sapio desipio: frango infringo: cõfringo: capio concipio decipio: spargo conspergo & dispergo: iacio conicio deiicio: carpo decerpo: gradior ingredior.

Sũt quædam uerba quæ παράγωγα appellantur quæ & primitiui uerbi declinationem & mutationem & adiectionem litterarum capiunt: & nihilominus idem significant. interdum uariantur: uelut lacesso ex eo quod est lacero: sed hic uariat. Lacessere enim cõcitare est. facesso æque fit facessere discedere intelligitur ut est apud Terentiũ: hic nũc facessit. Item accerso & per. r. scribit̃ arcesso: sed interest: qa accersere

euocare est: arcessere uero aliquem accusare significat: & ab arceo nascitur. Et eīm aliū accusare a maleficiis arcere est.

Sunt quædem uerba quæ cum cæteram declinatōnē habeant plenā tempore perfecto deficiūt: & sunt feræ hæc uerro: meto: furio. horum uerborum nō facile reperimus tēpus perfectum: & tamen quod est uerro in passiua declinatione uersus habet: ut apud Senecam ī dialogo de superstitione: uersa templa. & Plautus uersa sparsa.

Sunt quædam uerba quæ primā amittunt personam ueluti ouas ouat. raro reperimus ouo dictū. Itē furis furit: raro furio inuenitnr. faris fatur raro for inuenitur. Verum ī cōpositione ut apud Caium reperimus effor dictum. roras rorat uix roro. daris datur raro dor reperimus. Item īquis inquit dicimus. huius uerbi declinatio q̄uis sit tota plena prima p sona longe dissimilis est cæteris uerbis: nec congruēs primæ personæ ē: cum inquā inquis inquit quarti ordinis uerbū. Item forem fores foret pro eo quod ē essem esses esset dumtaxat dicimus cætera declinatōne deficit. quæri autem solet utrum sit positio huius uerbi sum: & hæc duo infinita habeat esse & fuisse: an tertium etiā assumat fore: quod uerbū est apud antiquos qui dicebāt fuo fuas fuat. unde Terentius ait fors fuat. & Virgilius: tros rutulusue fuat: infinitiuū eius fore.

Sunt quædam uerba quæ nequaquā ex se deriuata habēt præterita. utimur tamē ꝓximis uelut ferio: perfecto ferii nō dicimus: sed percussi. Item sisto steti uel statui: quoniā dupli ci sensu fungit᷑. Itē furis furit: furii furiisti nemo dicit: sed ī insanisti. tollo substuli: quāquam nō nulli ex hoc tēptauerunt perfectū facere tuli: quale ē ex eo quod ē fero tuli: quoniā substuli ab eo uidetur proficisci quod apud ueteres reperitur substollo. Item affero attuli: quoniā & fero tuli dicimus: quāquam & id perfectū quod est attuli ex alio uerbo proficisci repimus apud ueteres ex eo quod ē attollo: ut Neuius in tabellaria: dotem ad nos nullā attollat. Plautus cōpositū efficit ī rudēte ullas abstollas ut sit īstās abstollo.

f

qd arcesso

inquam p̄sens
sta p̄. ingt ir

Fuo as

Abstollo

Sũt item alia.r.littera terminata quæ tẽpus non habent quo niam sua perfecta non habẽt: usurpant tamẽ eiusdẽ significationis uerborũ perfecta: uelut uescor pastus sũ facit. ex eo tamen uenit quod est pascor: uescitus sũ nemo dicit. Itẽ arguor conuictus sũ facit ex eo quod est conuincor. Habet aũt etiam apud antiquos argutus sum: angor anxius sum. anxius aũt nomen est quod significat solicitus. reminiscor recordatus sũ. medicor medicatus sũ: operior optus sum.

Sũt alia uerba quæ cũ solitam habeant cæteram declinationẽ nihilominus participiis deficiũt: quale est timeo. ex hoc uix futurũ participiũ declinatur. Timiturus enim non facile reperimus dictũ. Item fio futurum participiũ non habet. Futurus enim ex eo quod est sũ deriuatur. Raro etiam instãs reperimus ut fiens dicamus & fientes. Item tollo tolliturus nemo facile dixerit eruditorum. Item soleo soliturus nemo dixit. uix etiam instãs assolẽs assolentes. Hactenus de his quæ participiis deficiũt.

Et iam ipsa uerborũ cõiugatio prima sit an tertia. Item secũda sit an tertia nouitas a uetustate dissentit. Nam lauo lauas nos dicimus: illi lauo lauis: Vt Plautus in pseudulo: tabellas eas lachrymis lauis. Et Virgilius: Luminis effosi fluidum lauit inde cruorẽ. Sed quidã per.i.lauit pro humectat & coinquinat intelligi uolũt: sed frustra. id enim significat ꝙ lauas.

Solent in uerbis etiam peritiores errare incerti utrũ cum .r. an sine debeant proferri Quirito Liuius Varro & Fenestella quiritaui. Est autẽ quiritare qrites ciere. assentio Virgilius: Assensere omnes. Cicero ad fratrẽ inquit: assentio lẽtulo sed & assentior Salustius ait in catilina. Alius alii uarie assẽtiebãt. lachrymo lacrymaui: nec quisquã esse lachrymor crẽdat: quãuis Ouidius dixerit: lachrymatãs cortice mirras. munero muneror. sed Horatius: muneretur te priape affecto: sed Varro affectatus ẽ regnũ bello. sed Virgilius bellantur Amazones armis. Sed ne proferẽdo singuloꝝ exẽpla lõgũ faciã satis studiose dixi qd quomodo dici debeat: & ubi

possit inueniri contrariū.

Sunt præterea uerba quædam quorum positōnem diuersam quam uulgo est apud ueteres reperimus. Cui eīm dubium cadit quin abnuo abnuis dicamus: uerum apud ueteres abnueo dictum notauimus: ut Ennius octauo annalium: Certare abnueo: metuo legionibus labem. Idem ī telamone: Ex eo futurum abnueant. Item attingo attingis omni eruditorum consensu dicimus. Verū reperimus apud nō nullos auctores quibus eloquentiæ & elegantiæ tributa est opinio sine. n. littera dictum quasi attigo attigis: ut Pacuuius in medio: Et custodite hūc uos: ne quis eū attullat: neue attigat. Item Plautus ī mustellaria pluraliter: abscedite tellis ne attigant. Item hortatur quod uulgo dicimus: ueteres nō nulli horitor. Idē in. x. horitor īduperator quasi specie iteratiua.

Plaudo frequens est apud ueteres plodo ea cōsuetudine qua au. syllaba cū. o. cōmercium habet: ut cū dicimus claustra & clostra: cauda & coda: & similia.

Pario cum ex hoc dicamus infinitum parere apud ueteres parire dictū repimus: ut apud Enniū: Oua parire solet genus pennis condecoratū. Item rident proculdubio cūcti dictitāt apud ueteres ridūt reperimus dictū. Brutus de patientia irridunt horum lachrymas. Item quod nos suspicatur ueteres hospicatur dixerūt. Claudius octauo historiarū hospicat ait. Item quod uulgo obsopio dicimus ueteres obsopo dixerūt: Cæcilius muliercula ego illā huic despōdebo ex nato saltē obsopā. Oleo oles apud ueteres olūt: Plautus ī cornicula: olūt ædes arabicas: perinde q̄si olo: olis: sit dicēdū. Itē nosco noscis: & huic uerbo passiuo ueteres. g. litterā præponebāt gnoscit ait Cæcilius: qnoniā & præpositiōe addita agnosco & cognosco dicimus. Itē eodē mō nō nulli gnoscit noui & gnoui ueteres formabāt. Grūnit porcus dicimus: ueteres grūdire dicebāt ut sit instās grūdio. Cæcilius cruento ita ore grūdibat miser. Claudius ānaliū quītodecimo: Grūdibat grauiter pecus suillū: Hinc quoq; grundiles lares dictos accepimus quos Romulus cōstituisse dicitur ī honorē

ſcrofæ quæ.xxx.pepererat porcos.hoc ita eſſe hoc modo affirmat Caſſius in ſecunda hiſtoria. Paſtorũ uulgus ſine cõtentione conſentiẽdo præfecerãt æqualiter imperio Remũ & Romulum ita ut de regno pares inter ſe eẽnt. Mõſtrum fit ſus parit porcos triginta:cui rei fecerunt laribus grundiles. Itẽ uulgo dicimus amplector:ueteres mutauerunt ãplecto crebro dictitantes:ut Liuius ĩ odyſſea utrum genua amplectẽs dixit:& alibi amplexens pro amplexãs. Eſt eĩm eius quod eſt amplector amplexor amplexeris iteratiuũ. Ex hoc ergo amplexens non amplexans fit participiũ. Hactenus de his quæ memoria ſuppeditare potuit:nunc r̃feremus de corruptis.

Analogia apud nos ẽ proportio omiſſis græcorũ ambagibus ſimplici mõ tam ĩ uerbis q̃ in nominibus obſeruata. In uerbis. Ea uidẽtur uerba analogiæ reſpondere quæ poſitionem primã habent:ut in actiua declinatione in.o.efferantur:in paſſiua.r.addita quæ in exemplis coniugationũ quidẽ cõpetẽter demõſtrauimus.

Si qua ſunt uerba quæ ab iſtis diſcrepant corrupta dicimus: quoniam dum proprio more declinantur cæterorum corrũpunt analogiã. Neq; eĩm eſt qui quaſi accuſo & moueo ita ſum ordini aptare poſſit. Neq; uolo quidẽ ipſum corruptũ ẽ ideoq; ſecernuntur & priuati declinãtur. Sunt autẽ admodum pauca. Sum & quæ ex eo compoſita ſunt adſum: deſum:abſum:poſſum:præſum:inſum:& ſimilia.

Item uolo & ex eo cõpoſita ſunt nolo:malo:& ſimilia. Itẽ fero & quæ ex eo compoſita ſunt defero:infero : aufero & ſimilia. Itẽ edo & ea quæ ex eo compoſita ſunt comedo ambedo & ſimilia. Item odi:noui:memini. hæc ſunt quaſi corrupta uerba quæ ſingula operæ preciũ eſſe opinor percenſere ſum uerbũ ĩ primis corruptũ ẽ non tamen propter cæterorum declinationẽ:ſed ipſa poſitione:quoniã nullum in toto ſermone tale eſt niſi quæ ex eo cõpoſita ſunt. Id uerbum & perfectũ eius ſolet adiũgi participio paſſiuo & finitiuum perfectũ ſignificat:quaſi amatus ſũ:amatus fui & ſimilia.

Id uerbum deficit participio instantis tēporis. ex hoc uerbo cōpositum est prosum: sed adiecit. d. litteram quasi ꝓsum ꝓdes prodest. cætera similiter declinantur. Ideo autem nec id tēpus participium admittit instantis tēporis. Itē possum quod ex eo cōpositum est. t. litteram admittit quasi possū potes potest. Cætera similiter declinantur: nisi ꝙ futurum infinitiuum aut participium admittit cum principiū eius habeat. Ex eo enim quod est sum futurum facit. ex eo qđ ē prosum ꝓfuturus. nihil tale admittit hoc præsens tempus ens participium. Potens appellatio nō participiū. Est eīm quod græci dicunt δυνατός. Cæteraq; ex eo quod ē sum cōposita similiter declinantur. Possum tamen nō nulli ueteres & passiua declinatōne figurarunt potestor & possūtor & quitur & quitus sum apud nō nullos ueteres reperimus: quod ē trisynonimum: & hanc adnotant nō nulli ueterum differētiam ut actiua declinatōne ad personam feratur quasi possum ego: potes tu: pōt ille facere: ut quasi tam ꝑsona facilis q̄ ē ut fieri possit subtilis annotatio: sed parum usitata. Sed quoniam esse dictum retulimus apud sit dictum affirmabimus. Actius quitus posuit ꝓ quiui hoc mō. Nā neq; precio: neq; amicicia: neq; ui impelli neq; prece quitus sum. Idem alibi eodem mō unde oīa ꝑdisci ac percipi queuntur. Cæcilius: Præterea si non sarcire quit᷑. Item potestur apud Ennium repimus. Nec retrahi potestur impiis. Scaurus de uita sua tertio: Poteratur etiā sicut possitur dictitat. Ex eodem etiā potis sit dicebāt: Itē potis ē pro pōt: ut apud Ennium: Qui potis ingētes causas euoluere belli. & Virgilius: At nō Euandrū potis est uis ulla tenere: nec non pote ꝓ potes crebro dicere repimus: ꝓximo ut exemplo utar Persius ait qui pote uis dicam nugaris: cuius futurum potero & potuero: sed potero magis potuero subiunctiuū quasi non potuero. Est & uolo corruptum positionem quidem habet talem uelut cætera quæ analogiæ parent: quoniam in. o. terminatur: sed in cæteris cōfundit declinationem. nullo enim exemplo analogiæ declinat᷑. Volo uis uult: id uerbū deficit

futuro infinitiuo & participio futuro quod semp ex infinitiuo futuro deriuatur. Ex hoc uerbo composita sunt malo nolo. Sūt qui geminãt. l. litteram: & enuntiant mallo nollo: sed quoniam principale eorum unum habet. l. uolo & ĩ prima compositione decidit syllaba: sequens non immutatur quasi malo nolo. Cætera similiter declinatione prĩcipali declinantur. Apud ueteres reperimus id quod non uultis noltis: ut est apud Lucilium: uultis empta est: noltis nõ empta est. Ex hoc uulgo faciunt imperatiuum noli. Melius ẽ dicere nolis nolit. quod ex prĩcipali eius uelis uelit dicimus Horatius: Modo uelis quia tua uirtus expugnabilis est.

Fero corruptum. & id uerbum positionem quidem habet cõpetentem analogiæ quoniam in. o. effertur: sed corruptum est quoniam nullo modo coniugationum declinatur. Fero fers fert: & est passiuum feror ferris: & composita similiter per omnia declinantur defero: confero: sed passiua declinatio nõ incõpetẽter analogiæ declinat᷑.

Edo corruptum est: quoniam edo: es: est decliãtur ut ẽ apud Virgilium: Est mollis flama medulas. Huius infinitiuũ instans & perfectum similiter declinantur quasi esse: & cõposita similiter comedo: ambedo. In passiuo autem declinat᷑ edor ederis estur participium esus. Item ambedor & comedor: quæ declinatio non minus & ipsa secundum analogiã declinatur: de cuius perfecto ambigitur apud ueteres comesus: an comestus & comesturus. Sed Didimus ait de Salustio: Comesta patrimonia. Valgius autem comesa patina. Similiter & Varro. & ita melius adesa & ambesa. Virgilius Ambesas malis absumere mẽsas.

Odi est etiam corruptum. Accipitur enim pro instanti & perfecto. Non nulli distinguendi temporis gratia pefecto declinant.

Exosus & perosus: similiter & plusquamperfectum similiter enim ex eodem horum temporum est declinatio. Imperatiuum non habet quasi futuri: nec futurum infinitiuum uec participium. Idem uerbum in significatione passiua aliter

formari nõ potest nisi dicas odio sum illi. & declinatur. Simile est huic memini & huic uerbo putant instans & perfectum esse memor sum. Id uerbum idem infinitiuum instans & perectum qnasi meminisse. Futurum infinitũ nõ nulli declinant quasi memorem futurum. alii tentant ex superiori uerbo declinari quasi futurum posum sic certe nec memini participia admittit ĩstantis.

Est tertium his simile: ut quidam putant: nec uero defuerũt qui hoc uerbum præsentis temporis esse dicerent noui: nouisti: nouit: & id simile est instanti & perfecto: ut memini Non nulli & in hoc faciunt discrimen ut sit perfectum notum habui. nec refert si hæc diuersa positõne diuersum declinationis modum tempore admittunt perfecto. Sũt eĩm corrupta. Impatiuũ q̃si futurum non habet. Infinitiuum instans a perfecto non nulli ita distingunt ut sit noscere instantis: nouisse perfecti. Alii similiter declinant utrunq; tẽpus nosse ut meminisse. Apud ueteres pluralis huius uerbi instans colligitur pro eo quod est nouimus dicunt. Ita Ennius in lustris nos quiescerẽ æquum est nouimus ambo Vlyxem. Apud ueteres alio modo ex hoc uerbo formatam declinationem reperimus: quasi nosco ut sit instans: quibus annuere libuit cum exemplo cognoscerem quale est apud Virgilium: Nosco crines incanaq; mẽta. ex quo fit compositũ cognosco cognoui: agnosco agnoui: ex quo non nulli ueterum declinauerunt agnotum & agnoturum: ut Brutus in epistolis item agnoturum dixerunt. Hactenus de corruptis quorũ declinatões ĩ supioribus habemus.

Agnotũ pagnito

Qualitates sermonis certissimas quibus tẽpora copulata sermone cõnectuntur ita accepimus finitiuam: optatiuã: subiunctiuam quas notas tibi certe scio id æq; scies quicquid significent simul ꝙ non alienum sit & ꝙ scribere tibi parauimus. Tempora quoq; omnia prĩcipalia & quæ ex his deriuantur ita esse instãs quod & præsens: præteritum ĩperfectum: perfectum: plusquãperfectum: & futurũ de quibus disserere non longe alienum præsenti tuo desiderio ẽ: qbus

Vn subiunctiuus

temporibus ut breuiter dicam uniuersa nobis administrantur genera. Omnino igitur ista tempora quoniam modo finitiua: nõ nũquam optatiua: sæpenumero subiũctiua sũt sic nobis subiungũtur. Sermo dum finitiuus est absolute efferimus & dum optatiuus: aut dum repleatur sensus necessario subiũgimus: unde subiũctiua quoq; appellata ẽ uerbi qualitas. Iũgũtur igit inter se tẽpora hoc mõ.

Iungitur istans finitiui modi instanti finitiuo: ut Cicero: De te autem Catilina cũ qescũt probant: cũ patiũtur decernũt cũ tacent clamãt.

Item Terentius cũ Placo aduersor sedulo & detereo: tamẽ uix humane patit.

Iungitur idem instãs subiũctiuo instanti: ueluti dico ut audias: aro ut semines: scribo ut legas: Terentius Ducas uolo hodie uxorem.

Item imperatiuo modo ueluti id quod res est dico. tu coniicito cætera. Ego scribo tu lege: ego lego tu audi.

Item infinitiuo instanti ueluti meditor esse affabilis & bene procedit. Item credo ita uideri tibi. & credo uos iudices morari. uolo uidere. uolo discere.

Infinitiuo futuro ueluti puto ita euenturũ: & nempe opinor dicturum patrem.

Infinitiuo item præterito ueluti euenisse ex sententia lætor: Et uideor mihi iecisse fũdamẽta defẽsionis meæ.

Iungitur finitiui modi tempus imperfectum modi subiunctiui tempori imperfecto: ut mirabar hoc si sic abiret. & heri lenitas uerebar quorsum euaderet. Et hic solebamus fere plerunq; eã opiri dũ inde iret domũ.

Iungit perfectum tempus modi finitiui instanti imperatiuo ueluti ita ut dixi face Sostrata: & face ut iussi deducãt isti.

Item perfecto finitiuo ueluti: Venit & ad ripas ubi ludere sæpe solebat.

Itẽ ĩpfcõ subiũcto uelut. dũ hic ueniret locũ relĩquer uoluit.

Itẽ futuro subiũctiuo ueluti dixi feceris iussu: sed tñ obedieris

Itẽ instãti ĩfinito ueluti facere cõstituit: querere cõsueuit.

Itē præterito īfinitiuo ueluti: dixi ego ī senatu pedē te optima tū contulisse.

Itē futuro īfinitiuo ueluti: Nā cōstitui cū quodā hospite esse illū cōuētură: & me tū uxorē credidisti scilicet ducturū.

Iungit^r plusquā pfectū tēpus finitiui modi īstāti finitiuo ueluti dixerat ille: etiā p mœnia clarior ignis auditur.

Itē īstans fiuitiuum futuro finitiuo: ut apud Virgiliū: Quā quā animus meminisse horret luctuq; refugit: Incipiā.

Itē īstāti subiunctiuo ueluti: Dico q̄uis intellexeris.

Reperimus apud ueteres īstās finitiuo℞ iūgi etiā īpfecto subiunctiuorū: quod raro fit: cuius exēpli prodendi gratia uel sola tulliana sufficit auctoritas: ait in rosciana sic: Cū nulla præscriptionis mētio fieret: cū etiā oēs q antea meruerāt redirēt etiā eē defūctos periculis arbitrarētur nomen refertur ī tabulis Sexti Roscii.

Iūgit^r impfectū finitiuo℞ impfecto subiūctiuo℞ ueluti dicebas quātū intelligeres. Idem tēpus iūgitur & plusquā perfecto subiūctiuorū ueluti: dixi q̄uis intelligeres: dixerā q̄uis ītellexisses. Item futurū finitiuorum iūgitur præsenti subiūctiuo℞ & præterito pfecto & futuro: & optatiuo℞ futuro. Ita dicā si intelligas. Nō nunquā iūgitur pfectū finitiuorū futuro optatiuo℞ ueluti: dixi ut facias. Cæte℞ & īpfcō subiūctiuo℞ iūgi diximus. sed hāc affert drīam ut ītersit utrū dixi ut faceres an dixi ut facias enūtiemus: Quoniā ī supiori dixi ut faceres tpūs quo ut facias dixi præterisse significat ī eo uero qđ ē dixi ut facias dixi tpūs ptm̄. Futuro suspēdit cū adhuc qm̄ fieri posset qđ iussi īcertū sit fiat necne. Item subiūctiua uicissī īter se iūgūt^r hoc pacto. īpfectū īpfcō ut dicerē si scirē: plusquāpfcm̄ plusquāpfecto: ut dixissē si scīuissē. Itē īpfcm̄ plusquāpfcō sic dicerē si scissē: & uersauice plusquāpfcm̄ īpfcō: sic scripsissē tibi si scirē. Et priore qdē sermone scriberē tibi si scissem significat fuisse se scripturū uel semel si sæpius cognouisset: sequenti scripsissem tibi si scirem significat scripturum se fuisse si uel semel sciret: si quid difficultatis in se habere uidebitur res:

non mihi imputabis. poterit tamen hoc qualiscunq; ē præ sentia cōmuni corrigi.

Sermo latinus duobus modis intelligitur: aut p imperfectū: aut per futurum optatiuorum. Sic per futurum quotiens aut instans: aut futurum finitiuorum præponitur uelut di cam ut facias. quotiens autem perfectum: aut imperfectū: aut plusquamperfectum per imperfectum uelut dicebam ut faceres: dixi ut faceres: dixeram ut faceres: dicam ut faci-as. Sin autem longus sermo effertur adiuuationis causa re cipitur futurum subiunctiuorum: & plusquamperfectum optatiuorum: ueluti dico ut facias & cum feceris mittas: si dicerem faceres: si dixissem fecisses: si dicerem faceres: dixe-ram ut faceres: & cum fecisses mitteres.

Superest ut de coniugationibus dicamus quæ cuiq; qualitati iungatur. Cum iungitur modo finitiuis: modo subiuncti-uis: ueluti cum dico: cum dicebam. Item cæteris finitiuis tē poribus. Subiunctiuis quoq; sic: cum dicam: cum dicerem Item cæteris subiunctiuis temporibus. Sed interest utrum finitiuis: an subiunctiuis iungatur. Finitiuis enim iungetur quotiens ad tempus quo agebam refert̄: ueluti cū dicā ue-ni id est ipso tēpore quo declamabo: cum declamabam ue-nisset id est ex tempore quo declamabam uenisset: & apud Virgilium: Cum uenit aulæis iam se regina superbis Cōpo suit: id est tempore ipso quo uenit. Et apud Ciceronem: Tā tum profectū cum a te consulatum repuli id est ipso tēpor̄ quo repuli profeci. Sic quoq; modo finitiuo tēpore futuro couiungirur: ut apud Virgilium: Cum dabit āplexus atq; oscula dulcia figet id est eo tempor̄ quo dabit amplexus & figet oscula. Sic & Cicero: At cum bello uastabitur Italia: ue xabuntur urbes: tecta ardebunt: cum te non existimas. Si-gnificat eīm ipso tempore inuidia se conflagraturum: quo uastabitur Italia: & tecta ardebunt. hoc pacto iungitur finitiuis. Subiunctiuis uero cum post factum aliquid p fectum significat: ueluti cum uenisset declamaui. Signi ficat enim prius uenisse eum: & sic cœpisse declamare:

ut apud Ciceronem: Cum ille homo audacissimus consciẽtia conuictus primo reticuisset postremo patefecit. Item si modo finitiuis: modo subiunctiuis iungitur. Finitiuis sic si uenio si ueniebat. Item & cæteris finitiuis temporibus. Subiunctiuis uero sic si ueniam: si uenirem: & cæteris item subiunctiuis temporibus. sed finitiuis iũguntᷣ hoc modo quotiens res facta significatur ueluti apud Ciceronẽ si illustrantur si errumpunt omnia. nec enim dubitat an illustrentur: sed quia illustrantur suadet ut mutet Catilina mentem. & Virgilius: Si te facta uocant: sic quoq; et perfectum iungitᷣ ut apud Virgilium: Si potuit manes arcescere coniugis orpheus. affirmat enim potuisse.

Item apud Ciceronem quid sit hæc non dico maiora fuerunt in Clodio q̃ in Milone. Subiunctiuis uero iungitur quotiens cõditionalis & incertus est sermo: ueluti si facias si faceres. Qui enim sic loquitur non factum interim declarat dũ iungitut finitiuis ueluti dum uenio: quotiens uero pro eo quod est dũmodo ponetur subiunctiua recipit: ut apud Virgilium dum conderet urbem id est dũmodo conderet: dum etiam si alius ꝓfertur sermo declinationis ad illum reformatᷣ ueluti petebas ut dum uenires facerem. sic quoq; recipit subiunctiua. donec iungitur subiunctiuis: ut donec ueniam.

Item num si præpositum fuerit illi aliud uerbum finitiuum recipit subiunctiua: ueluti Cicero: Interrogaui num dubitaret eo ꝓficisci ut sit species relatiua. fere enim præposito finitiuo uerbo parti oratõnis subiunctiuæ subiungitur species subiũctiua ueluti nescio quid dixerit: quare uenerit: nescio cur dixerit & cætera similiter. Aliter uero subiunctiuis: ut apud Ciceronem: Credo ego uos iudices mirari quid sit quod ego potissimum surrexerim: quãquam idem Cicero in eodem aliter enuntiauit. Nõ est quod metuas Glaucia. nõ te scrutor si quid forte ferri habuisti: aliter uero finitiua ut apud Terentiũ: Nũqd me tibi opus ẽ. Item quarᷣ uenisti cur dixisti: cur id fecisti: & similia qa non præponit uerbũ.

Item q̄uis & licet recipit subiunctiua: ut quamuis uenires: ut apud Virgilium: Quãuis elysios miretur græcia campos Item licet uenias. Item q̄q̄ finita recipit sicut apud Virgilium. Quãquã animus meminisse horret. Itẽ dũmodo subiunctiua recipit ueluti dũmodo uenias. Item ut recipit finitiua acuto accentu elata. Effertur autem quotiẽs pro eo accipitur quod est quomodo: ut apud Ciceronem: ut sustinuit: immo uero ut contempsit id est quomodo. quotiens uero pro eo quod est apud græcos ἵνα accipitur optatiuis iũgitur ueluti ut faciam. Non nũquam tamẽ accẽtu acuto relatum recipit subiunctiuum præposito sane finitiuo more quo supra relatam formam diximus: ut apud Virgiliũ: Infandum regina iubes renouare dolorem: Troianas ut opes: & lamentabile regnum Eruerint danai: id est quomodo eruerint. Item utinam recipit optatiua ueluti utinam ueniam. Item ne accuto accentu elatũ recipit imparatiua ueluti ne fac. Quotiens uero graui accentu pro eo quod est apud græcos μὴ accipitur optatiua recipit: ut apud Horatium ne facias quod inuidus dixi mihi placet. Non nũquam etiã & si acuto accentu efferetur optatiua recipit: ueluti ne uenias: ne scribas. Sed ĩterest inter hoc & illud quod diximus ne fac quo hic impamus supius suademus. Recipit quoq; idẽ ipsum acuto accentu elatum finitiua quotiens Ironice accipimus pro eo quod est apud græcos ναὶ facta affirmatione quod est apud Ciceronem: Ne illi uehementer errant. Affirmat enim illos uehementer errare. Quotiens uero rei dubiæ & quasi conditionali aptatur recipit & subiunctiua eodem accentu elatum: ut apud Ciceronem. Ne tu erici accusator esses ridiculus. Item postq̄ modo finitiua modo subiunctiua recipit. Finitiua sic quotiens iũctum accipitur: ut ẽ apud Virgilium: Postq̄ res Asiæ Priamiq; euertere gentem ĩmetitã uisũ supis: id est postquã uisum supis. Subiũctiua uero quotiẽs secernit᷑: ut postquã uisũ fuisset factum ẽ & similia. Item antequam modo finitiuis modo subiunctiuis iungitur contra ac superius iunctum subiunctiuis

sic ueluti anteq̄ uenisses: disiunctum finitiuis: ut apud Virgilium. Ante pudor q̄ te uiolem. Item nisi & ni. subiunctiua recipit ueluti ni fecisses: & ni fecisti: quanq̄ apud Ciceronem non nunquam finitiuo iungitur: tunc maxime cū parum debuisset sensus ut apud eūdem nisi forte malis patefacere nobis prouincias quo exire possumus q̄ curare ut etiam illi qui absint habeant quo uictores reuertātur.

Relatiua species uerbi dicta uidetur cum ad eum sermonem sequentia referuntur quo dependet sequens. hanc speciem consuetudine parum obseruant multi imperitia lapsi cum dicunt nescio quid facis: nescio quid feceris: quo more Cicero loquitur pro sexto Roscio. Credo ego uos iudices mirari quid sit ꝙ cum tot summi oratores hominesq; nobilissimi sedeant ego potissimum surrexerim: nō dixit credo uos mirari quid sit quod surrexi quod ē idiotismos. Figuratur autem huiusmodi sermo hoc pacto. Refert enim non modo agnoscere qualis sit species: sed annotare quomodo seruatr̄ præposito sermone interiecto pariter orationi quare: qdē: cur: & similibus: subiunctiua sequitur species: ut apud Virgilium. Infandum regina iubes renouare dolorem. refertur eruerint quod est iubes renouare: eodem pacto & similia.

Species uerborum sunt hæ relatiua: usurpatiua: affirmatiua: concessiua. de relatiua diximus.

Vsurpatiua species est huiusmodi cum dicimus legendo proficit id est dum legit: legendi causa uenit id est ut legat: legēdum tibi est id est necesse est ut legas. His enim fere casibus usurpantur dicta: quod usu exerceri: quod hoc pacto eloq demōstrat. Deriuatur autem quasi ex participio futuro passiuo: ut licet uerbum non admittat passiuam declinationē: nihilominus fere ex omni uerbo talis haberi dictio potest: uelut natando exercetur idest dū natat: & natandi cā uenit: id est ut natet: & natādū tibi ē id est oportet nates. Item cū dicimus uapulando corrigitur: & uapulandi causa: & uapulandum est tibi. nec tamen est nator aut uapulor. adeo non est participialis iste sermo: sed proprie sermonis species.

Participia enim cum ſint talia recipiũt perſonã & numerũ in his legẽdis ut ſpecies uſurpatiua ĩfinitiua eſt. Nihil eĩm hoc recipit cũ dicimus legendo ego proficio in omni genere Itẽ numero legendo ꝓficimus & ſimilia.

Affirmatiua autẽ ſpecies eſt huiuſmodi cum re dubia in qua parum altercãtibus aſſentimur ſpecie ſubiunctiua quaſi ſit factum affirmamus cũ dicimus fecerit: dixerit: ideſt crede eum dixiſſe: aut feciſſe quod neq; dixerit neq; fecerit. Nam ſi factũ eſſe re uera animum inducimus finitiuo utimur ſermone ideſt fecit: dixit. hic ſermo confitentis eſt. ſuperior cũ dicimus fecerit: dixerit: legerit non confitentis legiſſe uel feciſſe: ſed affirmantis ꝙ etiam ſi fecerit: uel dixerit: uel legerit: qđ nequaq̃ factũ eſſe conſtet nihilominus nihil eẽ cõmiſſum quale ẽ apud Ciceronẽ pro Milone: ſeruũ etiam ut corruperit Accius meus amicus ait non dixit ſeruũ corrupit neq; enim confitetur corrupiſſe: ſed affirmat etiã ſi corruperit nihil criminoſe admiſiſſe Milonem. Et alibi idem in eodẽ ſit ita factũ: credite ita factum eſſe quod nõ ſit. talis eſt affirmatiua quæ altercationis tollẽdæ gratia ſub ſimulatiõe confeſſionis inducitur. Conceſſiua præterea ſpecies eſt qua tũ demum utitur ſubinnctiuam inſerẽtes qualitatem cum ſuadendo cuipiam ꝙ expediat non perſuademus & deſiſtẽtes dum nos uolumus crimine abſoluere cõtendimus arbitrio eius remittẽtes ꝙ pertendat facerẽ: ut cum loquimur ne faciat: ſane ſuadentes illo pertendẽte ut magis faciat: addimus uideris feceris ideſt licet tu uideas: tu perſpicias qđ facias: hoc dicimus ſub ſpecie cõtendendi potius cunctantes. Nã cũ facere ex animo ſuademus non ita loquimur feceris uideris: ſed facias: uideas exhortatiuo utentes ſermõe. Enũtiatione igitur eadem affirmatiua & conceſſiua eſt ſpecies: ſẽſu uero differt: qm̃ quæ liqueãt nobis ñ eẽ affirmãtes qua ſi ſint fcã defẽdimus. Itẽ quæ nequaq̃ uolumus fieri uerbo uelut fiat cõcedimus: ut ꝑtinaciã cõtẽdẽdi euitemus.

Imperſonalis uerborum declinatio.

i mpſoãlis uerboꝝ decliãtio pſonæ tertiæ formã habet quã

additis ꝓnominibus & ꝑ prima & secũda ꝑsonis usurpãt: quasi pudet me: te: illum: & cũ uentum ẽ ad numerũ pluralem: pronomina dũtaxat numero iũguntur plurali: cum dicimus pudet nos: uos: illos. non nunquam & ipsa uerba impersonalia numero plurali iũgũtur: quotiẽs cum dicimus quæ uis uiron sane intendunť quasi possessiua significãtes ut cũ dicimus decet me penula. Itẽ decẽt me penulæ & similia quæ tali significatione: & primã admittunt personã: cũ dicimus & ego te deceo: & tu me deces. quasi per totã itaq; declinationem impersonalia sũt: & quæ trina forma terminãtur: & est prima quæ in. et. erit: secunda in. it. tertia ĩ. tur & quæ in. et. exeũt duas formas habent. Quædam eĩm ab ĩdicatiuo ueniũt: ut misereor miseret. alia a se deriuantur ut pudet: tedet: decet: libet: licet. Itẽ quæ in. it. uniformiter terminãtur quasi contĩgit: euenit. Identidem quæ ĩ. tur. exeũt tam ex omni genere uerborũ nascuntur q̃ ab indicatiuo dũtaxat figura temporibus declinãtur: ut lego legiť: curro curritur: quæ a quibusdam nominãtur genera: sed ĩter modos uerborum placuit rectius ordinare: siquidem alia quæ ex se oriũtur: nõ nulli inter genera uerborum collocare uoluerũt quorũ declinatio sicuti uerba cætera per omnes modos decurrit. Hac itaq; ratõne impersonalis modus cæterorũ impsonalium genere sæparatur. Huiusmodi præterea uerba casibus accomodantur. hæc enim quæ in. et. terminantur modo datiuo: modo accusatiuo casui seruiunt: uelut libet mihi: tibi: illi. decet me: te: illum: quæ in. it. exeunt datiuo casui copulantur: ut contingit mihi: tibi: illi: quæ in. tur. exeunt datiuo & ablatiuo casui copulantur: ut dicitur mihi: tibi: illi: ablatiuo: ut geritur a me: a te: ab illo.

Ex his quoq; quædã sũt primi ordinis ut iuuat me: te: illũ: restat mihi: tibi: illi. Itẽ alia sũt secũdi ordĩs ut decet me: te: illũ: libet mihi: tibi illi. oportet: pœnitet: & pudet: & similia. Item tertii ordinis correpti: ut accidit mihi: cõtĩgit mihi. Itẽ tertii producti ut expedit & conuenit euenit mihi. Hæc eĩm primã & secundam personam non habent. per tertiam tres

p̃sonæ addito pronoĩe significantur. Ex his prætere a uerbis quædam licenter ueteres tẽpora figurabant p̃fecta ex forma actiuæ declinationis more passiuæ declinationis uelut libet mihi libitũ est mihi: placet mihi: placitũ est mihi. ut apud Virgiliũ: sic diis placitum. Itẽ pudet puditum est: miseret misertũ est: ꝓ eo sane quod ẽ libuit: placuit: puduit. Itẽ tedet me: unde Virgilius: Si nõ ptesum thalami. Sed tãtum hæc quidã p̃fecta ex forma passiuæ declinatõnis aliter figurãdo declinabãt: ut est pudetur: tedetur licetur: eorum præteritum p̃fectũ puditum ẽ: licitũ est. Nam puduit & licuit more actiuæ declinationis dicimus: teduit autem dicere nõ possumus: sed ne tesũ est quidem tantũmodo ptesum cõposita figura dixerũt. ex his quoq; nõ nulla impersonalia sub diuerso sensu eadem imp̃sonalia sunt & cæteris similia ut cum dicimus placet mihi: idem uidetur. Item placeo places placet: licet mihi idest potestatem habeo: & liceo lices dicimus cum ad preciũ referrimus idest liceo denariis totidẽ: contingit mihi: contingit tibi quasi uenit: sed et contingo contingis dicimus. Item iuuat me te illũ dicimus: quasi iucundum est mihi: sed a iuuo iuuas dicimus.

Imp̃sonalium declinatio non facile admittit participia: & errant qui decens pudens participia opinantur esse cum sint appellationes. Passiua uero impersonalis declinatio huiusmodi est & figuratur ex uerbis quæ absolutiua sunt idest neutralia quæ cæteras personas non admittunt passiuæ declinationis: quoniam sunt neutralia: nihilominus tertiam p̃sonam admittunt passiuam & declinantur passiua declinatione more imp̃sonali quasi pugnatur a me a te ab illo. Itẽ certatur similiter: ut pugnatur cominus armis: & certatur limine in ipso. Itẽ describitur a nobis: uiuitur hoc pacto. Itur ĩ antiquam siluam qua specie non qui facit: sed quid fiat demonstratur numerum pluralem ipsa declinatio admittere non potest. ut enim decent nos penule sub actiua specie imp̃sonali dicimus euntur a nobts uiæ dici nõ potest. sed itur a nobis in uia: pugnatur a nobis in bello. Huiusmodi autẽ

Liceo

neutralia accōmodantur loco:tempore:perſona:ut bene il lo loco ſtudetur:bene illa hora ſtudetur. Sunt præterea uer ba quæ cum ſint imperſonalia ab actiua declinatōne colla/ ta in perſonam patientis imperſonali more figurantur: ea ſunt quæ datiuo caſui cohærent uelut maledico tibi:īuideo tibi:conſulo tibi:obiicio tibi:prouideo tibi:noceo tibi. Hæc omnia in perſona patientis non recte dicimus maledicor a te:ſed maledicitur & inuidetur mihi a te. maledicitur tibi a me:obiicitur mihi:conſulitur mihi:prouidetur mihi:im/ peratur mihi. nocetur mihi cōmuniter a te & cætera ſimilia non enim dicimus noceor noceris. huiuſmodi enim uerba paſſiuam naturam non habent. Cæterum hoc modo tātū declinantur dum illud tantum ſciamus etiam īfinitis om/ nibus eandem utiq; paſſiuam ſignificatōnem: ut apud Ci ceronem nihil mihi ab iſtis noceri poteſt. & apud Saluſtiū in iugurtha cum gallis de ſalute non de gloria certari: uerū hæc & ſimilia antiquitatis conſuetudine diuerſa reperiunt̄ figurata declinatione. Apud quoſdam enim & per cæteros modos imperſonalium declinatio decurrit: & hac ratōne ge nus potius nō dum eſſe dixerunt. Nam cum ſit īdicatiuus curritur hoc eſt omnes currunt facit imperatiuum curratur optatiuum curreretur:ſubiunctiuum cum curratur:infini/ tiuum curri:quam declinationem qui probauerit ſciet cer/ tari & noceri quoq; latinum eſſe Saluſtium & Tullium im pſonalis modo īfinitiuū recte poſuiſſe. De his quæ apud uetetes diuerſa inueniuntur enuntiata declinatione.

Nūc demum operæ preciū eſt ueterum inuiſere & percurrere libros quo pfacile īnoteſcat per omniū lrā fere cōcurriſſe licentiam:& perinde ut per alios mores itidem priſcæ:& an te aliū fuiſſe ſermonem annotamus:ut præclare dixit Terē tius:nihil dictum quod non ſit dictum prius:ſed īiecit po ſtera ætas manū & ueluti diſciplinā priſtini ſeculi:ita & ſer monē faſtidiř cœpit:& noua uelut parturiř uerba quæ iuue nū ritu ipſa mō florēt & uigēt:ut ait Horatius: Vt ſiluæ fo liis primos mutāt̄ ī ānos:prima cadūt:ita uerborum uetus

interit ætas. Et iuuenũ ritu floret modo nata uigetq;. Exempli tamen gratia quædã cõmemorauimus quæ quibuslibet uti mores uetustatis utãt. Plura eĩm uerba quæ uulgo passiuo more declinauimus apud ueteres diuersa repiũt denũtiata declinatione frustro quod uulgo frustror ẽ id est decipio. Ité patio ꝑ patior: moro quod crebro moror dicimus. Ité demolio: auxilio: populo: digno. Hæc & alia apud ueteres reperimus cõtra moré doctoꝝ posita. Nũc dicet aliquis quos ueteres hoc mõ loquẽtes frusto: ut. C. Cæsar apud milites de cõmodis eoꝝ non frustrabo uos milites. Item patio Neuius in ꝓtecto: Populus patit inqt tu patias modo. Ité Neuius in eodem: Quid moras: quid impas. Ité Pacuuius ĩ Hermione paucis absoluit ne moraret diutius. Ennius: An aliquid quod dono illi morares: sed accipite. Demolio Varro in poetico libro: Et tamẽ non demolio astra. Ité ĩ epistolicarũ quæstõnũ demoliuit tectũ. Item Neuius in corrolaria hæc demolite inquit. Item auxilio. ut Graccus aduersus furium quibus ego primus cũ auxiliem: populo ait. Plautus ĩ fœneratricio quæ ego populabo propere. Digno ut Pacuuius in Hermonia cũ neq; aspicere æquales dignarent eius. me dies deficiet numerantẽ exempla. Sed hactenus hæc quæ memoria suggere potuit: ne ĩmensũ serpat commẽtarius.

Articipiũ ẽ pars orationis dicta ꝗ duarũ partium quæ sunt eximiæ in toto sermone uerbi & nomĩs uim participet. Capit eĩm a nomĩe genus & casũ a uerbo aũt significatõné & q̃litaté & tẽpus: ab utroq; numerũ & figurã. Significationes participioꝝ qnq; sũt quẽadmodũ ĩ uerbo actiua: passiua: neutra: deponens: coĩs. Actiua ẽ ut uocãs docens. Passiua ut uocatus doctus. Neutra nt nauigãs: uolãs. Deponẽs: ut luctãs: sequẽs. Coĩs ut cõsolãs criminãs. Qualitas participioꝝ similr̃ quẽadmodũ ĩ uerbis ĩ q̃tuor species distributa ẽ. Absoluta: incohatiua: frequentatiua: meditatiua. Absoluta ẽ ut legẽs: docens. Incohatiua: ut feruescẽs: lucescẽs. Frequẽtatiua ut cursitans

quæritans Meditatiua ut eſuriens parturiens. Tempora participiorum ſunt tria: Præſens ut ſequens. Præteritum ut ſecutus. Futurũ ut ſecuturus. Genera & caſus ex nomine tracta facile noſcimus: numero quoq; & figura tam ex uerbo q̃ ex nomine intelligi poteſt. Participia trahuntur a uerbo actiuo duo præſentis temporis & futuri: ut docẽs & docturus. A paſſiuo duo præteriti & futuri: ut doctus & docẽdus A neutro duo præſentis temporis & futuri currẽs curſurus Interdũ tria cũ declinatio paſſiua miſcet̃: ut gaudẽs: gauiſus. & gauiſurus. A deponẽti tria luctãs: luctatus & luctaturus. Interdũ quattuor: ut ſequẽs: ſecutus: & ſecuturus & ſequendus. A cõmuni ſemper quattuor ſecũdũ formã quidẽ actiuã præſentis tẽporis & futuri: ut criminãs criminaturus ſecũdũ paſſiuã aũt formã præteriti & futuri ut criminatus & criminãdus. Participia ĩ actiuis tẽporis præteriti ñ ſũt: ut græce dicimus ὁτετυφώς Recipiuntur aũt in poſitõe paſſiua ea quæ nõ habent paſſiuã declinationẽ ſicut apud ueteres inueniũt̃. Iuratus nõ eĩm dicimus iuror. Similr̃ & prãſus: cœnatus: potus: quæ participia eſſe: aut uerboꝝ ſignificatio: aut figura non patit̃. Minime eĩm a uerbis deriuant̃: & hæc dũtaxat repiũt̃ in toto ſermone participia quaſi paſſiua quæ originẽ nõ habẽt quale ẽ iurati iudices pronuntiauerũt: Item apud Ciceronem cœnatus ſubitũ cum duobus filiis. apud eundem: Pro Milone pranſi poti oſcitantes. ſed neq; iuror neq; prandeor neq; cœnor dicitur. Apud Turpilium comedia nobilis: cuius titulus Demetrius legimus iurata ſũ ꝓfecto finitiuo dictũ iuuenis ẽ qui cõſulit: meretrix reſpõdit nõ ſum iurata pro eo ſane quod ẽ iuraſti nõ iuraui. Sed hæc ĩ cæteris uerbis & participiis dici nõ poſſunt Participia in paſſiuis præſentis tẽporis nõ ſunt. Abutũt̃ autẽ ueteres actiuo pro paſſiuo ueluti: genibuſq; uolutãs hærebat. deeſt enim ſe ut ſit κυλινδόυμενος. Itẽ præcipitans traxi mecũ deeſt me ut ſit præcipitans καταρριπτόμενος
Sunt quædã participia noĩbus ſimilia: quæ qm̃ uerbi originẽ nõ habẽt ꝓpterea nõ ſunt participia ſed noĩa ut tunicatus

galeatus. penulatus: togatus. Quædam participia & nomina cõmuniter esse possunt: ut passus: uisus: cultus: quæ genitiuo casu discernũtur: Nam si nomina fuerint genitiuũ casũ ĩ. us. lõgã syllabã mittũt ut huius passus: uisus: cultus Participia aũt in. I. mittũt: ut huius passi. uisi: culti. Errant longe qui opinãtur moribũdus: uitabũdus: furibũdus esse participia. Sũt enim appellationes. moriturus uero est participium. Cæterum fere tantũ distat in hoc sermone: qm̃ cũ dicimus moriturus & moribũdus licet morté non sit subiturus nihilominus similis morituro: tale ẽ furibũdus similis furenti sed sine furore. Item cũ legimus apud Salustiũ Vitabundus inquit per saltuosa loca recedebat. Non utiq; uitans sed uitare simulans. Hæc plerunq; differũt. Participia etiam sæpe temporibus deficiũt: ut furés: cœpturus: studens: ratus: & cætera. Item obseruãdũ est quod cũ uerbum accedit q; tantũ passiuam declinationem admittat participia recipit actiua & passiua quasi hortor & cõsolor dicimus ex eo hortatus & hortandus. Item hortans & hortaturus: quãuis horto non dicimus. Si uero tale inciderit uerbũ qd' sub passiua declinatõe patiendi uim parũ admittat futuꝝ Participiũ declinationis passiuæ non fere admittit: ut quasi expergiscor cũctor. expergiscendus & cũctandus: sermo absurdus uidet' qa sensũ nõ admittit.

Duerbiũ est pars oratõis quæ adiecta uerbo eius sensum implet atq; explanat ita. Nam cum dico Palæmon docet nõ dũ habet suam uim satis planã nisi adiecero male aut bene: & ideo aduerbiũ appellat' quia semp adiicit' uerbo. Scaurus ita diffinit. Aduerbiũ é rei modus adiectõis ipsã pronũtiationé diffiniens recte: diligẽter: optime. Aduerbiũ dicit' ideo qm̃ ad uerbi tẽdit in eadem sñia cõspirationé: ut recte dixisti: diligẽter fecisti: optime legisti. Aduerbio hæc iuncta sũt discrimina generalia tria: forma: modus. finitio. Forma cõtinet aut simplicé: aut cõpositam. Modus cõtinet quantitatem: ut plus minus ue. Finitio cõtinet sũmam. Aduerbia aut suæ sunt

positõnis: aut ab aliis partibus orationis trahunt̃. Per se na
scuntur: ut nup. Hæc quæ ab aliis transeũt uarias habẽt for
mas a proprio nomine dicuntur: ut Tullius Tulliane. Alia
a ꝓnomine: ut meatim: tuatim. Itẽ a uerbis: ut cursim. Itẽ
a nomine & uerbo: ut pedetẽtim. alia a participio: ut indul-
gens ĩdulgenter. Itẽ a nomine appellatiuo: ut docilis docili-
ter. alia a uocabulo: ut hostiũ hostiatim. Verũ ne has qdẽ
omnes uarietates ꝑsequendas putarim. satis ẽ posuisse ali-
quas ꝑ quas cæteræ colligãtur: Aduerbiis accidũt numerus
ut semel: bis: ter: quater: quinquies: deĩceps: primũ: iterũ:
rursus. tertiũ dumtaxat. sæpe: sæpius: sæpissime: milies: de
cies. Negatio: ut nõ neq̃quã. haud: parum: secus: minime.
Confirmatio: ut etiam: quid ni: nempe: quippe: ꝓfecto: ui
delicet plane. maxime: scilicet: licet: ilicet: nimirum. Demõ-
stratio: ut ecce: en illum: eccum: eccã: sed hæc pronomina q
dam esse dixerunt. Optatio: ut utinã: o si qui. si si: æstima-
tio: ut caro: uili. Ordinatio: ut prĩo. secũdo: deinde: deĩceps
tũc: ãte prius: deĩq;. Interrogatio: ut cur: q̃re: qd: ita: nempe
nõne: quãobrem: utrum. Similitudo: ut quasi: ceu: itaq;: p
inde: acsi: prout: item: adeo: ueluti: tanquam. sic: quemad
modum. Dubitatio an utrum: fors: forsitan. fortassis: for-
tasse. Inuocatio, ut heus: eho. Responsio hei. Prohibitio ne
gatio: affirmatio: ut ne. Prohibẽdi mõ ne facias. Negandi:
modo ne id facias: ne affirmãdi modo: næ tu heri accusator
ridiculus esses. Cõmunicatio siue congregatio: ut pariter: si
mul: una. Separatio: ut seorsum. sepatim: semote: segrega-
tim. Optio: ut potius: ĩmo. Euẽtũ: ut forte: fortuitu. Qua
litatem: ut bene: pulchre: sapiẽter: prudenter: agiliter: uirili
ter: expedite. Quãtitatem nimium: plus: minus: multum:
tantum: tantũmodo: satis: parump: sublimiter. Præcatio
nẽ: ut sodes: iusiurandum: hercule: me hercules: mediussi
dius: mecastor: ecastor: ꝑpol: edepol. Temporale: ut mõ:
heri: hodie: cras: statim: nũc: nuper: perendie. olim: aliquã-
do: quãdo: locorum quæ quattuor describũtur. Nã aut ad-
uerbia loci sũt: ut hic: illic: ibi: alibi: ĩtus foris. Aut aduerbia

sunt ad locũ: ut huc: illuc: quo: alio: intro foras. Aut aduerbia loci de loco: ut hinc: illinc: inde: aliunde. Aut aduerbia lr̃ per locum: ut qua: hac: illac: istac. Recta aut cõmunia omniũ partium: ut pegre: penitus: rursum: deorsum: sursum: passim: anguste: late. Etiã nomina ciuitatũ ĩ aduerbia redigi possunt: & illa quidem quæ gtõ casu. i. &. æ. syllabis finiuntur: quãdo in ipsis ciuitatibus sumus uel illic aliquid agimus ipso gtõ casu uti debemus: ut Romæ sum: Romæ studui: Arimini uersor: Arimini moror. Quando autẽ ad ipsas ciuitates pgimus aduerbium facimus ad locũ casu accusatiuo: ut Romam uado: Ariminum pergo. Si uero tamẽ digredimur septimo casu utẽdum est: ut Roma uenio: Arimino discedo. Ea uero nomina ciuitatũ quæ gtm̃ in. us. syllabam mittunt ĩ una tantum parte dissentiũt a supioribus. Nam & aduerbium loci in loco septimo casu seruabimus: ut narbone sum: quia facit huius narbonis. Babilone sum quia facit huius babilonis. Rus etiã & domus & humus ĩ aduerbia redigi possunt. Nam si aduerbiũ loci ĩ locũ ponimus ita dicemus rus uado: domum pergo. Si illic fuerimus ita dicemus: ruri sum: domi moror. Si inde ueniamus septimo casu utimur. ut rure uenio: domo discedo. Humus aũt nõ recipit nisi aduerbium loci: ĩ loco: ut humi nascitur. i. humo. æque aduerbia sunt dicẽda quibus melius præpositio detrahitur. Si tamẽ ciuitatum ut cæterorum locorũ nomina fuerint destinata: alioqui prouĩtiis. Item præpositio applicabitur: ut ab Italia uenio: ĩ Italia sum: ad Italiam uado. Poetæ tamen sæpius ab hac obseruatõne discedũt. Sunt præterea nomina ciuitatum quæ plurali numero figurãtur: ut Athenæ Thebæ: & his utemur accusatiuo casu euntes: ablatiuo manẽtes & exeuntes. Cõparationẽ recipiũt aduerbia quotiens appellationes unde trãseunt cõparãtur: ut docte docti us: doctissime: quia ẽ doctus: doctior: doctissimus. Et qm̃ aduerbia quoq; sũt quæ p oẽs gradus ire non possunt: ideo his ad augendã significationẽ ꝓ cõparatiuo & superlatiuo magis & maxime cõiũgimus. ad minuẽdã minus: minime

queādmodū cōparantur ita diminuūtur aduerbia a positiuo: ut primū primulū: longe longule. A cōparatiuo mō ut melius meliuscule: lōgius lōgiuscule. A superlatiuo uel nulla exempla uel pauca sūt. Aduerbia aut cōmunia cū nominibus: ut subito: sedulo. aut cū ꝓnominibus: ut qui: quo: hac. Aut cū uerbis: ut age/pone. aut cū cōiunctionibus: ut quare si: quāobrem: quādo: ne: ut: cum. aut cū præpositionibus: ut præter: ante: præ: contra: propter. aut cū interiectionibus: ut hem: heus: heo. aut pro se inuicem: ut ubi: quando: maxime: tū: ut hic. Deniq; hæc aut sensus: aut plerūq; inter se discernit accentus. Aduerbiis addi præpositōes quā plurimi negāt: sed tamen lectū inuenimus ī primo quod ē ἐνπρώτοις & quæ dixerūt ueteres a mane: & ab hīc annos decē natus ē: quod ē ante decem natus ānos. Itē post hac: ante hac: exinde: ab hinc: ab usq;. & poetice de subito: de repēte: de imꝓuiso: quoꝝ quædā uelut una pars orōis cōposita nō nulla poetice proferūtur. Notādū sane ꝙ ipsa aduerbia uarios habēt fines. Nā quædam ex cōmunibus deriuata appellatiuis in. ter. syllabā exeūt quotiens datiuus casus. I. littera terminat᷑: ut mōli mōliter: uolubili uolubiliter: explicabili explicabiliter: plausibili: plausibiliter: docibili docibiliter. Ex hac regula unū dissentit quod ē facile: quod qdā nomē putāt ꝓ aduerbio positū: ut est toruum clamat: horrēdū sonat. Cæterū in compositione facilis a quo difficilis ē difficulter facit nō difficile. Appellationes eīm quotiens cōponūtur suā regulā seruāt. Sed sæpius cōtra hanc regulam usurpat auctoritas. Quotiēs datiuus. o. littera terminat᷑ aduerbia. e. aut. o. litteris exeūt: sed ea quæ ī. e. exeunt produci debent docto docte. Similiter & cætera. Hæc aūt dissentiūt &. e. correpta finiūtur quæ nō cōparātur nec ueniūt ex quadam appellatōe: ut rite: magnope: repēte. Aut ea quæ cōparationis regulā nō seruāt: ut bene: male: melius: peius: optime: pessime. Itē ea quæ a nomine uerbo ue nō ueniūt: sed p se īueniunt᷑: ut īpune. Idētidem quæ. o. lr̃a exeūt tā corripiunt᷑: ut citus cito: q̄ ꝓducūtur: ut falsus falso: primo: tertio

N adu[er]b[ia] ī. o. ultimā p[ro]duci corripi

Optime & pessime adu[er]bia ultimā corripi[un]t

ſubito:conſulto:ſupuacuo:clandeſtino:gratuito: ſecundo
quarto:perpetuo:tuto:ſecreto:neceſſario.fortuito:matuti
no:continuo:opinato:bipartito:tripartito:quadripartito:
Huc uſq; ꝓcedit figura:quia qnquepartito nemo dicit:nec
in cætero numero ita efferre poſſumus.Alia in tus:ut fundi
tus.ſtirpitus:radicitus: cælitus : nudiustertius : diuinitus:
publicitus & publice:Item humanitus & humane. Sed in
hoc ſenſu diſtinctio ſenſum mutat:ut ſit humane ἀνθρω
πίνως ut eſt apud Terentium.tamen uix humane patitur
& humanitus φιλανθρώπως ut idem Terentius ait.
cœpi non humaniter:neq; ut animũ ægrotum decuit ado
leſcentulum tractare.Quædam ſunt nomina in.us.ſyllabã
terminata quæ ex ſe bina aduerbia faciũt:ut eſt ueterũ au
ctoritas:trãnſit enim in quibuſdam ratõnem:& aliter ipſa
enũtiat:aliter conſuetudo uſurpat.Nam nauus nauiter di
cunt:quod nos naue.Item duriter quod nos dure. Item lar
giter quod nos large.Item celere & celeriter. Sunt præterea
alia quæ in.am.finiũtur:ut obuiam:nequicquã:bifariam:
quadrifariam:perperã:nequaquã:trifariam: multifariam:
Alia in.im.ut gradatim:unciatim:affatim:acceruatim:ꝑcar
ptim:raptim:ſeparatim:tractĩ:furtim:ſtatim:ſũmatĩ: pri
uatim:uiritim:tributim:geminatim:regulatĩ:paulatĩ:glo
meratim:copulatim:cæſim:curſim:afflictim:minutatim:
deditim:partim:paulatim:nominatĩ:uiatim:guttatĩ: ãgu
latim:ſtrictim:ubertĩ:ſenſim.uiciſſim:pedetẽtim: paucila
tim:ſigillatim.turmatĩ:ſtillatim:memoratim.Inuenit᷑ eti
am aduerbiũ.a.littera terminatum:ut iniuria cui cõtrariũ
ẽ iure.Itẽ ĩ.I.ut ueſpi.Itẽ ĩ.u.ut noctu.Itẽ in.l.ut ſemel.In
oĩbus latinis ꝓpriis noĩbus quæ.o.lr̃a ablatiuo caſu termi
nant᷑ ĩ aduerbiis mutata.o.lr̃a ĩ.a.accedente ſyllaba.ne.ad
uerbia faciunt:ut a Virgilio uirgiliane:a Tullio tulliane. &
quæ apud græcos aduerbia ως terminant᷑: ea apud nos iu
xta latinũ ſermonẽ ĩ.e.lr̃a finiunt᷑:ut ὁμηρικῶς homerice.
Oĩa noĩa quæ ĩ.a:exeũt ablatiuo caſu & ſũt fœminina ad
uerbia ĩ.tim.mittũt:ut regula regulatĩ: uncia unciatĩ: rota

rotatim:& similia. Ité quæ ĩ.e. exeunt ĩterdũ aduerbia ĩ.tus mittunt: ut ab unitate unitus: ab stirpe stirpitus: a fundamine funditus. Ité ex præpositionibus quæ mutato accẽtu ĩ aduerbia recedunt: ut infra: ĩfra stãt: supra supra est: extra extra erat: intra intra sedebit: ultra ultra nõ faciam: citra citra discurrit: circa circa eqtatur: iuxta iuxta fecit: contra contra condebat: subtus subtus erat: coram corã stetit: idem palam: ante ãte uenit: post post sedit: prope prope cecidit: idẽ pene: usq; usq; illã multauit: ut sit ualde: itẽ super sup frõde. quãdiu eĩm sine casibus enuntiant̃. aduerbia acceptis casibus præpositiones sunt. Item aduerbia quidã hæc posuerunt quæ etiam apud ueteres obseruata sunt translatiui: diuisiui: receptui: ostentui: & si qua eiusmodi sũt alia quæ casui dtõ dantur ĩ quibus obseruabimus ita dicere translatui est: erit: transit: facit: mittit: translatim nõ dicimus & cætera similiter. quidã tamen dicunt similia his esse decori: honori: usui: que supra diximus. hæc aduerbia πρωτότυπον non habent. post: posterior: postremus: supra: superior supremus: infra inferior infimus: prope propior proximus. ĩtra interior intimus: extra exterior: extremus: ultra ulterior ultimus: citra citerior non habet: penes penitus. Figura aduerbiis sicut ĩ omnibus partibus orõnis aut simplex ẽ ut iuste: aut composita ut iniuste. Vt aduerbiũ ẽ mõ temporis & significat postq̃. ut at me tũ primũ sæuus circũstetit horror. ut regẽ æqueuũ. mõ qualitatis & significat quẽadmodũ: ut troianas ut opes & lamẽtabile regnũ. mõ loci & significat ubi ut ẽ: cæssis ut forte iuuẽcis. mõ optãdi & significat utinã ut ẽ: ut ueniret ante hac. mõ admirãdi & significat o quã: ut te post multa tuoꝝ funera cõspicio. mõ coniũctio causalis: ut faciẽ mutatus & ora cupido.

Præpoitõ ẽ ps orõis q̃ cõplexa aliã ptẽ orõis significatõnẽ eius mutat: uel suppoit̃ ut mecũ. aut uerbũ p̃cedit ut ꝓfero: aut aduerbiũ ut ĩdocte: aut pticipiũ ut p̃cedẽs a ut cõiũctõnẽ ut absq;: aut seipsã ut circũcirca. præpositões tã caibus seruiũt q̃ loq̃lis & aut loq̃lis & caibus cõiũgũt̃ aut

separantur: aut cõiungũtur & separãtur. Cõiũgũtur ut di: dis: diduco: distraho. Separãtur: ut penes: apud. Cõiungun tur & separãtur cæteræ omnes ex quibus. in. &. con. præpositiones si ita cõpositæ fuerint ut eas statim. s. &. f. littera se quatur plerunq; producũt: ut ĩsula: ĩsula: cõsiliũ: cõfessio.
Præpositioni accidũt casus. Sunt autem qui putant accedere præpositioni figurã & ordinem. Figurã: quia sunt præpositiones simplices ut abs: compositæ: ut absq;. Ordinẽ quia sũt præpositiuæ: ut sine: subiũctiuæ: ut tenus. Sed hæc nos & similia in his numeramus quæ inæqualia nominantur. Casibus seruiũt accusatiuo dumtaxat & ablatiuo. Sed scire nos cõuenit præpositiones ius suum tũc retinere cum præponuntur. suppositas uero significationem & uim propriã non habere. Separatæ præpositiones separatis præpositionibus non cohærent & aduerbia faciũt: si quando illas non subsequunt casus. Præpositiones aut ipsa uerba corrũpũt: ut conficio: aut ipsæ corrũpuntur. Casibus seruiũt præpositiones: accusatiuo dũtaxat & ablatiuo. ãtiqui etiã gtõ casui præpositões cõiũgebãt: ut Virgilius: Crurũ tenus. & laterũ tenus hispida nãti. Quædã cõmunes utriusq; casus. non nullæ præponunt. aliæ tñ uerbo: quædã tñ casui mutato aliæ accẽtu ĩ aduerbiis accedũt. nõ nullæ tã casui q̃ uerbo loquelis seruiũt: ut si dicas scribo adiectis præpositõibus hoc genere uariãt. ut cũ: de: sub: cõscribo: describo subscribo. Præpositões aut caĩbus tm̃mõ seruiũt aut solis loq̃lis. aut utrisq; coĩter. Casibus tñ seruiũt: ut apud: penes. Sũt aliæ quæ harũ ĩueniũt exẽplo. loquelis tñ iũgũt: ut an: con: di: dis: se re: ut ãplector: congredior: diduco: distraho: separo: refero. Cæteræ praæositões & uerbis ĩhærẽt & caĩbus: ut p hũc modũ: admoneat orbẽ. quæ casibus seruiũt aut accusatiuo aut ablatiuo copulantur: quæ accusatiuo casui seruiũt iungun tur hoc modo. Ad domum: aduersus hostes: citra Italiam: circum muros: erga conscientiam: inter compropĩquos: infra potẽtes: post domũ: præter paucos: pone tergũ: trãs alpes: iuxta ædẽ: usq; galiã: añ iudices: cis tyberi: cõtra græciã:

circa forum: extra ciuitatem: intra opidum: ob amiciciā: penes plurimos. propter spē: secūdum disciplinā: per prouintiam: ultra terminū: prope me est: ut dicit Cicero in Pisoné proximus Pompeium sedebam: sed & datiuo casui. Idé Cicero dixit ad Atticum propius grāmatico accessi nepos illustri. Salustius ꝓxima Carthagini loca. Virgilius Proximus huic loco: sed proximus īteruallo. Item propius stabulis armenta teneret: ablatiuo casui hæc sic iūgūtur: a propīquis: ab homine: absq; nobis: cū sociis: coram amicis: clam patre de ciuitate: e foro: ex prouincia: pro fratre: præ dolore: palā omnibus: sine domino: tenus crure. Et quæ utrisq; casibus seruiunt: ut in: sub præpositiones accusatiuo casui tūc iunguntur quando aliquo nos transferimus: ut in rus eo: in ꝓuinciam uado: sub monté pergo. Cum uero in ipso loco sumus ablatiuo casu utimur: ut in rure sto: in prouincia sum: sub monte moror. Super etiā & subter licet rarius utrisq; casibus seruiunt. Nam dicimus & super terram: & super terra ut stratoq; sup discūbit' ostro: & gemina super arbore sidūt & ligna super foco large reponens. Item super testudiné & super testudine: & subter mare: & subter mari. Præpositiōes in. ex. per. de. pro. præ. tam uerbis præponuntur q̄ casibus amplectuntur. Sed iunctæ uerbis sine nominibus modo significationem augent: ut impotens: exosus: edurus: deamo perodi: promissa uerba perpingue. modo diminuunt: ut inscius: excors: inermis: deformis: perfidus: profanus.

De præpositionibus quæ sub uaria significatōne apud auctores reperiuntur.

In præpositio significat mō id qđ ē ualde: & uī uerbi cui præponit' ut supius auget: ut īcrepuit: īnsonuit. Virgilius Turnus ut ī fractos. mō significat idē qđ nō & uī uerbi īminuit cui præponit': ut īualidus: īfirmus. Ponit' & ꝓ eo qđ ē inter: ut Pēthesylea furēs mediisq; ī milibus ardet. Itē aut capyn: aut celsis ī pupibus arma cayci. & pro aduersus: ut in parricidam: in tyrannum: ut Virgilius Quid meus æneas ī te committere ꝗtū: Et ipse deos in dardana suscitat arma.

Et pro modo qualitatis ut quē pellis aenis ī plumam squamis auro cōserta tegebat. Et atq; huic in faciem soror ut cōuersa metisti. Interdū et pro particula supuacua: ut Nosco crines incanaq; menta. Interdum qualitatē habet ad peius deterius pendentē: ut Quā semel īformes uidisse cyclopas. Non enim nullius formæ significat: sed malæ formæ. Sed æque dicitur uulgo deformis. Item apud Virgiliū. Et pirgi ueteres ītempestæq; grauistæ. Nā & hic nō nullius: sed malæ tempestatis: ac per hoc insalubres pestilentesq;. ponitur & pro qualitate ordinatiua: ut cū dicimus: opus ī dies crēscit ut Virgilius: In q; dies auidum caput altius effert. & Tullius: Crescit ī dies singulos & pro spacio tēporali: cū significatur quæ adhuc: ut cum dicimus mane in noctem: ut apud Virgilium: Fœlix si protinus illum æquasset nocti ludum: in lucemq; tulisset. Ponit̄ & pro præpositione pro: ut cū dicimus: Hoc munus ī magnū habeo: ut Virgilius In magno muneř Cyseus: Esse sui dederat monumētū & pignus amoris. & Salustius ī primo historiarum libro: ut Et facta ī gloria numero & si liceat auidius fecerit. Sub præpositio significat modo supra: ut Ter flāma subiecta reluxit: & corpora saltu subiiciunt ī equos id est supra iaciunt. modo īfra caudamq; remulcens: Subiecit pauitantem utero siluasq; petiuit. Item pedibusq; rotarum: subiiciūt lapsus. Significat & prope: ut quo deinde sub ipso ecce uolat: Item classēq; sub ipsa Antādro. Ponitur et ꝓ præpositione in. ut nanq; sub ī gēti lustrat dū singula templo. & Quā semel īformē uasto uidisse sub antro id est ī templo & in antro. Super præpositio significat modo de: ut Multa super Priamo rogitans. & Hæc super aruorū cultu pecorumq; canebam. & Super arboribus. Modo et pro præpositione pro: ut nec sup ipse sua molit̄ laude laborē. & nil sup īperio moueor. Ponit̄ et ꝓ in sup & āplius: ut Cui neq; apud danaos usq̄ locus īsup ipsi Dardanide et cætera. Itē ecce sup mœsti magna Diomedis ab urbe: legati respōsa ferūt. et ꝓ desup: ut hæc sup e uallo prospectant troes. & Superq; in mane baratrum cernitur.

d ꝑ̄positiōne sub

d ꝑ̄positiōne sup

Item gemina super arbore sidūt: et pro supest ut ille autē (neq; eīm fuga sup ulla pericli) Et o mihi sola mei sup asti anactis imago. Itē & ultra significat ut sup garamātas & in dos ꝑferet impium.

Pro præpositio significat porro ut cum ꝓfundū dicimus pelagus: cui porro sit fundus: ut Hinc altas cautes proiectaq; saxa pachinni: & proiecto dū pede leuo aptat se pugnæ. significat & āte: ut soli ꝓ portis Mesapus & acer Atinas: sustentant acies & cum ꝓ nauium: procosona & proscænium diximus locū qui est ante scænam. Item ꝓder̄ ante dare significat: ut prodere patriam dicitur. Modo porro dare & ꝓpagare: ut Italiā regeret genus alto a sanguine teucri proderet. Modo in præpositione: ut cum dicimus pro rostris: ꝓ tribunali: ut apud Virgilium Hirsutūq; supercilium: ꝓmissaq; barba idest īmissa: & pro eo quod est ἀντὶ apud græcos: ut cum dicimus ceruā pro yphigenia: & pro dulci Ascanio ueniat: & pro eo quod est ὑπὲρ ut Vnum illud tibi nate dea proq; omnibus unū prædicam.

Ex & ab præpositōnes si sequēs uerbū a uocali incipiat ītegræ efferūt̄: ut ex opido: ab illo: si cōsonātes sequentur extremā lrām pdunt: ut e foro: a marco. Similiter si uocalis sequat̄ cōsonātis loco posita: ut a Iunōe: e uirtute: e uino. Has præterea præpositiones ut qbusdā uidetur nō idē unūq; significāt: nec eīm unū ē ex theatro ueīre & a theatro. ex theatro se uenire dicit q ex ipso uenit theatro. q uero dixit a theatro nō ex ipso theatro: sed a loco q ꝓximus ē theatro. His præpositōibus cōtraria ptāte sūt. ad. &. in. quæ & ipsæ nō unū idēq; significāt: qa ī foꝝ ire ē ī ipsū foꝝ ītrare. ad foꝝ aūt ire ī locū proximū foro: ut ī tribunal & ad tribunal uenire: nō unū ē qa ad tribunal uenit litigator: ī tribunal uero prætor aut iudex

Coniūctio ē ps orōis īdeclinabilis copulās sermonē & cōiūgēs ui & ordinē partis orōis. Nā ab hoc meruit nomen: qa pro uīculo īterponit̄ orōni laxum enim & diffusum sermonem more cathene interposita deuicit

qd procosona et pscenium

qd int̄ ūtrio ex theatro et a theatro

qd int̄ ūtrio ad forū et in forū

Palæmon eã ita finiuit. Coniũctio eſt pars orationis innectens ordinanſq; ſentẽtiam. Coniũctionum quædam ſunt principales: aliæ ſubſequẽtes: aliæ mediæ. Mediæ qbus utralibet parte poſitis ſine uitio cõiungitur oratio. Principalis ẽ coniunctio ut: Sed qui te uiuũ caſus age fare uiciſſim. Nã ille ordo ubi poſtponitur poeticus ẽ p anaſtrophen factus ut Ipſa ſed in ſomnis iuhumati uenit imago. Subſequens eſt quæ media eſt. Coniũctioni accidunt figura: ordo poteſtas. Figura ẽ qua apparet an ſimplex ſit: ut nam: an cõpoſita ut nanq;. Ordo cõiunctionũ triplici genere ſeruandus eſt. Primo quo apparet utrum præpoſitiua ſit ut nam: an ſubiunctiua: ut que: uel quæ præponi & ſubiũgi poſſit: ut itaq; nanq;. Poteſtas cõiunctionũ in quinq; diſtributa ſpecies diuiditur. Sunt eĩm copulatiuæ: diſiũctiuæ: expletiuæ cauſales: rationales. Copulatiuæ hæ et: que: at: aſt: atque. At hæc particula cum cõiunctio eſt per. t. ſcribitur. cũ præpoſitio eſt per. d: Diſiunctiuæ aut: uel: nec: neq;: an: ne: neu neue. Expletiuæ quidem: æquidem: quoq;: autem: tamen: porro: profecto: deinde: ſaltem: nimirũ: uero. Cauſales ſi: et ſi etiam ſi: ſitamen: tametſi: ſiquidem: quandoquidẽ: quoniam: quinetiã: ſin: ſinetiam: ſeu: ſiue: nam: nanq;: niſi: ni præterea: enim: et enim: ſed quia: quando. Hæ cõiunctões quia & quoniam hoc diſtant: quia referentis eſt: & quoniã iterantis poſt interrogationem alicuius. eo: ideo: iccirco propter gratia cauſa· hæc ubi cã redditur rerũ cõiungere orationẽ ſolent. Ita nõ dedit qa nõ habuit. Si cõiũctio & ſimplex & cõpoſita producit̃. ſed præpoſitiua quædam particula ut ſiquidẽ: ſuppoſita uero corripitur: ut niſi: rõcinatiuæ: ſed quãobrẽ: præſertĩ: itẽ: itẽq;: ſiue: cæterũ: alioq: atq: enim: et eĩm: enĩuero: qa: qua ppter: ppter: qppe: qm̃: qm̃qdẽ: ergo ideo: adeo: ideoq;: ſcilicet: propterea: quare: quocirca: quippe: ut pote: ſane: uidelicet: itaq;: quamuis: licet: quanquam quando graui accentu quatenus: quandoquidem. Dictæ ſunt rationatiuæ quod quanq; rem præpoſita ratione cõfirmant in hunc modum. Lucet igitur dies eſt.

Nã hĩc ratione collegit lucẽ esse quod dies est: seu diem ideo
esse quod lux ẽ. Sũt aũt præterea ut ait Plinius illatiuæ hæ
quãquã: quãuis: tametsi. Item finitiuæ dicunť hæ dũ: quã
quam: ãteq̃: postq̃: quattenus. Item optatiuæ: utinã ut ne
uelim. Subiũctiuo tãetsi: & quæ ab eo cõposita sunt: tãetsi
anteq̃: donec: quãuis dũmodo licet: postq̃: priusq̃: donicũ
ꝓ donec accipitur: aut ꝓ dummõ: nec te moueat si quædã
esse ea aduerbia cõiunctiones recognosces. Sunt etiã actio/
nes quas incertum est utrũ coniũctiones: an præpositões
an aduerbia nominemus: quæ tamẽ omni sensu facile dino
scunť. Nam & cõiunctões pro aliis cõiunctõnibus positæ
inueniunť potestate mutata. Sunt aliæ ad aliquid relatiuæ
ut ait idem Plinius: siue comparatiuæ magis: potius: ĩmo.
In hũc modũ hic erat ĩmo ille: uel potius ille. Idem ait com
parandi potestatem habere tanq̃: sed hæc uidenť aduerbia
magis similitudinis: ut tanq̃ bonus amicus: & tã ille q̃ is. Et
cõiunctio id ualet quod q; : sed hoc differt: ꝙ hæc nõ modo
subiungitur: sed etiã præponitur: mõ geminatur. ut qui fœ
dere certo: Et premere: & laxas sciret dare iussus habenas.
modo simplici ter elata sed figurata: ut Labiť unda uadis:
abies mirantur & undæ: miratur nemus. Modo & interro
gatiua ut: Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidẽdi? Mo
do indignatiua: Et quisquam numen Iunonis adoret. Mo/
do confirmatiua ut: Et dubitamus adhuc uirtutem extende
re factis. Modo causalis: Et gens illa quidem sumptis non
tarda pharetris. Modo adiũctiua & promissiua ut Dic qui/
bus in terris & eris mihi magnus Apollo. Modo adiectiua
pro etiam: ut quorum iphitus æuo: Iam grauior Pelias &
uulnere tardus Vlyxi. Modo ordinatiua: ut frigentis & un/
gunt. Modo supetlatiua ut: Quicquid id est timeo danaos
& dona ferentes. Modo dimunitiua per gradus: Fœ/
lix qui potuit rerum cognoscerẽ causas. Fortunatus & ille de
os qui nouit agrestes. Aut coniunctio dubitatiua si ge
minetur habet potestatem: quæ dicit aut librum uolo
aut prætium. utrunq; ex æquo desiderare significat.

Aut pelago danaum insidias suspectaq; dona: præcipitare iubet: subiectisq; urere flãmis. Aut terrebrare cauas uteri & tentare latebras: Submersas ue obrue pupes. Aut si semel pronũtiat̃ dimunitiua ẽ: & gradũ habet ad inferiora tẽdentem: ut dicimus eum librũ uolo: aut preciũ. ut si liber quẽ potissimum uolo minime reddatur: tũ quod secundũ ẽ precium: ut ĩcute uim uẽtis. & corpora disice ponto: aut age diuersos. Nã furẽs Iuno & irata quod potissimũ graue petebat optauit: deĩde quod secũdum. Huius cõiunctõis qualitates sunt multe. mõ cõiunctiua est cũ dicimus aut da mihi: aut rapio: ut nymphæ noster amor lybethrides: aut mihi carmen: Quale meo codro cõcedite: ꝓxima phœbi: Versibus ille facit: aut si nõ possumus omnes. Modo hortatiua est ita. Aut tu magne pater diuũ miserere: ut ẽ dictum: & illud: Vel tu quod superest infesto uulnere morti: Si mereor dimitte. Mõ coniunctiua pro et ut. Moliri ue morã: aut uemendi poscere causas. Et pro q;: ut Liquidas coruis presso ter gutture uoces: Aut quater ĩgeminãt: pro quaterq;. Modo pro separatiua. ut Aut onera accipiũt ueniẽtum. aut agmine facto. Item Media ĩter cornua fudit. aut Ante ora deum pinguis spaciat̃ ad aras. i. mõ fundit: mõ spaciat̃. Item Semineces uoluit multos: aut agmina curru: Poterit: aut raptas fugiẽtibus ingerit hastas.

Nteriectio ẽ pars orõis affectũ mẽtis significans uoci condita. Iuteriectõi accidit significatio: tantũq; aliis partibus orõis ĩteriacẽs ĩseri solet. Hæc uel ex cõsuetudine: uel ex sequẽtibus uerbis uariũ affectũ ostẽdit: exultãtẽ significat: ut euax: aut uoluptatẽ: ut uah: aut dolentẽ: ut ue: aut lugentem: ut heu: ant timentem. ut hei at at: aut admirantẽ: ut pape: aut arridentem ut ah ah: aut ortantem: ut eia age agedum. aut irascentẽ: ut nefas pro nefas. aut laudãtem: ut euge: aut uitãtem: ut apage aut uocantem: ut eho: aut silentium: ut si aut si: Ironiam: ut hui: aut intentius aliquid demõstrantem: ut enim: aut ex improuiso aliquid deprehendentẽ: ut at at. & si qua sũt

similia quæ affectus potius q̄ obseruationes artis indicant. sunt plurimæ dictōnes: ut heus: heu: eia: en. certe īter aduerbia & interiectionē etiam a se partes orōnis pro interiectōe singulæ pluresue ponuntur: ut est em: ellum amabo: nefas pronefas: malum: miserum: nefandū. Has enim ut asserūt multi in quibusdam locis īteriectiones esse ipse declarat affectus: & fere quicquid animus orationi inseruerit quo detracto textus integer reperitur numero interiectōis accedit. Interiectionem græci inter aduerbia posuerūt: latini ideo separarunt quia huiuscemodi uoces nō statim subsequūtur uerbum & late multiplex interiectionis causa consistit.

Memoria est uelox animi & firma perceptio: cuius facultatē fouet exercitatio lectionis: enarrationisq; ītentio: stili cura: redditio solicita: & diligēs & iteratio atq; repetitio frequēs. qd memoria indigeat

N primo libello sermōis uniuersa mbra: quæ prima legētibus artis grāmaticæ studia præcipua eē uidebant pro qualitate īgenii puto me satis exposuisse: nec ullius fugere sciētiā arbitror totā loquēdi materiā: disputandiq; substātiā partibus orōnis administrari. In hoc uero quid eēt grāmatica: & qbus aliis adminiculis īstruamus: explicabimus.

Vox ē ut stoicis uidet spiritus tenuis auditui sensibilis quantum ī ipso est. Fit autem uel exilis auræ pulsu: uel uerberati aeris actu. Omnis uox aut articulata est: aut cōfusa. Articulata est rationalis hominū loquelis explicata: eadem & litteralis uel scriptilis appellatur: quia litteris comprehēdi pōt. Confusa ē irrationalis uel īscriptilis simplici uocis sono animaliū effecta quæ scribi nō pōt: ut ē equi hīnitus: tauri mugitus. quidā etiā modulatā uocē addidere tibiæ uel organi: quæ q̄q̄ scribi nō possit: habet tamē modulatam aliquā distinctionē. Vnde quidā tria uocis officia designāt: eloquiū tinnitum: sonum. Eloquiū est humanæ pronūtiationis

qd uox

qd uox articulata

qd confusa uox

qd eloquiū

expressa significatio facilem mentibus exprimẽs ĩtellectũ.
Tinnitus est fabricatæ meteriæ illusio tenui sono auditionẽ augens. Sonus est corporalis collisio repẽtinum auribus inferens fragorem: quid ꝙ ueteres omnes sonos uoces dixerũt ut fractasq; ad littora uoces.

Ars est rei cuiuscunq; scientia usu: uel traditione: uel ratione: percepta tendẽs ad usum aliquem uitæ necessariũ. Tullius hoc modo eam diffiniuit.

Ars est perceptionũ exercitatarꝫ constructio ad unũ exitum uitæ utilem pertinẽtium. Ars dicta uel ꝙ arcto præcepto singula diffiniat & uelut uias quasdam ostendit uel ἀπὸ τῆς ἀρετῆς unde ueteres artem pro uirtute appellarũt. Artiũ genera sũt plura: quarũ grãmatice sola litteralis ẽ ex qua rhetorice & poetice consistunt. Iccirco litteralis dicta quod a litteris incipiat. Et enim grãmaticus latine litteratus ẽ appellatus: & grãmatica litteratura quæ formam loquẽdi ad certã rationem dirigit.

Diffinitio est oratio quæ id de quo quæritur aperte describit & determinat. Cicero sic eam diffinit. Diffinitio est oratio quæ quid sit de quo quærit̃ ostẽdit q̃breuissime.

Littera est pars minima uocis articulatæ ab elemẽto incipiens una figura notabilis. Scaurus sic eam diffinit. Littera ẽ uocis eius quæ scribi põt forma.

Elementũ est minima uis & indiuisibilis materia uocis articulatæ: uel uniuscuiusq; rei initiũ a quo sumitur ĩcremẽtum: & in quod resoluitur. Huius figura littera uocatur. & sunt omnes figuræ litterarum numero. xxiii. Sed harꝫ potestates quas alimenta nominamus plurimæ intelligũtur. Litteras etiã ueteres elementa dixerũt: ꝙ orationem uelut quædã semina construãt atq; dissoluãt. Et eĩm differt utrum quis dicat elementum an litterã per se: quia elementũ quidem est uis ipsa & potestas. Littera autem figura ẽ potestatis. a. uero nomen ẽ & ptãtis & figuræ.

Igitur elementũ intelligitur: littera scribitur & nominat̃. Littera dicta quasi legittera: quia legitur: uel ꝙ legentibus iter

oſtendit:uel alitura quā patitur:uel quod legēdo iteratur.
Accidūt unicuiq; litteræ tria nomē:figura:& poteſtas. No
mē ē quod dicitur uel pronūtiatur. figura cū ſcripta aſpicit
uel notatur. Poteſtas ē qua uel ī ratione metrica id eſt cū ad
proprietatem ſuam a reliquis ſegregatur. Litteræ qbus uti⁄
mur ſūt tres &.xx. Hæ ſūt.a.b.c.d.e.f.g:h.i.k:l.m.n.o.p
q.r.s.t.u.x.y.et.z. Harum differentie ſunt tres. Prima dif
ferentia ī litteris qualitates habet duas quod aut latinæ ſūt
aut gtæce:latinæ ſūt una &.xx. græce due.y.z. quæ ī uſum
noſtrum ꝓpter nomina græca uenerunt. Ex his uocalis ē.y.
Nam & ī ea obſeruare debemus quæcunq; in uocalibus ob⁄
ſeruantur.z. ſemiuocalis ē. Secunda differentia ē in litteris
qualitates æque duas habet ꝙ aut uocales ſunt:aut cōſonā
tes. Item conſonātium quædam ſemiuocales:quædā mutæ
Vocalium ptātes ſunt duæ. Quædam pronūtiatæ ſingulæ
ſyllabas faciūt & proferunť: Quædam cōſonātibus iunctæ
ſyllabam faciunt. Vocales ideo dictæ ꝙ ad ſcribendas uoces
articulatas neceſſariæ habentur:has quidam ſonātes appel
lant:ſunt autem numero quidē quīq;.a.e:i.o.u. poteſtate
autem ſeptem. ſiquidem.e.et pro.ε.et pro ει.& pro η græ⁄
cis ponitur. Nanq;.e. breuis eſt ſcriptura pronūtiatione lō⁄
ga: ut conticuere: & μηνια &.o.pro.ο.& pro.ω. græcis
ſimiliter ponitur:ut rapti ganymedis honores. Ex his igiť
uocalibus.i.&.u. trāſeunt ī conſonantium poteſtatē cū aut
ipſæ inter ſe gemināťur:ut iuno uita:& quando aliis uocali
bus explicantur:ut uates:uelox:uox:ianus:iecur:ita tamen
ut quæ prior expoſita fuerit uicem & uim cōſonātium opti
neat:hæ etiā mediæ dicūtur:quia ī quibuſdam expreſſū di
ctionibus ſonū nō habent:ut uir optimus:extra quam for
mā.u. lr̄a interdū nec uocalis:nec cōſonās habeť:cū inter.q
litterā cōſonātē & aliā uocalē cōſtituiť:ut qm̄: quidē:huic.
Itē digāma aſcribi ſolet:ut cū ſibi ipſa præponiť:ut ſeruus:
uulgus:lr̄am geminari ī una ſyllaba poſſe plurimi negant.
latinæ uocales oēs & corripi & produci poſſunt: atq; his ſo
lis aſpirari qdā exiſtimāt. Conſonātes aūt ſūt.xvi.b.c.d.f.

g.h.k.l.m.n.p.q.r.s.t.x.& adiecta.z.quæ gr̃ca ẽ fiũt.xvii. Nã & ĩ ea cõsonãtiũ sonum obseruarẽ debemus. Cõsonãtes ãppellant̃ ꝙ interdũ ꝓiectæ: interdũ subiectæ uocalibus cõ sonãt. Tertia differẽtia ĩ lr̃is q̃litates habet tres: ꝙ aut semiuocales sunt: aut mutæ: aut duplices. Semiuocales sũt. vii. f.l.m.n.r.s.&.x. sed adiecta: z. octo fiũt. Ex his. x. duplex ẽ ante quã ĩuẽtã.g.&.s.uel.c.&.s.ueteres scriptitabãt: & adiecta.z.fiũt duo. sed hæc græca admissa græcoꝝ nominũ cã pro hac ueteꝝ q̃dã.i.uocalẽ nõ nulli duas.s.ponerẽ solebãt. unde iugũ dictum ẽ q̃si ζυγόν & Iupiter uelut ζευς pater: & messentius: & pitissare: & tablissare: & cætera huiusmodi usũ ueteres declarabãt: liq̃dæ quattuor.l.m.n.r.ex q̃bus.l.r.subiectæ mutis cõmunes syllabas faciũt: &.s. littera suæ cuiusdã ꝑtãtis ẽ. ideo apud græcos monadicon appellat̃: quæ ĩ metro plerunq; uĩ cõsonãtis amittit. Itẽ ex illis.f. lr̃a supponit̃ liq̃dis quẽadmodũ muta quælibet & cõmunẽ syllabã facit. Semiuocales dictæ q̃a dimidiũ eius ꝑtãtis habẽt: & eĩm inter se enũtiant̃: sed ꝑ se syllabã nec plenã uocẽ faciũt. Mutæ sunt quæ sine auxlio uocaliũ nõ possũt enũtiare. Mutæ sunt quæ nec ꝓferri ꝑ se possunt: nec syllabã facerẽ: Sũt aũt nũero nouẽ.b.c.d.g.h.k.p.q.t. Ex his q̃busdã superuacuæ uidẽt̃.k.&.q.ꝙ.c.lr̃a haꝝ locũ possit ĩplere: sed ĩuenimus ĩ kalẽdis & ĩ q̃dusdã similibus noĩbus ꝙ.k.necessario scribit̃: & ꝙ.q.cõsuetudĩe scribit̃: cũ ĩ una eadẽq; syllaba.u.lr̃a añcedat: & hẽat sibi adiũctã uocalẽ: ut q̃rimus.h. quoq; ĩterdũ cõsonãs: ĩterdũ aspiratõis cr̃dit̃ nota. Hæc si.c mutæ subiecta fuerit.χ.notat græcã.si.p. præpoĩta fuerit φ significat. Itẽ si.t.præposita fuerit aspiratõni ꝓ.θ. ponit̃ græca sicut.p.&.s.simul positæ.ψ.græcã asserũt lr̃am. Cæteꝝ.h.uocalibus nũq̃ supponit̃ nisi ĩ ĩteriectõe ah quæ turbãtis uel dolẽtis ostẽdit affectũ.g.noua ẽ cõsonãs ĩ cuius locũ.c.solebat apponi: ut hodie cũ Gaiũ Cæsarem notamus scribimus.C.Cæsarẽ. Ideoq; etiã post.b.lr̃am.i. tertio loco digesta ẽ: ut apud græcos.c.posita repit̃ ĩ eo loco. Mutæ dictæ ꝙ ꝑ se sine adminiculo uocaliũ nõ possũt enuntiari. Ita

fiūt oēs q̄litates lrārꝝ numero.vii.qꝑ aut latinæ sūt:aut græ
cæ:aut uocales:ut cōsonātes:aut semiuocales:aut duplices
aut mutæ.& hoc scire debemus qꝑ.f.lrā tantū scribit̄ cū lati
na dictio scribit̄ ut fœlix.Nā si pegrina fuerit.p.&.h.scribi
mus ut phœbus:phaethon.quidā latīo sermone.x.&.vii.li
teras crediderūt.siquidē ex.xx.&.iii.una aspirationis nota
ē.h.una duplex x.duæ supuacuæ.k.&.q.duæ græcæ.y.&.z
f.tū scribimus cū latinus ē sermo.nā pegrinis.p.h.poīmus
Vocalis dicronos p se facit syllabas & breues & lōgas.Itēq; cō
nexa cū aliis tā præposita q̄ media finiēsq;:ut a bala.Nota
etiā prænominis cū aulū sola significat.b.cōsonās muta tā
præpoīt̄ uocalibus q̄ subiūgit̄: præponit̄ & semiuocalibus
ut blæso bracūq; ꝓpīqua.p.lrǣ qua sæpe mutat̄:ut suppo
nit opponit.c.cōsonās muta tā præponit̄ uocalibus q̄ sub-
iūgit̄:ut caput accepit:cōcidit:occidit.c.nota ē prænominis
cū sola Caius notat.Itē numeri cū cētum significat.d cōso-
nās muta tā præponit̄ uocalibus q̄ subiūgit̄ lrīs cōsonanti-
bus numero:vii.his.c.g.l.p.r.s.t.quæ succedūt ī locū eius
ut accipe:aggero:alligo:appete:arripe:asside:attēde. Nota
prænoīs detiū significat.Itē numerꝝ cū qngētos scribimus.
e.uocalis dichronos p se noīata.Itēq; cū aliis iūcta & breuis
facit syllabas & lōgas.F.cōsonās semiuocalis præpositiua q̄
sola ex semiuocalibus præponit̄ liqdis quēadmodū muta
quælibet & cōmunē syllabā facit.ph.ī græcis dumtaxat no
mībus utimur ut phaethon.Tā īcipit ī syllaba præpositiua
uocali q̄ semiuocali.uocali ut flagellū.Itē subiūctiua uocali
ut officit efficit.G.cōsonās muta præpositiua quæ tā sup-
ponit̄ uocalibus q̄ subiūgit̄:ut aggero:præponit̄ & cōsonā
tibus:ut agmīe magno gregē glires.H.cōsonās muta ꝓprie
cōtinēs aspirationem subiūctiua.r.liqdæ cōsonātis recepta
uulgo ī numerꝝ mutarꝝ oībus uocalibus præpoīt̄.nulli sub
iūgit̄ nisi cōsonātibus ut ī thracia & noībus græcis.i.uoca-
lis dichronos quæ interdū media geminat̄ & preposita sibi
aut alteri uocali trāsit ī cōsonātiū ptātē.Nota numeri cum
unū significat.k.cōsonās muta supuacua utimur quādo.a

corripta seqt̃: ut kalẽdæ: kaput. kalũniæ. L. cõsonãs semiuocalis liqda quæ tã præponit̃ uocalibus q̃ subiũgit̃. præponitur: ut laudo: lege: lites: locũ: & his similia scribimus. Item subiũgitur cũsonãtibus: ut Claudiũ Clemẽteq;: & Clodium clusiũq; noĩamus. Nota prænoĩs cũ sola posita Lucium significat. Itẽ numeri cũ ꝓ qnq̃gita ponitur. nã subiungit̃ tã q̃ alma. M cõsonãs semiuocalis liqda tã præpoĩtur uocalibus q̃ subiũgit̃ cũ agmĩa fragẽmta dicimus. Nota prænoĩs cũ sola scripta marcũ significat & adiecta ad extremã lineã uirgula. alium. N. cõsonãs semiuocalis liqda tã pꝛ̃ponit̃ q̃ subiũgit̃ uocalibus: ut natus ãte. Itẽ subiũgit̃ mutis. ut enidius: potniades: cidnus. Nota prænoĩs sola numeiũ significat. Itẽ pꝛ̃posita sibi. g. gneũ: quẽ ãtiq. CN. c. scribũt. O. uocalis dichronos tã ꝓducit̃ q̃ corripit̃: & singularis: & cũ aliis copulata. P. cõsonãs muta tã præponit̃ uocalibus q̃ subiũgit̃: ut ĩ his ponit præponit. præponit̃ etiã cõsonantibus ut plaudit. Nota prænoĩs cũ sola publiũ significat: & cũ. r. posita populũ romanũ: & subiecta. r. lr̃æ rẽp. & præposita. c. lr̃æ: pꝛ̃es cõscriptos. Q. consonãs muta ex. c. &. u. lr̃is cõposita supuacua qua utimur quãdo. u. & altera uocalis ĩ una syllaba iungitur: ut qrinus. Nota prænoĩs qntũ significat. Itẽ honoris quæstorẽ ĩdicãs: nec minus populũ. Cũ ea notamus qrites. r: cõsonãs semiuocalis liqda præpositiua: & eadẽ subiũctiua uocalibus: ut roma: ramus: arma: orbis. Item cõsonãtibus subiũgitur: ut ĩ crasso: crure: prudẽter. H quoq; cõsonãti uel aspiratõis notæ ut rhodius: sed ĩ græcis dũtaxat noĩbus. S. cõsonãs semiuocalis suæ cuiusdã ꝑtãtis præpositiua uocalibus & subiũctiua: ut satis asper. Itẽ præpositiua. t. cõsonãti tm̃: ut status. T. cõsonãs muta præpositiua liqdaꝝ & uocaliũ & eadẽ subiũctiua. p. c. s. cõsonãtium ut ctesipho: stichus: trabea: & ætna. Nota prænoĩs cũ sola titũ significat. t. lr̃a tã præponit̃ uocalibus q̃ subiungitur: ut tullit: attulit. præponitur & cõsonãtibus ut trabe. V dichronos uocalis media quæ geminata digãma accipit & præposita sibi aut alteri uocali trãsit ĩ cõsonãtiũ ꝑtãtem: ut uulgus

ualẽs: uiuit: uelox: uox. Nota numeri qnq; significat. X. lr̃a cõposita quã ideo duplicẽ dicimus qm̃ cõstat ex. c. &. s. lr̃is ĩ media tm̃ parte locutionum uocalibus apud nos præposi ta: ut maxime maximo aliqñ finiẽs ut uertex: frutex. In pe/ grinis tm̃ noĩbus prima ponit̃: ut ĩ xãtho: xenone. Nota nu meri cum decẽ significat. Itẽ. x. cõsonãs semiuocalis duplex quæ cõstat aut ex. c. &. s. ut pix picis: aut ex. g: &. s. ut rex re gis. Sunt noĩa ĩ quibus neq; .g. neq; .c. possũt ꝓferri: ut nix niuis: senex senis. Hæc aũt noĩa priuilegio quodã cõtra rati onẽ declinãtur. Y. uocalis dichronos græca quæ ꝓpter græ cas dictões admittitur: ut Hymenæus: Cyrus: Hylas. Z. cõ sonãs semiuocalis duplex græca etiã propter græca uel bar/ bara noĩa admittitur: ut Zenon: Mezẽtius: gaza. ꝑ hoc ue/ teres duabus. ss. utebãtur ut messẽtius: & pitisso & tablisso

Rãmatica ẽ specialr̃ sciẽtia exercitata lectõis & ex/ positionis eoꝝ quæ apud poetas & scriptores di/ cuntur. apud poetas ut ordo seruetur. apud scrip tores: ut ordo careat uitiis. Grãmaticæ partes sũt duæ. Altera quæ uocatur exegetice: altera horistice. Exgetice ẽ narratiua quæ ꝑtinet ad officia lectionis. Horistice ẽ finiti ua quæ præcepta demonstrat: cuius species sunt hæ: partes orationis uitia uirtutesq;. Tota autẽ grãmatica cõsistit præ cipue ĩtellectu poetaꝝ: scriptoꝝ: & historiaꝝ prõpta expo/ sitõe & ĩ recte loquẽdi scribẽdiq; ratõne. Grãmaticæ officia ut asserit Varro cõstãt ĩ partibus q̃ttuor: lectõe: enarratiõe. em̃datiõe: iudicio. Lectio ẽ artificialis ĩterpretatio uel uaria cuiusq; scripti enũtiatio seruiẽs dignitati ꝑsonaꝝ: exprimẽs q; animi habitũ cuiusq;. Narratio ẽ obscuroꝝ sensuũ quæ/ stionũ ue explanatio: uel exq̃sitio: per quã uniuscuiusq; rei qualitatẽ poeticis glossulis exoluimus. Emẽdatio ẽ qua sin/ gula pro ut ipsa res postulat dirigimus extimãtes uniuerso/ rũ scriptoꝝ sentẽtiã diuersã: uel correctio erroꝝ q ꝑ scriptu rã dictionẽ ue fiũt. Iudiciũ ẽ quo omnẽ orationem recte uel minus q̃ recte ꝓnũtiatã specialiter iudicamus: uel existima/ tio qua poema cæteraq; scripta ꝑpendimus. Grãmaticæ ini

d x

d y

d z

Grammatica qd

quot grammatice partes / Exegetice

Horistice

Officia grammatice

Lectio qd

Narratio

Emendatio

Iudicium

tia ab elemẽtis surgũt: elemẽta figurãt̃ ĩ lr̃as: litteræ ĩ syllabas cogunt̃. Partes orõnis cõsumãt orõnẽ. Orõne uirtus ornat̃. uirtus ad euitãda uitia exercetur.

qd syllaba

Syllaba ẽ ꝓprie cõgregatio aut cõprehẽsio lr̃aꝝ enũtiata. Fit aũt ex oĩbus uocalibus etiã ex singulis syllaba tã breuis q̃ longa & ex copulatione uocaliũ cõsonãtiumq; tẽpoꝝ capax. Syllabæ aũt dicunt̃ græce παρά τό συλλαμβάνειν τά γραμματα latinæ cõnexiones uel cõceptões dici possũt q lr̃as cõcipiant atq; cõnectãt. Syllabaꝝ modi sunt tã duo natura & positione q̃ tres qualitates. Aliæ enim breues: aliæ longæ: aliæ cõmunes sũt. Breues sunt quæ correptã uocalẽ habẽt: & nõ desinũt ĩ duas cõsonãtes: uel ĩ aliud quod possit ꝑ duabus cõsonãtibus. Longæ aut natura sũt: aut positione fiunt.. Natura cũ aut uocalis ꝓducit̃: ut a.o. aut duæ uocales iũgũt̃: ut au: eu: ae: oe. ei. hui. Ex his diphthõgus ei cum apud ueteres frequẽtaret̃ usu posteritatis explosa ẽ. Itẽ y. græca potius q̃ latina ẽ in græcis sumẽda dictionibus. Sed hæ quæ natura sũt longæ modis qnq; ordinant̃. Prĩo quãdo uocalis sola ẽ & producit̃: ut ẽAh silice ĩ nuda cõnixa reliqt. & dicit̃ is modus cõstat natura. Secũdo cũ diphthõgus erit de q̃ dicimus cõstat diphthõgo ut au: eu: oe: ae. Tertio quotiẽs sup cõsonãtem ẽ: ut en Priamus. & en ego uicta situ de q̃ dicimus ĩcipit. Quarto quotiẽs subter cõsonãtẽ ẽ ut Ne pete cõnubiis: & dicit̃ is modus sic termĩat̃. Quĩto quotiẽs ĩter duas uel plures cõsonãtes poĩtur ut sol q terraꝝ: & dicit̃ is modus habet ĩ se. Positõe lõga fit syllaba modis. vii. Prĩo cũ correpta uocalis ĩ duas desinit cõsonãtes. ut ẽ ĩ secessu lõgo locus. Altero cũ excipitur a duabus cõsonãtibus: ut acrisiones dane. Tertio si desinat ĩ duplicẽ litteram: ut nox Quĩto si seq̃ns a duplici ĩcipiat ut axis. Sexto si desiãt ĩ unã cõsonãtẽ & excipiat̃ a uocali loco cõsonãtis posita. u. uel. i. ut at Venus: at Iuno. Septĩo cũ correpta uocalis desinet & ĩterpoĩta. i. excipiat̃ a uocali: ut Furias Aiacis oilei. & Troiaq; nũc stares. & nate dea. nã te maioribus et cætera. qm̃ ĩter duas uocales duaꝝ syllabaꝝ poĩta. i. geĩnat̃. Sic eĩm scribi p

[Marginal manuscript notes: "qd syllaba"; "Vn̄ syllaba"; "Connexio ut concepto dr ~~litteras~~ syllaba"; "breues quõ"; "Longe quõ"]

geĩnatã litterã metri ratõe desiderat. Siqdẽ ptãtẽ tuet̃ duplicis cõsonãtis. Vocales correptæ singula obtinẽt tẽpora. ꝓductæ bina. Dimidiũ tẽporis absq; duplicibus singulæ possidẽt cõsonãtes. Syllabæ ut ait Varro aliæ sũt aspæ: aliæ leues ꝓceres aliæ: aliæ r̃toridæ: aliæ barbaræ: aliæ græculæ: aliæ duræ: aliæ molles. Aspæ sũt ut trux: crux: trãs: Lenes: ut lana lima. Proceres sũt quæ uocalẽ lõgã hñt aut penultimã: ut facilitas. Retoridæ sũt quæ mutã hñt extremã ut hic: hæc hoc Barbaræ sũt ut gaza. Græculæ ut hymnos: zenon. Duræ: ut ignotus. Molles: ut ædes.

Cõmunis syllaba ẽ lõga ĩ breuẽ uel cõtra certis obseruatõibus uersa. Cõmuniũ syllabaꝝ modi sũt. vii. Primus ẽ cũ corr̃pta uocalis excipit̃ a duabus cõsonãtibus: q̃ꝝ prior sit muta: seq̃ns uero liq̃da. Breuis eĩm hæc ẽ: Vastosq; ab rupe ciclopas & Albaniq; p̃res. Lõga ibi. At genus e siluis ciclopũ & mõtibus: et cætera. & Perpetuis soliti p̃res cõsidere m̃sis. Syllaba enĩ quæ sine hac obseruatõe poterat eẽ positõe lõga breuis efficit̃. F. quoq; lr̃a si præposita fuerit liq̃dæ q̃uis seũ uocalis sit mutæ tñ obtinẽs locũ breuiat: quæ positõe fieri lõga poterat ut ẽ: ore fremebãt. & talia flãmato. Secũdus ẽ cũ locũ breuis lõga occupat p ꝓductã uocalẽ uel diphthõgũ finita pte or̃ois nec ulla ĩterpoĩta cõsonãte ut ẽ Te Corydon o Alexi. & Insulæ Ionio ĩ magno: ut ẽ Hõericus ille ἡμετέρω ἐνὶ ὄικω ἐν ἄργει τηλόθι πάτρης. Item βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι. Tertius cũ ĩ fine ptis or̃ois uel fauice lõga poit̃ uocalis correpta una ĩterpoĩta cõsonãte: ut Emicat Euryalus & munere lætus amici. Itẽ oñdens artẽ pi ter arcũq; sonantẽ. & Omĩa uincit amor: ut est apud Homerũ νέςορα δ᾽οὐκέλαθεν ἴαχὴ πίνοντάπερ ἔμπης. Quartum cum correptam uocalem duæ consonantes sequuntur: quarum prior est. s. littera quæ syllabæ ratione communis: uelut sibilus posita uim consonantis ammittit. Interdum enim liquidarum mutat legem. Siquidem illæ subiunctiuæ mutis utranq; potestatem possident: hæc uero pluriũ sibi defendit nõ eĩm solũ subiũgit̃:

de comuni syllaba quo q cognoscatur

uerꝶ etiã cõtraria præposita loco liquidæ fungitᷣ: ut ē Ponite spes sibi quisq;. & apud Luciliũ Infãtibus paruis. sic & Homeri uersus ille testatur. Quĩtus ē cũ correptã uocalē suscipit. z. duplex quæ positõe longã possit efficere: uĩ plerunq; duplicis cõsonãtis amittit: ut nemorosa zacynthos. Sextus ē cũ pronom̃ hic uel hoc. c. lr̃a termĩata uocalis statĩ subseqtur quãdo ĩ his ꝓnominibus. c. lr̃a crassũ & quasi gemĩatũ continet sonũ. Est eĩm ĩ hoc tã pedis prima syllaba lõga q̃ tertia breuis. Hic uir hic ē tibi quẽ ꝓmitti sæpius audis. Septimus ē cũ correpta uocalis ĩ unã desinit consonãtē sequẽte. h. quæ plerisq; aspirationis nota uidetᷣ: ut Terga fatigamus hasta. Itẽ Aeneã hominũ q̃sq̃. sed modus sup̃ior q̃bus dã sup̃fluus uisus ē præcipue & hic utimur cũ sufficit finitã eē partẽ orõnis ex his oĩbus modis uno dũtaxat uti admittũt q metroꝶ rationẽ sũt admodũ p̃spicaces.

ccẽtus ē acutus uel grauis: uel ĩflexæ elatõ orõis uocis uetẽtio uel ĩclĩatio: aut ĩflexo sono regẽs uerba. Nã ut nulla uox sine uocali: ita sine accẽtu nulla ē. & ē accẽtus ut q̃dã recte putauerũt uelut anima uocis. Accẽtus dictus ē ab accanẽdo ꝙ sit quasi quidã cuiusq; syllabæ cantus. apud græcos ideo προσῳδία dicitᷣ ꝙ προσάδει ταῖς συλλαβαῖς Accẽtus q̃dã fastigia uocauerũt ꝙ capitibus lr̃aꝶ ponerẽtᷣ. alii tenores uel sonos appellãt. nõ nulli cacumĩa retinerᷣ maluerũt Sũt uero tres acutus grauis & q ex duobus factus ē circũflexus. Ex his acutus ĩ corr̃ptis sẽp̃: ĩterdũ ꝓductis syllabis uersatᷣ. Inflexus ĩ his quæ ꝓducuntᷣ. grauis aũt p̃ se nũq̃ cõsistere ĩ ullo uerbo põt: sed ĩ his in quibus ĩflexus ē aut acutus. Cæteras syllabas obtinet ĩ græcis itaq; dictionibus: cũ acutus tria loca teneat: ultimũ: penultimũ: & ãtepenultimum Circũflexus aũt quotlibet syllabaꝶ sit dictio nõ tenebit nisi penultimũ locũ. Oĩs igitᷣ pars orõnis hãc rationẽ ꝓnũtiati oĩs detinet. Oĩs uox monosyllaba aliquid significans si breuis ē acuetᷣ: ut mel: fel. & si positione lõga fuerit acutum scilicet tenorem habebit: ut ars: pars: pix: nix: pax. Sin autem longa natura fuerit flectetur: ut lux: spes: flos: sol.

De accentibus

Vñ Accentus

De accentuum locis

mons: fons: lis. Oīs uero dissyllaba priorē syllabā aut acuit aut flectit. Acuit uel cū breuis est utraq;: ut citus latus erat: uel cū positōe longa ē utraq;: ut solers: uel alterutra positione longa dū ue natura longa sit: ut pōtus: posterior ut cohors. Si uero prior syllaba natura lōga & sequēs breuis fuerit flectitur prior: ut luna: roma. In trisyllabis autē & tetrasyllabis & deīceps secūda ab ultima sēp obseruāda sit. hæc si natura lōga fuerit īflectitur: ut romanus: cethegus: marinus: crispinus: amicus: sabinus: qrinus: lectica. Si uero eadē penultima positione lōga fuerit acuetur: ut catullus: metellus: marcellus. Ita tñ si positione lōga non ex muta & liqda fuerit: nā mutabit accētū: ut latebræ: tenebræ: Et si nouissima natura lōga itēq; penultima positione longa fuerit penultima tñ acuetur: ñ īflectetur: sic natura: ut fidenæ athenæ: thebæ: cumæ: ut tabellæ: fenestræ. Sin autē media aut nouissima breuis fuerit prima seruabit acutū tenorē: ut Sergius: malius: ascia: fiscina: iulius: claudius. Si oēs tres syllabæ longæ fuerint media acuet̃: ut roāni legati prætores: prædones. Pronoīa quæ duplici mō declinātur. i. aut corripiūt aut pducūt: mediā syllabā gtō casu ostēdūt: ut ipsius: illius Si uero mediæ lōgæ erunt: primæ graues: secūdæ fiūt īflexe primæ acutæ sunt cum mediæ breues. cum uero mediæ longæ primæ graues. Exponēdū etiā placuit qui pedes acuto tenore: aut circūflexo iteratōe suprascripta cōgruūt. Oīs pars orōnis quæ possit meros pedes cōplere hāc accētus legē cōtinet. In dissyllabis sēp acuit̃: aut īflectit̃. Acuit̃ si pyrrhichius cōpleuerit sicut puer bonus amor. Itē spōdeū īdifferēter positū si habuit. i. siue natura aut positōe fuerit lōga utraq; syllaba prior acuitur natura sic ut Cumæ: Thebæ: heros: positione: ut solers. Iambumq;: ut Cato: seres. Trocheum uero legittimum si compleuerit idest si natura longam priorem sillabam habuit circumflectitur: ut meta: bruma: prætor. Sin autem positione longa fuerit prior syllaba memorati pedis acuitur: ut pulcher: asper. In trisyllabis dactilus differenter positus & anapestus. Tribachus quoq;

d pedū accentu

tertiã ab ultima acui desiderat. Dactilus natura q̃ ẽ sicut lumina mœnia sidera claudius. positione qui fit: ut Sergius. Similiter anapestus: ut Cicero regio. Itẽ tribachus: ut iulius palimbachius & amphibrachus ĩ penultima circũflexũ habebunt ita tamẽ ut natura sit longa eadẽ penultima. Palimbachius: ut romanus legatus. Item amphibrachus: ut cethegus: sabinus monile. Horũ si positione longa fuerit eadem penultima mutat tenorẽ & acutũ habebit accẽtum. palibachius ut marcellus: amphibrachus ut metellus catullus. Bachius & molossus ĩdifferẽter positi penultimã semp acuũt Bachius legitimus sicut athenæ. fidenæ. positione: ut tabellæ: fenestræ: huius aũt pedis si penultima positione longa ita fuerit ut excipiat tã ex muta q̃ ex liquida accẽtus trãsfertur ad tertiã ab ultima ut tenebræ: latebræ: quod genus syllabæ penultimæ quidã omnino breuẽ putabãt: quia nõ terminatur. n. r. cõsonantes. contra quidã longam quod q̃uis nõ terminetur cõsonãti nihilominus proxima syllaba a duabus incipit consonantibus. & q̃ natura litterarum. b. &. r. quæ molis est nũc longã: nũc breuem syllabã efficiat: Ideo actũ est ut uaria hæc nomina cõsuetudo pronũtiaret: & tenebras & latebras acuto accentu prima syllaba effertur. Molossus itẽ semp accuitur: ut romani. In tetrasyllabis aut deinceps eadẽ accentus ratio semper custoditur. Monosyllaba fere quæ nunquã sũt uerba prototypa. o. litteram tã uersu q̃ etiã prosa similiter productã habẽt. Sane uerba græca græcis accẽtibus efferimus. Si iisdem litteris enũtiauerimus ĩ latinis neq; acutus accẽtus ĩ ultima syllaba potest poni: nisi discretionis causa: ut in aduerbio pone. ideo ne uerbũ putetur & ĩ qbusdã præpositionibus. Nã præpositiones sepatæ monisyllabæ quãtũ ĩ ipsis ẽ acui debent: sed iunctæ casibus aut aliis partibus interdũ uim suam pdunt: secunturq; illã naturã & graui nõ acuto sono p̃nũtiãt: ut pduco deduco. Itẽ ĩueniũt raro dissyllabæ quæ acui desiderẽt ut ẽ circũ iter deniq; circũflexus ponit ĩ ea pticula q̃ ẽ apud Virgiliũ. ergo Illius ergo uenimus. Con quoq; præpositio cõplexa. s. uel. f

d p̃positioni accẽtu

ſubiūctas litteras productiua.o.pronūtiatur.f. ut confero confido:cōfeſtim:cōfertus:eodē modo.ſ.ut conſulo cōſcē-do:conſono conſiſto conſul:& uerſa uice eadem aliis litte-ris præpoſita corripitur:ut concio:conduco:cōtinuo:cōuo-co:conuerto:cōprehendo:congrego.Item cōplexiua cōiun-ctio ſiue copulatiua quæ & diſiūctiua ue & relatiua ne, ad-iunctæ uerbis & ipſæ emittūt faſtigium & uerbi anteceden tis longius poſitum accumen adducunt & iuxta ſe proxime collocant.ſicq; ut Liminaq; lauruſq; dei.Item ue:ut hirca nis arabiſ ue parat et calathiſ ue mineruæ .Ne ut homines ne feræ ne.In compoſitis dictionibus unus accētus ē nō mi nuſq̄ una parte orationis:ut maleſanus. Interea loci accen-tus ī integris dictionibus obſeruātur. In peregrinis autem uerbis & ī barbaris nominibus maxime in interiectionibus nulli certi ſunt.In his eīm maxime accētuum lex certa eſſe nō pōt cum ſit abſurdum a turbato tenoris exigere rationē accētuum legē uel diſtinguendi ratio:uel diſcernendi ambi guitates neceſſitas ſæpe cōturbat.Accētus acuti nota ita per obliquum aſcendens in dexterā partem.grauis nota ita & a ſūmo ī obliquum quaſi ī dextram partē deſcendens.Circū flexus uero de acuto & graui figuratur uel eſt deorſum ſpe-ctans . longus eſt linea a ſiniſtra in dextram partem æqua liter ducta:& breuis uirgula ſimiliter iacens ſed panda & cō tractior quaſi ſurſum ſpectans:utq; ī illis ſonos ſicq; ī his tempora dignoſci uidemus.Horum autē officio ſic utimur ne productionis uel correptionis ratio confundatur. Apud latinos eīm.v.litteræ uocales tam corripiuntur q̄ producun tur. Inueniuntur enim quædam nomina omonima uerbis ſimilia.alia quoq; aduerbiis de quibus quid dici poteſt niſi q; accētus ſit arbiter diſcernēs utriuſq; ſignificati drīam ſi-cut parens:obſequens ſignificat:intelligitur & pater:prius participium eſt tractum a uerbo quod eſt pareo. Poſterius nomē. quotiēs eīm participiū ſignificat primam ſyllabam producimus:ut eſt Virgilianus ille:Iāq; ibat dicto parens. eādē uero ī altera ſignificatōe corripimus:ut ē alma parens

d fōma accētuū

Itē uerbis similia sicut ē nomē & uerbi prima positio. In nominis significatōe primā syllabā corripimus: ut ē tot adire labores. & ī uerbis ꝓducimus: ut est matrisq; allabit aures. & sūmas plabit undas. Itē aduerbiis: sic late est aduerbiū & uerbū modi impatiui. in aduerbio tam prima syllaba ꝓducit ut ē: Hinc populū late regē belloq; superbū q̄ ī uerbi sinificatōe corripit ut ē: Aut aliquis latet error equo. Itē nec latuere doli. ut superi uoluere late. Oīa aūt huiusmodi facilius ex metrica structura cōprehēdūt. His adiiciūt hyphen cuius forma ē uirgula sursū curuata subiacēs uersui & inflexa ad supiorē partē. ◡. hac nota supposita utriusq; uerbi ꝓximas lr̄as ī una ꝓnūtiatione colligit. Ita tn̄ tū cū ita res exegerit copulemus: ut ē Turnus ut anteuolās: & āte tulit gressū: & quā simulac tali præsensit peste teneri. & apud Salustiū Iam primū iuuētus simulac belli patiēs erat hyphen legēdus ē. Cū una pars orationis huic cōtraria ē diastole dextera pars circuli ad unā litterā apposita at uero male coherentia discernūt: ut ē ereptæ uirginis ira: & uiridiq; in littore cōspicit sus. apostrophos. Itē circuli pars dextera sed ad sūmā lr̄am cōsonātē apposita: cui uocalis ē subtracta hac nota desse ostēdimus parti orōnis ultimā uocalē cuius cōsonās remanet: ut ē tāton me crimīe dignū. Cæteꝝ dasea & psylen apud nos. h. uocali addita uel detracta demōstrat. i. scripta h: aspiratōnē: nō scripta leuigatōnē significat. illud etiā magna cura uidēndū ē: q ueteres oīa uel uerba: uel nomina quæ. o. lr̄a finiūt. Itē aduerbia uel cōiūctōnes ꝓducta extrema lr̄a ꝓferebāt adeo ut Virgilius quoq; idē seruauerit iambis: ut refugerit īcultæ uetustatis horrorē: & carm̄ cōtra morē ueteꝝ leuigauerit. Inuenitur aūt apud Virgilium ī uerbo posita breuis: ut Nūc scio qd sit amor: & hoc sat erit. Scio me danais e classibus unū: quod qa ī uno uerbo ē uidet epi synalipha his q cōseruādā uetustatis cōsuetudinē putāt: illam aūt ego fuisse opinor rationem ꝙ ueteres secuti græcos apd quos. ω. lr̄a ubiq; qdē natura lōga ē plurimū tn̄ ī extrema uerbi syllaba ponitur etiam in sermone communis

d fonnarerum

ꝓsa oratõe similiter ꝓferebãt: ita ut dum id usurpauit pro-
sa uersus obtinuit: paulatim aũt usus inuenerit, ut ĩ sermo
ne nostro scribo dico & ita in talibus ubi. o. nõ solum corre
pta ponitur: sed etiam ridiculus sit qui eã produxerit. Mirũ
ergo non ẽ si cõsuetudinem sequit̃ uersus nisi sit ubi poeta
maiore sibi licentiã uendicauit.

Dictio ẽ uox articulata cum aliqua significatõne ex qua ĩstru
itur oratio & in quam resoluit̃. uel sic. Dictio ẽ ex syllabis fi
nita cum aliqua significatione certa locutio: ut ẽ dico: facio
Quædã dictiones sunt simplices ut facio: quædã cõpositæ ut
conficio. Ex cõpositis quædam sunt ex duobus imperfectis
ut ẽ sinciput cum intelligatur sematũ caput. Quædã ex inte
gro & ĩpfecto: ut ẽ cornicen: ut ĩtelligat̃ cornu canẽs. Quæ-
dam ex duobus integris: ut sacra uia. Quædã ex integro & ĩ
perfecto: ut ẽ cis mare quo significat̃ citra mare.

Pronũtiatio ẽ scripturarum secundum personas accõmodata
dictionis similitudo cũ aut senis tẽperamentũ: aut iuuenis
ꝓteruitas: aut fœminæ infirmitas: aut qualitas cuiusq; per
sonæ ostendẽda ẽ: & mores cuiusq; habitudinis exprimẽdi.

Discretio ẽ diuersaꝝ confusaꝝ significationũ proplana signi
ficatio quæ ostenditur modis quinq;: cõtinuatione: separa-
tione: lectione: distinctõe: subdistictione: uel mora. Conti-
nuatio ẽ rerum cõtexta dictio: ut scythiã septemq; triones.
Separatio ẽ secretio rerum natura iunctarũ quæ ĩ ambigui
tatem cadũt ut Cũ Turni iniuria matrẽ admonuit ratibus
sacras depellere tædas. Hic eĩm mater cũ Turno iuncta est:
quæ ãbiguitatis uitãdæ cã separari debet: ut sit agnitio quæ
mr̃ & sacras tædas expresse legẽdũ ut abominãdũ oñdas: ut
Auri sacra fames. Tædæ eĩm nusq̃ abominãdæ nisi illic ubi
ĩcẽdia facta: qm̃ sũt ipsæ naturaliter sacris accõmodatæ.

Lectioni posituras accedere uel distinctiones oportet quas
græci θέσεις uocant: quæ ĩterlegẽdũ dãt copiã spiritus refi
ciẽdi ne cõtinuatõe deficiat. Hæ tres sũt: distictio: subdistĩ-
ctio: media distictio siue mora: uel ut q̃busdã uidet̃ subme
dia: q̃ꝝ diuersitas tribus pũctis diuerso loco poĩtis iudicat̃.

Dictio qd

Pronuntiatio qd

Discretio qd

Θέσεις distinctiones

Distinctio

Finalis distinctio Grece Telia

Media meson

Upostigme subdistinctio

Distinctio quid

Similitudines Grece parabolai, antapodoseis

Quando ubi ponatur distinctio

Subdistinctio quid et quando ponatur

Media distinctio quid

Distinctio quidem est appositio puncti non finiti sensus uel pendentis mora quæ locis ponitur tribus sūmo cū sensum terminat & uocatur finalis a nobis: a græcis τελεία media cum respirandi spatium legenti dat & dicitur media: græce μέση cum lectionis īterruptū tenorē aliud adhuc illatura suspēdit: & uocat̄ a græcis ὑποστιγμή: a nobis subdistictio

Distictio ē silētii nota cū sēsu terminata: ubi ē liberū cessar̄ ꝓlixiq; ita ut neuter sui indigeat: ut est Numina nulla premunt: mortali urgemur ab hoste. & est huius nota punctū supra uersum ad caput litteræ positū. Distīguere aūt oportet ante similitudines: quas græci παραβολάς uocant & āte redditas ἀνταποδόσεις & si quādo a persona ad personā transitus fuerit factus: & ante autem cōiunctōnem: si quidem non ex abundāti ponitur: & ante casum uocatiuū: & ante sed: & ante quoniā: & ante tunc cessante reddita: sed præpositis supioribus: & ante interrogatiuā: ut Quis deus o musæ: quis nobis extulit artem. Vnde noua ingressus hominū experientia cepit? Hic enim oportet distinguer̄: & sic inferre: Pastor aristæus fugiens peneia tempe: & post interrogatiuā: ut Musa mihi causas memora.

Subdistinctio est silentii nota legitimi: qua pronuntiationis terminus sensu manēte ita suspenditur: ut statī id quod sequitur succedere debeamus. Huius autem ē pūctū sub uersu positum: ut Me duce dardanius spartam oppugnauit adulter. Aut ego tella dedi fouiue cupidine bella. Non eīm similiter ut ī distinctione silentium interpositū tacere permisit: ut ē illud: Et si fata deum si mēs nō leua fuisset. media distinctio siue mora ē leuis ī cōtinuatōe sensuū interposita discretio legitimæ distinctōis subdistīctionisq; mediū optinēs locū: ita ut nec pfecta ī totum: nec omissa uideatur sed significatōe īmorandi alterius desideret principium sensus: & hoc solūmodo seruat officiū: ut legētis sensū breuissima respiratione refoueat & nutriat. Sic eīm ꝓnuntiando reticere quis debet: qa spiritus ipse quadā defectione mutatur: deīde rsumat̄: ut ē Vt belli signū laurēti turnus ab arce

Extulit: & rauco strepuerũt cornua cãtu. Vtq; acres concus sit equos: utq; impulit arma: Extẽplo turbati animi. Multæ enim causæ sunt mediæ huius lectionis. Primũ ne cõfũdantur quæ δίκωλα & τρίκωλα ponuntur. Deinde ut actus uerborum emineat & luceat qui ex aliquo moueatur affectu: uel indignatione: uel miseratione collata: uel certe cum quadam arctatione sermonis quæ ἐμφατικῶς a poetis congeruntur. Si quis itaq; sine media spiritus suspensione pronuntiauerit ut est: Aut hoc inclusi ligno occultantur achiui: Aut hæc ĩ nostros fabricata est machina muros: Aut aliquis latet error: equo ne credite teucri. Confunditur ratio compositionis in generali nomine ligni: aut machinæ equi. Item lectumq; iugalem quo perii super ĩponas minus apertum. Subdistinguendum enim pro uoluntate dicentis Hoc enim uoluit intelligi Dido nõ esse lectum iugalẽ quo perierit. Immorandũ est ergo & respirandum iugalẽ: & sic ĩferendum cum ὑποκρίσεως affectu quo perii. In lectione plena sententia periodos dicitur: cuius partes sunt comata & cola.

Periodus qd

Modulatio est continuati sermonis in iucundiorem dicẽdi rationem artificialis flexus ĩ declinabilem auditus formã conuersus aspitatis atq; ĩperitiæ uitandæ gratia.

Latinitas est incorrupta loquendi obseruatio secundum romanã linguam. Constat autem: ut ait Varro his quattuor: natura: analogia: consuetudine: auctoritate. Natura uerborum omnium quæ ĩmutabili nequaq̃: aut minus: aut plus tradidit nobis q̃ quod accepit. Nam si quis dicat scribo ꝙ ẽ scribo non analogiæ uirtute: sed naturæ ipsius constitutione conuĩcitur. Analogia sermonis a natura proditi est ordinatio secundum τεχνικοὺς neq; aliter barbaram linguã ab eruditis q̃ argentum a plumbo dissonat. Consuetudo nõ ratione analogiæ sed uiribus pars est ideo sola recepta ꝙ multoꝝ consẽsione conualuit: ita tamẽ ut illi attis ratio nõ accedat sed ĩdulgeat. Nã ea e medio loquendi usu placita assumere cõsueuit. Auctoritas ĩ regula loquẽdi nouissima ẽ.

i

Nanq; ubi omnia defecerĩt sic ad illã queadmodũ ad ãchoram decurritur. Nõ enim quicquã aut rationis: aut naturæ aut cõsuetudinis habet cum tantum opinione siue lectõne recepta ueterum sit: nec ipsorũ tamen si interrogẽtur cur id secuti sunt sciẽt.

Enera locutionũ sũt quinq;: rationale: artificiale: historicum. Glossematicũ. cõmune. De qualitate locutionũ quĩq; sunt lĩguæ græcorum ἰάς: Δωρίς: ἀτθίς: αἰολίς: κοινή. Iuxta has ergo quinq; lĩguas & latina uerba cõprehensa colliguntur hoc modo. Ias relictis ꝓpriis utitur ac si propriis omnibus: uersatur in omnibus tropis: doris in singulis partibus orationis: nunc adiectioni: nunc breuitati studens barbarismos facit: qui barbarismi metaplasmi appellãtur: quos cum sibi uendicauerĩt docti metaplasmos appellant: ut Teucrum mirantur inertia corda ꝓ teucrorum: & aggrẽ moerum: & aulai ĩ medio. Atthis quæ breuitati studet admittit soloecismos: quos cum docti fecerint non soloecismi sed σχήματα λόγου appellantur: ut est Nuda genu. & Vrbem quã statuo uestra est. Ibi eĩm nudũ habens genu debuit dicere: Et urbs quã statuo uestra ẽ: sed seruiens schemati quod appellatur ἑλληνισμός tres orationis partes redegit in duas usus atticismo. Aeolis ultra modum copiosa est: & amat per circuitum uerba protendere & periphrasĩ res explicare ac per hoc πλεονάζει cuius uitium σχῆμα διανοίας appellant κοινή communis ẽ ĩ qua oẽs idẽ sẽtiũt.

Metaplasmus ẽ transformatio quædam recti solutiq; sermonis ĩ alteram speciẽ metri aut decoris causa figurata. huius spẽs sunt hæ: Prothesis. Epẽthesis: Propalepsis. Apheresis. Syncope: Apocope: Ectasis: Systole: Diæresis. Synalephe: Epysnalephe: Eclipsis: Antithesis: Metathesis: Paragoge.

Prothesis ẽ qdã generalis metaplasmus q fit p adiectionẽ: sed specialiter sic diuidit̃. Prothesis ẽ appositio quædã ad prĩcipiũ dictõnis: lr̃æ ut Turno gnatoq; p̃riq;: ꝓ nato. syllabæ: ut cõcitũ tetuli gradũ ꝓtuli.

Epenthesis ē appositio cum īter primā & ultimā syllabā aut littera adiicitur: aut syllaba. Littera ut hac casti maneāt ī religiōe nepotes pro religione. Syllaba: ut Mauortis in antro: ꝓ martis. hūc metaplasmū qdā pleonasmū appellāt.

Proparalepsis est cū aliquid ad nouissimā partem dictionis accedit: ut admittier orat pro admitti: & magicas in uitā accīgier artes ꝓ accīgi.

Paragoge est cū ad ultimā simplicis dictionis clausulā: aut littera iungitur: aut syllaba. Littera: ut apud Plautū quod & hostis pro hosti. Syllaba ut potestur ꝓ pōt.

Aphæresis ē æque metaplasmus qui fit per detractionem sed specialiter obseruatur. Aphæresis ē ablatio de principio dictionis cōtraria prothesi: cum aut littera amputatur: aut syllaba aufertur. Littera ut Ruit omnia late pro eruit. Syllaba ut temnere diuos pro cōtemnere diuos. & Linquere castra ꝓ relinquere.

Sincope ē ablatio de medio dictionis cōtraria epēthesi: ut extinsti me teq; soror ꝓ extīxisti.

Apocope ē ablatio de fine dictionis proparalepsi uel paragoge cōtraria cū aut littera detrahitur uel syllaba. Lr̄a ut aspice num mage sit nostrū penetrabile telum pro magis. Syllaba: ut en do suā pro domū.

Ectasis est extensio quæ fit cū correpta cōtra ratiōnē per licenciā producitur: ut exercet Diana choros. Hic eīm Dianæ syllaba producta ē cū corripi debeat.

Systole ē coreptio cōtraria ectasi. Fit aūt cum lōga syllaba cōtra ratiōnē corripitur aliqua necessitate cogēte ut Vrbemq; fidenam. Fidenā primā corripuit cum producere debuisset. Item aquosus orion.

Diæresis est descisio unius in duas diuisæ syllabæ: ut diues pictai uestis & auri pro pictæ: & aulai ī medio.

Synalēphe collisio ē quæ fit cū duaꝝ īter se cōcurrētiū uocalium altera elidit̄: ur Atq; ea diuersa penitus dū parte gerunt̄ Hic eīm unū. e. præcedēs excludit̄. ea Syneresis a qbusdam nominatur.

Episynalephe ē cōglutinatio seu contentio duarum syllabarū in unā syllabam facta contraria synalephe: ut fixerit æripedem ceruam licet cū aeripedem quinq; syllabis dicere debeamus. Ita fit una syllaba ex duabus.

Ecthlipsis ē collisio quædā difficilis: ac duarum consonantiū cum uocalibus aspere concurrētium ut ē: Multū ille & terris iactatus & alto.

Antithesis est litteræ cōmutatio: ut Impete nūc uasto ceu cōcitus imbribus amnis. Impete dictū ē pro īpetu & olli pro illi

Metathesis dicitur translatio. Est autē litteraꝝ ordo mutatus ut ē Nam tibi timbre caput Euādrius abstulit ensis

προθέσεων παραλλαγή ē cū alia q̄ quæ debet præpositio ponit̄ ut cui tātum de te licuit pro in te.

Schemata quidē latinæ figuræ uocāt̄: sicut nomīe ipso patet cōformationes sūt quædā sententiæ remotæ a cōmuni. Hæ ut Quintilanus existimat adeo tropis ipsa rei natura cōiunctæ sunt ut a quibusdam tropoꝝ nomīa accepūt siue ꝙ forment orationē: siue ꝙ uertant: unde & motus dicuntur. Figura ē igit̄ aliqua arte nouata dicēdi ratio. Huius partes duas facit διανοίας quod ē cogitationis & sēsus. λόγου quod ē elocutionis atq; uerboꝝ & sensuū ad oratorias uirtutes pertinent. idest σχήματα διανοίας nos de eo loqmur quod schema leseos dicit̄: cuius diffinitio ē talis Schema leseos est ordo uerboꝝ aliter q̄ debet figuratus metri: aut decoris: aut ēphasis gratia. Huius species sūt multæ sed necessariæ tradunt̄ p quas similes colligentur. Prolepsis Zeuma: Ipozeuxis: Syllepsis: Asyndeton: Anadiplosis: Anaphora: alia Anaphora: Epanalepsis: Epizeuxis: Parāomasia: Schesisonomaton: Paromeon: Homoeoteleuton: Homoeoptoton: Polypteton: Hirmos: Polysyndeton: Dialyton: Climax.

Prolepsis ē pronūtiatio reꝝ ordīe secutaꝝ: uel ē cū ante numerus uerbo reddit̄ q̄ psonæ diffiniant̄: ut ē Cōtinuo reges īgēti mole latinus quadriiugo īuehit̄ curru. Bigis it Turnus in albis. Tū pr̄ Aeneas rōanæ stirpis origo: & iuxta Ascanius

magnæ spes altera Romæ: ꝓcedũt castris: & aliter de prolepsi disputatꝰ cũ id quod posterius accedit ante tẽpus ascribitꝰ ut: Lauinaqꝫ uenit litora. Lauiniũ eĩm nõdũ erat: cum ad Italiã uenit Aeneas: & apud Salustiũ: Montẽ sacrũ atqꝫ auentinũ insedit: q mons ob hoc quod illũ plebs insederat postea sacer dictus ẽ.

Zeugma est unius uerbi conclusio diuersis clausulis coniuncta cum duo aut complura ad unã partem orõnis iũgenda referuntꝰ. Huius aũt cõclusionis cõuersio tribus locis posita uidetꝰ. Fit eĩm aut cũ præponitꝰ unũ uerbũ ad quod sequentes sensus cõferantꝰ ut ẽ uicit pudorẽ libido: timorẽ audacia rationẽ amẽtia. Aut cũ ĩ medio sensuũ loco positũ reperitur ut ẽ Troiugena ĩterpres diuũ q numĩa phœbi: Qui tripodas clarii laurus: q sydera sentis: Et uolucꝝ pẽnas: & præpetis omina pennæ. Sentis eĩm uerbũ tã primis q̃ ultimis iungitꝰ: & ob id μεσόζευγμα nominatꝰ: aut certe cum uno uerbo sensus claudunꝰ ut ẽ Tullianũ: Nihil ne te nocturnum præsidiũ palatii: nihil urbis uigiliæ: nihil timor populi: nihil cõcursus bonoꝝ omniũ: nihil hic munitissimus seãtus hauendi locus: nihil hoꝝ ora uultusqꝫ mouerũt. Conclusit eĩm uno uerbo mouerũt. inde ὑπόζευμα dicitꝰ.

Hypozeuxis ẽ cũ singulæ res aut psonis obiiciuntꝰ: aut uerbis ut regẽ adit: & regi memorat nomẽqꝫ decusqꝫ: Quid ue petat: qd ue ipse ferat: Mezẽtius arma Quæ sibi cõciliet: uiolẽtaqꝫ pectora Turni: Edocet humanis quæ sit fiducia rebus: Admonet ĩmiscetqꝫ preces. haud fit mora tarchon iungit opes fœdusqꝫ ferit.

Hypozeuxis ẽ ut Scaurus ait figura supiori cõtraria ubi diuersa uerba singulis iunguntur.

Syllepsis ẽ dissimiliũ clausulaꝝ p unũ uerbũ cõglutĩata cõceptio cũ singularis dictio plurali uerbo uel posteriori tm̃ uel ultĩo redditꝰ ut ẽ: Hic illius arma: hic currus fuit. Itẽ Sũt nobis mitia poma: Castaneæ moles: & pressi copia lactis.

Asyntethon ẽ cum aliqua ĩcõposite & simpliciter proferũtur ut ueni: uidi: uici. Hæc ab aliis Dialyton dicitꝰ.

Anadiplosis est cum ultima prioris uersus dictio in initio sequētis iteratur ut: Sequit pulcherrimus astur: Astur equo fidens. Anadiplosis est cōgeminatio dictionis ex ultimo loco præcedentis & sequētis pricipio.

Anaphora est relatio uerbi eiusdem aut similis per principia uersuum plurimorum ut: Nate meæ uires mea magna potentia solus: Nate patris sūmi. Item Spes tu nunc una senectæ Tu requies miseræ: decus imperiumq; latini te penes. In te omnis domus iclinata recumbit. Est & secunda anaphora per quam elocutio nō conuenienter respōdens aliud refert oculte ut est apud Salustiū: Sed antea item cōiurauere pauci: in quibus catilina de qua q̄ breuissime potero dicā. Hic de qua intelligēdum cōiuratione.

Epanalepsis ē cum maiore significato facta repetitio ut est in Horatio Heu heu fugaces postume postume labunt anni. & aliter: Epanalepsis fit cū eadem dictio & principium uersus & clausulā tenet ut Te nemus angitiæ: uitrea te fucinus unda: Te liquidi fleuere lacus. Item pater inquā me lumine orbauit pater. Ante etiā sceptrum Dictei regis & āte. & hoc nauis onusta præda Siciliēsi cū ipsa esset ex præda.

Epizeuxis est eiusdem dictionis ī eodem uersu sine aliqua dilatione geminatio cum impetu pronuntiationis ut: Me me adsum q feci ī me conuertite ferrū: O rutuli mea fraus oīs.

Paronomasia est ueluti quædam denomīatio cum præcedēti nomini aut nomē: aut uerbum annectitur ex eodem figuratu: ut Fugā fugit: factum facit: gratas gratias: creta decreta ē: pugna pugnata est: & aliter.

Paronomasia fit cum dictio iteratur mutata tamē aut littera aut syllaba quotiēs nomīe simili utitur in significatione diuersa ut est apud Terentium. Nā inceptio ē amentium haud amantium. & apud Ciceronē: Qui fuit locus religiosissimus is erit locus desertissimus: & custodia castrorū non honoris sed oneris existimat. Itē si nō prætorem te: sed prædonem dicimus.

Schesisonomaton ē cū singulis nominibus epitheta cōiūcta

ſunt ut marſa manus: peligna cohors: Feſtina uirum uis: & aliter Scheſiſonomaton ē cum in cōnexu uel in contextu ſē tētiaꝶ plures ātonoāſiæ ponūt᷑: ut Armipotēs tritoīa uirgo.

Paromeon eſt cum uerba uel nomina parum īflexa & tamē ſimilia ſuperioribus inferuntur ut: Multa uiri uirtus animo multuſq; ꝛ̄curſat gētis honos: & aliter.

Paromoeon fit cum uerba ſimiliter incipiūt ut: Machīa multa minax minatur maxima muris.

Homoeotheleuton ē oratio ſimilibus clauſulis terīnata ideſt pari uerborum exitu finita ut apud Enniū: Eos deduci euehi q̄ deſeri malui. Saluſtius In nuda īiecta corpora. Virgilius Bella horrida bella.

Homoeoptoton ē oratio excurrēs ī eoſdē caſus ſimiliter ideſt cum uno ſimiliq; caſu totus ſenſus elocutōnis impletur ut apud Saluſtiū: Maximis ducibus fortibus ſtrenuiſq; miniſtris. & aliter Homoeoptoton fit cū oratio excurrit in eoſdē caſus & ſimiles fines ut Ennius Inherētes: flētes: lachrymātes: ac miſerātes. Itē homoeoptoton eſt cum ī ſimiles caſus exeūt uerba diuerſa. Homoeoptoton eſt cum ſimili mō dictiones multæ finiūt

Polyptoton ē oratio caſuum uarietate diſtincta: ut ē in Terētio. In te ſpes ego nobis ſita ē. Te ſolum habemus: tu es patronus: tu pater: ille tibi moriens nos cōmendauit ſenex: ſi deſeris tu nos perimus. Item littora littoribus contraria fluctibus undas.

Hirmos ē cū uniformis cōtinuat᷑ ſeries oṙois unius caſus tenorē ad clauſulā uſq; cuſtodiēs ut Prīcipio cælū ac terras.

Polyſintheton ē oṙo pluribus cōiūcta cōiūctionibus: ut Meādrūq;: Noemonaq;: Pritanimq;. Item Tectūq;: larēq;: Amiclæumq; canem.

Dialyton ē oṙo quæ ſine cōiūctōibus ſolute ac ſimpliciter effert᷑ nulla cōiūctione īterpoīta ſupiori cōtraria: ut alii naualibus. Ite: ferte citi ferꝝ: date tella: īpellite remos. Item uenimus: uidimus placuit: & apud Tulliū Pertulit cogitauit. hæc etiam Brachilogia nominat᷑.

Climax ē quam nostri gradationē uocāt adiectio repetēs quæ
dicta sunt ante q̄ eīm ad aliud extēdat: ī prioribus resistit.
Hæc ē quotiēs ab eo quo sensus supior terminat̄ īferior īci/
pit: ac deīceps quasi p gradus idē dicēdi ordo seruat̄ ut ē: In
dustria parit uirtutē: uirtus gloriā: gloria inimicitias: inimi
citiæ picula. Simile ē exemplū ex græco notissimo trāslatū.
Nō eīm dixi: sed ne scripsi qdē legationē sed ne psuasi the/
bas. Sūt tñ tradita & latina Aphricano uirtutem industria.
uirtus gloriā: gloria æmulos cōparauit. Itē & gallus nō ergo
magis pecuniaꝝ repetundaꝝ q̄ maiestatis: neq; maiestatis
magisq̄ Plautiæ legis: neq; plautiæ legis magisq̄ omniū le/
gū inuenit̄. quo apud poetas ut apud Homeꝝ ī sceptro qđ
ab Ioue agamemnon deducit ἀνὰ δὲ κρείων ἀγαμέμνων
ἔστη σκῆπτρον ἔχων τὸ ἥφαιστος κάμε τεύχων
ἥφαιστος μὲν δῶκε διὶ κρονίωνι ἄνακτι
αὐτὰρ ἄρα ζεὺς δῶκε διακτόρῳ ἀργειφόντῃ
ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκεν πέλοπι πληξίππῳ
αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκε ἀτρέι ποιμένι λαῶν
ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλειπε πολύαρνι θυέστῃ
αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ᾽ ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι
Apud nr̄m etiā tragicū sic Ioue ꝓgnatus ē ut phibēt Tanta
lus ex tātalo ortus Pelops: ex pelope satus atreus q nr̄m por
ro ꝓpagat geūs. Hæc aūt gradatio aptiorē habet ptē & ma
gis affectatā ideoq; rarior eē debet. Itē apud Virgiliū: To/
ua leæna lupū seqt̄: lupus ipse capellā. Florētem citisum se
quit̄ lasciua capella: Te corydon o alexi.
Vitia orōis gn̄alia sūt tria: obscuꝝ: īordinatū: barbaꝝ. Obscu
ritatis species sūt octo: Acyrologia: Pleoāsmos: Perisolgia:
Amphibologia: Tautologia. Eclipsis: Enigma: Macrologia
Inordīate orōis spēs sūt qnq;: Tapiosis: Aschrologia: cacē
phaton: Cacozelia: Cacosyntheton. Barbaræ orōis ptes sūt
duæ: Soloecismus & Barbarismus: quoꝝ species sut pluriæ
Acyrologia ē dictio minus cōueniēter elata uel nō ꝓpriis dicti
oībus obscurata sn̄ia: ut accede ad ignē hūc: Iā calesces plus
satis. Ibi nullus significat̄ ignis sed meretrix et apud Virgi/

liū: Hūc ego si potui tātū spare dolorē. ꝑ timere posuit.
Pleonasmos ē snīa uerbo plusq̄ necesse ē abundās: ut Sic ore locuta ē: cum utiq; sufficeret sic locuta ē.
Perisologia ē multorū uerboꝝ adiectio supuacua sine ulla ui rerū: ut Ibant qua poterāt: qua nō poterāt nō ibāt. Hic eīm excepto ibant omnia superuacua sunt.
Macrologia ē oratio culta nimiū. Scaurus ita diffinit lōga de scriptione producta sententia ut est: Postera lux sūmo spargebat lumine terras Orta dies: cum primum alto se gurgite tollunt Solis equi: lucemq; elatis naribus efflant: cum sit satis dixisse sole orto. uersibus tamen minus nocet q̄ solutæ orationis. & apud Liuium: Legati nō impetrata pace unde uenerāt domū reuerterūt. Hic enī n̄ tātum pondus adiecit sententiæ longitudo: sed magis decorem abstulit.
Amphibologia est uitio compositionis in ambiguo posita sētētia: ut Aio te Aeacida romanos uīcere posse. Itē certū ē.n. Antonium præcedere eloquentia Crassum. Hi enim duo sensus uitio ambiguitatis carent proprietate: cum sit incertū ab Aeacide Romanos uinci posse: an Romanos ab Aeacida. Similiter ab Antonio uinci Crassum eloquentia: an a Crasso Antoniū. Fit & per Omonyma cum dicimus taurum & nescias utrum de armento: an obscenam corporis partem an montem qui est in Cilicia: an qui est ī syderibus taurum dicamus: Fit item per cōmunia uerba: ut uadatur ī foro Cato criminatur. Incertū est agat ne in alium: an ipse ab alio idē patiatur: quia uador & criminor sunt uerba coīa Itē fit & per distinctionem: ut uidi statuam aureā hastā tenentē. Fit præterea plurimis modis quos percurrere omnes ne nimis lōgum sit nō oportet.
Tautologia ē eiusdē dictōis ī eadē snīa supuacua r̄petitio ut ē flēs lachrymaꝝ fluorē fudit & ego metipse cū suffecerit ego
Eclipsis ē ne cessaria dictōi defraudata snīa defcūs qdā necessariæ dictōis quā desiderat præcisa snīa ut ē Terris iactatus & alto: cū desit præpositio Italiā fato ꝓfugus. i. ad Italiā.
Enigma est per incredibilia confusa snīa: ut Auia filiorum

ē quæ mater mariti: cū iocasta significet̃.

Tapinosis ē contra dignitatē rei magnæ huilis expositio: ut ē Marcido dies sole pallet cū ui arceāt terrena nō īmortalia & apud Flaccū: Pelidæ stomachū. & Virgilius: Multa malus simulās ꝓ scelestus.

Aeschirologia ē uitio cōpositōis īuerecūda oro aut cōpositio uerboꝝ obscenæ significatōis: aut unius uerbi obscena significatio & ꝓnūtiatio. cōpositōe fit: ut cū numero fuisse emē dat̃. Hoc uitiū īterposita aliq̄ particula: ut cū quodā numero fui: & Numeꝝ cū nauibus æquat. Itē unius uerbi obscēa ꝓnūtiatōe sic fit: ut ē apud Salustium Ductabat & arrexit animos militum.

Cacēphaton ē uitio cōpositōis īuerecūda suspitio ut arrige aures Pāphile. Itē At ramū hūc: apit ramū q ueste latebat.

Cacozelia ē p affectionē decoris corrupta snīa cū eo ipso decoret̃ oratio quo illā uoluit auctor ornare. Hæc fit aut nimio tumore: aut nimio cultu. nimio timore: Iupiter o præsēs celi q sydera torques: Ore tuo dicēda loquar. nimio cultu: Aureus axis erat tēo aureus: aurea sūmæ Curuatura rotæ: Radioꝝ argēteus ordo: Per iuga chrysoliti poītæq; ex ordīe gēmæ

Cacosyntheton ē īdecēs structura uerboꝝ ut est. Versaq; iuuē cum terga fatigamus hasta.

Barbarismus ē dictio uitiosa: ē tn̄ diffinitio generalis ac specialis. Sed qm̄ dictio & cōtexta oro: & una pars eius ītelligitur & qa cōsuetudo hūc tm̄ barbarismum appellat q fit in una parte orois: aptius tn̄ hac utemur diffinitōe. Barbarismus ē cōtra romani sermoīs legē aut scripta: aut ꝓnūtiata uitiosa dictio. Barbarismus ē enuntiatione uel scripto una pars oratōis corrupta: ac p hoc nō latīa: sed hoc uitiū ī soluta orone nom̄ suū obtinet. Cæteꝝ apud poetas metaplasmus uocat̃. Soloecismus autē schema: barbarismus & barbaralexis. i. barbara dictio īter se differūt: qa barbarismus ī latīa dictōe fit. barbara aūt lexis tota pegrina ē dictio ut gaza. Barbarismus fit modis prīcipalibus quattuor: adiectione: detractōe mutatōe: transmutatōe.

Adiectionis species sunt quattuor: aut per adiectionē temporis siue productiōnem fit hoc mō ut: Italiam fato profugus Ibi prima syllaba cum corripi debeat producta est. Itē cū debeat habere tēpus unum habet duo. Adiectione litteræ: ut si quis relliqas geminata. l. pronūtiet ut Relliquias Danaū atq; imittis Achilli. Adiectione syllabæ cū dicimus mauors pro mars: & tetulit pro tulit: ut Mauortis ī antro: & Nunq̄ huc tetulissem pedem. Item alituū pro alitum. Adiectione aspirationis hoc pacto & sono proditur cū dicimus choronam cū aspiratione cū debeat leniter proferri. Itē hamo ꝓ amo. Detractionis species sūt æque quattuor detractōne tēporis: litteræ: syllabæ: aspirationis. Tempore ut Feruet̄ Leucatem: Litteræ ut Si quis detracta. a. littera prætor dicat: ut Lucilius Pretor ne rusticus fias cū debeat. æ. pronūtiari prætor: sed structuræ gratia syllaba lōga corripitur. Syllabæ ut si quis dicat temnere pro contemnere ut Virgilius: Et non temnere diuos. Aspirationis ut si quis homo sine aspiratōe cum debeat aspere pronuntiari. Hæ autem species inueniūtur locis tribus: in prima parte dictionis: in media: in nouissima. In prima parte fit per Aphæresim idest ꝑ detractionē ut linque pro relinque. In media per Sincopen idest collisionem: ut nantes pro natantes. In nouissima per Apocopen idest per abscisionem: ut uolup. ꝓ uoluptate. & ut si accusatiuo sine. m. littera domu dixeris per parallagen idest mutationem litteræ si litteram aliam pro alia pronuntiemus ut asuenire pro aduenire. Transmutatione cum in eadem dictione commutatis in se litteris utimur: ut leriquias si ꝑ l: litteram pronuntiemus cum debeat per. r. pronūtiari prima syllaba reliqas. Itē lerigionē pro religiōe. Per Ecthlipsim quoq; idest per unius litteræ elisionem: ut repostum pro repositum. Sunt præterea pronuntiationes quædā uitia quæ nō nulli Barbarismos uocāt. Iotacismi: Labdacismi: Metacismi: Hiatus: Collisioēs & oīa quæ plus æquo minus ue cōsonātia ab eruditis auribus respuūt̄. Hæc uitia ꝓlocuti cōtrouersia de noīe ꝑtīacibus relīquamus. Iotacismi sūt cū. I.

littera supra iustum decorem in dictionibus ostēditur. Labdacismi similiter si lucē prima syllaba uel alma nimiū pronuntiemus. Metacismi quoq; sunt cum in fine partis orationis inuenitur. m. littera & incipiens sequens a uocali quæ non sit loco consonantis posita: Hæc eīm scribitur nō autē pronuntiatur: ut quousq; tandem abutere. Tunc autem ꝓnuntiamus. m. litteram cum sequitur uocalis loco consonātis posita ut est: Tum Iuno æternū seruās. Distictio quoq; separat uerba idest dum conderet urbem: Inferretq; deos latio: quæ pronuntiatio seruāda ne sit Barbarismus nō ī scriptura sed ī sermone si enūtiata fuerit.

oloecismus est cōtra rationē roāni sermonis disturbans orationē & uitiū in cōtextu partium orationis cōtra regulam artis grāmaticæ positum idest nō cōueniēs romano sermoni iunctura uerborum.

Soloecismus dicit̄ græce λόγου αἰκισμος idest integri sermonis corruptio: uel acuitate ciliciæ quæ sole olim dicebat̄ nūc pōpeiopolis nomīatur: cuius incolæ quia sermone corrupto loquebantur: Similiter uitiose loquentes apud Athenienses soloecismi dicebantur: Vnde idem uitium soloecismum appellatum est: latine a quibusdam stribiligo appellatur uel a Solone legum auctore qui indifferenter locutus est. Soloecismus fit modis generalibus. xiiii. Immutatione generum tam nominis q̄ pronominis: casuum: numerorū: personarum: temporum: per qualitatem uerborum: p modos: per aduerbia: præpositiones: per gradus collocationes: per geminatiouem abnuendi: per accētus: per ordinis īmutationē. Primus modus soloecismi fit p īmutationē genez nominis cum dicimus atra silex: aut amare corticis: aut purpurea narcissus: cum ater silex debeat dici: & amari corticis: pupureus narcissus. Fœminini generis factū ē q̄d erat masculinū. Secūdus modus factus p īmntatōnēgeneris ꝓnominū: ut qs mulier cū dēat dici quæ mulier. ut apd̄ Enniū. qs tu es mulier q me īsueto nūcupasti noīe ꝓq̄. masculinū ꝓ fœīnīo qs posuit. Itē si finitum ꝓ infinito ponamus. i. si

dicamus de absente hic facit: aut de presente dicamus is fecit: cũ debemus dicere hic fecit. Tertius modus fit per ĩmutationem casuũ sic cũ in sermone alium casũ pro alio ponimus: ut Vrbem quam statuo uestra est: accusatiuũ casum pro ntõ posuit. Quartus modus per ĩmutationẽ numerorꝝ ut Pars ĩ frusta secant: numerũ pluralẽ pro singulari posuit cum pars secat debuerit dicere. Quĩtus modus fit ꝑ ĩmutationem personarũ: ut si quis aliã personã pro alia ponat: ut hæc prima piacula sunto: cũ debuerit dicere sint secundã ꝑsonam posuit ꝓ tertia. Sextus modus ꝑ temporꝝ ĩmutationẽ ut ẽ: Nec ueni nisi fata locũ sedemq; dedissent: cum debuerit dici nec uenissem nisi fata: tẽpus præteritum ꝑfectũ pro plusquãꝑfecto posuit. Itẽ quæ manus interea tuscis cõmitetur ab oris: pro comitata sit & armauerit. Septimus ꝑ qualitates uerborũ fit: ut hoc Pinguẽ & placidã paci nutritor oliuam. Fecit eĩm cõmune uerbum nutritor ab eo quod erat actiuũ nutrio. Octauus modus ꝑ uerborum modos ut At Rutulo regi ducibusq; ea mira uideri ausoniis. Infinitũ eĩm posuit ꝓ pronũtiatiuo cũ deberet dicere uidebant̃. Nonus modus fit ꝑ aduerbia localia: ut si dicamus intus eo: intro sum: cũ debeat dici intro eo: intus sum: ut eamus illic ꝓ illuc. Illic eĩm ĩ loco est: illuc ĩ locum. Decimus modus fit ꝑ præpositiones: ut Rapuitq; ĩ fomite flãmã: abltĩn eĩm casũ posuit ꝓ accusatiuo: cũ debuerit dicere in fomitẽ q̃si rapuit ad fomitẽ: & apud amicũ eo. i. ad amicum eo. Vndecimus modus ẽ ꝑ gradus si qs cõꝑatiuũ ponat pro suꝑlatiuo: aut absolutũ pro alterutro. i. si dicat bonus oĩum cũ optimus debeat dicere: aut melior oĩum cũ melior oĩbus debeat dicere. cuius exẽplũ ẽ: Is quæstus ẽ multo uberrimus cũ debeat dicer̃ multo uberior. Duodecimus modus fit ꝑ geĩatõnẽ abnuẽdi: ut si dicas nihil nunq̃ peccaui cũ debeat dici nunquã peccaui: qm̃ duæ abnegatiuæ unã cõfirmationẽ faciũt. Tertiusdecimus modus ꝑ ĩmutationẽ ordĩs si ꝑticulã quã debeas prĩo loco põere postponas: aut quã debes postponer̃ prĩo loco colloces cũ dicis autẽ uenis cũ debeas dicere uenis aũt.

Quartusdecimus fit p̃ ĩmutationem accẽtus taliter: ut si qs aduerbiũ loci ubi quod ẽ positum pro aduerbio tẽporis acute pronũtiet: & ita fiet locale cum debeat esse temporale: ut est in illo uersu. Inde ubi uenere ad fauces graue olẽtis auerni. Vbi eĩm grauiter legẽdũ ẽ quoniam significat postq̃. sic & alia similiter: ut si aduerbium cũ graui pronũtietur accẽtu erit præpositio: si acuto erit aduerbium: ut longo post tẽpore uenit. Quidam adiiciũt qntũdecimum exemplũ qui putãt & in una parte orationis fieri soloecismũ si incõueni enter fiat. Si demonstrãtes uirum hanc dicamus: aut fœminam hunc: aut interrogãti quo pergamus rñ̃dẽdeamus Romæ: aut unũ salutãtes saluete dicamus: cũ utiq; præcedens demonstratio: uel interrogatio: uel salutatio uim contextæ orationis cõtineãt. Multi etiam dubitauerũt guadriga: scala: scopa: soloecismus an barbarismus esset cũ scilicet id genus orationis barbarismũ esse ipsius uitii diffinitiõe possit agnosci. Ita fiunt soloecismi secundũ plerosq;. xiiii. secũdũ quosdã. xv. Inter Barbarismũ & Soloecismum hoc ĩterest q̃ soloecismus in pluribus partibus fit: & discrepãtes & ĩcõsequentes in se dictiones habet. Barbarismus autem in una & ĩsoluto sermone. Cæterum apud poetas barbarismus metaplasmus dicitur. Soloecisimus schema nominatur: latĩe barbarismus dissoans uocatur. Metaplasmus transformatio dicitur. Soloecismus appellat᷑ figura shema.

Iirtutes oratõis generales sũt duæ: proprietas & orãtus Proprietas ẽ regula sermoĩs quã græci analogiã uocãt. Quidã ex nostris proportionẽ. huic accedit breuitas quã græci συντομίαν uocãt. Item tenor quẽ illi uocant τάσιν aut προσῳδίαν. Ornatus species sũt duæ ex qbus prior debet esse cõpositio quã græci σύνθεσιν uocãt. Sequẽs ẽ culta & sana oratio quã illi noĩnãt κυριολογίαν in q̃ tropi sũt. Regula sermoĩs quã uocãt analogiã: seruat᷑ recte scripturæ rati ut sciaũs scripsib. lr̃a potius utẽdũ eẽ q̃ p. cũ exordiũ uerbi qđ ẽ scribo. b. obtĩeat br̃uitatẽ quã συντομίαν geæci dicũt tũc no. ab iũs cũ rei magnæ sẽsus sufficiẽt ad dignitatẽ q̃uis

breui enũtiabitur ſentẽtia: ut apud Virgiliũ: Naſcetur pulchra troianus origĩe Cæſar: Imperiũ oceano famã qui terminet aſtris. Hic eĩm eſt troiana dignitas & Cæſaris prĩipatus & romano impio poſſeſſio iudicatur orbis. Tenor qué græci dicũt taſim: aut proſodiã ĩ flexibus uocis ſeruãdus é. Nam quædã acuto tenore: pleraq; graui: alia flexo denuntiant. In ornatu prima cõpoſitio debet ſeruari: ut nõ ſit diſſonãs & abſona ſtructura oratõis. Et culta et ſana oratio quã græci dicũt cyriologiam ſiẽ lenocinio debet ornari. Roãnos rerum dominos gentemq; togatã. Hic etiam ipſa ueritas ſẽtentiam ornauit: huic accedũt tropi quibus cõuenienti ratione ꝓprietas illuſtrať.

Tropus eſt ut ait Scaurus modus ornatæ locutionis & dictio tranſlata a propria ſignificatione ad non propriam decoris aut neceſſitatis: aut cultus: aut emphaſeos gratia. Quĩtilianus ſic diffinit. Tropus eſt ſermo a principali & naturali ſignificatiõe tranſlatus ad aliquam ſimilitudinem exornandæ oratõnis gratia. Tropi ſunt Metaphora: Metalepſis: Antonomaſia. Onomatopeia: Hypbaton: Alegoria: Cathacreſis: Metonymia: Synecdoche: Periphraſis: Hyperbole: Homoeozeuxis. Horum omniũ generalis eſt metaphora Cæteri oẽs huius ſpecies uideť.

Metaphora eſt rerũ uerborumq; tranſlatio a propria ſignificatione ad nõ propriam per ſimilitudinem decoriſ: aut neceſſitatis: aut cultus: aut emphaſeos gratia. Hæc fit modis quatuor his: Ab animali ad animale: Sic tiphym aurigã celeres fecere carinæ. Ab agitatore ad gubernatorem trãſtulit. Itẽ tõdẽtes cãpũ late cãdoř niuali. Ab ĩanĩali ad animale ſic At ꝓcul excelſo miratus uertice montis: ꝓ cacumĩe nũc uerticẽ dixit q̧ é animaliũ tm̃. Itẽ Fertur ĩ abruptũ magno mõs ĩprobus actu. Ab ĩanimali ad anĩale: ut Si tãtũ pectore robur cõcipis. A ligno ad hoĩnẽ trãſtulit. Itẽ ãbo florẽtes ætatibus. Ab ĩaĩali ad aĩale: ut Pelagus tenueř rates ꝓ nauibus nũc rates dixit. Itẽ ſeqtur cumulo præruptus aquæ mons. Metaphoř q̃dã ſũt cões: q̃dã a græcis ἀκόλουθαι appellãť

ut tiphym aurigam celeres fecere carinæ. quia quéadmodū in naui auriga dici pōt: ita ī cursu gubernator: ut cunq; gubernator contorsit equos. hic gubernatoré pro auriga posuit. Quædā non cōmunes quæ a græcis ἀνακόλουται nominātur: ut Cū uertice montis, non enim pōt inuicé dici cacumen hominis sicut dixit uerticé montis. Scire aūt debemus esse methaforas alias reciprocas: alias unius partis.

Cathacresis é necessaria similiū pro propriis abusio & usurpatio nominis alieni: idest dictio deficiens proprietate alterius nomé usurpans quasi propriū: hæc a metaphora distat q͂ illa uocabulū quod habet largitur: hæc quia non habet propriū alieno utitur: ut patricida dicitur qui fratré aut uxoré occidit: cū ille ꝓprie patricida sit qui patré occidit.

Metalepsis é per trāslationé dictionū proprietatis dilatio uel dictio gradatim nō nomine ad propriā significationé descédens: ut Speluncis abdidit atris. ab atris eīm nigræ ītelligūtur ex nigris tenebras habentes: & p hoc ī præceps ꝓfūdæ.

Metonymia dicitur trāsmutatio. Est auté dictio ab alia ꝓpria significatione ad aliā propriā trāslata. Fit aūt modis sex per id quod cōtinetur id quod cōtinet. Sic crateras magnos statuunt & uina coronāt. nō enim uina sed crateras in quibus uina per id quod cōtinet id quod continetur. Sic cælo gratissimus amnis pro diis qui cælo cōtinentur. Per inuētoré dominātem ue inuētum subiectū ue sic: Sine Cerere & libero frigescit Venus. Vult eīm per ceréré panem intelligi: per liberum uinū. per uenerem cōcubitum. per inuētū subiectū ue inuētorem dominātem ue: ut uinū precemur: nā hic deus præsens adest. Per efficiétem id quod efficitur: Sic melior remis. Infert eīm uelocitatem: sed uelocitaté quæ per remos fit: ab eo quod fit id quod facit: Sic frigus pigrum. Ité mœstūq; timoré. i. q mœstos faciat hoc é tristes.

Antonomasia é pronūtiatio quæ ꝓ proprio alieno utitur: uel significatio uice nominis posita: & uocabulū quod sine nomine positum loco eius fūgitur. Dicitur aūt antonomasia modis tribus: aut ab animo: aut a corpore: aut extrinsecus.

ab animo: ut Magnanimusq; āchisiades.i.æneas : acorpore Vt atq; his aligerum dictis affatur amorē.i.cupidinem. Itē ipse arduus.extrinsecus ut in fœlix puer: atq; impar cōgressus Achili.

Antonomasia est uocabulum quod sine nomine positū loco eius fungitur: ut est arma uirumq; cano: & intelligitur æneas. Item domitor maris dicitur & intelligitur neptunus. Itē ipse arduus: huius species ē epitheton. Est autem epitheton præposita distinctio proprio nomini aut ornādi aut destruendi aut indicandi causa: ornāt epitheta sic ut dia camilla. destruūt: ut scelerumq; inuentor ulyxes. Indicant sic: Vt larisseus Achilles. Summuntur autem epitheta modis tribus ab animo.a.corpore.extrinsecus: ab aīo magnanimus Anchisiades: & cōtemptor diuum Mezentius.a corpore sic. Ergo his aligerum dictis affatur amorem. & pulcher iulus. Extrinsecus quæ sumuntur ī plures species diuiduntur. Sunt n.a loco ab actu ab euentu: a loco ut ulysses dicitur Itacus aut pelasgus: Ab actu: ut æneia nutrix caieta Ab euentu ut īsula diues opum Tenedos.

Synecdoche ē dictio plusminusue pronuntians magisq̄ significans: modo.n.a toto dicto pars intelligitur: modo a parte nominata totum accepitur. Atoto pars ut ingēs auertice pōtus.non enim totum pelagus fuisse dicit quod nauē excusserit: sed pars pelagi idest fluctus. Item fontemq; ignēq; ferebant. Aparte totū: ut haud aliter puppesq; tuæ pubesq; tuoꝝ: Apuppibus.n.naues significat: a pube totos hoīes.

Onomatopoeia ē dictio figurata ad imitandum uocis confuse significationem ut tinnitus æris: clangorq; tubaꝝ. Item ut dicimus ualuas stridere: oues balare: aues tinnire: & cætera his similia.

Periphrasis est numerosior dictio dictionū in uniuersa rei significatiōe cōgregatio uel circunlocutio cum cultu longiore uerboꝝ ambitu rem describēs quæ fit ornādæ rei causa quæ pulchra est: aut uitandæ quæ turpis est. Ornandæ rei causa cū breuitatem splendidæ producat. Vitandæ ut fœditatem

circuitu deuitet: breuitatem splendidæ ꝓducit sic Iā prima nouo spargebat lumine terras: Tithoni croceū linquens aurora cubile. poterat. n. dicere iā lucebat: aut dies ortus erat. Fæditatem circuitu deuitat sic. Placidumq; petiuit Coniugis effusus gremio p menbra soporem. hoc eīm circuitu euitata decenter obscenitate ostendit concubitum. Item nimio ne luxu obtusior usus. Sit genitali aruo: & sulcos oblimet inertis. hoc. n. circuitu significat conceptum fæminæ difficilem.

Hyperbaton est in eodē sensu p longa dictionis dilatio & trāsgressio quædam uerboꝝ ordinem turbas. Sed hic Tropus generalis est: huius eīm species sūt quinq;. Anastrophe: Diacope: uellut quidam Temesis: Dialysis: Siue parenthesis. Synchesis: Hysterologia. Anastrophe est inuersio dictionū cōtra bonum ordinem orationis & duoꝝ uerboꝝ ordo præposterus: Nullo interposito extinsecus uerbo vt transtra p & remos. Est enim per transtra. Item lupi ceu. Diacope est siue Temesis distinctio compositæ dictionis interposito extrinsecus uerbo ut septem subiecta trioni: cū iungi debeat septem trioni.

Dialysis siue parenthesis est interposita ratiocinatio diuisæ sētentiæ ut cum socios (nanq; omnes eū stipata tenebat turba ducum) sic incipiens hortatur ouantes. Item æneas (neq;. n. patrius consistere mentem passus amor) rapidum ad naues præmittit achatē. Ordinandū est sic æneas rapidum ad naues præmittit Achatem. Synchysis est hypbaton obscurum hoc ē ex omni parte confusum. Vt uina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes littore trinacrio dederarq; ab eumtibus heros diuidit. Cū sit ordo deīde heros diuidit uina quæ bonus Acestes onerarat cadis & de trinacrio littore abeuntibus dederat. Itē tris notus abreptas ī saxa latentia torquet:

Saxa uocant itali mediis quæ in fluctibus aras. cuius recta cōpositio est talis ut tris notus abreptas torquet ī saxa mediis fluctibus latentia: quæ saxa itali aras uocant. Dorsum immane mari summo

Hysterologia est uel hysteron proteron: cũ id quod primum esse debet secundo ponit᷑ loco: uel cũ sensus ordo præposte rus redditur. Vt postera phœbea lustrabat lampade terras: humentéq; aurora polo dimouerat umbram prius est. n. ut noctis umbra discedat: deinde sol oriatur. Item cererẽ & tor tere parant flãmis & frangere saxo.

Hypbole est dictio fidem ueritatis excludens sie sententia augendi minuendi ue gratia. Augendi ut niue cãdidior: Ve locior aura: Minuendi sic Tardior testudine: Leuior folio. Item extractam puteo situlã qui ponit ĩ horto alterius stan di nõ habet ipse locũ: Item ut est apud Virgilium. Illa uel ĩ tactæ segetis persũma uolaret: Gramina nec teneras cursu læsisset aristas: uel mare per medium fluctu suspensa tumẽ ti ferret iter: celeres nec tingeret æquore plantas.

Allegoria est oratio aliud dicens aliud sgnificans per similitu dinem aut contrarium Vt apud Virgilium. Et iam tempus equm fumantia soluere colla. significat. n. carmen esse fi niendum. Item mœcenas pelagoq; uolans dat uela patenti. Non enim auctor nauigationem quã dicit uult ĩtelligi: sed fauorẽ Mœcenatis ad carminum consummationẽ. Huius tropi species sunt septem hironia: Antiphrasis. Aenigma charientismos: paronomia: Sarcasmos. Asteismos.

Hironia est oratio pronuntiationis grauitate in contrarium reddens sensus uerbo℞ ut egregiam uero laudẽ & spolia am pla refertis vna dolo diuũ si fœmina uicta duorum est: Hic enim sententiam non grauiter pronuntiantis non uitupe rantis erit sed laudantis. Item Me duce Dardanius sparthã expugnauit adulter. Hanc nisi grauitas pronuntiationis ad iuuerit confiteri uidebitur quod negare contendit.

Antiphrasis est dictio e contrario significans ut bellum dicit᷑ quod minime bonum: & lucus quod minime luceat: & par cæ quod minime parcãt. hæc ab hironia differt quod hiro nia & pronuntiãdo mutat affectum & significationẽ Anti phrasis uero diuersitatem rei nominat.

AEnigma est obscura sententia per occultam similitudinem

rerum: uel dictio obscuritate allegoriæ non intelligibilis: aliud enim palã ostendit: aliud tegit per obscuram diuersitatẽ Vt mater me genuit eadem mox gignitur ex me: cum significat ex aqua glaciem concrescere & rursus ĩ aquam resolui. Item ut mare concretum in creta ligneo in campo ubi caro humana ossibus ludebat cum significare uult: salem in salino fictili quod super mensa esset in quam anus talos iactabat.

Charientismos est tropus quo dura dictu gratius proferunt: uel dictio per ea quæ grata sunt auribus aliud significans. Vt cũ interogamus nũ quis nos quæsiuerit: & respondetur bona salus uel fortũa: quo ĩtelligitur neminẽ nos quæsisse.

Paromia ẽ uulgaris prouerbii usurpatio rebus temporibusq; accommodata cum aliud significatur q̃ quod dicitur: ut aduersus stimulum calces & cocta numerabimus exta cum significet ex euentu sciemus.

Sarcasmos est plena odio atq; hostilis irrisio p figurã enuntiata: Vt en agros & quã troiane petisti hesperiã metire iacẽs.

Asteismos est tropus multiqlex numerosæq; uirtutis. nanq; asteismos putatur siquid simplicitate rustica caret & uacat: & satis super uanitate expolitum: & species allegoriæ cum urbanitate multiplex: ut est apud Virgiliũ. Qui bauiũ non odit amet tua carmĩa Meui: Atq; idem iũgat uulpes & mulgeat hircos. Item Philippus cũ uellet persas in suã potestatẽ redigere & in hoc exercitũ misisset: scripsit milites a se missos quod cõperisset ipsos seditione uexari: & bonoꝝ esse in tali tempore subuenire.

Homoeosis ẽ minus notæ rei p similitudinẽ eius rei quæ magis nota est demonstratio & ignotæ rei per similitudinem eius quæ magis nota ẽ descriptio. huius speties sũt tres Icõ siue icasmos: Parabole: Paradigma. Icon est descriptio figuræ alicuius expressa uel personarum ĩ ter se eorum quæ personis accedunt comparatio. Vt os humerosq; deo similis: & omnia mercurio similis. Item talis amyclei domitus pollucis habenis Cillarus hic eĩm equus equo comparatur.

Parabole est rerum aut ad ministrationum genere similiũ comparatio. Fit aũt modis octo per habitus ut qualis ĩ eurotæ ripis aut per iuga cynthi exercet diana choros ad sydera tollit. & per magnitudinẽ ut ceu duo nubigenæ cũ uertice mõtis: aut per colorem ut indũ sanguineo ueluti uiolauerit ostro Si quis ebur. Per uocem clamores simul horrendos qualis mugitus Ut qualis apes æstate noua p florea rura. Per energiam ut insegetem ueluti cũ flãma furentibus austris incidit. Per altitudinem ut qualis aeriæ liquentia flumina circũ siue padi ripis. Per affectum ut sic funere primo: Attonitæ patuere domus: cum corpora nõ dum cõclamata iacent. Est & comparatio p similitudinẽ: & habet uim perferendi uerum ut non sic aggeribus ruptis cum spumeus amnis exit: & nõ tam præcipites biiugo certamine currus: In his præponunt ea quæ similitudini comparantur. Ruptis cum spumeus amnis exit.

Paradigma est enarratio exempli: uel rei præteritæ relatio significans adhortationem de hortationẽ ue. Adhortationẽ ut Antenor potuit & cætera. Item pallas ne exurere classẽ Arguum atq; ipsos potuit submergere ponto unus ob noxam De hortationem ut an non sic phrygius penetrat lacedæmono pastor. Item an nõ uiderunt mœnia troiæ Neptuni fabricata manu considere in ignes.

Voniam de compositiõe superius quæ gratia orationem illuminatam exornat iam cœpisse loqui uidemur: Subiungamus quoq; & quemadmodum fiat: & enim hanc tametsi prosæ orationi conuenire: & ad oratorias uirtutes pertinere artium rhetoricarum præceptores asserũt: Ita ut auctoritas Tulliana testat᷑: tamẽ qa & particulam attingit artis grammaticæ Hanc ei applicare pro simplicitate ingenii non absurdum putaui: nam structuræ obseruatio bipartita tam ad uirtutes oratorias q̃ ad partes grammaticales pertĩet: & alterum quod ab genere rhetorico

trahit trina ratione colligitur: & est primũ incisum: hoc græci comma nominãt: ex cõmatibus hoc est ĩcisis membrum fit: quod illi colon appellant: ex cõmatibus & colis Periodus constat: quam nostri compræhensionem dicunt: Alterũ ad officium artis grammaticæ refertur. hoc est pedes. siquidem assumpta pedum imagine omnis orationis clausula struitur: quod genus hoc possis grammaticum Illud rhetoricum magis dicere. Sed quia compositionis pars quam ad artem grammaticam pertinere diximus pedibus cõstat: statuendum est quo quéq; eorum nomine appellemus. uariis enim uocabulis traduntur. Sunt enim quattuor e binis syllabis: octo ternis: Spondeus lõgis duabus. Pyrrhichius qué alii periambum uocant duabus breuibus. Iambus breui lõga: huic contrarius est ex longa & breui Trocheus. In his uero quæ ternas syllabas habẽt. Dactylus longa duabusq; breuibus: huic temporibus par est sed retroactus anapestus: mediam inter longas breuem facit Amphimac.us: sed frequentius eius nomen ẽ Creticus. longa inter breues Amphibrachus: at cum duas longas præcedit breuis Bracchius. huic aduersus longis breuem præcedentibus: Palimbachius erit. Tres breues quem Tribrachum uolunt dici: cui choreo nomen imponunt. Tres longæ molosson efficient. Componitur igitur & struitur omnis pedestris oratio uerbis cõmatibus colis periodis. Comma incisium: colon menbrum no nominamus. periodo. plurima nomina dat Cicero ambitũ circuitum: conprehensionem: continuationem: circumscriptionem. In uerbis obseruandum est ne amaioribus ad minora descẽdat honoremq; perdat oratio. Melius enim dicitur uir est optimus: q̃ uir optimus est: hoc multo magis ibi custodiendum est ubi singula uerba sensus habent: cauẽdũq; ne fortiori iungatur infirmus: Vt sacrilego fur: homicidæ Corruptor: nanq; sensus a paruo in maius debet insurgere. Fit & illa naturalis obseruatio ne iunctura uerborum Cacẽphaton sonet quale est & numerum cum nauibus æquet. Illa quoq; compositio fugienda ut syllabæ duæ plures ue

priorem sensũ terminent. In prima posterioris sensus parte ponatur. O fortunatam natã me consule Romã Sed in cõpositione iuncturaq; uerbo℞ maius studium maiorq; cura est. Fit aũt ex coniugatione uerbo℞ comma: ex cõmatibus colon: ex colis periodos. Cõma est ut mea fert opinio sensus non expleto numero conclusus: plerũq; pars menbri: tale ẽ enim quo cicero utitur: Domus tibi deerat at habebas pecunia superabat: at egebas. Fit autẽ & singulis uerbis incisum diximus: testes dare uoluimus: incisum est diximus. membrum aũt ẽ sensus: sed a toto corpore ab ruptus & per se nihil efficiens. O callidos homines perfectum est: sed remotũ a cæteris uim nõ habet: ut per se manus pes & caput & omnia ex cogitanti. Quãdo igitur incipit corpus esse, conuenit extrema conclusio: quenq; nostrum fefellit ita nos esse facturos quam Cicero breuissimam putat. Itaq; fere incisa & membra multa sunt & cõclusionem utriq; desyderant. alii sic comma est iuncture finitio: Et si uereor iudices. Item alte℞ comma: ne turpe sit pro fortissimo uiro dicere incipientem timere: Iam factum est colon idest membrum: quod ĩtellectui sensum præbet: deinde sic ex plurimis ĩcisis membrisq; Fit periodos in extrema clausula ueterem iudiciorum morem requirunt: periodos aũt non longior esse debet q̃ ut uno spiritu proferatur: Modum eius Cicero quattuor senariis pedibus terminauit: non nulli uero duo geneta eius esse dicunt. Vnum simplex cum sensus unus longiore ambitu circumducitur. Alte℞ quod constat ex menbris & incisis: quod plures sensus habet. Aderat ianitor carceris: carnifex prætoris: sed tamen ita fit aperta ut intelligi possit & memoria contineri Iunctura autem aperte cõuenire & sine hiatu uerborum construi debet: quod non aliter efficitur quam si fuerit obseruatum. Sed hæc obseruatio duplex est Altera quæ ad pedes refertur: Altera quæ ad comprehensiones quæ ipse efficiuntur ex pedibus. Item ne precedentis uerbi extrema uocalis uocalem primam includat uerbi sequentis: ut si dicas ære emit: illi incumbit: fere omnia &

K4

ſimilia. Hac enim iunctura quæ ſtructior eſt pleniorq; fie/
ret. Si conſonantes uocalibus applicarentur: ære mereatur:
Illi totus incumbit: fere cætera. Magis autẽ ſtructura patet
cũ in ſe longæ uocales ĩcidunt ut Thebæ ægyptiæ: profugo
æneæ: ſed habent quendam canorem pronũtiationis quaſi
negligentem decorũ: longa magis cum breui iungitur. ære
emit: illi ĩcumbit: q̃ ſi duæ breues iunguntur ære exutus: ar/
ma abiecit. Plurimum. n. auctoritatis & ponderis habent lõ
gæ: celeritatis breues: quæ ſic miſcẽtur quibuſdã longis cur/
runt. Si cõminuantur exultant: alacres quæ exbreuibus ad
longas inſurgunt: læuioreſq; longis in breues deſcendunt:
optime incipit a longis: recte aliquando a breuibus. Vt no/
uum crimẽ. C. Cæſar: leuius a duabus Vt animaduerti Iudi
ces. Clauſula quoq; e longis firmiſſima eſt ſed uenit & ĩ bre
ues quamuis habeatur indifferens ultima neq; enim igno/
ro in fine pro longa accipi breuem quia uidetur aliquid ua/
cantis temporis ex eo quod inſequitur accedere . Fugienda
quoq; eſt & conſonans illæſa uocali. Bonum aurum iuſtũ
enim eſt & ſimilia quæ deformant orationis integritatem.
Item ex conſonantibus quæ in ſe incidentes ſtridere & qua/
ſi rixari uidentur. Fugienda iunctura eſt ut Sextus Roſius:
ars ſtudiorum : Rex Xerſes: error Romuli . Hæc de uer/
bis quorum exemplo iudiciũ etiã de cæteris uitiis quæ cauẽ/
da ſunt poterit fieri: Sic tamen ut hæc diligentia non anxie
ſit perſequenda: ne nos in uerbis magiſq̃ in rebus teneat oc
cupatos: potuiſq; eſt Vt ſe ultro offerat q̃ ſolicite referatur.
Cæterum in cõmatibus & in colis & in periodis inſtruendis
imponendiſq; prius ſenſibus tunc deinde ordo tribuẽdus:
ut nõ tamẽ decore ſed etiã uiribus ĩpleatur oratio Vt Cice/
ro in Antonium uomens fruſtrii exculentis colẽtis gremiũ
ſuum & totum tribuã. Item in Verrem cuius ut adoloſcen/
tiæ maculas ignominiaſq; præpreteã: Quæſtura primus gra/
dus honoris quicquã habet aliud in ſe niſi. Cn: Carbonem
ſpoliatum a queſtore ſuo pecunia publica nudatum inq̃ a
quæſtore & proditum cõſulem deſertum exercitum: relictã

prouinciam sortis necessitatem religionemq; uiolatam hu-ius periodi compositione decoratur Adeo ut siquis soluere & commutare uoluerit pereat omnium rerum atq; uerbo℞ & dignitas atq; potestas. Omnis auté structura cõstat ryth-mis & pedibus & metris: Rythmi certa dimẽsione temporũ terminantur & pro nostro arbitrio nunc breuius arctari: nunc longius prouehi possunt. pedes certis syllabarum tem poribus insistunt: nec a legitimo spatio unq̃ recedunt. Me tra sunt uerbo℞ spatia certis pedum tẽporibus alligata. Sed neq; rythmis neq; metris oratorem uti decet: nec non dicere sed carmen canere uideatur. Ideo sunt qui Ciceronem repre hendunt qui principio dictionis metrum sodaticum fecerit Siquis uestrum iudices a ut eorum qui ad sunt. Et si uere or iudices animaduerti principia esse sodatica. &. M. Pisonẽ a trimetro cæpisse Proh dii immortales qui hic illuxit dies. Item in actionis sed libro primo senariũ esse uersum. Illa uero expugnatio phani antiquissimi. Salustium quoq; a principio Iugurthæ arythmo cepisse. uerum hoc totum ge nus repræhensionis eiusmodi est ut calumniatores istos au diamus conticescendum: quia nulla non pars orationis in aliquam rythmi aut metri speciem potest figurari. Item in collocatione uerbo℞ aptiora & tam ordini q̃ uiribus congru entia collocare sic tamen ut potiora sint utilia dure locata compositis inutilibus quæ in omni parte orationis ea uerba nectenda sunt quæ structuris quadrent Tunc præcipue in clausulis dignitas ita seruanda est inquibus tam dicentis q̃ audientis sensus atq; intentio terminatur: dummodo prin cipia leuius: narratio simplicius: argumenta ornatius: epilo gi effusius proferantur: sed quia nõ omnibus sed quibus-dam pedibus siue congruentibus decenter struitur oratio. Sciendum est maxime pedibus ordinari clausulas: quarum tempora longiora sunt. Sed meminerimus ita nos de lon gis & breuibus temporibus locuturos ut natura tãtũ non etiam positione longas aut breues syllabas iudicemus: neq; enim de metro quæritur ut necessitas naturam

cogat mutari: sed de prosa oratione tractatur: quæ tam soluta & libera est tanquam omnibus dicendi opibus instructa: ut non seruire uerbis sed imperare uideatur: hoc adeo uerũ est ut in structura similiter currat iusta reprehensio quãuis reprehensio primam syllabam positione longam habeat propter duas consonantes quæ sequntur. Videatur autem primas duas syllabas breues habere. Itẽ omnia locuturus: & omnia propinauit simili structura ferunt: quia natura paria sũt: quanuis sint positiõe diuersa: Igitur spondeus e duabus syllabis lõgis aptus ẽ clausulæ uel clausulis q̃ licet maxiẽ Demostenes utit. πᾶσι καὶ πάσαις καὶ πᾶσιν ὑμῖν Habet enim graues sonos finemq; sensus & clausulæ firmã sedem cõstituit. Vt rei publicæ causa arma sumpsi: & etiam pro nobis grauior est autem longa syllaba præcedente q̃ breui. Aliter enim sonat arma sumpsi: Aliter etiam pro nobis: sane ĩterest quis eum ãte pes sedeat: Nam trocheus præcurrit arma sumpsi Anapæstus etiam pro nobis amat & dactylum præcedentem ut criminis causa ipse sibi Spondeus male anteponitur. Trocheus quoq; in clausula bene ponitur: maxime si se ipse precedat Vt acta res ẽ & iusta causa: & pyrrichius cape uota et creticus pro diris rebus: & amphibrachus uenite mecum: nisi quod hæc clausula in rythmũ cadit & anapæstus impetum facit. Sane quotiens una pars orationis anapestum & trocheum receperit mollem & quasi lubricã structurã dabit Vt archipirata: et parricidarum: quamuis enim idem pedes eandemq; tempora tamen Vbi dubiæ sunt partes orationis nescio quomodo in utriusq; confinio retentus spiritus ac restitutus affert quandam cõpositionis firmitatem at in una parte orationis ꝓperare uerba & continua spiritus celeritate labi uidentur: sic fit ut trocheũ quoq; tametsi bene tribrachus antecedit ut refero cãm facite nota: tamen in una parte orationis quæ totidem pedum: totidemq; sit temporum mollior ac fluxior: structura dicatur: Vt facilitatis: agilitatis: temeritatis. Iambus quoq; clausulis aptus spondeo antecedente iuxta fide

et se ipso præcurrente bonã fidem. Nũc trisyllabos pedes in trisyllabis partibus orationis consideremus. singulis enim partibus oratiõis singulos pedes dabimus. Dactylus ẽ clausula fortis est trochæo antecedente iure fecimus Pyrrhichio etiã bene dicitur. spondeo causas audiat: Ciues dicimus: iuste fecimus & trochæo uota fecerat: & iambo fide dicitur. Et Tribrachus quoq; Dactylum bene præcedit: recole nomĩa. Anapesto repetes cætera. Vnde est gladiũ nobis ab ipsis porrigi legibus: & palimbachius sepone cætera: Et molossus quærebant dicere. facit etiã Tribrachus ad clausulã præcedẽte cretico itẽ epitrito tertio: ut sidicas de cæteris agite: de præliis redeo: de litteris dubito. Cæterũ pedibus antepositis in rythmum labitur. Amphibrachus quoq; recte ponetur in clausulã spondeo fere antecedente lubos habete: recte locutus: & trochæo iusta querela. hĩc est illud Tullianum & pristinũ morẽ iudicio℞ requirit: & neminẽ præponendũ mihi esse actorem putauit: & in exiliũ eiiciebam quem ĩgressum iam ĩ bellum uidebã: Item palimbachius trochæo præcedente ut contra Cæsarem ẽ congressus armatus. Etiam Anapestus clausulis conuenit: sed mollis & fluens atq; in rythmi modum profluens trochæo anteposito Vbi erat imperii nomen & dignitas. Creticus enim paulo fortiorẽ facit ut nobiles homines. Bacchius clausulis aptior spondeo antecedẽte causas agebas cæteris pedibus non fere conuenit. Palimbachius stabiles clausulas reddit ut Cicero in Catilinã Si istius furorem ac tela uincemus: & nullum id rursus impunitum. cretico ut uicisse: tanq̃ plurimos reperimus: & mollosso rure nutritos esse senatores. Iam enim de pedibus q̃ præponẽdi sunt parcius loquemur: & Amphybrachus primus eadem refixi: causam probaui et pro Milone clamoresq; maximos ꝑ nostra salute neglexi. Hæc de Trisyllabis. Cæterũ quattuor syllaba℞ non multi ad clausulas apti sũt ex quibus pauca referimus uideatur habeatur & similia pedem habent. Pæona tertium ex duabus breuibus & longa & breui temporum quinq;: tamen quæ breuis syllaba fere

collocãda ẽ ut esse uideatur: facere uideatur: fortis habeat. Sic Tullius pro cluentio Quãtũ difficultatis & quantũ sit habitura laboris: & in Catilinã: Cum omnibus potiusq̃ soli pati uoluerunt. Struimus & ditrochæo dicere maluerũt. ausus est confiteri: crimina detulerunt. et pæone tertio exercitum compararunt: nũtio pertulerunt. Inde est pro ligario aut leuiũ græcorũ: aut immaniũ barbarorum. Et pro Milone pro salute bonorũ contra amentiam perditorũ. Ille quoq; pes quem Antipastum uocãt ex breui & longis & duabus & breui bene in clausula ponitur ut uir optimus uideretur & sua manu sororem interfectam esse fateret. Simile est Hortensius perorauit. Et ille pes qui uocatur Ionicus maior struit clausulam: constatq; syllabis longis duabus breuibusq; duabus curam solicitudinẽq; deponite. Vnde est illud quorum igit impunitas Cæsar tuæ clemẽtiæ laus est: eorũ te ad crudelitatẽ acuit oratio. Sed & illa uerba quæ quĩq; syllabis cõstant fluxiorem structurã faciunt cõprehendẽtis arbitror nõ ĩueniretis: & magis si sex syllabis habeant excogitaretis: arbitraremini: interrogauerunt: desyderauerunt: & similia. Hæc a nobis iccirco tractata sũt ut oratoris plenã fluentẽq; libero impetu facultatẽ his semp uinculis alligaremus. Nã compositio uerborũ non ex anxio labore uenit: sed usu atq; exercitatione perpetua quæ magis fluat de ea auribus iudicetur: quæ uelut arbitræ cõpositionis esse debet ut quid strictum: quid effusũ: quid gracile: quid ubertum: quid durum quid effeminatũ sit existiment plerunq; esset nimiæ artis opinio fugienda est: & ĩterponenda simplicitas rudis atq; imperitæ dictionis nõ propter hoc solũ quod in oibus rebus nimiũ lenociniũ odio dignũ est: sed q̧ plerũq; acribus sensibus maior est. Si naturaliter pferatur: nisi forte. M. Tullius in structura defecerit Cum de Appiana & Clodii cæde loqueretur quæ cruentata antea cæde honesti atq; ĩnocentis uiri silebatur Eadem nunc crebro usurpatur: posteaq̃ latronis & parricidæ sanguine imbuta est. Ibidem dederas. n. ĩqt q̃ cõtẽneres populares ĩsidias ab adolescẽtia documẽta

maxima. Nempe enim parricidæ ſanguine cruentata meli/us ſtruebatur: Et maxima documenta melius ſonant. Sed orator acerrimus uim ac uirtutem loquendi ſecutus cõtẽpſit ornatũ: deditq; auribus a continuo cultu quaſi reſpirãdi ſpatium: Et pro ligario ad ea arma profectus ſũ quæ erãt ſuſcepta contra te. Idem quid autem contra aliud egimus niſi ut hoc quod hic poteſt nos poſſemus? hæc omnia non phaleris ſed uiribus ſtructa ſũt: nec ulla re Cicero glorioſior eſt quã quod ad ſũmam artis iſtius laudẽ mira artis diſſi/mulatione peruenit.

Tructuræ qualitates uariis uocabulis traduntur: Sta/tuendum quoq; eſt quo quanq; eaꝝ nomine appellemus. Si penultimus fuerit pyrrhichius optime ſuccedit Pæon primus: & erit ſtructura quadrata. Si penultimus fuerit ſpondeus & ſucceſſerit tribrachus uel pyrrhichius & pæo/nes ſucceſſerint primus & nouiſſimus erit antiqua ſtructura quæ dicit̃ confragroſa: qua uſus ẽ Cato: Si in penultimo Tribrachus fuerit uel dactylus uel pyrrhichius uel tribrachus uel moloſſus uel anapeſtus erit ſtructura quæ uel de/lũbis uel mollis uel fluxa dicitur: qua uſus ẽ. M. Antonius maior in libro quoq; ſecũdo q̃tum ad officium obſeruatio/nis grammaticæ ſtructuræ orationis proſæ probabilem comparationem ſpectat prudentiæ tuæ ſenſibus interim expla/naſſe ſufficeret. In hoc uero tertio libro q̇ ſũmã totius ope/ris ĩplebit: metra quæ ſũt tortuoſis obſcuritatibus implica/ta: ac multaꝝ quæſtionũ numeroſa perplexitate diuerſa q̇/bus pedũ qualitatibus cõpoſitionis ue metricæ obſeruationibus regnãt certis ratiõibus edocebo: quæ quidẽ oĩa ſi quis ꝓfundis ſẽſibus ĩtimarit: & ſincera mẽtis ĩtenſione pſpexerit & cõparauit ſtudio diligẽtiaq; ſeruauerit nõ tm̃ in agenda uerſificatiõe pollebit: uerũ eſſet de aliorum carminibus quotiens libitũ fuerit iuſtis ratiõibus & irrepræhẽſibili tractatu ſẽtentia iudicabit. Nũc tertio quoq; libro qui ſũmam totius operis implebit quid poetica & quibus officiis digeratur tractabimus.

OEtica est fictæ ueræq; narrationis cõgruẽti rythmo uel pede composita metrica structura ad utilitatẽ uoluptatemq; accõmodata. Distat aũt poetice. a. poemate & poesi quod poetice ars ipsa intelligitur. Poema autem pars operis ut tragoedia: poesis contextus & corpus totius operis effecti. Vt Ilias: odyssea: æneis.

Rythmus est pedũ tempoꝝq; iunctura cum leuitate siue modo: Alii sic. Rythmus est uersus imago modulata seruãs numerum syllabaꝝ positionem sæpe sublationemq; cõtinens.

Metrum est pedum iunctura numero modoq; finita. Vel sic Metrũ est cõpositio pedum ordĩe statuto decurrẽs modos positiones sublationesq; conseruans. clarius sic. Metrum ẽ quod certis pedum quantitatibus qualitatibusq; rythmis discriminatur. Distat. n. metrum arythmo quod metrũ certa qualitate ac numero syllabaꝝ tempoꝝq; finitur certisq; pedibus consistit ac clauditur. rythmus autẽ tempoꝝ ac syllabaꝝ pedumq; cõgruentia ĩ infinitum multiplicat̃ ac profluit. Metrum tripliciter auditur. nã aut bioticon metrũ ẽ: aut pœticon: aut cõe. Bioticon metrũ est quod in usibus est conuersationis humãæ. Poeticon metrum est quod a pœtis per uerba ac uersus figuratur: quod & ipsum ĩtelligitur modis quattuor. Primo p temporis spatium ut in syllaba breui aut longa: quoniã metron idest quod mensura temporis certa corripitur aut producitur Secundo p numeꝝ syllabarum positione quoq; metrum finitur: quo pes uel dissyllabus uel trissyllabus uel duplex mittit̃ Tertio per qualitatẽ pedum quia certis pedibus uersibusq; conficitur. Vnde dactylica spondaica ionica metra dicuntur. Quarto per numerum pedum quia uersus pro mensura sua quisq; pentametri uel hexametri uel deinceps ĩtelliguntur. Cõmune quoq; metrum ueluti musicæ rationis siue disciplinæ cuius species bipartita tam ad mensuram supra memoratæ conuersationis humanæ: quã ad poeticam tendit: exquibus altera duplici collatione colligitur: Ex hac enim tempora & interualla trahit: his namq; in usus humanos utimur:

altera ad officium memorati generis poematis refertur. Idẽtidem & ex hoc dicit tenores & numeros sonos ue quos græci rythmos & phthongos uocant. Sicut ĩ canticis demõstra hoc ẽ melodiis ĩquibus quædã doria nõ nulla phrygia: alia lydia μέλη repiuntur. Intelligit' aũt alio modo metrũ cõe non ex duobus modis.

Es ẽ sublatitio ac positio duarꝝ aut trium ãpliusue syllabarꝝ spatio cõprehensa. Pes est poeticæ dictionis duarum ãpliusue syllabarꝝ cũ certa temporꝝ obseruatione modos recipiens arsin & thesim: id est qui ĩcipit ablatione: finitur positione. Pes ergo tunc dicitur quãdo duæ sũt syllabæ: qm̃ arsin & thesim pedibus quærimus: non ubi duo tempora sunt: Ergo una longa pedem non ualebit efficere: quia ictibus duobus arsis & thesis non gemello tempore pquirenda ẽ: accedũt aũt unicuiq; pedi arsis & thesis: numerus syllabarꝝ: tempus: resolutio: figura: metrum. & Sunt pedes poetici simplices. xii. ex quibus quattuor binis syllabis constãt ternis octo duplices qui & compositi uel combĩati sedecĩ: Heteroplici pentasyllabi. xxxii. ergo binarꝝ syllabarꝝ sũt hi. Primus pes dibrachus bibreuis: pyrrhichius uel periambus uel ægæon græce dicit'. Constat ex duabus breuibus tẽporꝝ duũ ut deus: ante enim breuisq̃ longa syllaba reperta est: ut prius unum q̃ duo. Ideo autem pyrrhichius dictus est: propter pyrrhicham quia breuem syllabã ꝓferẽtes spiritũ arctiorem labris concurrẽtibus explicamus: quæ compositio huiuscemodi modulationis pyrrhichiæ cõuenit: uel a pyrrho achillis filio qui crebris & citis modulationibus bis breuiter prominentem clipeũ genibus incũbens & per hunc terrorẽ hostibus immittens inferebatur: sicut uersus ille ostendit ὑπασπίδι προβαίνων. Cũ ergo gradus uult breuiter accedentis ostẽtare mobilẽ decursionẽ pyrrhichio pede cõmentus ẽ & ideo metrum pyrrhichiũ a pyrrho repertũ & illustratũ Cognomĩauit. sed ipse a pedũ mobilitate quod tripudians & cinesias etiã cognominatus: Fidẽ huius enarrationis facit Aristophanes comicus: nomen eius istac dictans

characterem Achenchineam apud italos uero eius gradiuus abellonæ & ἄρεος idest ἐνυοῦς filio: quem ea primo pede in unum poetæ fingunt: quod eum a mõtium & difficilia collium concitato cursu capræ more superaret quotiés prædatoria uice grassaretur citi pedem hunc cursũ sibi reppetisse testificantur: quo noĩe ui breuem pedem nuncupãt. Sunt qui pyrrhichium græca interpretatione cognominauerunt quod calore uelocitatis tripudio mobilitatis apices flamarum æmularentur. Huic contrarius est spondeus qui constat ex duabus lõgis tempoꝝ quattuor ut heros: dictus παρὰ τὶν σπονδην quia intẽplis quædam carmina cõponebant scilicet libantes sonum uocis abominose audire nõ possint: Archadiæ princeps uenerat: sors accipitur ab agricolis hoc successit: & hoc diuum ritu cumulis paribus a musicis Thure incensis altaribus musicos choros geminis gressibus explicaret & æquipedi sono tibicen spondalium canere iuberet: ut duabus longis melodiis quasi duplicibus & iugibus uocis prospera deoꝝ uoluntas firmaretur. Numam Pompilium diuinare præditum hũc pedem põtificium appellasse memorant: cum salios iuniores æquis gressibus circulanes inducere: Spondeo melo patrios placaret indigetes ergo & dibrachus & spondeus tamẽ habet in arsi: quãtum ĩ Thesi. Iambus qui constat ex breui & lõga ut dies uersu maledico habilis παρα τὸ ἰαμβίζειν nominatur. Huius autẽ origo uerbi ex nomine Iambes famulæ celei nomĩatur: quæ carerem filiam quærendo ad meganirã cõiugem celei delatã cum uidisset solicitam male tractauit. Quidam autẽ ferunt Iambum quasi triabum atriũphatore libero cognominatũ sed alii a marte ortum. Iambum strenniuo duce tradũt: qui cum crebiter pugnas iiret: & telum cum clamore torqueret παρὰ τὸ ιον βαλλειν Iambus appellatur. Iccirco & breui & longa pedem hunc esse compositũ: quod ii qui iaculent & breui accessu inextensum passum proferuntur: ut fortiore nixu telis ictũ cõfirment. auctor huius librationis agretinus græcus his uersibus perhibetur Διίαμβος ἐξ ὀλίγου

διαβας προφερω. qec

Igitur hunc pedem uel imbicum gressum prisci Apuli Dauniū a duce suo Daunio prodiderūt: ꝗ is primus aduersus acrem Diomedis pugnam bellum asperum inisset gladiali pugna duos dimicare īstituit & collato pede assequēte paulatim dextero distētoq; & progrediēte leuo & breui successu & lōgo distētu gradus simul & uisus firmaretur: nnde nō īmerito melon hunc iambicū gradalem quidam nominant. gradiuoq; marti augurant: ꝗ gradariæ pugnæ huius effectu moueātur. Huic cōtrarius ē trocheus quem conon appellāt: cōstat ex longa & breui: temporum triū ut roma: dictus.

Quippe eius modulationem poematū siue metrorum compositioni accōmodatam rotatim & uolubiliter dicebāt trochæum a Mercurio repertum satis cōstat: ꝗ ī his precipitē festinatione & impetu longo ī breuem gressum finiri ostenderet. Vnde pleriq; græcoꝝ ex longa & breui eum pedē cōposuerunt παρά το τρεχειν: & discursu trocheum frequētauerūt: ac musici uiri ociori melo intuenti ex rotæ situ et uolubili mō rythmū eius et tonum designant: quia decursionibus aptum indicant ꝗ hii qui in bello laborant quotiens amissos ordines reparāt ex longo et disperso ambitu ī breuē & arctum orbem coguntur rotæ scilicet similitudine euertilantis: cuius satis latus ac breuiatus cātus radiatus luminibus ī angustū modioli circulum cohibetur. Aiūt hūc trocheum aurūcos rutilum nūcupauisse nimiū simili ratione: quia græcia toti nuntiandi uel diuersa appellatione persuasi: quod cū aciem cūstituerent prolatis pedibus uestigia sisterent: scuta brachiis protēderēt: breuiterq; dextris succedentibus pedibus: uestigia sisterent: & reductis manibus īgenti clamore qui uibrauerant tela iaciebant quæ res huic melo ī genitiuū nomen acquisiuit. Ternaꝝ syllabarum sūt hii dactylus quem greci politicon appellant. cōstat ex prīa longa & duabus breuibus: temporum quattuor: ut Romulus: a tractu digitorū dictum: quem ad exprimēdā organi

l

modulationem fali ermiæ affectabāt: uel ab ideis dactilis quos curetas siue corybantes poetæ appellabāt. Hii nāq; in ĭsula creta Iouem custodiēdo ne uagitu se paruulus proderet lusus ex cogitato genere clipeolis æneis intra se concurrētes tinitu æris nisi rithmica etiam pedis dactyli cōpositione celauere uocē infantis. Sed natiuitatis coꝝ cām uetusta fabulositas docet: hanc fuisse aiunt opem ĭ Idam mōtē insulæ Crætæ fugiēdo delatam manus suas imposuisse mēorato monti: & sic ĭfantē ipsum edidisse: & ex manuū mipressione emersisse curetas: siue corybātas: quod a montis noīe & a qualitate facti idæos dactylos appellaret. Hos q̄dā tres putant qui lares esse creduntur. Damimamētinus: Asteus: Pyrrichius dicti α πο τῶν κόρων idest a formosis oculis quæ coræ uocātur. i. pupillæ uel a cono galeæ. Huic controrius est anapestus: quē antidactylum græci nominant. Cōstat ex duabus breuibus & lōga et tēpoꝝ totidem: ut nebulæ: dictus παρὰ τὸ αναπαίειν. i. παρὰ τὸ αναπαλῖν αντικρούειν προς τον δακτυλον quia recurrendo repcutiens dactylū sono reciproco obliquitur et p antistrophen.

Tribrachus tribreuis tanq̄ tasius: quidā brachisyllabum: alii trocheon: non nulli pigmona: pleriq; choreum nominant: constat ex tribus breuibus ex quibus nomen accepit: ut helena: choreus aūt ideo dictus: quia choreis huius cōpositio cōuenit. Huic cōtrarius est molossus uertunnus extensipes quem alii hippium uel caniū dicunt: constat ex tribus longis tempoꝝ sex: ut æneas. ideo molossus dictus quia molossi. i. thesali ad bellum procedētes huius modulata compositione utebantur. Hippius uero equestri scilicet pugnæ conueniēs modulabatur. Amphibracus Ianus amphi breuis q & scolius constat ex breui & longa & breui quattuor tēpoꝝ ut carina: dictus aūt a duabus breuibus a quibus ex utraq; parte media longa cōtinetur. Scoliusq; ideo: quia habiliter componit scolio: ē aūt cytharæ species. Huic mēsalis cōtrarius ē amphimacrus fescentinus amphimaros: quem alii creticum appellant constat ex longa & breui & lōga tēporū

quinq; : ut demophon dictus a duabus longis a qbus utrinq; breuis media amplectitur: Creticus quoq; quia cretes salutãdo eius rithmica cõpositione utebant̃. Bacchius oenotrius tripodias salutem: quam græci pyãbum dicũt: cõstat ex breui & duabus longis tempoꝵ quĩq; : ut agenor: athenæ dictus: παρὰ τῆς βάκχης qui a bacchãtibus conueniẽter componebatur. Huic cõtrarius ẽ palimbachius latius q & saturnius ultima breuis quẽ quidem propõpicon alii thesleon uocant: cõstat ex duabus longis & breui temporũ toti dẽ ut natura: dictus palĩbacchius q uia cõtrarius ẽ bacchio apud græcos eĩm πάλιν cõtrariũ significat ideo παλίντονα τόξα cornibus ĩter se cõtrariis ex his omnibus inter se mixtis: alii deinceps pedes complures συζυγίαι ue nascuntur Nam quẽadmodũ pedes dissyllabi quattuor geminati sedecim duplices fiunt: quas græci syzygias uocant: ita iidem cum trisyllabis iuncti trigĩtaduos de se reddunt. Trisyllabi uero cũ trisyllabis geĩatis. lxiiii. colligũt̃: atq; excepto amphibraco & epitrico: quorũ alterum tripla: alterũ epitrita diuisione partimur uniuersorũ pedum trina conditio teperitur. In aliis uero dupla: in aliis sexcupla: in aliis æqua diuisio est. Prima dactylica: Secũda iambica: Tertia pæonica nominatur. Est itaq; æqua pedis diuisio quotiens sublatio pedis temporibus positioni par ẽ: ut est ĩ dactylo & anapæsto. Item spondeo & pyrrhichio. Horũ eĩm arsis tantũ ĩ se habet quãtum & thesis. dupla uero est quotiẽs pedis sublatio temporibus impar ẽ positioni: ut ẽ in iãbo & trocheo & duobus ionicis. Iambi enim arsis unum tẽpus tantũ ĩ se habet: & eius thesis duo: quæ trochei uersa uice arsis duo habet & thesis unũ. Sexcupla quoq; intelligit̃: ut ẽ in pæonibus & ĩ duobus bacchio & cretico. Hi enĩ pedes qui tẽporibus quinq; pares sunt per bina tempora diuidũtur. Identidem bina adiecta scilicet duum dimidia parte terna de se reddũt: per quæ sexcupla colligitur. Pedes duplices siue cõbinati uel quadrati sũt sedecim hi: Proceleusmaticus ex duobus pyrrhichiis quattuor breuiũ syllabarum totidẽ tẽpoꝵ

ut ualeria. Huic cōtrarius ē disp ōdeus ex duobus spondeis syllabarū quattuor longarum tempoꝝ octo. ut mœcenates sipheātes: oratores. Paeon primus ex trocheo & pyrrhichio & iambo hoc est ex longa & tribus breuibus: ut emodochus sthesichorus. Huic cōtrarius ē hippius: primus pæon secū/dus ex iambo & pyrrhichio hoc ē breui & lōga & duabus bre uibus tempoꝝ qnq; ut colonia. huic cōtrarius ē hippius se cundus: pæon tertius ex pyrrhichio & trochæo hoc ē ex du/abus breuibus & lōga & breui tēporum quinq;: ut catami/tus. Huic cōtrarius est hippius tertius: pæon q̄rtus ex pyr/rhichio & iambo hoc ē ex tribus breuibus & longa tempoꝝ quinq;: ut celeritas: facilitas. Huic cōtrarius ē hippius quar tus & ē hippius siue epitritus primus ex iambo & spondeo hoc ē ex breui & tribus lōgis tempoꝝ. vii.: ut capenates. sed hippius siue epitritus secundus ex trocheo & spōdeo: hoc ē ex lōga & breui & duabus longis temporum septem: ut con ditores. Hippius siue epitritus tertius ex spōdeo & trocheo hoc ē ex tribus lōgis & breui temporum septem: ut discor/diæ heroici. Hippius siue epitritus quartus ex spōdeo & tro cheo hoc est ex tribus longis & breui temporum. vii. ut linu tamus. Ionicus ἀπὸ μείζονος ex spondeo & pyrrhi/chio hoc est ex duabus lōgis & duabus breuibus temporū sex: ut demetrius. Huic cōtrarius est Ionicus ἀπ᾽ ἐλάσσωνος qui constat ex pyrrhichio & spōdeo hoc est ex duabus breuibns & duabus lōgis temporum sex: ut diomedes lace/dæmon. Diiambus ex breui & longa & breui & lōga tempo rum sex: ut cleonides: propīquitas: qui pes dactylus a iābo appellat᷑. Huic cōtrarius ē ditrocheus ex Ionga & breui & lō ga & breui tempoꝝ sex: ut cantilena: dimicar᷑: qui pes catha trocheus dicitur. Antipastus ex iambo & trochæo hoc est ex breui & duabus longis & breui tempoꝝ sex: ut medulía: sa loninus. Huic cōtrarius ē choriābus ex trochæo & iābo hoc ē ex lōga & duabus breuibus & lōga: tempoꝝ sex: ut nobili/tas: armipotēs. hoc oēs cū de metri tractatu aliq̄d legimus diligētius cōsiderar᷑ & ī memoriā haber᷑ debemus: ut singuli

quicq; uersus quibus pedibus constét scire possumus. Pedes eteroploci pentassyllabi sunt nuěro. xxx. & duo hi Orthius ex breuibus quinq; & totidem tempo℞. Periambus ex lõga & breuibus quattuor temporum sex. Parapienos ex lõga & breui & tribus breuibus temporum sex. Mesomacros ex tribus breuibus & lõga & breui tempo℞ sex. Pyrrhichianapæstus ex breuibus quattuor & lõga temporũ sex. Probrachis ex breui & longis quattuor temporũ nouem. Hypobrachys ex longa & breui & tribus longis temporũ nouem. Messobrachys ex duabus longis & breui & duabus longis tempo℞ nouem. Molossiambos ex tribus longis ex breui & longa tẽporum nouem. Calotibos ex quattuor longis & breui tẽporum nouem. Diphyes ex duabus breuibus & tribus longis tempo℞ octo. Orthius ex longa & duabus breuibus & lõgis duabus tempo℞ octo. Amebæos ex duabus longis & totidẽ breuibus & lõga temporum octo. Molossopyrrhicos ex tribus longis & duabus breuibus tẽporum octo. Symplectos ex duabus lõgis & tribus breuibus & tempo℞ septem. Musicos ex duabus lõgis & totidem breuibus & longa tempo℞ octo. Dasios ex tribus breuibus & duabus longis temporũ septem. Dochimos ex duabus breuibus & longa & breui & lõga temporũ septem. Pariambodes ex breui & longa & breui ex duabus longis tẽporum octo. Doriscos ex longa & duabus breuibus & lõga & breui temporum septem. Cyprios ex breui & lõga & duabus breuibus & longa tempo℞ septẽ. Anticyprios ex lõga & breui & duabus lõgis & breui temporũ octo. Bacchiochorios ex duabus lõgis & breui & longa & breui tempo℞ octo. Dochemios per συζυγίαν . Amtistrophos ex breui & tribus longis & breui temporum octo. Molossospõdeus ex lõgis quinq; tẽporũ. x. Hactenus originem & historiã generalium pedum exposuimus. poematum genera metrorũq; tractatus ostẽdere tẽpus est.

Oematis genera sũt tría. aut enĩ actiuũ ẽ uel imitatiuũ qđ græci Δραματικον uel μιμητικὸν aut enarratiuũ uel enũtiatiuũ qđ græci ἐξηγητικὸν uel απολογητικὸν

dicunt: aut cōe uel mixtum quod græci κοινὸν uel μικτὸν appellāt. Dramaticon uel actuum est in quo personæ agūt solæ sine ulla poetæ inrerlocutione ut se habent tragicæ uel comicæ fabulæ: quo gener̄ scripta est bucolicon ea cuius initium est. Quo te mœri pedes. Exegeticon est uel enarratiuū in quo poeta ipse loquitur sine personæ ullius interlocutione. ut se habent tres georgicæ & prima pars quarti: Item lucretica carmina & cætera his similia κοινὸν uel cōmune est in quo poeta ipse loquitur & personæ loquentes introducuntur: ut est scripta Ilias uel odysea tota Homeri: uel actiui & exegetici: uel enarratiui.

Oematos dramatici uel actiui genera sunt q̄tuor apud græcos: tragica: comica: satyrica: inimeca: apud Romanos prætextata: tabernaria: atellana. Planipes Exegetici uel enarratiui species sunt tres: angeltice: historice: didascalice. Angeltice est qua sententiæ scribuntur: ut est Theognidis liber. Item historicæ qua narrationes & genealogiæ cōponūt̄ ut est Hesiodi theogonia: & similia. Didascalice est qua cōprehēditur philosophia: ut libri Varronis: Empedoclis: Lucretii. Item astrologia: ut φαινόμενα Arati & Ciceronis: & georgice Virgilii: & his similia. κοινοῦ uel cōmunis poematis species prima ē heroica: ut iliados & æneidos. Secunda lyrica: ut est archilochi & Horatii poematos. Characteres sunt quattuor epos dicitur græce carmē exametron diuinarum rarū & heroicarum: humanarūq; comprehēsio qđ a græcis ita diffinitū ē ἐμπεριοχὴ θείων καὶ ἡρωικῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων latīe paulo cōmuius carm̄ audit̄. Epos latine primus digne scripsit Liuius is q romāorum gesta decem & octo cōplexus ē libris qui & annales scribuntur: q fere singulo℞ annorū actus contineant: sicut puta annales quos pōtifices scribæq; cōficiūt de romanis qdē romnorum res gestas declarāt. Epos aūt appellat̄ ut græcis placet παρὰ τὸ ἔπω τὸ λέγω ꝓprie. n. epos ē ἔμμετρος λόγος uel ἀκλουθῶ præcipue uero hexameter uersus epos dicit̄ qm̄ hoc uersu uerba r̄ndēt mutuo ut sic dixerī. Poeātos

characteres sũt hi βραχὺς μακρὸς μέσος ανθηρός. Macros est ut apud Virgilium ĩ decimo de Camilla facit narrationem sic: Pulsus ob inuidiam regno uiresq; superbas: aut ut se habent secundi & tertii libri. Brachys est ut in quinto ubi de Ganymede strictim narrat sic: Victori chlamydẽ auratã quam plurima circũ Purpura mœnãdro duplici mæliboea cucurrit: Intextusq; puer frõdosa regius ida: Veloces iaculo ceruos. Messos est ut ĩ primo: Huic coniunx sicheus erat. Est enim castigata narratio: sic tamen: ut omnia cõplexa sit ανθηρός ut in. vii. ubi amœnitatẽ luci ac fluminis describendo facit narrationem sic: Hunc inter fluuio tiberinus amœno Vorticibus rapidis & multa flauus arena In mare prorumpit: uariæ circũq; supraq; Assuetæ ripis uolucres & fluminis alueo. Consequẽtiam primus deus uates comprehendit: unde postea abusiue uerbum & solutæ orationis ipsa scriptura consequens ab aliis epos dictũ. Rhapsodia dicitur ποιήσεως aliqua particula discreta atq; diuulsa dicta παρὰ τὸ ῥάπτειν ꝙ uersus in unum uolumen uelut cõsuantur & comprehendantur: uel ꝙ olĩ partes homerici carminis in theatralibus circulis cum baculo id est uirga pronũtiabant: qui ab eodem Homero dicti sũt homeristæ.

Elegia est carmen compositũ hexametro uersu pentametroq; ad inuicem positis: ut Diuitias alius fuluo sibi congerat auro: Et teneat culti iugera magna soli. quod genus carminis præcipue scripserunt apud romanos Proptius & Tibullus & Gallus imitati græcos Callimachum & Euphorionẽ. Elegia autẽ dicta siue παρὰ τὸ εὐλέγειν τοὺς τεθνεῶτας (Fere enim defunctorũ laudes hoc carmine cõprehendebãt) siue ἀπὸ τοῦ ἐλεῦ. id est miseratiõe: ꝙ tyrenus græciq; ἐλεγείας isto metro scriptitauerũt: cui opinioni consentire uidetur Horatius ad Albium Tibullum elegiarum auctorẽ scribens ab ea qua diximus miseratione elegos miserabiles dicit hoc mõ: Neu miserabiles decantes elegos. Apud Romanos autem id carmen quod cum lamentatione extremũ

atq; ultimum mortuo accanitur uenia dicitur παρὰ τὸ νήτον τὸ ἔσχατον & in chordis extreū nervus appellatus ē nete & elegia uidet̃ tractum cognominari ꝙ mortuis uel morituris ascribitur nouissimum. Iambicum est carmē maledicum plerunq; trimetro uersu & epodo sequente cōpositum: ut male soluta nauis exit alite ferens olentem meuium. Appellatum est παρὰ τὸ ἰαμβίζειν quod est maledicetur: cuius carminis præcipui scriptores apud græcos Archilochus & Hipponax: apud romāos Lucilius & Catullus & Horatius bibaculus. Epodos dicuntur uersus quolibet metro scripti & sequentis clausulas habentes particularū quales sunt epodos horatii: in quibus singulis uersibus singulæ clausulæ adiiciuntur ut: Nox erat: & cælo lucebat luna sereno. deinde: Suis & ipsa Roma uiribus ruit: & q̃cūq; sunt similes. Dicti autem epodos συνεκδοχικῶς a partibus uersuum quæ legitimis & ītegris uersibus ἐπάδονται .i. accinūtur. Satyra est carmē apud romanos: nūc quidem apud græcos maledicum: & ad carpenda hominum uitia argeæ comœdiæ charactere compositum: quales scripserunt Lucilius: & Horatius: & Persius: & olim carmē quod ex uariis poematibus constabat satyra uocabatur: quales scripserunt Pacuuius & Ennius. Satyra autem dicta siue a satyris ꝙ similiter in hoc carmine ridiculæ res pudendæq; dicūtur quæ uelut a satyris proferuntur: & fiunt siue a satyra lance quæ referta uariis multisq; primitiis in sacris priscordis inferebatur: & a copia & saturitate rei satyra uocabatur: cuius generis lancium & Virgilius ī georgicis meminit cū hoc modo dicit: Lancibus & pandis fumantia reddimus exta: & Lancesq; & liba feremus: siue a quoddam gener̃ farciminis quod multis rebus refertum satyram Varro uocitat. Est autem hoc positum ī secundo libro plautinarum quæstionū. Satyra est ubi passa & polenta & nuclei pini ex mulso consparsi: Ad hæc alii addunt & de malo punico grana. alii aūt dictam putant a lege satyra quæ uno rogatu multa simul

comprehendat: ꝙ scilicet & satyra carmina multa simul po
emata comprehenduntur: cuius legis Lucilius meminit in
primo per satyram ædilem factum qui legibus soluat: & Sa
lustius in Iugurtha deinde quasi per satyram sentētiis exq
sitis ĩ deditionem accipitur.

Bucolica dicuntur poemata carmine pastorali composita. In
stituta autem sunt sicut quidam putant in Laconia: uel ut
alii in Sicilia. Nam inter lacedæmonios & siculos uaria fu
it conditio: sed quid hoc ad laconas pertinet? Hæc eorum
fuit origo: quo tempore aduentante Xerse in græciam om
nes deserta laconia metu barbarorum perterriti in diuersas
partes fugisse creduntur: & cum uirgines timore laterent
ex hoc euenisse ut eo die quo solitus erat chorus uirginum
dianæ curiatidi hymnum canere nemo ad solenne sacrum
inueniretur. Tunc itaq; pastores ex rure in urbem conue-
nerunt: & ne ritus sacrorum interrumperetur pastorali car
mine composito deæ honorem celebrauerunt: unde etiam
bucolismus dictus. A siculis autem origo quæ trahitur hæc
est. Anteq̄ Hiero Rex syracusas expugnaret morbo sicilia
laborabat: uariis & assiduis cerimoniis Dianam placantes
finem malis inuenerunt: eandem Lyen cognominauerunt
quasi solutricem malorum: inde res in consuetudinem tra-
cta est ut greges rusticorū theatrum ingrederentur & uicto-
riam canerent. habitus uero huiusmodi uidebatur. Erat pa
nis magnus omnium ferarū imagine complexus: & cum ui
no & foliis omniū leguminum genere: inerat corona ĩ capi
te & in manu pedum clauatum: atq; ita uictorum omniū
fores multitudo carmen circuibat. uictotiam quam adepti
fuerāt canebant: & de eo folle limina frugibus spargebant:
nōnulli & in Italiā & in Lidiam & Aegiptum transisse cre
duntur quos lydiastas & bucolistas appellauerunt. quāquā
& est alia opinio circum pagos & opida solitos fuisse pasto
res cōposito carmine precari pecorū & frugū omniūq; ꝓuē
tū; atq; inde in hunc diem manere nomē & ritū bucolicoꝝ.

Putant autem quidam hoc genus carminis primum Daphnim composuisse: deinde alios cõplures: ĩter quos Theocritum syracusanum quẽ noster imitat᷑.

Tragœdia est heroicæ fortunæ in aduersis comprehensio. A Theophrasto ita diffinita est. Tragœdia est ἡρωικῆς τύχης περίστασις. Tragœdia ut quidam: dicitur a τράγος & ᾠδὴ dicta: quoniam olim auctoribus tragicis τράγος idest hircus premium cantus præponebatur: qui liberalibus die festo Libero patri ob hoc ipsum ĩmolabatur: quia ut ait Varro: depascunt uitem. & Horatius in arte poetica: Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum: mox & satyros agrestes nominauit: & Virgilius Georgicorum secũdo cum & sacri genus monstrat & carmen talis hostiæ reddit his uersibus: Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. Alii putant a fæce: quam græcorum quidam τρύγα appellant: tragœdiam nominatam permutatione litterarum in aduersum: quoniam olim nondum personis a Thespide repertis talis fabulas peruncti ora fæcibus agitabant: ut rursum est Horatius testis: Sic ignotũ tragicæ genus ĩuenisse camenæ Dicitur: & plaustris uexisse poemata thespis: Quæ canerent agerentq; peruncti fæcibus ora. Alii a uino arbitrantur: propterea ꝙ olim dictitabat᷑ τρύξ a quo τρυγητος hodieq; uindemia est: quia liberalibus apud atticos die festo Liberi patris uinum cantoribus pro corolario dabatur: cuius rei testis est Lucilius in duodecimo.

Comœdia est priuatæ ciuilisq; fortunæ sine periculo uitæ cõprehensio: apud græcos ita diffinita κωμωδία ἐστὶν ἰδιωτικῶν καὶ πολιτικῶν πραγματων ακίνδυνος περιοχή. Comœdia dicta ἀπὸ τῶν κώμων: κῶμαι enim appellãtur pagi. i. conuenticula rusticorũ. Ita iuuẽtus ut ait Varro Attica circũ uicos ire solita fuit: & quæstus sui cã hoc geñs carmĩs ꝓnũtiabat: aut certe a uicibus: Nam posteaq̃ ex agris Athenas cõmigratũ ẽ: & hi ludi cõstituti sunt: sicut Romæ compitalitii ad canendum prodibant: & ab urbana come &

oda comœdia dicta est uel ἀπὸ τῶν uiculorum idest humilium domuũ fortunæ comprehendãtur: nõ ut in tragœdia publicaꝝ r̃giaꝝ quæ uel ἀπὸ τοῦ κώμου. i. comessatione quæ olim in huiusmodi fabulis amãtium iuuenum comæ canebãtur. Comœdia a tragœdia differt: ꝙ in tragœdia introducuntur duces: heroes: reges: In comœdia humiles atq; priuatæ personæ. In illa luctus: exilia: cædes: in hac amores uirginum raptus. deinde ꝙ in illa frequẽter & pene semper lætis rebus exitus tristes: & liberorum fortunarũq; priorum in pœnis agnitio: quare uaria diffinitiõne discretæ sunt. Altera enĩ δεινῶν περιοχή: altera τύχης περίστασις dictæ sunt. Tristitia nanq; tragœdiæ proprium: Ideoq; Euripides petente Archelao rege ut de se tragœdiã scriberet abnuit: ac precatus est ne accideret Archelao aliquid tragœdiæ proprium ostendens nihil aliud esse tragœdiam q̃ miseriarum comprehensionem. Poetæ primi comici fuerũt Sussarion: Nullus: & Magnes. Hi ueteris disciplinæ ioculatoria quædam minus scitæ & uenuste pronuntiabãt ĩ quibus hi uersus fuerunt: Sussarion cantalogica enigine cecalimoso odemate ut esti euratimiana neutatu. Secũda ætate fuerũt Aristophanes: Eupolis: & Cratinus: qui & principum uitia sectati acerbissimas comœdias composuerunt. Tertia ætas fuit Menandri philemonis qui omnem acerbitatẽ comœdiæ mitigauerunt: atq; multipicia argumenta græcis erroribus secuti sunt. Ab his romani fabulas transtulerũt: & constat apud illos primo latino sermone comœdiã Liuiũ ãdronicum scripsisse. Sũt qui uelĩt Epicharmũ ĩ insula ceo exulantẽ primũ hoc carmen frequẽtasse: & sic a Ceo comœdiã dici ãtea. Itaq; galeris ñ psoĩs utebãt̃ ut q̃litas coloris ĩditiũ facerer ætatis cũ eẽt aut albi: aut nigri aut ruffi. Personis uero uti primus cœpit Roscius Gallus præcipuus histrio: qui oculis obuersis erat: nec satis decorus in personis nisi parasitos pronuntiabat initio togatæ comœdiæ dicebãtur: ꝙ omnia in publico honore confusa cernebantur: quæ togatæ postea in prætextatas & tabernarias diuidebãt̃

Togatæ fabulæ dicuntur quæ ſcriptæ ſunt ſecundū ritus & habitus hominū togatorum.i.romanorum. Toga nāq; romana ē:ſicut græcas fabulas ab habitu æque palliatas Varro ait nomĩari. Togatas autem cum ſit generale nomen ſpecialiter tamen pro tabernariis non modo communis error uſurpet:quia Fānius togatas appellat. Sed & poetæ ut Horntius qui ait; Vel qui prætextas:uel q docuere togatas. Togatarum fabularum ſpecies tot fere ſunt quot & palliatarū Nam prima ſp ecies eſt togatarum quæ prætextatæ dicunt̃ in quibus imperatorum negocia agebantur & publica & reges romani uel duces inducuntur perſonarū dignitate & pſonarum ſublimitate tragœdiis ſimiles. Prætextatæ autē dicuntur quia fere regum uel magiſtratuū qui prætexta utūt̃ in huiuſmodi fabulis acta comprehendūtur. Secunda ſpecies togatarum quæ tabernariæ dicūtur humilitate perſonarum & argumentorū ſimilitudine comœdiis pares:in quibus non magiſtratus regeſq; ſed humiles homines & priuatæ domus inducūtur:ꝙ olim tabulis tegerent̃ cōmuniter tabernariæ uocabantur. Tertia ſpecies eſt fabularum latinarꝫ quæ a ciuitate oſcorum atella in qua primum cœpte atellanæ dictæ ſunt argumentis dictiſq; iocularibus ſimiles ſatyricis fabulis græcis. Quarta ſpecies eſt planipedis græce dicitur μιμος. Ideo autem latine planipedes quod actores planis pedibus ideſt nudis proſcenium introirēt non ut tragici actores cum cothurnis:neq; ut comici cum ſoccis olĩ non in ſuggeſtu ſcænæ:ſed in plano orcheſtræ poſitis ĩſtrumētis inimicis agitabāt:cuius plaĩpedis actius togatarꝫ ſcriptor ita ĩ ædilitia fabula meminit. Datum ineſt aurꝫ exultat planipes:ſi quas tñ ex ſoccis fabulas fecerāt palliati ꝓnūtiabāt Togata prætexta a tragœdia differt heroes ĩtroducūt̃ ut Pacuuius tragœdias noĩbus heroicis ſcripſit Horeſtē:Chryſœn & hiſ ſimilia. Itē actius ĩ prætextata aūt ſcribit̃ Brutus uel decius. Itē Marcellus. Togata taberāria a comœdia differt ꝙ ĩ comœdia gr̄ci ritus ĩducūt̃:pſonæq; græce laches ſoſtrata:ĩ illa uero latĩæ togatas taberārias ĩ ſcænā dictauerūt

præcipue duo Affrānius & Quītus Ennius: nā Terētius & cæcilius comœdias scripserūt. latīa athellana græca satyrica differt ꝙ in Satyrica fere satyrorum personæ inducuntur: aut si quæ sunt ridiculæ similes satyris autolicus burris In athellana obscenæ personæ ut maccus. Dramata aūt dicuntur tragica: aut comica παρὰ τὸ δρᾶν idest agere: latinæ fabulæ appellantur siue factibulæ. In latinis eīm fabulis plura sunt cātica quæ canūtur: uel a faciēdo: Nā & agi fabula non referri ab actoribus dicitur. Itaq; Horatius utraq; significatione interpretatur cum ita de fabula dicit: Aut agit᷑ res ī scænis: aut acta refertur: sicut græco in choro. Dramate uero tres personæ solæ agūt. Ideoq; Horatius ait Nec quarta loqui persona laboret: quia quarta semper muta: ac latini scriptoꝛs q̄ plures personas ī fabulas introduxere ut spatiosiores frequētia facerent. Satyrica est apud græcos fabula in qua item tragici poetæ non reges: aut heroes: sed satyros induxerunt ludēdi causa: iocādiq; simul ut spectator inter res tragicas: seriasq; satyrarum quoq; iocis & lusibus delectaret᷑: ut & Horatius sentit his uersibus. Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum: Mox etiā agrestes satyros ornauit & asper: Incolumi grauitate locum tētauit eo ꝙ illecebris spectator erat & nouitate mouēdus. Mimus est sermonis cuiuslibet motus sine reuerētia: uel factorū cū lasciuia imitatio. Mimus dictus q̄si solus imitet᷑ cū & alia poemata idem faciant: sed solus quasi priuilegio quoddā quod fuit commune possedit. Similiter atq; is qui uersum fecit dictus ποιητής cum & artifices cum æque quid faciunt non dicūtur poetæ. Membra comœdiarū tria sunt: diuerbium: canticum: chorus. Membra comœdiæ diuersa sunt. diffinito tamen numero continentur a quinq; usq; ad. x.. Diuerbia sūt partes comœdiaꝝ ī quis diuersoꝝ ꝑsonæ uersant᷑. Personæ aūt diuerbiorum aut duæ aut tres aut raro quattuor esse debent: ultra augere numerum nō licet. In canticis autem una tantum debet esse persona: aut si duæ fuerint ita debent esse ut ex oculto una audiat nec

loquat̃:sed secum si opus fuerit uerba faciat. In choris uero numerus personaꝝ definitus nō est:quippe iunctim oẽs loqui debent quasi uoce confusa & cū centum ĩ unā personam reformātes. Latiæ igit̃ comœdiæ chorū non habēt sed duobus tantum mēbris cōstāt diuerbio & cātico. Primis autē tēporibus asserit trāquillus omnia quæ ĩ scæna uersātur in comœdia agebantur. Nam & pantomimus & choraules in comœdia canebāt inter actores comœdiaꝝ pro facultate & arte potiores principatum sibi artificia uindicabāt. Sic factum ē nolētibus cedere mimis cum artificio suo cæteris separatio fieret reliquorum. Nam dū potiores ĩferioribus q ĩ omni magisterio erāt seruir̃ dedignabātur se ipsos a comœdiis separauerūt:ac sic factum ē ut exemplo semel sumpto usus quisq; artis suæ rem exequi cœperit:neq; in comœdiā uenire:cuius rei inditia produ͞t nobis antiquæ comœdiæ in quibus inuenimus acta tibiis paribus:aut imparibus aut seranis. Quādo enim chorus canebat choricis tibiis idest choraulicis artifex cōcinebat:In cāticis autem pyraulicis responsabat:sed ꝙ paribus tibiis uel imparibus inuenimus scriptum hoc significat ꝙ si quando monodio agebat unā tibiam inflabat:si quando synodio utranq;.

Voniam extremitas nominum ad metricam cōpositionem necessario indaginem ĩquirit iccirco singulorum extremitates regulatim q̃ potuimus diffinitas contulimus:quo facilius metrorum tractatus cū legi cœperit colligat̃:ut pura uia in sensus legētis & sine ullis caliginibus ueniat.

Omnes casus numeri singularis & pluralis obseruata nouissima syllaba facilius mōstrabit quomodo separar̃ debeamus quæ sint ꝓducēda uel corripiēda ultĩa noĩnū syllaba. Quĩq; enĩ uocales suā ꝑtātem mutāt cū per casus nomina a prima sui positōne ĩflexa uarient̃. Oĩa enĩ noĩa q̄bus uniuersa dictionis silua copiosissima ē non plusq̃ p.xii. ultimas lr̃as syllabas finiunt quinq; uocales.a.e.i.o.u. Semiuocales.l.m.n.r.s.x.unā mutam.t.ut sisēna.monile:sinapi:Cicero:

uerū: consul: scamnum: pecten: Cæsar: libyus: silex: caput: Age nunc omnium nominū extremitates per omnes casus quæ sint ꝓducēdæ uel corripiēdæ exponemus.

Mnia noīa exceptis monosyllabis caū ntō singulari memoratis lrīs. xii. prædictis nouissimis corripiūtᵉ præter illa quæ. o. littera finiūtur: ut cato: syllaba. es. ut alcides: fides: nubes. uel. as. ut mœcenas: facultas æneas. uel. en. ut lyen. Item greca ī. os. ut heros. Fœminina quoq; ntō. e. littera finita: ut circe: dirce: phœnice. Omnia nomina trium generum casu genitiuo numeri singularis producuntᵉ quæ in as. syllabas litteras ue deferuutur. In. æ. masculina & fœminina: ut huius fortunæ. In. i. masculina: ut pueri: Fœmīa ut huius lauri: Neutra huius doni. In. us. masculina: ut huius porticus. In. u. neutrū: ut huius cornu. In. ei. masculina & fœminīa: ut diei aciei. In. es. græca: ut huius dirces: phœnices. Corripiuntur uero memorato casu quæ in. is. syllabā terminātur & sunt trium generum masculina: ut catonis: fœmīa ut oratiōis. neutra ut syderis: & cætera his similia

Omnia nomina triū generū casu datiuo singulariter uocalibus terminata producūtᵉ. Omnia nomina accusatiuo casu singulari corripiūtur præter græca si non reformentur in latinam declinationem gtō cum statu terminata in. en. syllaba producuntur: ut alciden: dircen: phœnicen.

Oīa noīa casu uocatiuo sengulari corripiūtᵉ exceptis his quæ o. lrā uel. e. uocali producta syllaba ut. es. uel. as. uel. e. terātᵉ. o. ut cicero: iuno. e. ut alcide: circe: es. ut dies: as. ut dignitas mecenas. en. ut lyen: Oīa noīa triū generū ablatiuo casu singulari qnq; uocalibus finita producūtᵉ. Ex his uero. e. littera tam corripitᵉ q̄ ꝓducitᵉ & prius quidem sic. Masculina ab hoc oratore. Fœminīa ut ab hac Iunone. Neutra ut ab hoc sydere. Posterius uero masculīa sic ut ab hoc die Fœmīa ut ab hac re: & similia. Neutrū enī. i. e. lrā ꝓducta memorato casu nullū ꝓducitᵉ. Oīa noīa casu ntō plurali tā masculīa q̄ fœminīa quacunq; syllaba termīata producūtᵉ exceptis his quæ græca sunt: ut troes: phriges.

Omnia nomina triũ generum casu genitiuo plurali quibuscunq; syllabis terminata corripiũtur:
Omnia nomina triũ generum casu datiuo & ablatiuo numeri pluralis tãtum producũtur ea quæ in. is. syllabã finiũtur q̃ corripiũtur ea quæ. us. syllaba mẽoratis casibus finiũtur
Oĩa nomina masculina & fœmĩa ablatiuo casu & uocatiuo plurali ĩ quibuslibet termĩata ꝓducũtur præter græca quæ tam accusatiuo. as. syllaba finito q̃ uocatiuo. es. terĩato corripiũtur. Accusatiuo sic troas: stygas: delphinas: Vocatiuo o troes: styges & cetera similia.
Metroꝝ idest legitimæ positiõis obscuritas scrupulosæ ĩtensionis indaginem uehemẽter inquirit: quãobrẽ omni fluctu circuitõis ablato quædã metra dilucide & breuiter exposui. Et eĩm mihi res uidebatur absurda rem natiua obscuritate difficilẽ etiã caligine expositiõis obtegere.
Versus est partiũ legitima dispositio & pedũ culta copulatio cõsonãti specie metricam exhibens regulam. Versus heroicus a. xii. syllabis in. vii. & . x. syllabis longatur. ultra nõ põt Nam si plus habet excutiuntur per eclypsim uel synaliphẽ Scanditur autem sexies. Recipit enim pedes cum est legitimus ĩter se uariatos duos spondeum & resoluta eius posteriore parte dactylum: sed spondeus perpetuo ĩ fine põitur cuius loco plerunq; trocheus inuenitur ea ratione quia ĩdifferẽter ĩ omnibus metris postremam syllabam ueteres esse crediderũt. Hi igitur pedes syllabis ĩpares tẽporibus æquales ex regiõibus distributi quaterna tempora sua scandendo patientes quattuor & . xx. temporibus metri totius siue comas uel comata siue cola quæ latine secctões uel ĩcisa uel mẽbra dicũtur perfecta cõfirmatiõe cõcludũt. Obseruatur ãt ne ultimus pes sit trisyllabus exceptis pauculis uersibus qui hypermetri dicũtur: quorum abundantiam excipiunt hi uersus: qui secuntur incipientes a synaliphæ ratione rithmica facta eo ꝙ factum uitium quod erat in fine uersus cõtinuatio sequẽtis emendat.
Versus heroicus senarius diuersis uocabulis appellat̃. Idẽ enĩ

& hexameter & pythius uel epicus & pirichius & bucolius
uocatur: super quas appellationes etiam latine lõgus pes di
citur. Heroici igitur sunt quotiens in primo spondeus est &
in tertio & in sexto . Heroicum autem præterea dicitur ꝙ
uirorum fortium res gestas ac facta commemoret. hexame
trum quoq; ꝙ sex regionibus spõdeum & dactylum pedes
diuersis modis rationibusq; conseruat. Pythii ergo origo in
de tracta est. nec enim uidetur incongruum fabulosæ antiq
tatis documenta depromere. Apollo cum pythona delphis
propter ultionem matris necasset accolæ primum timore
carmen heroicum hexametrum initio sex spondeis compo
situm texuerunt: deinde soluta spondei altera syllaba sine
damno temporis dactylum suscipit. Quidam autem dicũt
iambum magis gaudio subleuati motu celeri protulerunt.
Fertur hoc etiam heroicum metrum eius oraculis postea ce
lebratum: & ex hoc uersum pithii nomen accepisse. Item ꝓ
prii sunt quotiens in priore loco spondeus ponit̃: & ĩ quar-
to & in sexto ut apud Virgilium: Defecisse uidet sua iã pro
missa reposci. Item: Immotamq; coli dedit & contemnere
uentos: Cui non dictus Hylas puer & latonia delos. Bucoli
ci sunt quotiens in quarta regione dactylus finiens partem
orationis inuenitur idẽtidem dactylus nominatur: cum ue-
ro omnes fere dactylos habet nouissime ut est apud Home
rũ βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος ἀιθοπι χαλκῶ
apud Virgilium tale est. Panditur interea domus omnipo-
tentis olympi. Idem spondeus appellatus cum omnes spon
deos quem quidam molossicum dixerunt ut: Romani ui-
ctores germanus danetis. apud homerum: Versus heroicus
is dignitate primus est plenæ rationis perfectõne formatus
ac totius grauitatis honore sublimis: multaq; pulchritudis
nis uenustatæ præclarus quæ sine ulla coniunctione quas-
cunq; alias orationis partes ita mutuis inter se connexioni-
bus colligat ut in scansione propria pes nullus nisi nouissi-
mus tantum integram partem orationis includat: atq; ita
sex regionibus suis spondeum pedem dactylũq; custodiat:

ut dactylus p raro: & hoc quidé ornãdi poematis gratia qn tam regioné suã spondeo concedat. Spondeus uero postremus finibus suis nunq̃ dactylũ patiatur insidere. In tertia quoq; regione melius spondeus penthemimeres q̃ dactilus diuidit. Cæteri autem pedes sine ulla inter se discretione uariãtur: & exempli gratia ponamus aliqué uersum q fit his omnibus quæ supra memorauimus clarus & qui adeo ipsi uirgilio placuit: ut nullo mutato eleméto duobus eĩm uoluminibus ponere delectatus sit. Oceanũ interea surgés aurora reliquit. animaduerti pedes singulos ita esse scansionis lege diuisos ut eorũ nullus partem orationis clauserit nisi nouissimus qué finalis necessitas cogit.

Versus heroicus recipit figuras trigitaduas. Aut enim ex omnibus spõdeis erit: & ob hoc spondaicum dicitur: quod uix apud latinos inuenitur raro apud græcos é: & erit huiusmodi uersus monoscheãticus id é unius figuræ ut si facias: aut leuis ocreas lento ducant argéto: ut si auctus numero qnq; syllabarũ omnes habuit dactylos id est quĩq;: & ob hoc dactylicus nominatur. Nã ultimũ etiã supradiximus disyllabũ esse debere monoschematistus dicet᷑ ut é: Panditur interea domus oĩpotentis olympi. Versus uero qui é. xvi. syllabarũ de quinq; pedibus habens unũ spõdeum uariæ quĩq; regiones percurrentem erit figurarum quinq;: hoc é pentaschematistos: ut é una species illaꝝ ĩ hoc uersu: Aeole nãq; tibi diuũ pater atq; hominũ rex. Ité e conuersus qui é sexdecim syilabaꝝ & qnq;: hoc é péteschemetiston ut é una spés qnq; figuraꝝ: Cũ Iuno æternũ seruãs sub pectore uulnus. Ille uero uersus qui de qnq; pedibus duos habuit dactylos ꝓmiscue per qnq; regiones uariatos x. figurarũ erit: & nominat᷑ dechaschematistos uersus q cõtra. xiiii. syllabas ut é una species qnq; figuraꝝ: Multa quoq; & bello passus dũ cõderet urbé: & cõtra si de quinq; pedibus duo spondei fuerĩt ĩuicé dactylis mixti: & ité. x. regiones ꝑcurrétes erit. x. figuraꝝ uersus q qndeci syllabis legit᷑ ut supra: & é una spés Arma uirũq; cano: Meminerimus aũt figuras maiores dici

ſi dactyli plures fuerint: ſi ſpondei minores.
Illud quoq; obſeruare debemus ut in heroico hexametro mã/
ſiones quas alii cæſuras appellant: nõ nulli ſectiones uocãt
facias: quas græci rite cuſtodiunt. Inciſiones uerſus heroici
ſunt quattuor. hæ finitis partibus orationis fiunt: & tali or
dine colligentur. Prima ẽ penthemimeris. Secũda ẽ catatri
ton. Tertia heptimemeris. Quarta tetrapodia. bucolice di/
citur. Theocritus auctor carmĩs hac plurimum eſſe credit
Pẽthemimeris eſt ſemiquinaria: ubi poſt duos pedes & unã
ſyllabam pars orationis expletur: & ideo pẽthimeris uocat:
quia pedes diuidit ſic: defeciſſe uidet ſe ſignari oculis: horũ
reſiduis partibus trimetri Anapæſtici hypercataletica fuit
ſua iam promiſſa rpoſci. Vltro implacabilis ardet: licet hæc
accipit unam breuẽ faciet finitam tamen partem orationis
ſine cæſura. Secunda eſt catatricon ĩ qua finita parte oratio
nis tertium trocheum ponas a quo nomine trãſit: ut eſt In/
fandum regina. huic addito Anapæſto uel ſpondeo conſtat
tertia inciſio. Tertia eſt heptimemeris latina lingua tranſla
ta ſemiſeptinaria ſcilicet quia ſeptem diuidit ut eſt: Italiã
fato profugus. Tum demum mouet arma leo Excutiẽs cer
uice toros. hinc quod remanet precor gaudetq; comantis
leo: fixumq; latronis leo fremit ore cruento. hæc duabus ad
ditis breuibus quartam manſionem efficit: ita ut quarto da
ctylum inuenias ut eſt: Inferretq; deos latio genus unde la/
tinum. Sunt qui quartum trocheum in hac cæſura collo/
cant: & catalecticon & trocheon appellant: & eſt: Qui pax
longa remiſſerat arma noua reparabant. Alii uero ſpondeũ
ut eſt: Inde toro pater æneas: ita tamen ut per omnia iſta
interualla quæ diximus pars orationis finiatur remanebit
pars uerſus quæ dicitur comma. hoc cõma ſi priorem habu
it dactylũ dicetur dactylicum ut eſt: O rſus ab alto. ſi ſpon
deum ſpondaicum appellatur ut eſt: Vellatarum obuerti/
mus antenarum. Hæ inciſiones quas græci cõmata appel/
lant figuris formantur tribus: ſimplici: compoſita: coniun
cta. Sĩplex eſt cum ĩuenitur in uerſu una inciſio ut: Pandit

interea domus omnipotentis olympi. Composita ut duæ ĩ ueniuntur ut est: Infandum regina iubes renouare dolorẽ. Coniuncta cum tres inueniuntur ut est: Talibus Ilioneus: cuncti simul ore fremebant dardanidæ.

Rimus uersus dena proprietate spectatur principio ut sunt Illibati: ĩiuges. æqformes: quĩquipartes: paripedes fistulares: æquidici: teretes: sonori: uocales. Itaq; & græci hos nuncupãt: apeleges: atigus: Aproschemi. Pentame tris: podomeris: siropodis: Isoleti: cyclotelis: & here/che: planastici. Si uero hac in appellatione improbãtur ut quinq; speciebus designantur mnile rauoli: frigosi. Flu/xiachos græci acephaleis. legarus mnirus: trachis colobus ap pellant. Igitur illibati sunt qui nõ aucta uel minuta aut am putata syllaba uitiãtur: sed integra & plenissima dictione formãtur ut: Depresso incipiat iam tum mihi taurus ara/tro. Est enim uersus integer: & nullo uitio cõtaminatur. In iuges sunt quia nulla coniunctionis syllaba copulant̃ quos græci asynthetus nuncupant: sicut est: Tectum augustum ingens centum sublime columnis. sine nexu. Nullus enĩ cõ iunctionis nexus occursat. Aequifores sunt qui non compo sita uel simplici figura ostentãtur ut: Vrbe fuit media Lau/rentis regia pici. nusquam enim: Hic duæ partes orationis nectuntur. Quinquipartes sunt qui quinq; partes signant ac miscet flumina candida sanguine sparso. Fistulares sunt qui paulatim accrescente partis orationis numero ab uni/ca syllaba plures ad usq; dicũtur ut homericus ille daclarat. Aeqdici sunt qui singulis præpositionibus antithetas appa rant dictiones ut: Alba ligustra cadunt: uacinia nigra legun tur. Albis enim nigra posuit: ligustris autem uacinia tribu/it. & cadentibus legenda assignauit. Teretes sunt qui uolu/bilem & cohærentẽ cõtinuant dictionem ut: Torua mimal/loneis inflatur tibia bombis. Sonori sunt qui crepitant pro nuntiationem fragosam: & exultantẽ informãt dictionem ut: At tuba terribili sonitu procul ære canoro Increpuit. & Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.

Vocales sũt p alta producta locutione sonãtibus litteris uni
uersam dictionem illustrant ut ẽ illud Pacuuii: Omnẽ non
meo oceano hyperion fulgurat citro a repto plaustro bo
reas bacchatur rheno hesperio: zephiro orion uoluitur. Au/
stro fuluo arettonio uaga cinthia proruit austro. De impro
batis uero uersibus uaria traduntur. Mutili uel trunci sunt
qui in principio amputantur & litteram uel syllabam amit
tunt: uel syllaba deficiunt: græce dicuntur acephali: quale ẽ
fluuiorum rex Eridanus. Item homericus uersus in media
parte exiles uel iulci græce uocantur agade qualis est. Itẽ ho
mericus bendeis. Ecades ẽ qui in ultima conclusione horta
tiũcula uel syllaba fundantur uel tempore deficiunt græce
ĩmri & scazontes uocantur ut ẽ: troes detriges. Fragosi sunt
qui in leuigato sono & incondito uariantur. Fluxi sunt qui
solito modo & uulgari metro uacillantes quatiuntur.

Valitas metri qua intelligimus utrum prĩcipale sit me
trum an deriuate locantur finite: aut infinite. Finita est
quæ statuto pedum conuenientium modo & numero sylla
barum diffinito quo ad petẽdi formam debeat multiforis
structuræ conuersione decurrit: ut esse in omni prĩcipali for
ma cognoscimus. Infinita ẽ in deriuatiuis quæ metrum ser
uat & numerum syllabarum seruat sed structuræ imitatæ
deseruit: aut diuersis uersibus & metris constructa a tertio
uersu uel a quarto cum uoluit metrum seruat: & numerũ
syllabarum non seruat ut diconica uel pheꝛtratitia: quæ me
tra dactyli imaginem habent: sed pedũ minore numero cõ
cluduntur. at uero nec metrum seruat: et numerum sylla/
barum: ut ĩ sapphico endecasyllabo in quo cõtrarios pedes
in uno uersu coniungit. Itẽ diuersis uersibus & metris a ter/
tio uersu uel a quarto strophen reuocat. Alcaica illa tria uel
asclepiadeum & gliconicum & pherecratium coniunctũ ui/
demus. Species metri sunt duæ finita: & infinita. Finita est
qua intelligimus utrum principale sit metrum an deriuatũ
Principale est quod ipsum ex se formatum est: & sua lege
non absumpta decurrit: & est finita in omnibus metris prĩ

cipalibus deriuatiuum quod a prĩcipali originem ducit ut ẽ ĩ oĩbus deriuatiuis infinita species.

Ormæ principalium metrorum secundum ãtiquitatis rationem generalissime duæ sunt inuentæ: dactylica & iambica. His etiam ut aliorum probat auctoritas accedunt aliæ septem: hetrocaica: anapæstica: choriãbica: duæ ionicæ pæonica quam pleriq; ryrhmicam esse dixerunt: quarum aditione uel ĩmunitione reliquæ species uarie contextæ deriuantur: & aut a pedum præcipua structura: ut anapæstica. trochaica: alia syzigiæ quantitate: ut est trimetrum: centametrum. alia a numero syllabarum: ut est sapphicum: endecasyllabum. alia ab inuentoribus: ut sapphicon: alcaicon. alia ab his qui in his frequentes fuerunt: ut sunt aristophenia: archebula: phalerea: asclepiadea: gliconia: quæ quidem in ĩfinitum possunt uitiari beneficio rythmorumquoq; uelut fuit compositio.

Odi metrorum sũt sex: catasticos diffinitus uel prĩcipalis: schematicos cõpositus a synarches: ĩcõpositus syncechimenos confusus siue zeugmenos: coniunctus: paragogon. Deriuatiuum diffinitus uel principalis est legitimorũ metrorũ ordo compositus constat ex legitimo uersu ut eiusdem legitimi mediate eiusdem pedibus. Incompositus est peregrinis pedibus uersus ordinatus cum fuerit alius uersus medius secutus trimeter. Heroicus confusus ex peregrinis pedibus uersus coniunctus est quando ex duobus metris uersus ordinatur: ut heroicus & iambicus.

Pecies carminum sunt quattuor. Acatalecta: catalecta hypercatalecta: brachicatalecta. Acatalecta ẽ ĩteger uersus singulorum metrorum. Catalecta est uersus minus habens metricæ constitutionis. Hypercatalecta est super principium uersus syllabam plus habens. Brachicatalecta pedẽ plus habet q̃ possit pedũ dispositio.

Valitates carminum sunt sex: heroica: comica: tragica: melica: satyrica: choriãbica. Regiones pedum sũt qnq;: thesis: arsis: basis: syzigia: dipodia. Hæ sic ordinant. thesis

in dissyllabis constat. Arsis in trisyllabis: basis syzygia: dipodia in trisyllabis constat: sed basis ī epitritis & pæonibus fit syzigia contrariis: sed dipodia paribus. Hæc interim quantum ad simplicem cognitionem spectat prudentiæ tuæ satis explanasse sufficiat. Cætera uero metra quæ sunt tortuosis obscuritatibus implicita: ac multarum diuersitate pplexa opportunis temporibus ac certis ratiōibus edocebo: quæ quidem omnia si quis profūdis sensibus intimarit ac sincera mentis intentione perspexerit: & competenti studio diligenterq; seruauerit: non tantum ipse ī peragēda uersificatione pollebit: uerum etiam & aliorum carminibus quotiens libitum fuerit iustis rationibus de irreprehensibili sentētia iudicabit quibus pedibus regātur.

Legum metrum binis uersibus cōstat hexametro heroico subiūcto quinario. Prior pedes heroici recipit: posterior pentametri idest quinarius scanditur duæ semiquīariæ idest ut posterior cōma duos dactvlos habeat & semipedē: quod genus scansionis ē usitatius. Alii uero sic scandūt feritur quinquies in primis duabus gressionibus admittit dactylum & spondeum tam inuicem inter se compositos q̄ se se irritantes prout ratio postulauerit. Tertiam regionē sine dubio perpetuo spondeus debet habere: si memorati pedis breuem priorem syllabam pro lōga positam inuenies quæ ratio sit ne moueat. Potest enim esse rationis: quar̄ pars orationis finitur duobus anapæstis terminatur.

Entametrum elegum constat ex duabus semiquinariis idest ut posterior cōma duos dactylos habeat & semipedem. Quidam uero sic scandunt. Tertium pedem spondeum faciunt ut anapæsti sequantur propter quod oportet semipedem prioris comæ longam esse. Alii uero quia duo cōmata esse dixerunt uoluerunt breuem esse & prioris comæ semipedem: qa nouissima semper indifferens atq; hoc utūtur exemplo idest ut semper partem orationis uideatur implere: Nam talis pentameter uitiosus erit: sed & hoc accipiēdum est geminum in elogiis hexametro subiūgitur. sed ut

archilochus inuenit & dactylica comæ.

Ersus ternarius iābicus quo tragœdiæ & comœdiæ scribūt̃ ipsi iūgit̃ iambo & sine auxilio alterius pedis cōstat a quo nominat̃: sed uarietatis causa recipit dactylū: spōdeū anapæstū: tribrachum. Fiūt itaq; numero qnq; q cōuenienter prout ratio postulauerit in se uariant̃: sed ī sinistris pedibus ipsū debent rapere iambū: aut trybracū: aut pyrrhichium. Quarta tamē regione ipsū ppetuo dominum ī dextris quēlibet ut fors optulerit de supra memoratis. In comœdiis uero latius fundit̃ licet currat sicut in tragœdiis senariis. Iambus recipit pedes spondeū & dactylū: anapæstum: proceleusmaticū: tribrachū: pyrrhichiū: & ipsū ī secūdo dominū iambū: sed ī dextris pedibus. In comœdia quæcunq; ex his sinistris tribracum pyrrhichiū: & seipsū aliquādo in secundo & ī sexto loco. Quarto uero aut ipse: aut pceleusmaticus eē debet magis īquātū pōt ipse catalexī facit in bachio Fert̃ quoq; senarius iābicus cōbinatis pedibus & singulis cōbinatoībus præponit̃ qlibet pes de supra memoratis quīq; Itē subiūgit̃ unus sine dubio ex tribus. i. tribachus uel anapæstus: uel ipse dominus. Nō nunq̄ etiā pyrrhichiū admittit: qa nouissima metri syllaba indifferēter ponitur: Et hoc utiq; deriuat̃ choriabus ī fine claudicās: qm̄ expulso pyrrhichio uersa uice spōdeus īterponit̃. ut pote Cōtrarius aduersarii crura frāgit. Sæpius aūt tertiæ declinationis secūdo pede inuenit̃ coīs syllaba quæ excipit̃ a duabus cōsonantibus quarꝝ prior sit muta sequēs liqda. Sane huic metro triacrio si accesserit q̄rta dipodia fit uersus quadratus q choriābitione quater ferit̃ eosdē īcipiēs pedes quos iābus triarius æque tragœdiæ: comœdiæq; cōueniēs: & habet ī se catalecticū in hoc metra tā seruat̃ ī fine piābus q̄ excludit̃ pariambus.

Rochaicū metrꝝ recipit pedes qnq;: dactylū: spōdeum: anapæstū: tribrachū: trocheū a quo noīat̃. Triplicē aūt fert̃ tripodiā & unicuiq; sine dubio pedes tā præponūt̃ trocheus dactylus tribrachus q̄ subiūgant̃: qlibet de supra memoratis qnq; pedibus catalecticon facit: aut ī amphimacro

aut ĩ epitrito q̃rto. Hoc aũt metrꝝ ab iãbico distat q̃ ĩ illo cõ binatis pedibus & subiungit̃ unus de tribus q ex breui cõstãt: & itẽ subiũgit̃ quilibet de quinq; pedibus.

Napæsticũ metrꝝ ẽ q̃ aut ipso solo anapæsto cõstat adiũctus cũ eo ꝓut sors tulerit spõdeo: tribracho: dactylo sed dactylũ nõ nũq̃ recipit nisi ĩ dextris pedibus uel quẽq; ex illis aliis: In sinistris uero quẽlibet ex tribus ꝓut res exegerit extra dactylũ: spõdeũ: tribrachũ: anapæstũ: hoc metrꝝ catalexĩ facit: aut ionico απὸ μείζονος: aut απελασσονος aut ĩ molosso: aut hippio q̃rto: aut ĩ choriãbo. Scir̃ debeũs tũ demũ ĩ ultĩo trisyllabo hoc metrꝝ admitter̃ cũ ĩ penultĩo loco spõdeũ ꝓceleusmaticũ metrꝝ pedes recipit q̃ttuor: dactylũ: spõdeũ: ꝓceleusmaticũ: anapæstũ a noĩe meruit. horũ cõpositio freq̃ns ẽ anapæsto ꝑ quẽ plurimũ cõstat: Sed dactylum ĩ dextris tãtum pedibus habet: Idem quẽlibet ex tribus prout exegerit idest spõdeum tribrachum tamen dactylus perpetuo dexter & aliquando subiungitur unus quilibet ex tribus: huius clausula spõdeo & dactylo terminatur

Ntispasticum metrum cõponitur antispasto: admittit autem iãbicum bassim: psipathiam. Et prima quidem regio primæ gressionis anthispastiæ magnitudinis omni genere a poetis mouetur. longatur autem a dimetro usq; pentametron. perfectissimum autem est endecasyllabũ sapphicum: & hoc siquidem acatalectum ẽ: & habet nouissimam syllabã iambicam. Tetrametri autem cataletici perfectissimi ẽ quod appellat̃ pãpiũ ploida admittit.

Horiambicum metrũ cõstat choriambo pede quadrato a quo nomine a dimetro autem metametrum longatur. feritur per dipodiam in qua antecedit trocheus sequitur iambus: sed interdum prior trochei syllaba ĩ duas breues resoluta tribrachum admittit mediæ duæ quoq; iambicæ optime ponunt̃ quartæ clausulæ. i. ut ultimus pes aut bachio: aut tribracho terminetur: uel potius iambica dipodia collocat̃ ĩ qua antecedit anapæstus.

Onicus maior cõstat omonymo pede. Admittit autem

catalexim pathãdo asericrochocen ut huius metri primæ gressiõis regio multiformiter uariatur & brachycatalecton desiderat a dimetro in tetrametrum longet.

Onicus quoq; minor constat ex omonyma dipodia in qua antecedit pyrrichius sequitur spondeus uel anapæstus: & pyrrichius non nunquam est catasinæresim breuiũ syllabarum molossus interponitur: & in dimetris quidem cum prior bassis pentasemos fuerit idest temporũ quinq;: erit sine dubio secunda heptasmos idest temporum septẽ a dimetro in trimetrum ampliatur.

Aeonicũ metrum quod pleriq; rythmicũ esse dixerunt constat priore pæone admittit uero & quartum creticum & bachium a breui qui est adimetri finem composuisse redditur. Elegantissimum est igitur cũ per singulos pedes pars orationis ĩpletur.

Ersibus genera præcipua sunt quinq;. Aut enim dimetri sũt: aut trimetri: aut tetrametri: aut pẽtametri: aut hexametri: sed singulo℞ plurimæ sũt species.

Imeter est ex inferiore parte hexametri qui habet dactylum & spondeum uel trocheum. huius exemplum ẽ in Horatio: Terruit urbẽ: quale ẽ illud primus ab oris.

Rimeter heroicus ex ĩferiori parte hexametri. huius exẽplum ẽ: Flumina nubibus obuia torques.

Entameter heroicus ex ĩferiori parte. huius exẽplum est Sparsaq; luminibus polus indicat astra. Hæc ĩcisa dicũtur. i. cõmata & quædã ex ĩferiori parte hexametri detracta possunt uideri de supiore eius parte desecta.

Entameter degiacus cuius exẽplũ ẽ: Cãdida ceruleo nata uenus pelago. hic cõstat ex duobus prĩcipiis hexaẽtri recipit inicio duos anapæstos uel certe nouissimũ tribracũ prædicta ratione ultima℞ syllaba℞.

Ambicus qui uersus est comicus constat ex oĩbus iãbis ut anus uirente secta pinus in agro. Hic recipit spondeos uel alios sui generis pedes idest totidem temporũ & si nõ totidẽ syllabarũ recipit inquã spõdeos sed primo

& tertio & quinto loco. Vltimo aũt p iambũ aliquãdo.

Ambicus scazon idest hipponactius ab auctore dicitur fore similis superioribus: nisi q imo habet spondeum. huius exemplum est: ligare gutur pẽdulo tã in uinclo.

Ambicus colobiis hic de metro iambico syllaba extrema attrita factus est: cuius exemplum ĩ Horatio. Tales trahunt siccas machinæ carinas: si esset carinulas esset iambicus uersus.

Rochaicus idest senarius & quadrarius hic si uersus est septem trocheos habet & semipedem idest una syllaba cuius exemplum tale est. uirente secta pinus in agro hic fit Recipit pedes sui generis qua ratiõe de iambico diximus fit trochaicus hipponautius quoniam iambico cognatus. huius exemplum est: Festæ dies amœna luce præpotens salue. hoc sic ẽ ut si facias tale: Socrates ligare guttur põdulo canũ uinculo: quos autem pedes recipit trocheum & cæteros sui generis pedes: & in una spondeum uel trocheum.

Sclepiadeũ ab auctore dictũ. eius exemplũ ẽ: Mecenas atauis edite regibus. Hic ponit unde ortus ẽ ad penthemimerĩ elegiatã redigi addita una syllaba sic: Mecenas atauis edite regibus: quod tale ẽ quale ẽ illud: Candida ceruleo uecta uenus pellago. Põt asclepiadeus ab hexametro nasci detracto ĩ mediis partibus disyllabo uerbo: & ultimus ut si dicas: Nimborum in patriã loca fœta furẽtibus austris. aut illud: Auulsũq; humeris caput & sine nomĩe corpus. Rursus illi asclepiadeo adde disssyllabũ uerbũ in medio facies hexametrũ: Mecenas atauis edite regibus olim.

Ndecasyllabũ sapphicũ qđ Sappho poeta ĩuenit exẽplũ huius tale ẽ: Iam satis terris niuis atq; diræ: supior pars ex trochaico ẽ. Nã si hæc uerba Iã satis terris suppleas facies ĩtegrũ trochaicũ sic: Iã satis terris uirẽte secta pinus in agro. Inferior aũt uerba hæc: Niuis atq; diræ: de principio iãbici sũt: deniq; additis quæ desunt iãbici poterit ĩpleri sic Niuis atq; diræ secta pinus in agro. Hæc metra quæ ex cõmatibus cõstãt unde partes habẽt inde & pedes sumũt.

Oriambicus ē qui cōſtat coriambo pede qui ex longa & duabus breuibus & longa. huius exemplum eſt: Ergo ades huc ambroſia de ueneris palude. eſt in Horatio: Tale Te deos oro ſybarī cur properes amando perdere. Recipit hic ī imo uel palibachiū pedē qui ex breui & lōga & breui.

Rchilocum de proximo ſuperiore præciſum. huius exēplū eſt: Lydia dic per omnes: hoc ē tale quale ſi facias cur ꝓperes amando: quod magis apparebit ut ſic: Sectum ſi ſic iūgas Te deos oro ſybarim lydia per omnes. ſic enim īteger ē Choriambus.

Ndecaſyllabum phaleuticum a phaleutico inuentum eſt tale: Vidi credite per lacus lucrinos. Huius pars prior de hexametro ē quam ſupplebimus ſic: Credite uidi per liquidos nereidas fluctus. Poſterior autem pes a principio iambici ē quam ſi ſuppleamus integrum iābicum facie mus ſic: Lacus lucrinos inter lata nauium. Anacreontius in Horatio talis eſt: Sic te diua potens cypri. præcioſus hic eſt. de proximo ſuperiore endecaſyllabo: & tale ē quale illud: uidi credite per lacus. Rurſus endecaſyllabus ex iſta ſuperiore fieri poteſt: Sic te diua potens cypri lucrinos. Ergo apparet triſyllabum endecaſyllabum eſſe tractum & anacreontius fieret. Archilochium aliud in Horatio tale eſt: Soluitᷣ acris hyems grata uice ueris: & fauoni: hoc eſt ut fieret indita eſt hexametro ſyllaba: an duas deniq; ſi eam detraham facies hexametrū : ſic Soluitur: acris hyems grata uice ueris: & fauoni. Alcaicum ab alceo inuentore: ī Horatio tale eſt: Vides ut alta ſtat niue candidum hoc ē ex duobus cōmatibus. Nā ſuperius illud uides ut alta tale eſt quale illud ī iābico: Ibis liburnis. Inferius illud ē: Niue cādidum: tale eſt quale illud ī aſclepiadeo: edite regibus. Alcaicum aliud in Horatio tale ē penes Iambi ſiue flama hic ſi addas uerbum torrida erga appareret hoc alcaicum ab iambo eſſe præciſum. Alcaicum aliud ī Horatio tale eſt: Vſq; ī eis pluuioſq; uētos: ut hic fieret hexaētri ultra mediū exceptæ ſūt: q̄s ſi uelis reddeᷣ ſupplebis hexaētꝝ: ſic uſq; meis pluríoſq; rapiatis uitæ uētos.

Archilochiū aliud ē in horatio tale ē: Nullam uare sacra uite prius seueris arborem. hinc tolle duo uerba scilicet dissyllaba iuxta principium facies asclepiadeum: Sic nullam peius uitæ seueris arborem. Hoc eīm tale est quale illud: Mecenas atauis edite regibus. Ergo apparuit ꝙ archilochus imposuerit dimetrum ex archilochio modi est: Capiunt forās & aptant. hoc tale est quale aliud uice ueris & fauoni. Glyconicum ex iambico. Clīmetrum in horatio tale est: Non ebur neq; aurum hoc ex inferiore iambici parte precisum ē Nam si reddis ei principia supplebis iambicū sic. Ibis liburnum. non ebur neq; aurum. Ionicus απελάσονος dicitur quare hic pes constat ex duabus breuibus & duabus longis. huius exemplum in horatio est: Miserarum est neq; amori dare ludum. Ionicus αϖὸμεζονος superiori contrarius. Nā ex duabus longis & duabus breuibus constat: cuius exēplum: Pāsa optime diuos si uis bonus esse. hic & sotadicus uocatur: quia sotades eo plurimum usus est. Archilochium ex iambici parte priori in horatio tale est ut: Prisca gēs mortalium. Huic si inferiora restituas quæ archilochius amputauit facies iambicum plenum sic ut: Prisca mortaliū uitari trahit. Archilochium aliud in horatio tale: Scribere uersiculos amore percussum graui. Satis apparet priorem partē hexametri esse posteriorem ex iābico. Nam illud scriberē uersiculos ē tale quale: Arma uirumq; cano. Illud autem quod ē amore perculsum tale ē quale de prisca gens mortaliū de hoc supra dictum. Archilochus ita metra cōfecuit ut & iambico detraherat & faceret uersum talem: Iupiter salutis arbiter meæ erit iābichus plenus. Anapæsticus qui anapæsti cōstat pedibus talis ē: In sereno cede testula irrita sol occurrit tibi p speculum panope hic recipit pedes sui generis de quare supradiximus. Anapæstus aūt fit ex duabus breuibus & lōga. Anapæsticū coritū habemus ī Horatio: Audax nimiū q freta primus. admiscetur huic ꝑpter gratiā uarietatis dīetri. Heroicus: Nā tale ē: Qui freta primus quale terruit urbē. In cætero rēcipit hoc metrꝝ spōdeos & alios sui gn̄is pedes

Archil ochius etiam de iambico colobo facit. Cōma tale est
Huc ades lyæ: quod tale est quale illud machinæ carinas:
& potest suppleri iābicus colobi: sic trahunt siccas: huc ades
Lyæ. Dimetrum heroicum ex superioꝛ parte hexametri fa
ctum ut: Sunt illa scribenti mihi præmonstra dea. Hic enī
duo pedes sunt de principio hexametri trimetrum ex supe
riore parte hexametti tale: Musæ pierides non sed idem ana
creontium est: de quo supra diximus. nam simile est illud
quod posueramus exēpla: Sic te diua potens Cypri. Tetha-
metrum heroicum ex superiore sic est: Optima mente tibi
fero munera: hic si addas duos pedes id est terruit hexame-
ter implebitur. Pentameter quoq; heroicus fit ex superiore
parte hexametri sic: Fontis & gelida uada fluminis. Hic p
spicuum ē uno pede deesse quo minus fit hexameter. Hep
tametrum heroicum fieri solet si dixere ridiculum quibus-
dam uidebitur sed exemplum tale: Clio cui dedit ingenium
& libidine iunctum. Sat in honorem dei Venus inuenit ad-
dita syllaba ad Iambicum: Sic sūmus apex qui regum regi-
as refregit: huic si demas ultimam syllabam erit iambicus:
de quo sæpe memoratum est: angelicum metrum celeritate
nuntiis aptum terpsichorus inuenit Vna enim syllaba ulti
mam hexametro efficit: id tale est: Incidi patulum ī specū
procumbente priapo: prius cōma ex inferiori parre supple-
bitur sic: Ibis liburnis incidi patulum in specum. Posterius
coma ex inferiori parte hexametri supplebitur sic: Arma ui
rumq; cano. Qui procumbente priapo. Anapesticum dime
trum fit incisione cuius exempla hæc sunt: Agite o pelagi
cursores: cupidam in patientiam portate. sunt hic bini ana-
pæsti: aut pedes q recipi solent: In uno aūt bachius est: qui
cōstat ex duabus lōgis & breui: aut molossus q cōstat ex tri
bus lōgis. alienū aūt pedem metra nisi recipiāt modus ñ fa-
cile finitur: ut rythmus magis q̄ metrum ut Varro dicit ī ry
thmū q latīe numerus uocatꝛ: & metrꝝ ītereē q̄ iter materiā
& r̄gulā dimeter ex heroico sotadico solet fieri talis: Vnus ex
marmoꝛ pulchro hoc tale: Optīe diuos cole si uis bonus eē.

Proceleusmaticū ē quale fecit serenus animalia ī secula propter. iter obiit. hoc cōstat ex proceleusmatico pede qui ē ex quattuor breuibus: imo recipit trisyllabum pedem incertū: quem quidē in ultima syllaba uariū obseruandū esse supra dictum ē. Molossicū metrꝝ mihi durissimū uidetur huius exēpla dat Celsius Bassius tale romanū uictore gallis deuictis lōge sūt omnes: qui molossus cōstat ex tribus syllabis lōgis. huic sane uersum simillimū puto illi hexametro q spōdaicus dicitur: nam & hic similiter. xii. syllabas lōgas habet. Cræticí uersus hoc exemplū ē: Alma lux rosida prima flamina nitēs me sat esse dixisse. Creticum ex longa & breui & lōga qui & amphimacros nomīatur. Antibacchus uersus huiusmodi ē. Nati beati parens nepotes. huius facilis partitio cum sciamus pedem ipsum constare ex breui & duabus longis. Bacchiachum metrꝝ ē tale bacchare præcinge frontē Hi mihi uidētur magis ad prosam cōuenire: & sane multis pedibus in oratione utimur licet stulti putāt liberam a uinculis pedum prosam esse debere. Archibulum metrum ubi hexametro prima littera ablata: & ab ultima tertia: & factū tali tibi nascitur: omne pecus tibi crescit herba: restitue syllabas & implebis hexametrum sic. Nam tibi nascitur omne pecus tibi crescat in herba. Trimeter heroicus ex īferiore supra quod dixi: sed hoc serenus nouum facit hoc modo tulitelus amisso tule: uide hic præposita est una syllaba: Nam si esset tale respuis amisso tule: manifeste tres pedes essent quos habet pars posterior hexametri. Caliābrū metrū ē qd' aput Mœcenatem tale est. Ades īquit o Cibele. simile est illi Veris & fauoni. Inferius cōma superioris similis esset nisi amisisset ultimā syllabā. Caliābꝝ aliud ex ipso fcm̄ ei simillimū eēt nisi ꝙ ut eneruatius fieret & mollius secūda aut tercia ab ultima syllaba in duas breues geminata ē: & factum tale latus horreat flagello: comitū chorus ululet. si esset sic comitū chorus ululet esset illi simile: fera mōtiū dea. Cæterꝝ qd' eneruatius dixiūs simile ē illud Neotericū qd' ē tale rutilos recide criēs: hītū cape uiri. hoc simile ē illi de quo paulo

āte diſputaui ꝙ fuit tale latus horreat flagello: comitū chorus ululet. Septenarium uerſū Varro fieri dicit hoc mō cū ad iambū triſyllabū pes addit̃ & fit tale qd immerentibus uoces qd īuides amicis. ſimilis ī Terētio. Nā ſi remitteret q piā philomenæ dolores: & in Plauto ſæpius tales reperiunt̃ Octonarius ē ut Varro dicit cū duo iābi pedes iābico pedi præponūt̃ & fit uerſus talis: Pſalmus meus docēs docēdo q docet dicit docēs: tolle huic primos duos uerſus & erit talis quale illud Ibis liburnis īter alta nauiū. Dimeter heroicus ex ſupiore iābico diximus: ſed hic Varro ex archilochio auctū dicit adiūcta ſyllaba: & factū oīpotentē te parēte meo: huic ſi auferas ultimā ſyllabā erūt tales tres pedes quos prior pars exhametri recipe cōſueuit. Archilochiū Varro illud dicit quod ē tale ex littoribus ꝓperātes. ſimile ē illud: Troiæ qui primus ab oris. Inferius coma quod ē tale nauibus recedūt. ſimile ē illi quod ē machina carinas. Dimetꝝ quod ē ex ſupiore parte hexametri archilochus una ſyllaba auxit & facit tale quale ē ī Horatio: Arboribuſqꝫ comæ: & illud Arma uirūqꝫ cano: deniqꝫ detrahe ultimā ſyllabā & erunt duo pedes qui priori hexametri partē habēt. Dimetꝝ ē quod īferiori parte hexametri archilochus auxit præpoſita una ſyllaba īmo duabus quæ ꝓ una ſūt & ſemipedē faciūt: & ē tale: Noua muēra diuū: hic tole ſemipedē & erit muēra diuū. hoc ſimile ē illi: teruit urbē de quo dicā archilochū ut Ho. Niues qꝫ deducunt Iouē nūc mare: nūc ſiluæ. hic ſæpius coma ex principio iambici ē inferius ex principio hexametri pleriqꝫ facerent talem rythmum: & mediis properas aquilonibus bus ire ꝑ altū: littus ama: hic utrūqꝫ coma ex ſuperiorꝫ parte hexametri ē: ſed illud ſupius quod ē tale: & mediis propas aquiloibus: thetrametrū heroicū. Reciprocus uerſus ē apd̓ neotericos: talis ē: uolo liber tua prædicētur acta: acta prædicētur tua liber uolo. Verſus Sotadicus ē ex utraqꝫ: ſed durus ut ad recurſum poſſet conuenire ſotadico iam dictum r̄ciprocus uerſus alter huiuſmodi eſt Eſſe bonus ſi uis cole deos optime panſa. Pāſa optime deos cole ſi uis bonus eē.

hic in procursu hexameter est: in recursu sotadicus. Recipro ci genusmetri Inuenerunt ocia curiosa. Nam repertũ est he xametrum posse per hexametrũ recurrere ĩ illo uersu. Musa mihi causas memora quo numine læso. Læso numine quo memora causas mihi musa. Reciprocum neoterici si non fallor nouũ protulerunt per duos uersus nereides freta sic Verrentes cærula tranant flamine cõfidens. Flamine tra nant cærula uerrentes sic freta nereides. Hic & ĩ Curiẽtibus & in recurrentibus uersibus priores hexametri sunt: posteriores minori Elegiacus Reciprocus. Item qui talis est pio pre care thure Cælestum numina: numina cælestum thure præ care pio: Hic recurrit Iambicus recurrit Elegiacus. Sed Iambicus recipit nonam syllabã tertiam ut possit recurrere Iam bicus hexameter fit cum Iambo terminantur: Et sit talis per uarias semper currunt mea carmina modos dimeter ex tali Iambico flumina nubibus obuia manent. Si essẽt ĩ hoc uer bo torques esset tetrametrum ex heroico pentameter ex tali Iambicus fieri potest. talis undiq; de nominibus ponis indi cat & uilis. & imo astro ponere ubi est. Item facies pentame trum heroicũ ex inferiori serenus fecit huiusmodi uersum: qui nauigium nauicula aufers picenæ marginis acta. Superius cõma est ex Anapæstico corcho de quo supra dictum ẽ Nã hoc qui nauigiũ nauicula aufers simile ẽ illi: Audax nimium qui freta prius Inferius cõma quidem ẽ talis picenæ marginis acta simile est illi troiæ qui primus ab oris sereni aliud tale est: pingere calumbicum est graphidẽ dare pente nolata. Superius Cõma est tetrametrũ heroicũ ex superio re posterius cõma est dimidium elegiaci De quibus plenissi me est disputatum. Sereni aliud tale quod si uirgo feruens referet curat claustra puerperii Hic sũmum semipedem de trahas erit syllabæ proximo superiori Serenus cõma huius modi fecit: in his uersiculis insonito septenarius cadens dimetra hæc & epitrito sunt: epitritus autem pes constat ex longa & breui & duabus longis posterior est ut iambus aut pariambus iambico nouum carmen refert: Varro exemplũ

est tale: pedē rythmum q; finit si addas hic quæ detracta sunt & iambo eundem iambicum supplebis sicut pedem rythmumq; finit alta nauium. pōt cōma tale esse quale illud Nam si remittent quippiam philomenæ dolores quod ex Iambico Septenario Et illud est cōma quod arbiter fecit tale anus recocta uino trementibus labellis.

Etra etiā quæ horatii corpus continet: quod carminū inscribitur necessario. Cōpendiosa diligētia Inserere Studuimus. Sane attendendū hoc fuit ut scires ī omni metro uel maxīe lyrico nouissimas uersuū syllabas: siue longæ siue breues naturaliter fuerint: in differenter ex cōsuetudine omniū poni: ne te moueat cū aut longā pro breui: aut breuem pro lōga positā reperis. primæ ode post metrum asclepiadeum habēt: scanditur uero sic: & dicitur penthemimeris: spondeus: dactylus semipes: dactyli duo Mecenas ata uis edite regibus. Alii sic scandunt spondeus coriambi duo pyrrichius Mece nasatauis editere gibus Hoc metrum ab Elegiaco tractū ē una syllaba tracta: quam si reddideris uel ī secunda uel intertia ab ultima syllaba erit uersus elegiacus sic. Mœcenas atauis edite regibus. Item si huius nouissimā syllabam dempseris erit endecasyllabum phaleuticum.

Ecūda ode tetracolos motro sapphico: quod ē penta metrum endecasyllabum scripta est: & sunt eius uer sus ires pares . Recipiunt autem singuli quattuor hos pedes binarum syllabarum trocheum: spondeū : Iambum: & trisyllabum bachium: & scanditur sic: Iamsa tister risniuis atq; diræ. Quartus qui breuis est recipit strophen & colon: & clarilicas dipodias appellatur: & scāditur sic dactylus spō deus Terruir urbē. Aliis uero hoc metrum his pedibus placuit cōstare hippio sed & coriambo & bachio: & feritur sic Iāsatister risniuisat q;diræ. Hoc metrum catalecticum ē quoniam illi syllaba est quo minus possit rei fieri κατὰ λιπολίαν. Tertia ode dicolos horatianum metrum habet cuius prior uersus cum exglotino recipit ires pedes spondeum Coriambum & iambū. Sic te diua potens cypri. Alter

uero Asclepiadeum habet & penthemimeris: appellatur spōdeus Sactylus semipes dactylus sic: Sed tres helenæ: lucida sydera. Quarta ode dicolos metrum plauticum habet & constat prior uersus hexametro heroico & ex tribus trocheis sic dactylus spondeus dactylus spondei ires sic. Soluitur: acrishy: em sgra: tauice ueris: & fa: uoni. Alter uero ex penthemimeri iambica & tribus trocheis sic Tra hūt q; sic cas machi næca rinas. Quinta ode tetracolos horatianum metrum habet: & p quaternos uersus scanditur. Nam ex duobus asclepiadeis & tertio pherecrantio & quarto gliconico constat. Asclepiadeum scanditur ut supra diximus. Nam duo ponthemimeres & duæ dipodiæ sunt dactylicæ: sic spōdeus dactylus sēipes dactylus Quismul: tagraci lis: tepuer: ī rosa. sic & secūdus. pherecratium autem est trimetrum heroicum spōdeus. Grato pyrrha sub antro. Item gliconium ex spondeo et choriambo & iambo. sic Quisla: nā religas comina. Sexta ode tetracolos horatianum habet. Cōstat auté ex tribus uersibus asclepiadeis de quibus supra diximus sic: Scriberis: uario: fortisetho: stiū: et quarto gliconio constat autem spōdeo & coriambo: sic Miles teducegesserit. Alii uero catatripodiam dactylicem scandunt sic spondeus dactylus Miles te duce gesserit Septima ode dicolos metrum archilechium habet quod constat hexameter heroico & tetrametro. Item heroico & tetrametro. Item heroico aretico unus sic spondeus dactylus spondeus spondeus dactylus dactylus Lauda būtali icla ramrhodon aut mity lenen. Alter uero sic dactylus dactylus dactylus spondeus Antephe sūbi maris uecho rinthi. Octaua ode dicolos metrum habet anacreontiū & alcaicum scanditur uero sic. Anacreontium excoriambo & baicchio interdum & anapæsto: lidia dic peromnes. Item alcaicum constat ex hyppio sero & duobus coriambis & bachio sic Te deos oro sibarin Cur properes amando. Nona ode metrum alchaicum constat & scāditur per quaternos uersus nati duos catalecticos tertium hipercata lecticum habet catalectici

scāditur sic hippius tertius Ionicus ἀπὸ μείζονος & semi-pes Siluæ laborātes geluq; quartus sic dactylus Choriambius bachius seu amphimaceus Flumina constiterunt acuto. Hoc metrum ab horatio compositum: Alio genere scandit quod constat ex tribus alcaicis primus & secundus uersus ac penthemimere constat iambico & duobus dactylis. Tertius ex epitritis duobus & syllaba. Quartus ex dimetro & heroico & dimetro trochaico. Decima ode tetracolos sapphicum metrum endecasyllabū habet: & per quaternos uersus scā-dit: & bachio sic: Mercuri facūde nepos atlātis in huncmodū sūt sequētes duo uersus: quarto īcipit strophen uel nicēcelicon dimeteon: sic dactylus spondeus Morepa Læstræ. Vndecima ode phaleutiū metrum habet & cōstat uersibus qui scanduntur sic spōdeus dactylus semipes dactylus. Tu ne quæsieris scire nefas quem mihi quem tibi. Duodecima ode tetracolos sapphicum metrum habet: quod ut supradiximus scanditur Quē uirum aut heroa lyra uel acri. Tertia decima ode asclepiadeum metrū habet: & per binos uersus scanditur. Alter penthemimeres Appellatur spondeus da-ctyli duo Cum tu lydia telephi. Quarta decima ode ascle-piadeum metrum habet & per quaternos uersus scanditur duo qui penthemimeres appellantur & duo qui tripodia dactylice dicuntur. spondeus dactylus dactylus O nauis referent ī mare te noui. Quītadecima ode idem metrum ha-bet: & per quaternos uersus scanditur sed tres penthemimeres unum qui tripodia dactylice appellatur spōdeus dactylus semipes dactyli duo. Pastor cum traheret pfreta uauibus. Sextadecima ode alchaicum metrū hēt quod ut supra diximus scanditur sic hippius tercius semipes choriambus Iābus. O matre pulchra filiapulchrior. Alii sic scandūtur ex alcaicis tribus & constat unus ex penthemimere iambica: et dimetro heroico: eodem modo et alter. Tertius uero ex duo-bus epitritis tertiis et una syllaba. Quartus q strophen claudit constat ex dimetro heroico et dimetro trochaico. Septima decima ode supra dictum metrum habet. et similiter

utroq; genere ſcanditur. Velox amoenum ſæpe lucretilem. Octaua decima ode ſapphicum endeca ſyllabum hēt quod cōſtat ſpōdeo & tribus choriambis & pyrrhichio: Nullā uare ſacra uite prius ſeueris arborē. Decima nona ode horatianum metrum habet & conſtat ex gliconio & aſclepiadeo quod ſupra ſcriptum eſt in æglega proſeutice Virgilii. Alio autē genere ſcanditur per binos uerſus quoꝝ unus eſt tripodia dactylica. Alter prnthemimeres. Mater ſcæua cupidinum. Vigeſima ode ſapphicum metrum hēt quod ut ſupra diximus Scanditur Vile potabis modice ſabinum. Vigeſima prima ode metrum horationum habet & ꝑ quaternos uerſus ſcanditur: quoꝝ duo cōſtant ex aſclepiadeis: tertius pherecratio: quartus gliconio. Alii uero ſic ſcandunt pēthemimeres & duo tripodia dactylice Dianā teneræ dicite uirgines. Vigeſima ſecūda ode idē metrum habet & per quaternos uerſus ſcanditur. Sed tres penthemimeres unū qui tripodia dactylice dicitur qui gliconio metro conſtat quis deſiderio ſit Pudor aut modus. Vigeſima quarta ode alcaicum merrum habet quod ut ſupra diximus ſcāditur. Muſis amicus triſticiā & metus: Vigeſimaquīta ode idem metrum habet & ſimiliter ſcanditur. Natis in uſū læticiæ ſiphis. Vigeſima ſexta ode exhametro & tetrametro dactylis cōſtat Te maris & terræ numeroq; carentis harenæ Vigeſima ſeptima ode ſapphicum metrum quod ut ſupra diximus ſcanditur. O uenus regina gnidi paphiq; Vigeſima nona ode metrum habet quod ut ſupra diximus ſcanditur: Quid dedicatum poſcit appollinē. Trigeſima ode ſapphicum metrum habet ut ſupra diximus ſcanditur Poſcimus ſi quid uacui ſub umbra. Trigeſima prima ode aſclepiadeum habet metrum & per quaternos uerſus ſcanditur: ex quibus tres penthemimeres: quartus tripodia appellatur. Albine doleas plus nimio memor: Trigeſima ſecunda ode alcaicum metrum habet quod ut ſupra diximus Parcus deorū cultor & in frequens. Trigeſima tertia ode æſclepiadeum metrum habet per binos uerſus ſcanditur ex quibus unus

Tripodia dactylice: alter penthemimeres appellatur. Et ture & fidibus Iuuat. Trigesimaquarta ode alcaicum metrum habet quod ut supra diximus scanditur Nunc est bibendũ Nunc pede libero. Trigesima quinta ode sapphicum metrum habet quod ut supra diximus scanditur Persicos odi puer apparatus:

Rima ode alcaicum mettũ hẽt: quod ut supra diximus. Scãditur motum ex metello consule ciuium. Secunda ode sapphicũ metrum habet quod ut supra diximus: Scanditur Nullus argẽto color ẽ auaris. Tertia ode metrum alcaicum constat ex penthemimere Iambica & duobus dactylis: Aequam memento rebus ĩ arduis. Quarta ode sapphicum metrum habet: quod ut supra diximus scãditur. Ne sit ancillæ tibi amor pudori. Quĩta ode sapphicum metrum habet: quod ut supra diximus: scanditur. Septimi gades aditure mecum. Sexta ode sapphicum metrum habet: quod ut supra diximus: scanditur. Nõdum subacta ferre iugum ualet. Septima ode alchaicũ metrum habet quod ut supra diximus scãditur O sæpe mecũ tempus in ultimum. Octaua ode sapphicum metrum hẽt; quod ut supra diximus scanditur. Vlla si iuris tibi peierati. Mona ode sapphicum metrum habet: quod ut supra diximus scanditur. Nõ semper imbres nubibus hispidos. Decima ode alcaicum metrum habet: quod ut supra diximus scanditur. Rectius uiues licini neq; altum. Vndecima ode alcaicum metrum habet: quod ut supra diximus scanditur Quid bellicosos cantaber & scythes. Duodecima ode asclepiadeum metrum habet quod per quattuor uersus scanditur. Nam tres penthemimeres. Quartus dipodia dactylice appellatur: Nolis lõga ferre bella numantiæ. Tettiadecima ode alcaicũ metrum hẽt: quod ut supra diximus scãditur. Ille nefasto te posuit die. Quartadecima ode hoc idẽ metrũ hẽt: & similiter scanditur. Heu fugaces postume postume. Quintadecĩa ode sapphicũ metrum hẽt: & similiter superioribus scanditur. Ocium diues rogat in patenti. Sextadecĩa

ode habet metrū alcaicum quod similiter supradictis scanditur. Cur me querelis exanimas tuis. Xvii. ode metrū hēt quod ab horatio compositū dicitur: & per binos uersus scāditur: ex quibus unus rrochaicus trimiter appellatur: alter pentameter Iambicus una syllaba dicit͛: sed uterq; pedem postremum debet habere longiorē. sanditur autem sic. Nō ebur neq; aurum. Item iambicus Sic mea renidet in domo lacunar: accedente scilicet Iambico lege quam referemus in Epodon libro: cū Iābicos uersus cæperimus ex ponere. Decima octaua ode alcaicum metrū habet quod alcaici supradicti modo scāditur. Bacchum ī remotis carmina rupibus. Decimanona ode alcaicū metrum habet: quod ut supra diximus scanditur sic. Non usitata nec tenui feræ.

Rima ode alcaicū metrum hēt quod similiter scādit͛. Odi ꝓphauum uulgus & arceo. Secunda ode asclepiadeum metrū hēt per quaternos uersus scāditur. Nam duo penthemimeres duo dipodia dactylice insunt. Quid fles asteria quem tibi candida. Tertia ode sapphicū Martiis celebs quid agā kalēdis. Quarta ode asclepiadeum metrum habet & per binos uersus scanditur. Nam unius tripodia dactylice: alter penthemimeres inest: Donec gratus eram tibi. Quinta ode asclepiadeum metrū hēt & p q̄ternos uersus scandit͛: Nā tres penthemimeres quartus dipodia dactylice. Extremū tanain si biberes lice. Sexta ode sapphicū metrum hēt quod ut supra diximus scādit͛. Mercuri nā te docilis magistro. Septīa ode Ionicū metrum hēt & p singulos uersus scādit͛. Miseratū est neq; amori dare ludū. Omnes tres pedes Ionici sūt qui. ἀπὸ μείζονος appellātur. Octaua ode asclepiadeū metrū hēt: & p q̄ternos uersus scāditur. Nā duo penthemimeres & duo dipodia dactilice insūt. O fons blādusiæ splendidor uitro. Nona ode sapphicum metrū hēt quod ut supra diximus scanditur. Herculis ritu mō dictus oplebs. Decīa ode asclepiapdeū metrū hēt & p binos uersus scanditur: Nam unius tripodia dactylice alter penthemimeres in est Vxor pauperibus hibici.

Xi. ode asclepiadeum metrum hēt: & per quaternos uersus scanditur. Nā tres penthemimeres quartus tripodia dactyli cen ī est. Inclusā danaen turris ænea. Duodecima adchaicū metrum hēt quod ut supra diximus scāditur. Heli uetusto nobilis ablamo. Tertia decīa ode, sapphicū metrū hēt quod ut supra scādit᷑. Faune nympharꝝ fugiētiū amator. Xiiii. ode asclepiadeū metrum hēt: & ꝑ binos uersus scandit᷑. Nā prior tripodia dactylica sequens pēthemimeres in ē: Quātū distat ab Inacho. Xv. ode sapphicū metrum hēt quod ut supra diximus scandit᷑. Nō uides quāto moueas ꝑiculo. Xvi. ode alchaicū metrū hēt: ut supra diximus scādit᷑. Onate mecum cōsule mallio. Xvii. ode sapphicū metrum quod scāditur ut supra Mōtiū custos nemorūq; uirgo. Xviii. ode alchaicū metrū habet quod ut supra diximus scāditur. Cælo supinas si tulleris manus. Xviiii. ode asclepiadeum metrum hēt & ꝑ binos uersus scanditur. Nā unus tripodia dactyce. alter penthemimeres ī ē In tactis opulentior. Xx. ode ode hoc idem metrū hēt & similiter scanditur. Xxi. alcaicū metrum habet de quo supra dictū est & scanditur. Dixi puelis nuꝑ idoneus. Xxii. ode sapphicum metrū hēt quod ut supra diximus scādit᷑ Impios parræ recinentis omen. Xxiii. ode asclepiadeū metrum hēt quod ut supra diximus scanditur. Nam unus trispodia dactylice alter penthemimeres in ē Festo qui pocius die. Xxiiii. ode alcaicum metrū hēt quod ut supra diximus scanditur. Tyrrhena regū progenies tibi Xxv. ode asclepiadeum metrum habet quod singulis uersibus scanditur penthemimeres appellatur.

Rima ode asclepiadeum carmen habet: & per bīos uersus scanditur. Nam primus tripodia dactylice sunt quoniam penthemimeres ī est Intermissa uenus diu. Secunda ode sapphicum metrum habet quod ut supra diximus scanditur. Pindarum Quisquis studet æmulari. Tertia ode asclepiadeū metrū habet: & per duos pedes tripodia & pēthemīeres scādit᷑: Qué tu uirū tetigeris semel.

Quarta ode alcaicum metrum habet quod ut supra diximus scanditur. Qualem ministrū fulminis alitem. Quita ode asclepiadeum metrum habet & per quaternos ucrsus scanditur tres penthemimeres quartus tripodia dactylice inest: Diuis orte bonis optime romuleæ. Sexta ode sapphicū metrum habet quod ut supradiximus scanditur Diue qué proles niobea magne. Septima ode asclepiadeum metrum habet quod ut supradiximus et per binos uersus scanditur exquibus unus hexameter Diffugere niues redeūt iam gramina campis: Alterum tripodia dactylica et semipes Arboribusq; comæ. Octaua ode asclepiadeū metrū & per singulos uersus penthemimeres scanditur Donarem pateras grataq; comodius. Nona ode alchaicum metrum habet: quod ut supra diximus scanditur. Ne forte credas interitura quæ. Decia ode asclepiadeū metrum habet & per singulos uersus scanditur: O crudelis adhuc & ueneris muneribus potens. Xi. ode sapphicum metrum habet: quod ut supra diximus scanditur. Est mihi nonū superantis annum. Xii. ode asclepiadeum metrū habet & per quaternos uersus tribus penthemimeres quarto tripodia dactylice scādit᷑. Iā ueris comitesq; mare tēpant. Xiii: ode hoc idē metrū hēt & ꝑ quaternos uersus scādit᷑ duo pēthemimeres duos tripodiā dactylice habet. Audiuere lice mea uota dii. Quarta decima ode alcaicum metrū habet: quod ut supra diximus scanditur. Quæ cura patrum quæue quiritiū. Xv. ode hoc idem metrum habet: & similiter scanditur: Phoebus uolentem prælia me loqui.

Rima ode Iambicum metrum habet: & per binos uersus scanditur. Nam unus Iambicus hexameter uel trimeter Si cum compositis uel quadratis uersibus scādas dicit᷑: alter tetrameter si simplicibus dimeter Si compositis rebus scanditur ut hexametrum facias sic scādas Ibis liburnis īter alta nauiū. Ante omīa tñ meminisse debemus uitiū nō esse ī eiusmodi uersibus si primus pes

tertius et quintus spondei intercæteros iambos occurrent: Aliquando aliqui ex tribus aliquando nullus : & erit sincerus Iambicus: nõ quod ita appellatur: sed utiq; sine alienis pedibus idest sine spondeis in secundo aut quarto & sexto pedibus. Si quando spondei inueniuntur uitiosum uersũ pronuntiabimus: hoc & in tetrametro obseruabimus : Vt primum pedem & tertium spondeum Siquãdo occurrit recipiamus secundum & quartum iambos reseruemus. Secũda ode hoc idem metrum habet & similiter scãditur. Beatus ille qui procul negociis Tertia ode hoc idem metrum habet & similiter scanditur Parentis olim si quis impia manu. Quarta ode hoc idem metrum habet & similiter scanditur A te Quinta ode hoc idẽ metrum habet: & similiter scãdit᷑. Quid immerentes hopites uexas canis Sexta ode hoc idem metrũ habet et similiter scanditur Quo quo scelesti ruitis aut cur dextris dexteris. Septima ode hoc idem metrũ habet et similiter scanditur Regare longa putidante seculo. Octaua ode hoc idem metrum habet et similiter scanditur Mala soluta nauisexit alite. Decĩa ode hoc genus metri hẽt quod ab Horatio compositum est et per binos uersus scanditur: Nã primus hexameter uel trimeter Iambicus est Pecti nihil me sicut antea iuuat. Alter ex duobus hexametris dactylico et iambico componitur: Nam de dactylo duos pedes et semipedem habet De Iambico similes quattuor uel compositos duos. Scanditur autem sic Scribere uersiculos amore percussum graui. Vndecima ode asclepiadeum habet et per binos uersus scanditur: nam unum hexametrum alter tetrametrum dactylicos habet Quid tibi uis mulier nigris dignissima barris. Duodecima ode metrũ hẽt quod ab Horatio cõpositũ dicitur: et per binos uersus scãdit᷑ ex quibus unus hexameter: heroicus est: Horrida tempestas cælũ contraxit et imbres : Alterum dactylico et Iambo componitur: nam quattuor pedes Iambus habet: uel duos si compositos ponere malueris: et duos dactylicos et semipedem. Scandit᷑ autẽ sic Niues que deducunt Iouem nũc mare nunc siluæ.

Xiii. ode æque ab horatio cõposita dicitur & per binos uersus scanditur ex quibus unus hexameter dactylicus alter tetrameter iambicus uel dimeter Mollis inertia cur tantã diffuderit imis. Xiiii. ode hoc idẽ metrũ habet & similiter scãditur Nox erat & cælo fulgebat luna sereno: Quintadecima ode ex duobus hexametris cõstat dactylico & Iambico. Altera iam teritur bellis ciuilibus aetas. Sextadecima ode uel Iãbicum metrum habet: & per singulos uersus scanditur. Iã iã efficaci do manus scientiæ. Hic uersus qui carmen seculare appellatur Sapphicũ metrum habet quod ut supra diximus scanditur Phœbe siluarumq; potens diana.

Hactenus quæ didici & legi & quæ mediocri usu comprehẽdi tribus his commentariis retuli sperans me profecto legentium gratum testimonium si non laboris certe simplicitatis consecuturum. FINIS.

VETVSTISSIMI AC PERSPICACISSIMI PHOCAE GRAMMATICI DE NOMINE ET VERBO LIBER INCIPIT.

a Rs mea multorũ es: quos sæcula prisca tulere:
Sed noua te breuitas asserit esse meam.
Omnia cum ueterum sint explorata libellis:
Multa loqui breuiter sit nouitatis opus.
Te relegãt iuuenes: quos garrula pagina terret:
Aut siqué paucis seria nosse iuuat.
Te longinqua petẽs comitem sibi ferre uiator
Ne dubitet: paruo pondere multa uehis.
Te siquis scripsisse uolet: non ulla queretur
Damna: nec ĩgrati triste laboris onus.
Es quod quisq; petat: nunq̃ censura diserti
Hoc contemnet opus: si modo liuor abest.

Redo nonnullos hoc meum miraturos opusculũ: q in tanta doctissimorum hominũ copia qui uarie diligenterq; emẽdati sermonis præcepta tradiderũt: ego potissimũ ausus sim temerario ac pene sacrilego conatu libellum de arte cõminisci. De quo prius excusãdum puto q̃ de titulo operis disseram. Cũ sciam plurimos quidem regulas artium per ordinem digessisse: quibus ad prærogatiuam solertia uel antiquitas suffragata est. Sed eorum alios late copioseq; scripsisse ita ut superflua interdum ubertate narrationis memoria legentium confundatur. Alios dũ breuitati studẽt: admodũ diffusam coartasse materiam: ut sterili cõpendio nihil ad integram scientiam lectoribus conferant. Adolescẽtes uero nostri sæculi non desiderio litterarũ nec amore uirtutis ad studia se applicãt: sed aut necessitate cõpulsos: aut odore uoluptatũ per ætatẽ afflatos execrari magistratos: quorum ut quisq; est diligentior: eo maiori odio premitur. Et gymnasium sapientiæ: quo ad beatam uitã semita demõstratur: uelut teterrimum carcerem detestari. Alios autẽ quanuis scire cupiãt: õne tamẽ fructuosi laboris onus detrectare nec assiduis inhærere lectiõibus:

nec curiosa perscrutatione ueterum eruere cōmētarios: qui dū sēper assidui nolunt fieri docti esse nō possunt. Ic circo fateor me negotiū hoc suscepisse pluribus profuturꝝ: nisi qui nouellā artis expositionē tractare fastidiunt: precipue quæ discipulis nostris proderit: quibus aduersus obliuionis iacturā & percunctantiū tentamenta cōsultum esse deside ro: ī hoc nāq; nostræ professionis sūma uersatur: ut ī alioꝝ scientiam tui periculū facias nec ipse scias sed alios docueris eruditus esse uidearis. Nominum igitur regulas & uerboꝝ in unum cōgessi: quoniā hæ fere principatum in partibus orationis obtinent: multumq; difficultatis habent: & sup cæteris habunde dictum a sūmis auctoribus æstimo: quo ī opere nihil mihi sumam: nec ame noui quicq̄ repertū af firmabo. Multa nāq; ex multorum libris decerpta cōcinna breuitate conclusi: ut ne ieiuna parum instruat compēsatio nec uerbosa prolixitas fastidium legētibus moueat. Siquid aūt a nobis in suscepto negotio commode tractatū est: ma lo id lectoris iuditio laudari q̄ nostra prædicatione iactari. Tu tamen īdustria tua petulantiæ nostræ crimē excusabis: uel laudis si quid merebitur ampliabis.

Aggressus sum nominum regulas breuiter explanare & scru pulosam difficilemq; materiam adolescentibus puiam face re. Quoniam omnis ambiguitas in genere nominis & decli natione consistit. Primum latina: a græcis discreui: ne cōfu sione uarietatis perturbaretur memoria. Deinde monosylla ba cōgesta præposui: quæ diuersi quidem sunt generis. Ter cii autem ordinis formulam tribus exeptis sequuntur: & sunt fere hæc.

Masculini generis: as: dens: grex: flos: fons: las: mons: mos: mus: mas: praes: mars: pons: lar: pes: ros: rex: sal: sol: uir: uas: dis. Ex his unum est secundæ declinationis: uir.

Fœminini generis arx: ars: calx: crux: cos: dos: frons: gens: falx: fax: fex: glis: lux: lex: lis: lens: glanx: lanx: mors: mens: nux: nix: nox: pix: ops: prex: pars: res: spes: sors: stirps: trabs: uis: grus: urbs: uox: nar: narris. Ex his duo sūt quīte declīatiōis

contra regulam ſpes:& res.

Neutri generis ſunt hæc aes:crus:cor:fas:far: git:ir:ius:mel: os:pus:tus:fel: lac:rus:uer:uas:uaſis. Ex his quattuor minime declinantur fas:git:pus:ir. Quattuor ĩ plurali numero deficiunt:nam tres tantum caſus habent: far:ius:rus:& aes ſimiliter.

Communis generis bos:dux:ſus:fur:grus.

Omnis generis hæc duo ſola par:trux. Expoſitis monoſyllabis cuiuſcunq; ſint generis de cæteris quorunlibet ſyllabarum nominibus diſſeremus:quæ his clauſulis terminãtur quattuor uocalibus præter. i. & ſemi uocalibus præter. f. & una muta. t. de quibus ordinate regulas ſubiectas notabimus:exceptis illis quæ minime declinant͂:Fas nefas:nihili: nugas:gumi:frugi:& ſinapi:pedum:nequã. Ex his neutri generis fas:nefas:nihili:nugas:gumi:neq̃ alia õnis gñis.

A terminata maſculina ſunt propria ut ſylla: ſeneca: Catilĩa: Cotta: Tuca: Agrippa: Pãſa: Pauca ſunt appellatiua maſculini generis ut hic laniſta: hic dãma: hic talpa: hic popa: hic nauta: hic poeta: hic collega: hic ſcurra: hic liſſa: hic aſſela: hic ſcriba: hic profuga: hic tranſfuga: hic homicida: hic paricida. Quæ alii cõmunis eſſe generis dicunt. Et illa quæ a uerbis colo & gigno componuntur: ut hic & hæc cælicola: agricola ſiluicola: terrigena rurigena. Reliqua appellatiua omnia fœminini ſunt generis & primæ declinationis:ut fortuna:ſchola:terra:arena:carina: habena. Neutri generis latina ſunt nulla. Communis generis hæc ſola hic & hæc pediſequa:aduena:conuena:auriga: cõuiua:uerna:& omnia primæ ſunt declinationis:Barbara neutri generis duo lecta ſunt:apud Saluſtium nomina fluminum hoc Moluca hoc turia.

E finita neutri generis ſunt omnia & tertiæ declinationis:ut hoc ſedile:monile:ræte:mare.

O terminata tertiæ declinationis ſũt omnia ſed diuerſi generis:nam quæ in. o. puram deſinũt. e. uocali præpoſita maſculini generis ſũt:ut hic ganeo: aleo:labeo:quæ nomĩatiuũ

& uocatiuū solum habent. Quæ.i.ante.o.habent aut propria masculini sunt ut Curio: Scipio: aut corpus quidem significātia generis masculini sunt: ut hic stelio: unio: histrio Centurio: Curgulio: quaternio: mulio: & omnia.o.litteram ī obliquis casibus ꝓductam seruant excepto uno: anio: flumen est italiæ: quod anienis facit. Rem auté incorporalem significantia plæraq; a uerbis transferuntur & sunt generis fœminini ut hæc oratio: ratio: actio: statio: ortatio: religio. Et hæc similiter nomīa per ōnes casus.o.producūt præter ntīn & uocatiuum numeri singularis: præposita uero. b·littera uel qualibet consonante propria uel appellatiua masculini sunt generis: ut hic carbo: libo: præco: mucro: bubo: latro: homo: tyro: sermo: pauo: cato: Excepto uno ꝓprio fœminini generis hæc iuno: & altero appellatiuo quod.o.litterā in obliquis casibus amittit: ut hæc caro carnis: sed duæ solæ cōsonātes. g.d. quibus precedentibus.o.littera nomina generis fœmiuini sunt ut hæc imago: caligo: fuligo: origo: propago: irundo: erugo: arundo: magnitudo: altitudo: testudo: similitudo: fortitudo: quæ.o.in i conuertunt in obliquis casibus: Excipiunť ī utroq; genere masculina: ut hic ligo hic māgo: hic prædo: hic cudo: hic spado: quæ.o.producūt hic cardo: hic ordo: quæ superioré formulā sequūť. Sūt & quattuor tātū modo quæ neutralia ēe possūt: quoꝝ pars dimidia declinationem patitur: ut duo & ābo. pondo: auté & octo monoptota sunt: & tantum pluraliter efferuntur: ut hæc pondo: nam unum pondo non dicimus: sed in librā efferri potest: duo: n. & tria pōdo & de īceps obseruabimus uel quotiens de neutro loquimur correpte dicimus pondo: in accentu longo duo homines & ambo homines duæ mulieres & ambæ mulieres dicuntur. Duo autem & ambo & si correpta esse uideantur tamen in accusatiuo dupliciter efferuntur: nanq; hos duos & hos duo et ambos & ābo. Apud auctores muenimus cōmunia hi & hæc duo & hæ duæ & ambo & ambæ. horū duorum & amborum. harum duaꝝ & ambarum. duobus et ambobus. duos & ambos. duas &

ambas duo et ambo: duobus & ābobus: duabus et ābabus.
V terminata sine controuersia neutri generis sunt: & quartæ declinationis. aptota insingulari numero: in plurali declinā tur: et sunt perpauca quæ pluralem numerum admittūt ge nu: cornu: ueru: specu: tonitru. Cætera sēper singularia ut hoc seru: gelu: pecu: testu. Dicimus tamē & hæc testa & hæc pecua.
Al syllaba finita neutri generis sunt et tertiæ declinationis: ut hoc animal: lis. hoc uectugal hoc tribunal hoc lupcal. Vnū est masculini generis monosyllabū hic Sal salis: & barbara propria ut hic hanibal adherbal: hasdrubal: hiemsal.
El neutri generis sunt ut mel et fel.
Il syllaba terminata masculini generis sunt hic pugil: hic mu gil: sed Iuuenalis hic mugilis ntm̄ dixit: unum cōmunis ut hic et hæc uigil: unum fœminini generis ut hæc tanaquil: & omnia exēplo tertiæ declinationis ī flectuntur.
In ol unum inuenitur masculini generis ut hic sol.
Vl syllaba finita duo sunt masculini generis ut hic consul et hic præsul. unū cōmunis ut hic et hæc exul. Exul adhuc ia cet umbra ducis lucanus: et sunt tertiæ declinationis consu lis: præsulis: exulis.
Vm syllaba terminata sunt gn̄is neutri et secundi ordinis ut telum: cælum: bellum: imperium: regnum: fatū: ī hac extre mitate nulla sibi locum ambiguitas uendicat.
En syllaba quæ finiuntur. i. uocali præposita duæ tātūmodo masculini gn̄is sunt: ut hic rien nis: hic lien nis: quæ in obli quis casibus. e. litterā productā seruāt. Et septē alia eiusdē gn̄is antepositis consonantibus hic flamen: sacerdos iouis: hic pecten: hic tybicen: hic fidicen: hic tubicen: hic cornicē: hic lyricen: cætera neutri generis sunt: proculdubio et tertiæ similiter declinationis: ut hoc carmē: nis. certamen: limen: numen: omen: crimē: examē: glutē: nis. et his similia.
Ar syllaba terminata generis sunt neutri ōnia ut hoc iubar: hoc torcular: hoc puluinar: hoc laquear: hoc lacunar: præter unum proprium masculini generis hic Cæsar: hæc quoq;

tertiæ declinationis formulā sequuntur: sed neutra in obliquis casibus. a. productam habēt: notatur iubar quod solū correptam. a. habet: ut uirgilius iubare exorto.

Er syllaba finita excœptis duobus fœminini generis hæc mater: hæc mulier. et neutris his hoc uber: hoc suber: hoc papauer: hoc cadauer: hoc laser: hoc tuber: hoc siser: hoc cicer: hoc citer; quæ omnia tertiæ sunt declinationis. Cætera masculini sunt generis: alia secundæ: alia tertiæ declinationis. Masculina igitur in er syllaba desinentia si faciunt ex se fœminina. a. littera terminata secundi sunt ordinis: ut hic pulcher: pulchri. ater: atri. niger: nigri. Quorum fœminina sūt pulchra: atra: nigra. Notatur sequester quod sequestra facit fœmininum: et est tertiæ decliatiōis. Quæ ex se aut nulla faciunt fœminina: aut in is syllabā mittunt tertiæ decliationis. hic pater. tris. frater: tris: hic passer: ris. anser: ris. carcer: ris. agger: ris. hic acer: huius acris. nam fœmininū facit hæc acris. Vt horatius soluitur acris hyems. hic alacer: cris hic uolucer cris. mediocer mediocris. celer: ris. equester: stris pedester: pedestris. Excipiuntur pauca quæ quis in fœmininum genus. a. terminatum minime transeant: secundæ tamen sunt declinationis: ut hic puer: pueri. hic gener: ri. hic socer: ri. liber: ri. auster: ri; aper: pri. cancer: cri: oleaster: stri. caper capri. culter: cultri. raster: ri. faber: bri. unum inuenitur cōmunis generis quod iuxta rationem communiū tertii est ordinis: ut hic & hæc pauper pauperis. Quidam adiiciunt: hic & hæc uber: uberis.

Ir syllaba terminatur unum monosyllabum generis masculini secundæ declinationis hic uir: uiri. Et siqua ex illo cōponuntur ut hic semiuir: duumuir: triumuir: septemuir: decēuir: leuir: quæ eiusdem sunt declinationis. Vnum præterea neutri generis repertnm est: & monosyllabis insertū hoc ir indeclinabile.

Or syllaba finita masculini sunt generis & tertiæ declinationis ut hic odor odoris: hic olor ris. hic amor amoris: liquor liquoris. Excœptis tribus quæ sexus in fœminino genere

desendit: eiusdē tamē decliātionis hæc uxor: hæc soror: hæc arbor. Et neutris his: hoc ador: hoc marmor: hoc æquor: hoc ebor: hoc robor: quidam et hoc fœmor: rationabiliter annumerāt. Vnum est cōmunis generis hic & hæc auctor. Vnū omnis hic & hæc & hoc memor: & compositum exeo: immemor. Et omnia in hanc syllabam desinentia. o. ī obliquis casibus productam habent: si sunt appellatiua & latīa Excœpro arbor & suprascriptis neutris et memor & immemor. Propria latina siue græca. o. corrptam habent: in omnibus casibus ut actor ris. hector ris. Quæ in or similiter desinunt. I. littera uocali præposita cōmunis sunt generis eiusdem declinationis tertiæ. s. et omnia comparatiui sunt gradus hic & hæc melior: ris. doctior: ris.

Vr syllaba finita generis masculini hæc sūt: hic fur: hic satur. Sed fur iuxta quidem rationem monosyllaborū tertiæ est declinationis: quod alii communis generis esse dixerunt. Satur autem secundæ quoniam fœmininum satura facit. Præterea hic turtur: uultur: masculini generis & epichenon eiusdem declinationis tertiæ. Cætera neutri sunt generis eiusdem decliationis: ut hoc guttur: hoc sulfur: hoc fulgur: hoc murmur: hoc iecur: ris: uel iecinoris unum cōmunis generis hic & hæc augur: ris.

As syllaba terminata fœminini sunt generis tertiæ declinationis: ut hæc dignitas: pietas: facultas: ciuitas: potestas.

A littera in omni casu producta pauca inueniuntur masculini generis partim propria partim a propriis ciuitatum nominibus translata ut hic latinas latinatis mæcenas mæcenatis: hic Arpinas: arpinatis. hic capenas: capenatis.

Es syilaba quattuor modis nomina terminantur: i. in es productam præposita consonante ante: es. In es correptam similiter præposita qualibet cōsonante ante: es. In es puram producta uocali. i. præposita āte. es. ī eadem pura correpta. Nomina igitur quæ in es productam desinunt consonante præposita generis sūt fœminini et tertiæ decliationis totidē syllabis ī genitiuo et ī cæteris casibus quot ī nominatiuo

ꝓferunt ut hæc nubes:bis.cædes:cædis.proles:ꝓlis.moles:molis.ſtrages:ſtragis.labes:labis.pubes:bis.plebs:bis. Excœpto uno quod eiuſdem generis eſt:ſed quītæ declinationis ut hæc fides fidei:& ceres quod in genitiuo extra morē omnium plus una ſyllaba profertur nam cereris facit. et merces mercedis:in eadem extremitate quattuor reperiuntur propria maſculini generis: eiuſdem declinationis:hic hercules:herculis.cocles:cloclis. uerres: ris. ulyxes:ulyxis. Et quæ cōponuntur a pede nihil a declinatione ſimplicis diſcrepantia:ut bipes: tripes:quadrupes: hæc etiam cōmunis eſſe generis multi affirmant ſonipes:alipes. Duo præterea ſūt communis generis quæ in genitiuo uua ſyllaba adcreſcūt ut hic & hæc hæres hæredis.locuples locupletis. Quæ es correpta terminantur præpoſita cōſonante maſculini ſunt generis tertiæ ſimiliter declinationis:& una ſyllaba ī genitiuo creſcūt:ut hic poples:poplitis.hic fomes fomitis.miles:militis.gurges:gurgitis:ſtipes:ſtipitis.hic ceſpes:tis.hoſpes tis. nā fœmininum hoſpita facit. Excœptis his quidē fœminini generis hæc ſeges:ſegetis.teges:tegetis. Cōmunis uero accidētibus licet hic & hæc teres.hic & hæc præpes:hic & hæc hebes:comes comitis.ſoſpes ſoſpitis. ſuperſtes:ſuperſtitis:Et omnia genitiuum ī tis ſyllabam mittūt.

Notantur hæc ſola quæ in dis non in tis faciunt genitiuum: hic & hæc præſes:dis. hæres:hæredis.deſes:dis.obſes:dis. Quæ in es productam et puram deſinunt fœminini ſunt generis et declinationis quintæ:ut hæc facies: faciei.acies:aciei.effigies:ei.Excœpto uno īcerti gn̄is:quod nunc mas. nūc fœmininum ut hic uel hæc dies:diei.et qnod ex eo figuratur maſculini generis ut hic meredies meredieі. Vnum præterea notatur eadem clauſula finitum generis fœminini tertiæ declinationis hæc quies: quietis. Quæ in es correptam.i.præcedente uocali deſinunt:duo ſunt maſculini generis hic aries:paries:unum fœmininum hæc abies: et tertiæ ſunt declinationis faciunt. n.genitiuum arietis:parietis:abietis.

Is ſyllaba finita præpoſitis:n.&.c. cõſonãtibus maſculini ſũt gñis hic panis:hic funis:finis:ãnis:ignis:clunis: piſcis : hic faſcis. Vnũ fœminini eſt gñis hæc bipennis:unum cõmuis hic & hæc canis:õnia tamen ſunt tertiæ declinationis et illa gñis ſũt maſculini:quæ ĩ gtõ una ſyllaba adcreſcũt . Vt hic lapis:dis.hic puluis: ris.hic ſanguis:nis.uomis:ris.hic cinis ris.hic polis:nis.hic pubis:ris:ut Tullius filiũq; eius impu berem.Ex his unum tamen fœminini gñis ẽ hæc cuſpis:dis Cætera qualibet conſonãte is ſyllabã præcedente fœminini ſunt generis et eiuſdẽ declinainationis tertiæ.ſ.ntm̃& gem̃ parẽ habentia ut hæc auis:claſſis:clauis:turris:puppis: hæc cutis:hæc pellis :hæc ſecuris:meſſis : nauis:ſcrobis: ſcobis: hæc bilis.Sed ſi ſunt accidentia.i . ad corpus uel ad animã ptinentia:uniuerſa cõmunis ſunt gñis & tertiæ declinatio nis & neutra ex ſe faciunt.E.littera terminata nihil a declĩa tione communium diſcrepantia:ut hic & hæc fortis & hoc forte:huius ſortis:hic et hæc dulcis & hoc dulce: huius dul cis : hic & hæc ſuauis & hoc ſnaue : huius ſuauis: & quæ deriuantur a principalibus.is . ſyllaba finita eandem regu lam ſequuntur:ut a populo hic & hæc popularis & hoc po pulare: huius ris. ſpecialis:ſpeciale & quæ ſimilia ſũt.Sũt præterea pauca nomina eadem clauſula finita:quæ neq;.n. neq;.c.ante is ſyllabam habent maſculinui generis:neq; in genitiuo plus una ſyllaba proferuntur : ut hic fuſtis: hic enſis : hic poſtis : hic anguis : hic unguis : hic follis : hic collis : hic corbis : hic menſis : hic uectis : hic torquis : hic orbis:Præterea & quæ ſuperius nominauimus omnia aut fœminini ſunt generis:aut communis.Nam ſuper declĩa tione nulla eſt ambiguitas .

Os finita ſyllaba tria ſũt generis maſculini hic mos:hic flos: hic ros.duo fœmĩini hæc.cos:hæc dos. Vnũ neutri hoc os: oris.quidam & hoc os oſſis adiiciunt . Vnum cõmunis hic & hæc bos.et ommia ſecundum diffinitam ſpius regulam monoſyllabarum tertiæ ſunt declinationis.

Diſyllaba tria quorum duo ſunt maſculini generis unum

cõmunis eiusdẽ declinationis. hic lepos: leporis. nepos: nepotis. hic et hæc custos: dis. similiter hic et hæc sacerdos: tis.

Vs syllaba terminata nomĩa masculini sunt generis & fœmini nini aut neutri. Tantũ unũ est omnis generis tertiæ declinationis: hic et hæc & hoc uetus: ueteris. Sed masculini generis noĩa aut secundæ sũt declinationis aut quartæ. Excœptis duobus quæ sũt tertiæ declinationis: hic ligus: ris. & hic lepus: ris. Sed illa masculĩa secũdæ declĩationis accipiũt formulã quæ in fœmininũ genus transeunt. Illa quartæ quæ aut a uerbis ueniũt aut in fœmeninũ genus nõ trãseunt: ut hic assensus: huius assensus a uerbo assẽdo: hic motus huius motus: hic risus huius risus: hic portus huius portus: hic arcus huius arcus: qm̃ in fœmtninum nõ trãseunr. Sed quoniã plurina ĩ ueniuntur quæ nec a uerbis ueniunt: nec minus quartæ sunt: neq; fœmininũ ex se faciunt & tamen secũdæ sũt declinatiõis: disernẽdæ ãbiguitatis causa diligẽti ĩquisitione subiectas notauimus regulas: quo facilius declinatiõis diuersitas deprehẽdi possit. Ergo. us. syllaba terminata nomina masculini generis propria uel appellatiua siue fœmininum ex se faciunt: siue in aliud genus minime transformantur secundæ sunt declinationis. Vt terentius: tii. marcus: ci. bonus: ni. campus: pi. hortus: ti. fumus: mi. nidus: di. fungus: fungi mergus: gi: somnus. ni. lucus: ci. Duo notant̃ quæ superius posuimus tertiæ declinationis us. syllaba termĩata eiusdẽ gñis hic ligus: ris: lepus: ris. Quæ a uerbis aut nomĩbus ueniũt̃ principalibus quartæ sunt declinationis: ut hic status huius status. hic ductus huius ductus: hic motus huius motus. hic consulatus: hic tribunatus magistratus: eqtatus. principatus: hic reptus hic receptus: huius receptus: hic uisus huius uisus. Notantur hæc quæ nec a uerbis ueniunt: nec a nominibus deriuantur: & tamen quartæ sũt declinationis generis masculini hic arcus huius arcus: hic gradus: fructus. cestus: æstus portus: lacus. sinus: currus: cultus: luxus: senatus: fastus astus: pictus: rictus: ritus: fœtus: situs. Fœminini generis

eadem sunt extremitate finita: & secundæ declinationis sũt tria tantum: hæc colus. huius coli: hæc aluus: alui. hæc humus: humi. et omnia arborũ quæ in eadẽ syllaba desinunt fœmĩini generis sũt: hæc pyrus: pyri: hæc prunus: ni. fagus gi. taxus: taxi: fraxinus: fraxini. hæc ulmus: ulmi: hæc alnus ni. Tertiæ pauca sũt hæc tãtum. salus: salutis: palus: dis. iuuentus: tis. senectus: tis. seruitus: tis. tellus: ris. uirtus: tis. uenus: ris. Quartæ hæc tantun hæc anus: huius anus. hæc porticus huius: porticus. hæc domus: hæc nurus: hæc socrus: hæc quercus. Neutralia illa sunt: quæ ĩ gtõ una syllaba crescunt et in ris desinunt ut hoc decus decoris hoc sydus ris. põdus: ris. hoc pecus: ris. Excœptis tribus quæ secundæ sũt declĩatiõis correpta. us. syllaba hoc uulgus: uulgi. hoc uirus uiri. hoc pelagus: pelagi. Alia omnia masculini sũt generis et declinantur cxẽplo secundæ declinationis aut quartæ iuxta deffinitas superius regulas.

Ax syllaba termĩatur unum masculini gñis proprium: ut hic Aiax. unum fœmininum hæc fornax. Alia omnia sunt accidentia & trium generum hic et hæc & hoc audax: rapax fallax: loquax: pertinax: minax: procax: cõtumax: peruicax: et omnia ad instar tertii ordinis declinantur et. a. ĩ obliquis casibus productam habent.

Ex syllaba finita masculini sunt generis declĩationis tertiæ ut hic uertex uerticis: hic culex: cis. codex: cis. latex: forex: pollex: cis. hic cortex: cis. hic murex: cis. Fœminini generis hæc sola hæc silex. ut Virgilius ah silice in nuda: hæc illex cis. carex: cis. Si sint accidentia quæ in ex desinunt omnis generis sunt nihil a declinatione discrepantia: nan tertiæ declinationis sunt: ut hic & hæc et hoc simplex: duplex: artifex: opifex: aurifex: et omnia in genitiuo et in cæteris casibus. e. litteram ĩ. i. conuertunt. unum reperitur masculini generis quod. e. producit in obliquis casibus hic ueruex ueruecis.

IX syllaba quæ terminant᷑ masculini generis hic calix: cis. hic fornix: cis: uarix cis. fœminina sũt hæc: hæc salix: hæc filix: hæc radix: hæc ceruix: hæc matrix: hæc cornix: hæc lodix. Ex

his posteriora quattuor. i. producunt in obliquis casibus. accidentia trium generũ suut: ut hic et hæc et hoc fœlix fœlicis: hic et hæc et hoc pernix in eadem syllaba præpositis cõsonantibus quarũ prior muta altera liquida est. Nomĩa fœminina generis desinunt in. x. quæ a masculinis. tor. sylla ba finitis et a uerbo uenientibus figurantur. ut hic genitor hæc genitrix: hic uenator hæc uenatrix. bellator: bellatrix. uictor uictrix. Vnum eadem clausula terminatᷣ masculini generis nomẽ serpentis: apud lucanum lectum est: et natrix uiolator aquæ. Duo fœminini quæ a masculinis non ueni unt: hæc meretrix hæc cicatrix. Omnia tamen proculdubio tertiæ declinationis sunt.

Ox. syllaba finita excœptis monosyllabis oĩa accidẽtia sũt generis oĩs sed iuxta rationẽ superius demonstratam ut hic & hæc et hoc ferox: atrox uelox: hæc quoq; eiusdẽ declinatiõis legibus subiacẽt. Vnũ fœminini gñis hac extremitate apud plautũ lectum est: hæc Celox quod scapham significat.

Vx syllaba terminatᷣ unũ masculini gñis propriũ hic pollux: cis. Monosyllaba cuiuscũq; sit gñis diffiniuimus. Fœmini ni monosyllaba lux: nux: crux. Quidã cõmunis gñis hac syl laba finitũ asserũt hic & hæc cõiũx: q ntũ sĩe. n. littera pro ferri uolũt: quia ĩ gtõ & aliis casibus eadẽ littera nõ seruatᷣ.

T. littera muta unum nomen terminatur: generis neutri hoc caput capitis. & quæ ex eo cõponuntᷣ occiput: tis. Sin ciput: tis. Persuis et sissa fumosũ sinciput aure: quæ ĩ duas desinũt cõsonãtes excœptis ut sæpius dictũ est monosyllabis: si sint accidẽtia triũ generũ: sũt & tertii ordinis remota ambiguitate declinatiõis: ut hic & hæc et hoc ĩgens: tis. hic & hæc & hoc celebs bis: hic & hæc et hoc inops: pis. Solers: tis: cõsors tis. hic et hæc et hoc potens. Pauca sũt masculini gñis propria hic mauors mauortis: hic Aruns aruntis. Pauca appellatiua quorum alia masculini generis: alia fœminini hic adeps: pis. hæc cohors cohortis: hæc hyems hyemis: et similia.

Explicit regula latinorum: Incipit græcorum

Oeliciter expositis latinorũ regulis: græcorum quoq; tractanda est declinatio. Qua plærumq; utimur ĩ ser mone & maxime propriis: quæ in usu latinæ linguæ admis sa sunt: ut etiã certis diffiniẽda sint regulis. Memineris au tem omnia græca nomina propria uel appellatiua aut pri mæ esse declinationis aut secundæ: aut tertiæ: generis mas culini: feminini: neutri. Sed primæ quidem & secundæ de clinationis masculina & fœminina reperiuntur tertiæ. autẽ masculina fœminina neutra. Quæcunq; nomina as: uel es uel. a. syllaba terminantur si apud græcos genitiuum in ου: mittunt apud nos sunt primæ declinationis: ut ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείυ: hic Aeneas: neæ. ὁ λυσίας τοῦ λυσίυ. lysias lysiæ: ὁ ἀμύντας τοῦ ἀμύντου. Amintas: tæ. ὁ δαμοίτης τοῦ δαμοοίτου. Damœtas: damœtæ. ὁ κλοαντης τοῦ: κλοάντου. Cloantas: cloantæ. Exceptis his ὁ ἰωάννης: τοῦ ἰωάννου. Ioannes ioannis. ὁ ὀρόντης τοῦ ὀρόντου. orontes orontis. ὁ ὀρέςης τοῦ ὀρέςου. orestes orestis. ὁ ἡρώδης τοῦ ἡρώδου. hic herodes herodis. ὁ πυλάδης τοῦ πυλάδου. Pylades pyladis. omnia masculini generis sunt. Item illa flexa quæ. s. littera adempta faciunt apud il los genitiuum: similiter apud nos eiusdem sunt declinatio nis: ut Antas antæ. Menas menæ. Quæ & accusatiuum sin gularem in. n. potius q̃ in. m: syllabam terminãt ut æneam anchisen: Lisian: simili ratione: patronymica nomina decli nantur ut hic Priamides: dæ. pelides: pelidæ hunc priami den: pelidẽ. Græca autẽ fœminina quæ. a. littera finiũt pri mæ sunt declinatiõis ut hæc medea medeæ. phedra: ræ. An dromeda: æ. & quæ ĩ. e. producta apud illos desinũt: apud nos. e. in. a. conuersa sunt eiusdem declinationis: ut hæc Cir ca circæ. Andromacha: chæ. aut secundũ græcam declinatio nem inflectuntur ĩ nominatiuũ casum: ut hæc libye libyes. Sic lucanus. Finibus extremis libyes ubi feruida tellus. Se cundæ declinationis sunt græca masculina uel fœminina quæ in os syllaba breui terminantur. o. littera ĩ. u. muta ta apud latios ut hic homerus: ri. iginus: igini: hæc Tyrrhus

tyrri:beritus:ti.cyprus:pri.põtus.ti. Itẽ quæ apud illos in
eus ſyllaba deſinũt: ſunt maſculina propria eiuſdem decli-
nationis:ut hic Peleus pelei: Tydeus tydei: Aeneus aenei:or
pheus orphei:hæc datiuum ſingularem duplicem habent:
nã & peli & peleo dicimus:orpheo orphi:ut Virgilius:Or-
phi calliopea:lino:hoc græcum eſt:illud latinæ declinatio-
nis:accuſatiuum tamen habent græcum ut pelea:tydea. Itẽ
illa quæ apud græcos in gros & in dros in tros in eros ſylla
bam mittunt: poſtrema ſyllaba in er cõuerſa eiuſdẽ ſũt de
clinationis: ut μελεάγρος meleager gri. μένανδρος me
nander menandri: τεῦκρος teucer teucri: ἀντίπατρος. An
tipater antipatri. Excipiuntur quædam in grus: in brus in
drus & in trus ſyllaba deſinentia: quæ nominatiuum tamẽ
er mutant:nihil tamen a declinatione diſſentiunt:ſcõbrus:
andrus:congrus: petrus. In or nomina maſculina propria
deſinũt: & tertiæ ſunt declinationis ut hector hectoris: neſ
tor ris:mentor mẽtoris:actor actoris. In his omnibus.o.in
omni caſu corripitur. In as maſculini generis deſinentia ſi
apud illos genitiuum in os mittunt nos tertiæ declinatiõis
applicabimus ut θόας θόαντος: toas toantis. ἄτλας:
ἄτλαντος: atlas atlãtis: μαίνας μαίναδος menas mena
dis: γίγας γίγαντος: gigas gigantis. Et fœminina ſimiliter
eadem ſyllaba terminata tertiæ ſunt declinationis: ut hæc
pallas:dis. thyas:dis:oreas:dis. In es propria maſculini ge
neris deſinunt. Quorum ſi græci genitiuum in os efferũt:
ſimili modo latini tertii ordinis exemplo declinant: ut
δημοσθένης. δημοσθενεος. Demoſthenes:nis. πολινεί
κης εος. Polinices: cis. διογενης εος. Diogenes nis.
Et quæ circumflexo accentu pronunciantur: in ſuo ſtatu
hæc remanent: & græcam declinationem ſequuntur: ut hic
Eumenes eumeneos: Euprepes euprepeos: quãq̃ quidam
ſic declinare uoluerunt: Eumenes eumeneis: Euprepes
euprepetis. Et quæ in tis genitiuum mittunt ſimiliter
declinantur: ut Dares daretis: Chremes chremetis dici-
mus & chremis: Diores dioris: Antores antoris. In is tam

masculini q̄ fœmini generis desinũt eiusdẽ decliatiõis sũt: ut hic daphnis dis: tybris dis. Er fœmĩa hæc Thais dis: lais dis: hisis hisidis: hesperis hesperidis. Et õnia genitiuũ ĩ dis syllabam mittunt. Excepto uno simois quod simoẽtis facit genitiuũ. In Os masculini generis propria figuræ cõpo-sitæ desinunt terciæ sunt declinationis ut hic melãpos: dis. edippos: dis. In is propria masculini generis sunt et ter tiæ declinationis ut Capis: capis. pantis pantis.

O. littera finita propria sunt generis fœminini: quæ translata ĩ latinã linguã nihilominus græcã declinationem obtinent: ut Dido: Mãto: Erato: Calypso: Themisto: declinantur. n. hoc mõ: hæc Dido didois: didoi: didoẽ: ad hac didoe. Errãt. n. qui didonis aut Mãtonis genitiuũ dicũt & uocis asperi tas & ueterum auctoritats eiusmodi declinationem repudi ant. In On. masculini generis propria desinẽtia: quæ geniti uum aut in os: aut in tos: mittunt apud nos terciæ declinati onis esse asserunt: ut sinon sinonis: Damõ damonis: hæc in terdum apud latinos mutata nouissima. littera proferun tur: laocoõ laocoõtis: hypocoõ hypocoontis: & quæ ĩ os ge nitiuum mittũt penultimã syllabã productã habẽt in obli quis casibus. Quæ in tos genitiuũ mittũt ꝓductã habẽt pe nultimã ĩ reliquis. Et quæ gtĩ̄ ĩ os efferũt exceptis duobus quæ ĩ is gtĩ̄ extollũt: os: corripiũt: ut mẽnõ is: agamenon nis: In. an. masculini gñis desinẽtia nomĩa ea quoq; tertiæ decliationis sũt: ut titan nis. Pean peanis: hoꝝ accusatiuũ tã numeri sigularis q̄ pluralis secũdũ græcos proferimus ut tytana: peana hos tytanas hos peanas: unũ etiã genitiuũ sigularẽ propter differẽtiã in os: iuxta græcã declinationem mittit: hic pan huius panos: ut Virgilius panos de more licei. In. in. masculini generis exeũtia eiusdẽ declinatiõis ut hic delphĩ nis: accusatiuũ utriusq; numeri delfina & delfi-nas: sicut græci ꝓferimus. In os: ꝓductã generis masculini: tertii ordinis ut minos: ois. heros: ois. tros: ois.

A finita græca neutri sunt generis nam super declinatio-one nulla est ambiguitas, nam eiusdem sunt ordinis: ut

poema tis: toreuma tis: emblema tis. Quæ q̄uis tertiæ sūt declinationis: datiuum & ablatiuum pluralem non in bus sed in tis mittunt ratiōe nominum secundæ declinationis: nam his poematis emblematisq; dicendum est.

In Ax: uel in ix: masculini generis nomina desinūt & genitiuum in is syllaba finiunt: ut thorax thoracis: phœnix cis: & quæ in duas desinunt consonantes tertiæ declinatiōi similiter applicāt: ut hic cyclops cyclopis: chalybs bis:

Vniuersa noīa græca cuiuscunq; sint gn̄is: genitiuum apud illos ī has syllabas mittūt: ī ης ut ἡ κίρκη τῆς κίρκης. In ας. ut φέδρα φέδρας. ī ου: ἄντης ἄντου ī ᾶ. ut λᾶας. λάα. ī ος ut αἴας αἴαντος ī οῦς ut δημοσθένης δημοσθένους: ī ῶς: ut τέσις θέσεως. Igitur quæcūq; nomina apud græcos genitiuū ī ησ uel ας mittūt: apud nos primæ sūt declinatiōis: ut ἡ κίρκη τῆς κίρκης : circa cæ: ἡ φέδρα τῆς φέδρας phedra phedræ. Quæ ī ᾶ uel ī ου genitiuū mittūt: ī nomīatiuo in ας uel in ης syllabis terminantur: simili mō primæ sūt declinatioīs: ut Antas tæ: Aeneas æneæ: Orestes orestæ. Quæ in ου syllaba exeūt ī genitiuo a nominatiuo ῶς terminato ueniētia secūdæ sūt declinatiōis ut ὅμηρος ὁμήρου. μένανδρος μενανδρου. Item quæ in os exeunt: secundæ sunt ut Tydeus Tydei: Peleus Pelei: quæ īn ους uel in os syllabis genitiuum singularem mittūt: omnia tertiæ sunt declinationis remoto dubitationis errore: ut δημοσθένης δημοσθένους. Demosthenes demosthēis: ὁ πάρις δος Paris paridis ὁ μίνας τος: minas minantis: πάλλας δος pallas dis ἡ θαΐς δος : thais dis: τὸ πίημα τος poemas poematis.

Voniam genera et declinationes tam latinorū q̄ græcorū nominū dilucide breuiterq; explanauimus: de cæteris quæ præpositis regularū legibus refragātur disseremus: ut discussa penitus ignorationis caligine īoffensa luce sciētiæ mentes adoloscentum illustrentur.

Sunt quædam nomina in utroq; numero nō eiusdē generis. alia sunt non eiusdem declinationis. Alia nomina sūt quæ

non in utroq; numero declinantur. Alia certis casibus desi-
unt. De his dicemus et primũ de illis quæ generibus discre-
pant.

In sĩgulari numero gñis mas. ĩ plurali neutri : ut hic locus & hæc loca: dicĩus tamẽ & hi loci. hic iocus & hæc ioca dicĩus et hi ioci. hic menalus hæc menala: hic tartarus hæc tartara. hic gargarus hæc gargara. hic carbasus hæc carbasa. hic ismarus hæc ismara: hic sibilus hæc sibila.

In sĩgulari numero generis fœminini ĩ plurali neutri: ut hæc pergamus & hæc pergama: hæc intybus hæc intyba: hæc arbutus hæc arbuta.

In sĩgulari numero gñis neutri in plurali fœ. hoc epulum hæ epulæ: sic Iuuenalis. Vnde epulũ possis cẽtũ dare pythagoreis. Alii hæ epulæ semp pluraliter declinãt: hoc balneum hæ balneæ dicimus et hæc balnea ut Tullius ad balneas pallatinas: Iuuenalis et crudũ pauonem in balnea portas: hoc cepe quod in singulari numero ẽ aptotum: ĩ plurali fœmininũ: hæ cepæ et ordine declinatur.

In numero singulari gñis neutri hoc porrum in plurali hi porri: hoc frenum hi freni: ut lucanus frenosq; momordit: dicimus tamen & hæc frena: hoc filum hi fili: traxerunt in arte magica uertigine fili: & hæc fila dicũtur. hoc argos: hi argi.

In plurali numero mutant declinationem hæc. Hoc iugerum insingulari numero secundæ declinationis est: in plurali tertiæ: nam genitiuum hoꝝ iugeꝝ datiuũ & ablatiuum his et ab his iugeribus facit. Et uas quod tertiæ est in singulari numero in plurali secundæ: nã gtĩ horum uasorum: dtĩ et abltĩ his et ab his uasis dicimus. Pauca sunt primæ declinationis nomĩa quæ cõtra regulam dtĩ et ablatiuum numeri pluralis in bus syllabam mittunt: discernendæ ãbiguitatis. i. sexus causa his & ab his deabus : filiabus: mulabus: equabus: libertabus: natabus: asĩabus : quæ a uiris pitis usurpata sũt. Hæc sũt quæ ĩ utroq; numero nõ admittunt declinationẽ quoꝝ alia sĩgulariter tĩ alia pluraliter declinãtur.

pi

Deorꝝ propria nomĩa elemẽtorꝝ : fluminũ:heroũ:mõtiũ sin-
gulariter dumtaxat declinantur. Itẽ urbiũ nisi quæ naturali
ter pluraliter efferũtur:ut athenæ : thebae:cumæ:mycinæ:
athellanæ:graiussæ:crustumæ: ricosæ:carpi : puteoli ostia.
Itẽ metallica quæ oĩa secũdæ sũt decliatiõis:& gñis neutri:
ut hoc aurũ:argentũ: ferrũ: plumbũ stanũ . Excepto uno
aes. quod eiusdẽ gñis est:sed iuxta rationẽ tertii ordinis mo
nosyllabarꝝ tres casus ĩ plurali numero admittit:ntm̃:actm̃
& uocatiuũ. hoc aes & hæc aera. Itẽ arida uel liquida quæ ad
mensurã pondus ue referuntur:ut triticũ:ordeũ: frumẽtũ:
far:lens:cicer miliũ:eruũ:oleũ:uinũ: mel:mulsũ:defrutũ:
muria. Ex his multa ueteres auctoritate licentiæ largientes:
pluraliter extulerũt:hæc ordea:farra: mella : defruta:uina:
hæc etiam usus rœcipit:nam uina choa dicimus & massica.

Præter hæc alia sunt quæ plurali numero deficiũt:gñis quidẽ
mas. hæc hic fumus:fimus:limus:puluis:sãguis:genius:ge
neris fœminini hæc fães:lux:labes: pax:sitis tabes humus.

Gñis neutri hoc cenũ:fœnũ:ius:lutũ:uulgus:pelagus:uirus:
uiscũ:euum:penũ. In plurali numero tm̃ declinãt̃ noĩa nu
merorꝝ:præter unũ:quod plurali numero deficit:tãtum ut
duo tres. Memineris autẽ noĩa numeri ab uno usq; ad tres
declinari a quattuor usq; ad centũ minime. a ducentis usq;
ad nongentos p oĩa gña plutaliter tm̃ declinari. Est etiam
unũ aptotum neutri gñis semp eiusdẽ numeri hoc pondo.

Præter hæc alia sũt quæ ĩ singulari numero non declinantur.

Gñis quidẽ masculĩ: hi ãtes:hi carceres:cãi:casses: fores:fori:
liberi:manes:optimates:primates:ꝓceres:pugilares: q̃rites
sentes:nepres.

Gñis fœminini:argutiæ. blãditiæ:cunæ:exequiæ:inferiæ:insi
diæ:ĩimiciciæ:exuuiæmanubiæ:primitiæ:bigæ : trigæ: q̃dri
gæ:cõpedes:delitiæ:diuitiæ : dapes : feriæ:scalæ phaleræ ge
næ:facetiæ:ĩdutiæ : kalẽdæ: idus : nonæ:latebræ : nuptiæ:
nũdinæ:quisquiliæ:reliquiæ:tenebræ:antiæ.

Gñis neutri:arma:mœĩa:castra:megalia:crepũdia:exta : spo
lia:serta:presepia:pascua:sponsalia:precordia : mappalia:

cunabula. Itẽ festorꝝ deorꝝ noĩa ut Saturnalia: neptunalia: bacchanalia: certis casibus deficiũt: hæc saties quod præter ntm̃ singularẽ nullũ casũ admittit: hanc ditionẽ & ab hac ditione: hoc quoqꝫ ntõ casu utriusqꝫ numeri deficit præter actm̃ & ablatiuũ sĩgularem. Laterẽ similiter actm̃ tm̃ lectio usurpauit. Spõte & tabo ablatiuũ sĩgularẽ hñt tãtũ. Tabes ntm̃ & actm̃ & ablatiuũ numeri singularis habet dũtaxat. Sũt alia quæ a gtõ casu sĩgulari declĩatiõis sumũt exordiũ & ĩ utroqꝫ numero recte declinant̃: ut Remex: gis. frondis: uerberis: ut Lucanus ad saxũ quotiens ingẽti uerberis ictu. Alia duos aut tres tm̃ casus habent: ĩsingulari numero: sed in plurali p õnes declinãtur: ut huius opis. opẽ ab hac ope: huius uicis & hãc uicẽ: ab hac uice. Alia abltm̃ habẽt ĩsingulari numero: ut ab hoc frugi: ab hoc opice: ab hac prece: ab hoc uiscere. Hæc quoqꝫ ĩ plurali numero declinãtur. Pauca sũt quæ cũ ĩ singulari numero nõ deficiãt: in plurali tres tã tum casus habẽt: dequibus paulo superius diximus: hæc iura: hæc rura: hæc aera: hæc maria. Vniuersa noĩa primæ secundæ & quartæ declinationis totidẽ syllabis in gtõ quot in ntõ proferunt̃ præter unum uir & si qua ex eo cõponũt̃. Et quæ in. er. syllabã desinunt. Tertiæ aut pares habẽt syllabas in obliquis casibus: aut unã ad sumũt. Quĩtæ proculdubio plus una syllaba proferri solẽt. Pauca ĩ ueniuntur tertiæ declinationis quæ in gtõ duabus syllabis crescãt. Iter itineris: Anceps: tis. biceps: tis. triceps: tis. præceps: tis. iecur: iecioris. lectũ ẽ & iecoris. Suppelex: suppelectilis.

De uocatiuis.

Mniũ nominũ cuiuscũqꝫ sĩt decliuatiõis uocatiuus singularis similis est ntõ. eiusdẽ numeri: neqꝫ hoc ĩ dubiũ uenit. Exceptis nominibus secũdæ declinationis quorꝝ uocatiuus diuersis exprimitur modis: Propria igitur noĩa quæ in ntõ casu singulari. us. syllaba terminãtur: adẽpta us faciũt uocatiuũ ut uirgilius uirgili: terẽtius: terẽti: domotius domiti. Præposita qualibet cõsonãte uocatiuũ ĩ. e. correptã mittũt: ut hic Turnus: o ne. hic marcus: o ce. hic lẽtulus: o le. appellatiua quæ in ius desinũt uocatiuũ ĩ. e. mittunt: ut

fluuius o fluuie: socius: o socie. Quē ueteres iuxta ntm̄ ꝓfe rebāt uocatiuū: ut Virgilius: Corniger hesperidū fluuius regnator aquaꝝ: quæ cōsonāte prælata ī eādē syllabam mit tūt: siquidē sūt accidētia uel deriuatiua uocatiuū in.e. mit tūt ut doctus: docte: sāctus: cte, romāus, romane. hispāus: hispane. Cætera ī.us. potius q̄ ī.e. syllabā exeūt: sic lucanus degener. o. populus: &.o. popule lectū ē: Lucus. o. lucus. Quæ a ueteribus propter asperitatē uocis minīe usitata sūt adeo ut rara huiusmodi decliātiōis reperiātur exēpla: hæc myrtus o myrte & te proxima myrte. De ablatiuo.

Eertiæ quoq; declinatiōis nominū ablatiuus casus sin gularis duobus mōis proferri solet: aut ī.e. aut ī.i. sed il la quæ ī.i. exeūt cōmunis sunt generis: & in ntō.is. syllaba terminātᷣ: ut hic & hæc suauis ablatiuo ab hoc & ab hac sua ui: hic & hæc grauis ablatiuo ab hoc & ab hac graui. Itē neu tra quæ ī ntō.e. uel .ar. uel .al. syllabis terminātᷣ: hoc sedile ab hoc sedili. hoc laquear ab hoc laqueari: hoc anīal ab hoc anīali. Excepto cū.e. āte.l. habetᷣ: sed cum.a. āte.l. īuenitur ut hoc tribunal ab hoc tribunali: lupcal ab hoc lupercali: & cætera cū.e. ātecesserit.l. littera non.i. terminatur ablatiuus sed ī.e. ut hoc mel ab hoc melle: hoc fel ab hoc felle: Itē quæ in duas desinūt cōsonātes in is uel in ix: duplicē et sunt ac cidentia et trium generū ut hic & hæc & hoc ingens ab hoc & ab hac & ab hoc ingēti: hic & hæc & hoc audax ab hoc & ab hac & ab hoc audaci: Et quæ in.r. desinūt masculini uel fœminini uel trium sunt generꝝ hic et hæc acer ab hoc et ab hac acri: hic et hæc & hoc par ab hoc & ab hac & ab hoc pari & quæ in im mittunt actm̄ sunt autē hæc turris: hanc tur rim: ab hac turri. sitis hāc sitī: ab hac siti: hæc puppis: hanc puppī: ab hac puppi: hæc securis: hāc securī ab hac securi. febris: torquis: uectis: hæc restis: hanc restim: ab hac resti: Præterea hæc nauis: bipēnis. hic ignis: similiter & ablatiuū ī i: mittūt: quæ sæpe poetæ p.e: solent efferre: Cætera omnia tertiæ declinationis noīa ablatiuum singularē ī.e. mittūt. Explicit nominum tractatus de uerbis Incipit:

Voniam ut opinor: de nomine cōuenienter tracta tum est: Nunc de Verbo sicut præfacio pollicetur disseremus: Cuius omnis ambiguitas in discernē da coniugatione et cognoscendo præterito perfecto uersa tur. De his nos pro īgenii uiribus diligenter docebimus. Nā et cætera multorum expositio declarauit. Igitur coniugatio nes sunt tres: ut alii quattuor. Quas in secunda persona præsētis tempotis modi īdicatiui dinoscimus. Formæ quat tuor. perfecta: Meditatiua: Inchoatiua: Frequētatiua. Sed perfectæ formæ uerba omnium sunt coniugationum: Fre quentatiuæ tantum primæ coniugationis. Excepto lacesso: quod uenit a lacero. Inchoatiuæ tertiæ dumtaxat correptæ: Medidatiuæ tertiæ productæ uel quartæ.

Genera uerborum facili ratione dinoscuntur: aut enim acti ua sunt: & .o. littera terminantur: & assumpta .r. littera trā seunt in passiua: aut passiua et adempta nouissima littera: redeunt in actiua: aut neutra sunt: quæ actum significant & actiuam habent significationem: et in passiua minime transeunt: aut supina quæ ut actiua quidem declinantur: sed significationem habent passiuam: passiuam ut uapulo ueneo: pendeo: aut deponentia superiori contraria: quæ passiuorum declinantur exemplo: et significationem habēt actiuam: neq; .r. litterā possunt amittere aut communia si milia deponentibus & passiuis sed agentis et patientis for mā flectuntur. Vnde constat uniuersa duobus modis decli nari. Nā neutra et supina actiuorum: Depoentia & cōmu nia passiuorum regulā sequuntur. Sūt præterea neutro pas siua quæ ī præterito perfecto & plusquāperfecto passiuā de clinationē habēt: in aliis neutram. Et sunt hæc sola secūdæ quidem coniugationis ut audeo: gaudeo: soleo. Tertiæ au fido: fio: & siqua ex his componuntur: præter hæc nulla sūt huiusmodi declinationis uerba. Sunt alia passiūa neutra: superiori contraria hæc sola: Comperior: mereor: deuertor. Nam in præterito comperi: merui: deuerti: sicut actiua uel

neutra proferuntur.

Vniuersa uerba primæ coniugationis quæ in secunda p̄sona as. syllaba terminantur actiua sunt siue neutra: præteritum perfectum in. ui. syllabam mittunt: ut amo: amaui: aro: araui: armo: armaui: narro: narraui: canto: cantaui: nauigo: nauigaui. paro: paraui. seruo: seruaui. Exceptis nouē quæ in. ui mittunt præteritum: ut Seco: secui. neco: necui. ueto uetui. sono: sonui. tono: tonui. mico: micui. crepo: crepui. plico: plicui. domo: domui. frico: fricui. Et siqua adnexis præpositionibuscomponuntur: explico tamen utranq; formam seruat ī præterito nam explicui et explicaui dictū est.

Quattuor huic regulæ refragantur: nam neq; ī. ui. neq; ī aui. exeūt: sto: steti. do: dedi. lauo: laui. iuuo: iuui. sed duo posteriora quidam superioribus applicant errantes. Nam illa ī præterito una syllaba crescunt hæc totidem: ī præsenti proferuntur.

De secunda coniugatione.

Ecunda coniugatio: quam non tamen secunda persona: sed etiam prima facile declarat. Quoniam omnia uerba quæ ī. eo. syllaba in prima persona finiuntur secūdæ sunt coniugationis productæ eo. is. et siqua ex eo composita figurantur. Et duobus primæ creo: creas. meo: meas. similiter & beo: as. præteritum perfectum mittit in. ui consonante præposita: præeunte uocali paueo: paui. caueo: caui. in. xi. et in si. quæ in ter excepta notabimus. Ergo omnia uerba secundæ coniugationis qualibet consonante præposita. eo. syllaba præteritum perfectum ī ui. mittunt: nt habeo habui: debeo: debui. rubeo: rubui. doceo: docui. taceo: tacui. misceo: miscui. iaceo: iacui. noceo: nocui. arceo: arcui. areo: arui. egeo: egui. splendeo: splendui. candeo: cādui. madeo: madui egreo: egrui. langueo: langui. rigeo: rigui. caleo: calui. doleo: dolui. oleo: olui. palleo: pallui: timeo: timui. tepeo: tepui. torpeo: torpui. careo: carui. pareo: parui. uireo: uirui. floreo: florui. horreo: horrui. censeo: censui. niteo: nitui. pateo: patui. teneo: tenui. caneo: canui. Excipiuntur

pauca quæ in.si.syllabam mittunt præteritum iubeo:iussi.
mulceo:mulsi. mulgeo:si. algeo:alsi.fulgeo: fulsi.ardeo:
arsi.suadeo:suasi.maneo:mansi.hæreo:hæsi.rideo:risi.tor
queo:torsi.indulgeo:indulsi.De urgeo & turgeo:ābigitur.
Alia in.xi.lugeo:luxi.frigeo:frixi.Illa in ui:præteritum mit
tunt:quæ in prima persona modi indicatiui temporis præ-
sentis.u.āte. eo.habent:& primam syllabam quam in præ
senti tempore breuem in præterito longā habent:ut faueo:
faui.paueo:paui.foueo:foui.moueo:moui.caueo:caui.uo
ueo:uoui.et quæ ex his componuntur.Quæ quāq̄ in præsē
ti non sint similia superioribus præteritū ī ui.mittunt pro-
ducta syllaba neo:neui.fleo:fleui.cieo:ciui.impleo:imple
ui.compleo:compleui.expleo:expleui.deleo:deleui. Non
multum ab his discrepare uidētur etiam hæc quorum pri-
mam syllabam in præterito ex correpta cadit in productam.
sedeo:sedi.uideo:uidi.Contra omniū regulam est prandeo
prandi. Quædam sunt in secunda coniugatione quorum
præteritum perfectum iteratur per primam hæc sola: pen-
deo pependi:spondeo spopondi:tondeo totondi: mordeo
momordi. Quæ asumptis præpositionibus non eodē mo
do proferenda sunt:nam dispondi:& dispendi:& rependi:
et detondi dicimus. De neutris passiuis aliunde dictum ē.

De tertia coniugatione.

Ertia coniugatio correpta quæ secūdā personā ī is.mit-
tit in Imperatiuo modo in e.solidā conuertit præteritū
per has syllabas effert:in di præposita consonāte in.ui.præ
posita uocali.ī.i.consonāte qualibet præposita ī. si.& ī.xi.
Sed illa tamē præteritū in.ui.mittunt quæ ī præsenti tēpo
ris indicatiui modi.u.ante nouissimā litteram habent. Vt
tribuo tribui:statuo:statui.minuo:minui. imbuo: imbu.
obruo:obrui.Ex his duo notantur tantū quæ in.xi. mittūt
præteritū fluo:fluxi.struo:struxi.Et quæ ī lo syllabā exeūt
in præsenti.nihilominus præteritum in.ui:mittunt: ut uo
lo:uolui.nolo:nolui.colo:colui.cōsulo:consului:alo:alui.

Pauca præterea in eandem extremitatem mittunt præteritum quanq̃ præsens simile superioribus habeant: tremo: tremui. gemo: gemui: fremo: fremui. cōpesco: compescui. necto: xui. sterto: stertui. pecto: pexui. texto: texui. senesco: senui. gigno: genui. in crebesco: increbui. nam increbo nō ĩ uenitur Et si qua ex his componūtur.

Vi. syllaba terminantur in præterito hæc sola sperno: spreui. sterno: straui. cerno: creui. sero: seui: tero: triui. pasco: paui. quæro: quæsiui. lino: liui. quiesco: ui. cupio: cupiui. consuesco: consueui. peto: petiui: sapio sapiui.

In di præposita consonante in præterito desinunt quæ ĩ præséti. do. syllaba terminantur præcedente. n. littara: ut scādo: scandi: asscendo: asscendi: descendo: descndi. offendo: offendi. pando: pandi. prendo prendi. mando: mandi. Tria enim in præterito amittūt: fūdo: fudi. linquo: liqui. scindo scidi. Sic lucanus ait. Scidit & in medias fecit sibilator ater-ras. Et quæ minus una syllaba proferuntur: producta pro-ma syllaba in præterito quæ in præsenti corripitur: ut Capio: cœpi: Iacio: ieci. fugio: fugi. fodio: fodi. Pauca præterea eandem clausulam habent nouissima littera præsentis temporis in. i. conuersa. uinco: uici. rumpo: rupi. soluo: solui. cudo: cudi. uoluo: uolui.

In si præteritum mittunt syllabam uerba quæ in præsenti. do uel. mo. syllabis terminantur si sit natura longa penultima ut ludo: lusi. lædo: læsi. cædo: cæssi. plaudo: plausi. trudo: trusi. rado: rasi. illido: illisi. allido: allisi. promo: prompsi: sumo: sumpsi. demo: dempsi. resumo: resumpsi. Et primo quanuis correpta sit: penultima in eadem syllaba exit. Et quicquid ex eo componitur: ut premo: pressi. exprimo. ex-pressi. comprimo: compressi. & quæ in. bo. uel in. po. syllabas desinunt: ut scribo: scripsi. nubo nupsi. scalpo: scalpsi. repo: repsi. serpo: serpsi. sculpo: sculpsi. Præter hæc pauca sunt quæ non eadem extremitate finiuntur in præsenti: præteritum tamen in. si. syllaba mittunt: spargo: sparsi.

mergo:mersi.mittto:misi.uro:usi.temno:tempsi.cōtēno:
si.cōcutio:concussi.gero:si. Et si qua ex his in cōpositam figuram transeunt. In.xi. syllabam in præterito desinunt Verba quæ in præsenti:go. syllaba terminant̃:ut cingo:cinxi.pingo:pinxi.sugo:suxi.afligo:aflixi.pergo:perexi.rego:rexi.diligo:dilexi.intelligo:intellexi.fingo:fixi.tego:xi. Excipiuntur tria in.go.desinētia quæ in superioribus notauimus. Et alia quattuor quæ non in.xi.sed in.gi.mittunt præteritum tango:tetigi:frango:fregi.lego:legi.ago:egi. Et si qua ex his componuntur simplicium formam sequuntur: his simile est Impingo:quod impegi facit̃ præteritum. Præter hæc in.xi.præteritum mittunt: uiuo:uixi.coquo:coxi.meio:minxi.illicio:illexi.aspicio:aspexi.flecto:flexi.duco:duxi.dico.xi.ueho:xi.traho:xi.sūt tertiæ cōiugationis uerba quæ primam syllabam in præterito duplicant: quæ omnia subiecta sunt:ut pello:pepuli.tango:tetigi.fallo:fefelli pendo:pependi.tendo:tetendi.pungo:pupugi.sed & pūxi dicimus:tundo: tutudi.cado: cecidi. cedo: cecidi: pario. peperi. cano: cecini. disco: didici.posco: poposci. parco. peperci.facit et parsi. curro cucurri.pedo:pepedi. Hæc adiunctis præpositionibus nō eodem modo proferenda sūt: nam duplicatam in simplici figura syllabam in compositione amittunt. Dicimus enim sic expendo expendi. decurro: decurri.refello:refelli.compello:compuli:concido:concidi. Sed ex his duo sola præpositionibus adnexis in suo statu manent disco et posco:nam dedidici & depoposci faciunt præteritum Cano autem neutram regulam sequitur concinui facit: Et siqua composita in eadem coniugatione. Quoniam nouissimam syllabam geminant in præterito illa uidelicet quæ ado uerbo primæ cōiugationis componūtur cōdo:cōdidi. reddo: didi.traddo:tradidi.subdo: subdidi.prodo:prodidi.addo: addidi. abdo abdidi. Similiter ꝓferunt̃ credo:didi.uēdo:didi. Fxcepto circūdo.dedi.

quod ſecundam perſonam facit: circundas et eſt primæ coniugatinois. De quarta cōiugatione

Varta coniugatio uel tertia producta quā īperatiuus modus prodit litterā ī fine cōſeruat præteritū perfectum ī.ui.ſyllabā mittit uel in duplicē.ii.ut audio audiui: uel audii.munio:muniui uel munii. ſeuio:ſeui uel ſeuii. linio liniui uel linii. mollio:molliui uel mollii.finio finiui uel finii.punio puniui uel punii:ſopio ſopiui uel ſopii:actio actiui uel actii.ſcio ſciui uel ſcii.hīnio:hīniui uel hīnii. Exeo ui: uel exii.Inio iniui uel inii.Cætera his ſimilia:pauca in si.exeunt:& ſunt hæc fere ſarcio ſarſi:fartio farſi: haurio:hauſi:ſepio ſepſi:ſentio ſēſi.Alia in·xi.ſola hæc ſanxio ſāxi:fulcio fulxi:uincio uixi.unū īuenitur quod primā ſyllabā in præſēti corripit ī præterito producit.uenio ueni.Et cōpoſita ex eo in hūc modū proferunt̄:aperio aperui.cuius cōpoſitū diſſentit repperio repperi. ī has fere ſyllabas oīa uerba quartæ coniugationis norma cōplectitur in præterito deſinūt:ſed nequid ābiguitatis poſſit eſſe lectoribus nō diſſimulabimus:de illis dicere:quæ ratione refragant̄:ſunt.n. uerba quæ in perſonis deficiūt:& ī perſonalia dicuntur.alia in modis.alia ī temporibus alia coniugationibus. alia participiis:de his exponemus:& primum de Impſonalibus quæ aut ſūt ſecūdæ cōiugationis aut tertiæ quantū ex tertia perſona cōtēplari licet eoꝝ:alia actm̄ trahunt:ut pudet: tedet: piget:pœnitet:miſeret:decet.alia datiuum ut licet:liquet:libet. Vnū ē quod caſu nō indiget:oportet:& oīa præteritū ī uit.ſyllabā mittūt:ut puduit:piguit:pœnituit:licuit. libuit:decuit. Præter tria quornm duo deficiunt in præterito: liquet:& tedet:unum quaſi paſſiuam habet declīationem miſeret nam miſertum eſt dicimus: licet tamen & libet ad hanc ſimilitudinem proferri poſſunt : licitum eſt : libitum ē.Et tedet in cōpoſita figura perteſum eſt. Tertiæ coniugationis Imperſonalia datiuū caſū aſſumūt:ut cōtingit: euenit:accidit:expedit.Quædā primæ cōiugatiōis īpſōalia

reperiuntur: ut iuuat præstat: quæ & aliter declinari pos sunt: sed omnia tam infuturo imperatiui modi quam infinitiui: nec non etiam gerundiis participialis participiis utriusq; temporis deficiunt: Defectiua in modis sunt hæc. Quæso quod primam personam habet īdicatiui modi dū taxat: licet quæ fere lectum sit apud Salustium & Tullium Ouat. īfit. hæc quoq; tertiam personam habent solam: sed ouat participiū facit præsentis tēporis ouans cum in difini tione uerbi deficiat. Similiter ausim: & perdiunt ꝓ perdunt dicunt: & inq̄ in primam personam contra morem omniū profert: utrunq; numerū modi indicatiui præsentis tēporis inqua impatiuum numeri singularis habet tantum: nam inquæ apud terentium lectum est: aio præsens et præteritū imperfectū habet tantū. Faxo futurum tēpus tātum uelut alii promissiuum modum ostēdit. Salue. saluete. imperati ui modi secunda persona utroq; numero lectū ē: & infiniti ui modi præsēs tempus saluere: Cedo et. aue. similiter & im peratiui personam habent numeri singularis. cedo etiā nu meri pluralis lectum est apud Plautum cedite mihi pro dici te. Et in coniugationibus & in præterito deficiunt hæc: Fero fers præteritum facit tuli. Sum es est fui: ferio is percussi: tollo tollis sustuli facit. Edo: es. edidi: hoc infinitiuum præ sentis temporis non ī. re. syllabam sed in. se. contra morem omnium mittit. esse. enim dicendum est: Volo uis uolui: hoc quoq; īcertæ est coniugationis et in futuro imperatiui et infinitiui modi deficit & gerundiuis uel participialibus quæ supina alii dicunt: meto messui nam aliter proferri non potest: pelleo: sisto: similiter & glisco & quatio nullum habent præteritum.

Memiueris tamen inchoatiuæ formæ uerba quia in præteri to perfecto deficiunt.

De participiis.

Articipiis carent Verba alia præſentis temporis alia
futuri: alia utriuſq; impræſenti itaq; deficit Sum &
quæ ex eo adiectis præpoſitionibus componun-
tur: Præter duo abſens & præſens: Quæ a uerbis abſum
et præſum ueniunt: Et eo uerbum in participio no-
minatiui caſus numeri ſingularis deficit in cæteris recte de
clinatur. Compoſita quædam etiã nominatum habent ut
præteriens abiens: futuri temporis participia non habent in
primis Verba formæ Inchoatiuæ ut horeſco: Caleſco: & his
ſimilia. Deinde omnia ſecundæ coniugationis: quæ ſunt ge
neris neutri & in formam tranſeunt Inchoatiuã: ut horreo:
caleo: tepeo: niteo: pateo: ſtupeo: ſplendeo: uigeo: uireo: ri
geo: floreo: paueo: rubeo: tabeo: madeo: tumeo: ſileo: palleo
ferueo: timeo: lateo: nam & hæc aſſumptis præpoſitiõibus
faciunt inchoatiua: ut pertineſco: & diluceſco: Valeo tantũ
cum faciat conualeſco. In participio futuri temporis mini
me deficit: nam ualiturus dicendum eſt. Sunt alia præte
rea quæ non tranſeuut in formam inchoatiuam eiuſdem
coniugationis & generis: & nihilominus in participiis tem
poris futuri deficiunt: ut egeo: mereo. palleo: calleo: ſtudeo:
præter hæc & uolo caret participio futuri temporis ut nolo
Et quæ ex illis componuntur: Similiter & metuo: fluo: ſi
tio: tremo: ſeuo: ſero: algeo: diſco: paſco: furio. Quæ uerba
primitiua futuri temporis participiis carent. Similiter carẽt
participiis imperſonalia omnia dequibus ſuperius docui
mus: & defectiua illa uidelicet quæ ordine declinari nõ poſ
ſunt: ut aio: quæſo: inquam: faxo: ſalue: aue: cedo. & poſſũ
ſimiliter & ſoleo: Sunt uerba quæ prima perſona confuſa
habentur: quorum ſignificationem ſecunda perſona coniu
gationis diſcernit: dico as. correpta priore ſyllaba dico cis
producta: fundo fundas: fũdo fundis: uolo uolas uolo: uis
appello appellas: appello appellis: compello compellas: cõ
pello cõpellis: mãdo as: mãdo is. Sunt alia quæ ex diuerſa
forma præſẽtis tẽporis in præterito confunduntur: paueo:

paui: paſco:paui: cerno : creui : creſco : creui : acuo : acui: aceo:acui: lugeo luxi:luceo luxi::pẽdeo pepẽdi:pẽdo pepẽdi:frigeo frixi:frico:frixi. Sunt quæ idem habent preſens et preteritũ pfectũ hæc ſola : Odi:noui:cepi:memini:pepigi: hæc ĩ ĩperatiuo modo preteritũ memĩ quod memẽto facit deficiũt & ĩ futuro et ĩ ĩfinitiuo modo et ĩ ſupinis:nec non etiã et in participiis utriuſq; temporis. Vnũ ex his odi duo participia facit:preteriti temporis figuræ compoſitæ exoſus et peroſus. Sunt alia quæ in omni declinatione ſecũdæ ſũt coniugationis:& in infinitiuo quaſi tertiæ correptæ proferuntur : Fulgeo infinitiuum fulgere facit : ferueo feruere obſideo obſidere. De paſſiuis.

Erba tam paſſiua q̃ deponentia nec non etiam communia cuiuſcunq; ſint cõiugationis præteritũ perfectũ in has ſyllabas mittũt ĩ:tus:ĩ ctus:ĩ ſus:in xus: adiũcto ĩ omnibus ſum uerbo:ut amor amatus ſum:doceor doctus ſũ: patior paſſus ſum:nitor niſus ſum. Notantur pauca quæ ĩ præterito deficiũt paſſiua quidem hæc feror:ferior: tollor: faciũt enim præteritum latus ſum:ictus ſum:ſublatus ſũ: Poſcor nanquæ hoc quoq; deficit: in præterito poſtulatus ſum:arguor conuictus ſum: ſimiliter et metuor et timeor nullum habẽt præteritum perfectũ. Deponentia uero hæc Veſcor fruor:medeor:liquor : reminiſcor quæ in præterito ſic proferuntur:paſtus:ſum:potitus ſum:medicatus ſum: liquefactus ſum:recordatus ſum. Quæ ab alio præſenti ueniunt:ſed ad ſupplementũ decliatiõis defectiuis accõmodantur. ſunt quædam deponentia in certis cõiugationibus hæc ſola:Potior:orior:nam in ſecunda perſona numeri ſingularis tertiæ productæ ſunt:hoc eſt quartæ coniugationis et preſenti tẽpore infinitiui modi:oriris enim et potiris etiã oriri & potiri dicimus. Reliqua ad exemplum tertiæ correptæ declinantur. Sunt alia quæ ex diuerſo ueniunt preſenti & in præterito confunduntur : ut patior paſſus ſum: pandor paſſus ſum : ut apud Virgilium Crinibus iliades paſſis Item uertor uerſus ſum : ut apud eundem . Et

uersa puluis inscribitur hasta. Sũt alia impersonalia quæ a sũptis præpositionibus ablatiui casus declinãt̃: & a uerbis neutri gñis figurant̃ uel actiuis quæ dtm̃ casũ inserie orati ōis admittũt: ut sedet̃: ãbulatur: statur: pugnat̃: itur: studetur. Veniunt. n. ut dictũ est a neutris sedeo: ãbulo: sto: pugno: eo: studeo. His. n. græcorꝝ iactãtiã siquã de copia sermonis exercent: refutauimus: quod nec ꝓpria nequeunt explanare: similtier nocet̃ & suadetur & dat̃ ꝓferimus: quæ ĩ actiua spetie datiuo casui iũgunt̃. Sũt quæ ĩparticipiis deficiunt. Vt fruor: medeor: & reor: quod de preterito tamen habet participiũ & ĩ presenti & in futuro deficit. Ité nascor futuri tẽporis participio caret. Et ĩpersonalia sicut ĩ actiua declinatione participia nulla habẽt: nisi poetica usurpauit Licentia: ut regnata percussa pugnata futuri ut uigilanda uiris & his similia: Finis.

Phocæ clarissimi grammatici ars de nomine & uerbo fœliciter explicit.

PRISCIANI CAESARIENSIS CLARISSIMI GRAMMATICI EPITOMA.

Mnia nomina quibus latina utitur eloquentia quinq; decliatiōibus ĩflectũt̃: quæ ordinẽ accepẽrũt ab ordine uocaliũ formãtiũ gtõs. Prima igitur est declinatio cuius genitiuus sin in. æ. diphthõgon desinit ut hic poeta huius poetæ. Secunda est cuius genitiuus sin in. i. productũ desinit ut hic doctus: huius ti. Tertia in is breuẽ ut hic pater: huius tris. Quarta ĩ us productã ut hic senatus: huius senatus. Quĩta ĩ ei diuisas syllabas: ut hic meridies: huius diei. habet ergo primæ declinatiōis: ntũs litteras terminales duas. . a. & . s. termĩatiões uero tres. a. as. es. ꝓductas ut hæc syllaba huius bæ. hic æneas huius æneæ. hic anchises: huius sæ. ĩ. a. desinentia seu græca sint seu latina: masculina seu fœminina uel coĩa primæ declinatiõis sũt. ut hic citharista huius stæ. hic scriba huius bæ. hæc caliopea: huius caliopeæ: hæc regĩa huius rgĩæ. hic & hæc aduena huius aduenæ. Excipiũt̃ nouẽ noĩa

mobilia.una:ulla:nulla: ſola:tota:alia:altera:utra neutra: quæ declĩatioẽ pronominũ habẽt:in ius terminãtiũ geniti uos quõ ea quæ ex his cõpoſita ſunt:ut aliqua:nequa: ſicq̃. Neutra uero in a græca tertiæ ſũt declinationis:gtũs.n.græcus tos in tis cõuertunt apud nos ut hoc poema:huius poematis.emblema:tis.toreuma:tis.Litterarum uero nomina tã apud græcos q̃ apud latinos ĩ declinabilia ſunt ut & neutra ut .α.β.a.b. In as uero uel ĩ es græca quæ apud græcos ĩ ου dihpthongõ terminant genitiuũ prĩæ declinationis ſunt: apud latinos : ut. ὁ λυσίας ου hic lyſias huius lyſiæ: ὁ ἀντης ου hic antas huius antæ. ὁ πριαμίδης ου: hic priamides huius dæ.Sciendũ eſt autẽ q̄ ſi patronymicorũ formæ ĩ ueniant̃ propria noĩa ſecundũ tertiã declinationẽ magis ueteres proferũt:ut hic thucidides huius didis.hic euripides huius pidis. Similiter ꝓferunt eiuſdẽ termĩationis barbara ut hic tygrães.huius nis.hic mithridates huius tis.hic ariobarzanes huius ariobarzanis:& in aliis quibuſdã græcis auctoritate idẽ feciſſe auctores ĩueniũtur:ut hic orontes huius tis.Secũda declinatio terminales tres habet litteras.r.s. m.terminationes uero ſex.er.ir. ur. us.eus . um.er ut ſacer ir.ut uir.ur. ut ſat̃.us.ut magnus.eus . ut tydeus.um ut tẽplũ.In er deſinẽtia ſi a græcis ſit ρος ĩ er cõuertẽtibus apud nos et quæ fœmenina ex ſe faciunt ĩ a deſinẽtia et quæ.s. et t habẽt ante er niſi ſint poſſeſſiua ut cãpeſter:ſilueſter:ſecũdæ ſunt declinationis ut hic menander:huius dri.hic alexãder huius dri . tener.ri.ſacer:cri.faciunt.n.tenera ſacra:hic oleaſter.huius ſtri.hic apiaſter huius ſtri. excipitur hic Sequeſter huius ſtris.quod q̃uis tertiæ declinationis ſit tantũ fœmininũ ĩ a facit ut hæc Sequeſtra:q̃uis uetuſtiſſimi ſecũdæ declĩatiõis rationabilius hoc protulerũt ut hic ſequeſter huius ſtri.Alia uero oĩa in er:deſinẽtia tertiæ ſũt declinationis ut hic pater huius tris.et hæc mulier : huius ris.hic & hæc paup ris . hoc tuber huius tuberis.ex cipiuntur puer: ri:Socer: ſoceri. fiber:fibri.cancer:cri. liber:libri.culter:cultri.faber:bri.In ir.duo ĩueniũt̃ maſculĩa ſecũdæ declĩatõis

ut hic treuir:ri.quod est gẽtile:et hic uir.huius uiri:et ex eo
cõposita:ut leuir: duumuir:triũuir semiuir. Præterea neu-
tra duo ĩueniũt̃ ĩ ir : unũ tertiæ declĩatiõis ut hoc gadir hu
ius diris nomẽ ciuitatis:et hoc ir.quod græci θεναρ dicunt.
ĩ declĩabile.In.ur.uero unũ masculinũ cuius fœmininũ ĩ a
desinit in uenitur secundæ declĩationis:ut hic satur:ri.Alia
uero oĩa tertiæ sunt declĩationis:ut hic furfur:huius furfu-
ris.τὸ πίτυρον.hic et hæc fur ris:φῶρ:ος. hoc sulfur:ris.
ὁ θεῖος.In us correptã.s.uel.t.uel.x.ãtecedẽtibus si sint re-
rum ĩ corparaliũ uocabula masculina sũt:et quartæ declĩa
tiõis:ut hic risus:huius sus.hic uisus:huius sus. tumultus
metus.Sexus luxus:similiter quartæ declĩatiõis sũt quæ ex
his cõponũtur ut hic Sænatus a sẽibus et natu huius sena
tus:et quæ cognominatĩ ex his prolatis fixa sunt ut magis-
tratus:huius tus.ὁ ἄρχων τοῦ ἄρχοντος:καὶ ἡ ἀρχὴ hic
exercitus:huius tus. ὁ στρατὸς τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἄσκησις
hic saltus.τὸ ἄλσος:καὶ ἡ πήδησις.huius tus:eiusdẽ præ
terea quartæ sũt declĩationis quædã quæ cũ sint fixa in tus
desinũt aliq̃ præcedẽte cõsonãte ĩ eadẽ syllaba ãte.t.posita
ut hic fluctus:huius ctus.hic quæstus: huius stus . hic ric
tus huius rictus.Excipit̃ lectus: ἡ κλίνη ti.Nã ĩ iustus facit
ĩ iusta.Similiter quartæ sũt declĩatiõis quæ ꝑ sĩcopã a su-
pradictis ĩcorporalibus proferũt̃:ut portatus portus . arcta
tus:arctus . arcitus:a uerbo arceo.artus . laqueatus: lacus.
uultus quoq; ipsa res esse uidet̃ a uerbo uolo:quomõ a co
lo:cultus.Alia uero omnia supradictæ terminationis nomi
na masculina sunt secundæ declinationis ut hic bonus : hu
ius boni.humerus:ri.uentus:ti.quanuis uideat̃ hoc quoq;
simile esse in corporali quod a uerbo uenio nascitur ex quo
compositum est aduentus.Sanctus:cti.sõnus:ni.excipiun
tur gradus.Sinus currus:ficus:quod est uitium corporis:et
tonitrus : et cornus:quæ etiam neutra sunt ĩ.u.desinentia:
et unum tertiæ delinationis:ut hic lepus:huius leporis. Nã
specus et penus tam masculini quam fœminini et neutri ge
neris in ueniuntur et secundæ et tertiæ et quartæ declinatio

ut hic penus huius peni. & hoc penum: huius peni. et hoc penus : huius noris. et hoc penu huius penu. Similiter hic ſpecus huius ci. et hæc ſpecus : huius ſpeci. & hoc ſpe/cu huius ſpecoris. et ſpecũ huius ci. In us correptã deſinentia fœminina ſi ſint propria uel appellatiua aut græca ĩ. os. deſinentia apud græcos uel arborꝝ nomina ſecũdæ ſunt de/clinationis: ut tyrus huius tyri. Cyprus huius cypri. arctus: arcti. pilus: pili. cupreſſus: cupreſſi. pyrus: ri. arbutus: ti. pi/nus: ni. alnus. ni. Excipiũtur quinq; noĩa quæ tam quartæ quam ſecundæ declinationis inueniunt᷑: ut quercus: lau/rus: pinus. cornus: ficus: et unum tertiæ decliationis ut hæc uenus ueneris. Alia uero oĩa in us. correptam deſinẽtia fœ/minina quartæ ſunt declinationis ut hæc manus: nurus: ſo crus: porticus: anus: excipiuntur aluus ui. et humus mi. et hæc domus huius domi. uel domus. et hæc colus: huius li. uel colus. Neutra in us deſinentia ſeu producta ſeu correp/ta tertiæ ſunt declinationis et in ris terminant gtm̃ : ut ius: ris. plus: ris. munus ris. pondus: ris. pectus: ris. corpus: ris. maius: ioris. minus: ris. Excipiunt᷑ pelagus: gi. quod græcũ eſt & uulgus gi. quod et maſculinum ẽ: et Virus: ri. et pus ĩ declinabile. Item in us cõrreptam cõmunia duo in ueniunt᷑ tertiæ declinationis ut hic et hæc & hoc uetus: ueteris. hic & hæc ligur: ris. quod eſt gentile et duo monoſyllaba quæ pro ducuntur in ntõ: ut hic et hæc ſus: is. grus: uis. Nam mus: ris. dictum eſt a agræco. μῦς. mutauit υ ĩ. u. longam. Nul lum enim latinũ nomẽ maſculinum in. us. productã deſi/nit. græca igitur ĩ. us productam ſi apud græcos in dos fini unt: genitiuum apud latinos dos ĩ dis cõuertunt per eundẽ caſum ut. ὀιδιπους. δος hic œdipus huius. œdipodis. ὀμελάμπους δος hic melanpus huius melãpodis. Latĩa uero quæ ĩ ſupradictã ſyllabã ĩ. us. ꝓductã deſinunt ſine dubio fœminiã ſunt et tertiæ declinationis ut hæc ſeruitus huius ſeruitutis. ſenectus: tis. iuuentus: tellus: ſalus: palus: et quæ de eorꝝ et aliorum nominum ultimis et penultimis ſyllabis græcorũ. Latius ĩ ſexto de nomine libro docuimus

q

In eus desinentia græca sunt tantum et secundæ declinatio nis ut hic tydeus huius tydei . orpheus ei . Oyleus:oylei.in um desinentia omnia secundæ declinationis sunt ut hoc tẽ plum huius templi.palladiũ:dii.pallatium:tii.

Ertia decliatio hẽt litteras terminales: decẽ.a.e.o.c.l. .n.r.s.t.x.a.ut poema.e.ut Sedile.o.ut Virgo.c.ut lac:lactis.l.ut sol:n.ut numen.r:ut orator.s.ut ciuitas.t.u caput.x.ut hic et hæc & hoc fœlix ĩ.a.neutra et in.e.correpr tam et ĩ. o.omnia tertiæ sunt declinationis ut hoc toreuma huius tis.hoc monile huius monilis . Sedile:ouile caro & hæc uirgo:hic et hæc homo.excipitur hoc cepe quod apto tum est:dicitur tamẽ et hæc cepa huius cepæ in.c . uel.l.uel .n.uel.t uel.x.desinentia omnia tertiæ declinationis sunt ut hoc.alec:huius:cis.cõsul:lis. titan:nis . Sinciput:tis.fal lax:cis.In er desinẽtia si non sunt secundæ declinationis de qua superius docuimus sine dubio tertiæ sunt ut hoc bos tar:ris.augur:ris.agger:ris.hæc soror:sororis.hic et hæc feli cior:ris.hoc laquear:ris. In.s.uero desinentia in quinq; de clinationibus inueniuntur per autecedentes igitur per uoca les ea discernamus.Inas desinẽtia latina quidẽ omnia sunt tertiæ declinationis Græca uero quæ in os.terminant geniti uum apud græcos ut hic Mecenas:mecenatis.arpinas:arpi natis.ciuitas:ciuitatis.pietas:tis.hic athlas: tis. hæc palas: dis.In es.correptam omnia sunt tertiæ declinationis:ut hic miles:tis.hæc seges:tis.hic et hæc teres: tis . In es productã græca quidẽ quæ genitiuum̃ græcũ in ους uel in εος.termi nãt tertiæ sũt decliatiõis:ut ὁ ἑρμογένης.εος.uel ους.hic ermogenes huius : ermogẽis. ὁ ἐτεόκλης.εος.ους.hic Et eocles huius clis.Latina uero si ante.s.i . habuerint quintæ sũt decliationis:ut facies:ciei.series:riei.dies:diei. excipitur quies:tis.cuius cõpositum requies:tis.et requiei:facit gtĩm. Alia uero oĩa tertiæ sũt decliationis ut hic ulyxes:huius uly xis.hic uerres:ris.hæc cedes: dis . Nubes:bis. amnes:hic & hæc heres:huius dis.præses.hic et hæc locuples:tis.Excipiũ tur res:rei.& spes:spei.plebes:bei.quod et plebs bis dr̃ . In

is.oīa tertiæ sūt declinationis: ut hic collis huius collis. Sā nis: huius nis. hæc neapolis: huius lis. dis: tis: hic et hæc utilis. In. os. quoq; correptā oīa latina ī. os. productā uel ī. us. græca tertiæ sūt declīatiōis. ut hic flos: floris. nepos: tis. dos: tis. hic & hæc custos: dis. hic heros: is. hermos: is. Sed de penultimis et eorꝝ et aliorꝝ omniū īsexto de nomine libro Latuis ut supra dictum ē īuenies. In æs uel ī. aus. diphthōgon desinentia: & oīa quæ ī duas consonātes desinunt tertiæ sūt declinationis: ut hic præs: huius dis. hoc æs: huius æris. fraus: dis. laus: dis. ars: tis. mōs: montis.

Varta declinatio termīales lr̄as duas habet. s. &: u. termīatiōes uero similiter duas. us & . u. In. us. quidem masculīorꝝ uel fœmininorꝝ In. u. nero . neutrorꝝ. ut hic uultus. huuis: tus hæc manus huius māus. hoc cornu: huius: nu. hoc gelu: huius gelu. hoc genu: huius. genu. Sed in. us. terminatorum regulas superius tractauimus qn̄ de secunda docebamus declinatione: In: u: uero desinentia neutra īueniunt̄ ī declinaailia ī singulari numero: inplurali uero secundum quartam declinationem inflectuntur.

Vinta declinatio unā hēt terminationē in es ꝑductā de qua superius ostendimus quando de tertia declīatione disserebamus ut hic meredies: huius diei. hæc sunt de obliquis casibus quintæ declinationis.

Rimæ declinationis gtiūs et dtūs sīgularis ī. æ diphthōgō desinū: ut huius poetæ: huic tæ. actūs ī am: ut hūc poetā uoctūs et abltūs in. a: ut. o. poeta: et ab hoc poeta. Ntūs et uocatiuus plurales ī. æ. diphthōgon ut hi &. o. poetæ. gtūs in arꝝ. ut horꝝ poetarum. dtūs & abltūs in is. ut his & ab his poetis. et fœminina mobilia duū generꝝ quæ naturaliter mobilia sunt differētiæ cā notant̄ ut deabus: filiabus natabus: eq̄bus: anīabus: asinabus: mulabus. actūs in as. ut hos poetas. Sciendū ē tamē ꝙ in græcis nōinibus ē quando græcis utunt̄ termīationibus auctores ꝑdiuersos casus tam sīgulares quam plurales: ut huius familias gtūs casus: latinus huius familiæ.

Ecũdæ decl'iationis gtũs in.i.desinit ut hic magnus:huius gni.dtũs et abltũs ĩ.o.productam ut huic et ab hoc magno.actũs in.um.ut hunc magnũ:nisi neutra quorum accusatiuus ubiq; sequitur suũ ntm̃: ut hoc pelagus:hoc laquear.uoctũs quãdo ntũs in.er.uel in.um. desinit similis erit ei.ut hic uir.et.o.uir.hoc tẽplum:et.o. tẽplum qñ uero in.ius.finit' ntũs:si sit propria noĩa abiecta.us.fit utũs: ut Virgilius.o.uirgili.hic terentius.o.terẽti.in aliis uero nominibus terminãtibus mutatiõe.us.in.e.fit uoctũs:ut magnus.o.gne.Socius:o.cie:ĩ uenit' unum nom̃:ut filius:o fili:&.o.filie.duplici prolatũ uocatiuo ueteres tamẽ aliquãdo aut metri uel euphoniæ cã nominatiuis utunt' pro uocatiuis.In.eus.desinẽtia græca sunt tamẽ et uoctm̃ seruãt græcum:quõ et actm̃ ut hũc orphea.Et hoc frequentissime in omnibus græcis nominibus in uenies qñ dicimus in multis casibus fieri ntũs et uocatiuus plurales secundæ declinationis per.i.finiuntur:ut hi et.o. magni. Neutra autem tam eius quã aliarum declinationum in quibus ĩueniuntur nomiuatiuum actm̃ et uocatiuum pluralem in.a terminant quomodo fit apud græcos:gtũs pluralis ab ablatiuo singulari addita rum profertur ut ab hoc magno:horum magnorum.dtũs et ablatiuus in.is.ut his et ab is magnis.accusatiuus in.os.ut hos magnos

Ertiæ declinatiõis gtũs in. is.correptã desinit:ut hic rex huius regis.dtũs in:i.ut huic regi.actũs in plerisq; ĩ em exit:ut hunc regem:in paucis uero in im iut hunc tyberim: hanc restim:puppim:turim:sitim:dequibus in. Vii.de nomine libro Latius exposuimus. uocatiuus similis est ntiõ: ut hic rex.o.rex.in græcis autẽ nominibus licet uocatiuo uti græco sicut superius dictum est:ut tybri pr̃. ablatiuus ĩqui busdã per.e.correptam ut ab hoc rege.in quibusdam per.i. ut tyberi.inquibusdã per.e.& p.i. ut a. fœlice uel fœlici. ntũs actũs et uocatiuus plurales tertiæ declinationis.in es. productã desinũt:ut hi & hos &.o. reges: inquibusdã aũt actĩs ẽt.is.finitur ut hos & has õnes uel õnis' gtũs pluralis

plerumq; in um. non añtecedéte. i. ut a rege regũ ĩ quibuſdã aũt ãtecedéte. i. ut hoꝝ mõtiũ de quibus ĩ. Vii. de noïe libro ro docuimus. dtũs & abltũs ĩ bus ut his & ab his regibus.

Vartæ decliatiõis gtũs ſigularis ĩ. us. ꝓductã deſiit. ut hic ſéatus: huius ſéatus. dtũs ĩ. ui. ut huic ſéatui. actũs ĩ um. ut hũc ſéatũ. uoctũs aũt ſimilis éntĩo ut. o. ſenatus. abltũs ĩ. u. ꝓductã ut ab hoc ſenatu eiuſdé decliatiõis ntũs pluralis actũs et uoctũs in. us. productã ut hi et hos et. o. ſenatus. gtũs in uum ut hoꝝ ſenatuum. datiuus et abltũs ĩ bus ut his et ab his ſenatibus.

Vitæ de. gtũs et datiuus ſigulares ĩ. ei. diuiſas ſyllabas proferũt: ut huius et huic diei. actũs in. m. ut hãc ré. uoctũs ſimilis eſt utiõ. ut. o. res. abltũs in. e. productã ut ab hoc re. ntũs actũs et uoctũs plurales eiuſdé decliatiõis ĩ. es. ꝓductã exeũt ut hæ & has &. o. res: gtũs pluralis adiecta. rũ. ſyllaba. ablatiuo ſigulari ut ab hac re. haꝝ reꝝ. dtũs et ablatũs in bus ut his ab his rebus: et hoc qdé cõpendii cã ad inſtruẽdos pueros ſufficiat in præſenti dixiſſe. ꝑ ſpicatioñé autem regulã & rationem tã penultimaꝝ ſyllabaꝝ quã ultimarũ quæ ad õniũ pertinét nominũ decliões in. Vii. libris quos de noïe ſcripſimus diligétius in uenire licet. et maxime in. Vi. et in. Vii. qui de nominatiuo et obliquis caſibus com poſiti multorum teſtimoniis nituntur auctorum.

Ronomina de quibus nulla dubitacio é: ſunt apud latinos. XV. prĩitiua qdé. Viii. ſũt huius prĩæ pſõæ: unũ. ego & ſecũdæ unũ. tu. tertiæ uero ſex. ſui. ille: ipſe: hic: iſte: is. deriuatiua Vii. meus: tuus: ſuus: nr̃: & ur̃: noſtras: et ueſtras: hñt ergo primitiua duas decliationes deriuatiua uero duas uel tres. Vna qdé primitiuoꝝ é. decliatio quæ tã gtm̃ q̃ dtm̃ in. i. terminat. actũs et abltũs in. e. ꝓductã ut ego tu mei: tui: ſui: mihi. tibi: ſibi: me. te. ſe. a me. a te. a ſe uoctm̃. .n. ſecũda tm̃ hét pſona qui ſimils eſt ntiõ ut tu. et. o. tu. pluralis prĩæ et ſecũdæ pſone ſimiliter declinant. Nã tertiæ pronomé ſuprapoſitũ. i. ſui. quod ntm̃ nõ hét. comune eſt utriuſq; numeri. nos. uos. noſtrum uel noſtri. ueſtrum uel

uestri. nobis: uobis: nos: uos: a nobis. a uobis. in plurali aũt numero secunda tm̃ habet persona uoctm̃ qui similis ẽ nominatiuo et actiõ. ut. o. uos. ideo autẽ sui nominatm̃ nõ habet quia nec apud græcos babet hoc autẽ in libro qui est de pronomine latius tractauimus. Altera uero declinatio est in reliquis quinq; primitiuis quorum gtũs in. ius. dtũs in. i. desinit per tria genera actũs autem et ablatiuus singulares et omnes casus plurales in masculio quidẽ et neutro secundæ declinationis nominũ terminatiões seruant. in fœminino uero primæ. ut ille: illius: illi. illa: illius: illi: illud: illius: illi. illum: illam: illud. Necesse ẽ enim neutra nomina notm̃ actm̃ et uoctm̃ similes habere: ab illo: ab illa: abillo. illi: illæ illa. Notãdum est tamẽ q hic et hæc & hoc: huius: huic: datiuum semp in. c. terminat differentiæ causa propter hui interiationem. A septem autem deriuatiuis: quinq; quidẽ secundum mobiliũ nominũ regulã declinant̃. i. masculina & neutra secundæ declinationis fœminina uero primæ et sũt hæc. meus: tuus: suus: noster: &: uester. Reliqua uero duo. . i. nr̃as: et uestras: cõmunia sũt: et tertiæ decliationis: ut hic et hæc nostras: tis. et uestras: tis. in ueniunt̃ tamẽ nouẽ nomina mobilia quæ quia declinationẽ habent pronominum inter pronoĩa quidã ea posuerũt ut quis: quæ: quod: cuius: cui. Vnus: na: unũ: unius: uni. ullus: la: ullũ: ullius: ulli. nullus: la: lum. nullius: nulli. Solus: la: lum: lius: li. totus: tota: tum: tius: ti. alius: alia: aliud. aluis: alii. uter: tra: trum. utrius: utri. alter: ra: rum. rius: teri. Similitrr declinantur et quæcunq; ex his componuntur. excipitur hoc neuter huius neutri. uetustissimi tamen et neutrus protulisse ĩueniũtur. quis uel qui. accusatiuum in. em. terminat ut quem et ablatiuũ tam in. o. quã ĩ. i. ut aquo uel aqui. et datiuum et ablatiuum pluralem tam in. is: quam in. bus. ut quis uel aqnibus. quidam tamen oĩa infinita uel interrogatiua uel relatiua uel reditiua substantiæ uel qualitatis uel quantitatis uel numeri significantia pronomina esse putauerũt ut quisq; qualis: talis. quantus: tantus: quot: tot: et quæ ex his

composita sunt siue deriuatiua ut quotus: totus. Sed pronomina esse non possunt quia finitas personas non habēt quod proprium est pronominis cum casu coniunctum.

Mnia uerba quæ secundum anologiam declinantur: in.o.uel ī.or.desinunt et habent coniugationes quattuor. Prima igitur coniugatio est cui prima persona in.o.desinēs mutat eā in.as.productam et facit secūdam personā ut amo: amas. Secunda uero coniugatio est quæ eo primæ personæ in.es.conuertit in secunda quæ sēper in ea coniugatione una sylla minor est: ut doceo: doces. Tertia autem quæ in.io.quidē desinens in prima psona abiecta.o.assumit.s.et minuitur una syllaba in secunda persona ut facio cis. Alia uero quacunq; littera antecedente.o.in.is.breuem conuertunt ut ueho: is.ruo: ruis. lego: legis. Quarta coniugatio primam personam in.io.uel in.eo.finit.eisq; in.is.productam conuersus facit secundam personam minorē una syllaba ut audio: audis.eo: is.queo: quis.s.finali secundæ personæ in.t.conuersa fit tertia persona in omni coniugattone uocali tamen correpta ante.t.ut amas: amat doces: docet.facis: facit.legis: legit.audis: audit. interposita uero.mu.eadem secunda persona seruans.s. facit primam puralē ut amas: amamus.doces: docemus. legis: legimus. audis audimus.ti.uero interposita secundam personam facit puralē.ut amas: amatis.doces: docetis.legis: legitis. audis: auditis. Tertia uero pluralis in prima quidem et secunda cōiugatione interposita.n.tertiæ personæ singulari solet fieri: ut amat amant.docet: docent.intertia uero et in quarta priæ psonæ.o.finalem in.unt conuertentes facimus tertiam pluralem ut facio: faciunt.lego: legūt.audio: audiūt. eo.eūt: præteritum inperfectum primæ quidem et secūdæ coniugationisa secūda persona abiecta.s.fiali et addita.bā proferimus ut amas: bam.doces: bam.et similiter fit in uerbis quartæ coniugationis in.eo desinentibus.ut.eo.is.ibam quæo: is: bam.in aliis uero omnibus quartæ coniugationis et tertiæ primæ personæ.o.finalem ī.e.pducta cōuertimus

et asũpta. bam. facimus præteritũ ĩperfectum ut facio: bã. audio: audiebã: licet autem et maxime poetis per sincopam in quarta coniugatione audibã: et munibam: dicere: et similia. eãdem autem habet declinationem præteritũ perfectum in omni coniugatione quod habet primæ cõiugationis præsens tẽpus & omnia quæ in. as. secundã faciunt personã cuiuscunq; sint temporis uel modi: similiter declinãtur: ut amo: as: at. amamus: tis: ant. amabam: bas: bat. amabamus: amabatis: amabant. docebã: docebas: docebat. docebamus: tis: bant. docueram docueras: docuerat. docueramus: tis: rant. legebã: legebas: legebat. legebamus: legebatis: bãt. legeram: legeras: legerat. legeramus: legeratis: rant. audiebã: bas: bat. audiebamus: audiebatis: bãt. audierã. audieras: rat. audieramus: tis: rant. Optatiui futurũ et præsens cõiunctiui tertiæ coniugationis et quartæ similiter declinantur ut legam: gas: at. legamus. tis: gant. in. es. quoq; ꝓductam desinentia in secunda persona cuiuscũq; sint tẽporis uel modi uel coniugationis secũdũ præsens tẽpus indicatiui modi secundæ cõiugationis declinanť: ut doceo: ces: cet. docemus: tis: ent. amarem: res: ret. amaremus: tis: rẽt. amẽ: es: et. amemus: tis: ent. legẽ: es: et. legemus: tis: ent. In is uero correpta terminantia. secundã ꝑsonã tertiæ coniugationis declinationẽ quã habet in præsenti tẽpore ĩdicatiui modi. seruãt: ut lego: gis: git. legimus: tis: legũt. amabo: amabis: bit. amabimus: amabitis: amabunt. ibo: ibis: ibit. ibimus: ibitis: ibũt. illud autẽ notandum est quod in subiunctiuis tertia ꝑsona pluralis non conuertit. i. ĩ. u. ut amauerim: ris: rit. uel amauero: amauetis: rit. amauerimus: tis: rint. et in anomalis quidem tam ꝑsonæ singularis quã penultima ꝑsonæ pluralis: et secũdæ personæ syllaba ꝓducitur: ut sim: sis: sit. simus: sitis: sint. Velim: uelis: uelit. limus: tis: lint. ĩ aliis uero rarissime in uenit. aparet igitur oĩa tẽpora ĩ õni cõiugatione et in indicatiuis et ĩ õnibus modis absq; ĩperatiuis: & absq; præteritoĩꝑfecto trifarie declinari: secundũ præsens tẽpus triũ cõiugationũ et oĩe quidẽ præteritũ ĩꝑfectũ et plusq̃ꝑfectũ

ſecundū priæ cōiugationis præſens tēpus declinant̃. ut ama bā:bas:bat. amaueram:ras:rat. docebā:bas:bat. docueram: ras:rat. legebā:bas:bat. legerā:as:rat. audiebā:as: at. audie rā. ras:rat. Similiter ſecūdæ et tertiæ et quartæ cōiugatiōis optatiui futurū et præſēs ſubiūctiui ſecūdū præſens tēpus priæ declināt̃ ut doceā:as:at. legā:at:at. audiā:as:at: Secū dū aūt præſēs tēpus ſecundæ cōiugatiōis decliat̃ futuꝝ īdi catiui ītertia & quarta cōiugatiōe ut legam:es. et. audiā:es: et. & omne præſens cōiūctiui & præteritūīpfectū optatiui & pluſquampfectum utriuſq; modi ut amarē:res:ret: doce rem:res:ret. legerē:res:ret. audirem:res:ret. amauiſſem:ſes: ſet. docuiſſē. ſes:ſet. audiuiſſē:ſes:ſet. Similiter et optatiuū fururi tēporis ſiue ſubiunctiui præſentis tēporis primæ con iugationis ut amē:ames. amet. orem:res:ret. ſecūdū quā fu turum tēpus indicatiui modi ut legā:ges:get. tertiæ uero cō iugationis declinationē quā hēt præſens īdicatiui. habet et futuꝝ primæ & ſecūdæ cōiugationis. ut amabo:bis:bit. do cebo:bis:bit. Similiter et quartæ ī. eo. deſinentis ut ibo:bis: bit. Similiter ſubiūctiua præteritipfecti et futuri temporis uniuerſaꝝ cōiugationū ut amauerim: amauero:ris. docue rim:docuero:ris. legerī:legero:ris. audierī: audiero:ris. his igit̃ generalibus triū coniugationū declinationibus collectī tibi expoſitis de præteritoperfcto generaliter quoq; docea mus.

Mnis præteritipfecti pſona pria in. i. deſinit:ut amaui: cuius de penultimis lr̃is uel ſyllabis in libro tertio uerbi latius diſeruimus. hæc aſūpta. ſti. facit ſecundā pſonam ut amaui ſiiliter correpta ut amauiſti. docui. ſti. legi:ſti. audi ui:ſti.. t. uero aſūpta:ſed correpta. i. tertiā facit pſonam ut amauit:docuit. legit. audiuit. Siiliter correpta. i. & aſūpta mus. facit primam perſonam pluralem ut amauimus. do cuimus. legimus. audiuimus. ſtis. uero adiecta ut amaui ſtis. docuiſtis. legiſtis. audiuiſtis facit pluralem perſonam ſecundam. in tertia uero perſona plurali mutat. i. in. e. productā & aſſumit runt uel. re. ut amauerūt uel amauer̃

Plusq̃perfectum in omni coniugatione apræteritoperfecto fit.i. finali in.e.breuem couuersa et assumpta ram ut ama ui:amaueram:docni:docueram. legi:eram. audiui audie-ram:uel audiueram.futurum primæ et secundæ coniugationis a secunda persona abiecta.s.et asumpta.bo.solet fieri ut amas:amabo:doces:docebo.idem fit ĩ uerbis quartæ cõiugationis in eo desinentibus ut eo is.ibo. Tertiæ uero coniugationis omnium uerborum futurum et quartæ in:io.desinentium fit aprima p̄sona præsentis.o.finali conuersa in am.ut lego:legam:es.audio:audiam:es.Et notandum est: ꝙ nullo alio modo inuenies in prima persona ante.m.litteram uocalem quæ in aliam transeat in secunda nisi in supra dicto futuro.

Mnis secunda persona imperatiui præsentis.a. secũda persona fit indicatiui modi abiecta.s.intertia uero coniugatione etiam.i.in.e.correptam cõuertitur.ut amas: ama:doces:doce:audis:audi:legis:lege.ideo autem.i. in.e. conuertit tertia coniugatio:quia debet seruare tẽpus quod habuit in secunda p̄sona ĩdicatiui modi:non poterat finalem.i.corripere:in omni.n.uerbo.i.infine producitur. Tertia uero eiusdẽ imperatiui p̄sona fit:aprima persona indicatiui conuersa.o.finali in prima quidem coniugarione cõuersa in et:in aliis uero conuersa in at:ut amo:amet:doceo at:lego:legat:audio:audiat:et cætera hæc autem eadem tertia persona abiecta.t sed producta. e.uel. a.& assumpta mus. facit primam pluralẽ suam:ut amet:amemus:doceat:doceamus:legat:legamus.audiat: audiamus. Secunda uero pluralis asingulari sua fit adiecta te syllaba.ut ama:te doce:te.audi:te.Et notandum est:ꝙ intertia coniugatione .e.fĩalis quæ loco.i.correptæ ponitur ĩ plurali numero eiusdem personæ in penultimo loco in quolibet.e.correptã in ueniri in.i.reddit ut lege:legite. Tertia autem pluralis imperatiui modi in omni coniugatione a singulari sua fit: interposita. n. littera: ut amet: ament. doceat: doceãt. legat. legant. audiat:audiãt.Futurum imperatiui secũdæ

& tertiæ psõæ cõe est et fit abiecta secũdæ psonæ præsentis tẽporis to syllaba. ut ama: to. doce: to. audi: to. hoc. quoq; notandũ est q. e. finalis ĩ. i. redit impenultima syllaba prop ter supradictam rationem: ut lege legito: non legeto. audi: te. huic addentes te syllabam facimus secundam pluralem personam ut amatote: docetote. Tertia uero pluralis futu ri imperatiui a tertia plurali præsentis indicatiui in omni cõ iugatione fit adiecta. o. ut amant: to. docent: to. legunt. to. audiunt: to. eunt: to. Optatiui modi præsens et præteritum imperfectum in õni coniugatione a secunda psona impera tiui asumpta. rem. ut ama: rem. doce. rẽ. lege: rem. audi: rẽ. Præteritum uero perfectũ & plusq̃perfectũ eiusdem modi: fit a præterito pfecto indicatiui asumpta. s. et sem ut amaui amauissẽ. docui: docuissẽ. legi: legissem. audiui. audiuissẽ. Futurum optatiui fit a prima persona indicatiui. o. in. em. conuertens in prima coniugatione. In aliis uero. o. in. am. ut amo: amem. doceo: doceam. lego: legam. audio: audiã. futuro quoq; optatiui simile est præsens subiunctiui ut cũ amen: doceam: legam. audiam. præteritũ quoq; impfectũ subiunctiui simile est præsenti et præterito impfecto opta tiui: ut cum amarem: docerem: legerem: audirem: præteritũ perfectun subiunctiui a præterito pfecto indicatiui fit. quod mutat finalem. i. in. e. correptã & assumit. rim. ut amauerĩ. docui. docuerim. legi: legerim. audi. audiuerim. idem ẽ præ teritum et futurum eiusdem modi prima tantũ mõ persõa mutante. im. ĩ. o. nt amauerim: amauero. ris: rit. docuerim ro: ris. rit. legerim: ro. audiuerim: ro. plusq̃perfectũ subiunc tiui simile ẽ præterito perfecto & plusquãperfecto ut utinã amauissem: docuissem: legissem. audiuissem: Infniitiua in omni coniugatione fiunt præsentis temporis a secunda per sona imperatiui addita. re. ut ama: amare. doce: docer̃. lege. legere. audi: audire. præteritum perfectum et plusquãperfec fectum infinitiui a præterito perfecto et plusquamperfecto optatiui fit abiecta. m. ut amauissẽ: amauisse. docuissem: docuisse. legissem: legisse. audiuissẽ: audiuisse. uel audisse.

Futurũ uero p supinum in um desinens et uerbum.ire.ut amatum ire.doctum ire, lectum ire. auditum ire. uel per participium futuri in rum:neutri. ut amaturum esse docturum esse. lecturum esse. auditurum esse. participialia uel supina quæ tres casus uidentur habere loco infinitiui cũ articulo cõiunctiui apud græcos accipiũtur nascuntur aparticipio præsentis tẽporis.s.in.d.conuersa & addita.i.uel.o.uel.um.ut amans:amandi.do:dũ. Sunt et alia dubio quæ ad formã participii præteriti tẽporis desinũt in.um.uel in.u.ut amatũ:amatu.Sed hoc ĩter ẽ inter amãdum et a matum et inter amando et amatu. q̃ a mandum necessitatẽ ãoris sigĩficat:amatũ uero iniciationẽ ad amorem.Smiliter amando in ipso amore.amatu uero pro amatiõe uel amore.i.p ipsa re accipit̃.et hoc manifestat etiã ipsa interpretatio græca q̃bus supiora infinitiuorꝫ nõ solum cũ articulis sed etiã cum præpositione uim habent faciẽdo. ἐν τῷ ποιεῖν τοῦτο.hoc faciendo:dum. πρὸς τὸ ποιεῖν: τοῦτο.ad hoc faciẽdũ faciẽdũ ποιητέον. pro oportet facere.Sequentium uero alterum cũ præpositione græca et articulo infinitiuuum significat ut uenatũ. πρὸς τὸ θηρεύειν θηρευτέον.i.pro oportet uenerari uel magis pro ipsa re ad ad locum accipitur uenatũ pro aduenationẽ.quõ et uenatu ꝓuenatione sicut mirabile uisu prouisione ut nec uisu facilis nec dictu afabilis ulli prouisione et dictione.

Vltis igitur modis sic et in aliis docuimus locis nomina sunt hæc accipienda magis quã uerba unde et propositiones ĩ ueniuntur ante ea nomina quæ ĩ dũ uel in tũ. desinunr qui est accusatiuus uel in do qui est ablatiuus positæ ut ad amandum et in amando.

Assiua uerba autẽ ex actiuis fiunt hoc modo omnia actiua cuiuscunq; cõiugationis inquocunq; tempore uel mõ uel psona ĩ.o.desinẽtia assumũt.r.et faciũt passiua .ut amo:amor.amabo:bor.amato: tor.amãto:amãtor.doceo:doceor.docebo:bor.doceto.docetor.docento:tor. lego: legor.legito:tor.legũto:tor.audio:audior:audiũto: tor.oĩs

ſecunda perſona paſſiua et in præſenti et in præterito ꝑfec to et in futuro ĩdicatiui et optatiui ab actiua ſua fit inter poſita.ri.Sed in tertia pro.i.penultima.e.correptã hẽt:ſed etiã.ris.in.re.cõuerſa ſolet eadem ſecunda perſona in omni cõiugatiõe.e.proferri.ut amas:ris:uel amare:doces:ris.uel re.legis:ris uel re.audis:ris:uel re.quomodo aũt docuimus in actiuo ſic ẽt ĩpaſſiuo præſẽtis tẽporis declinatio docet:et reliquoꝝ tempoꝝ abſq; præterito ꝑfecto & ĩ hs quæ ex hoc naſcunt̃ ꝑ diuerſos modos declinationẽ quæ fit ꝑ unãq̃q; ex tribus cõiugationibus tertia ꝑſona ab actiua ſua adiecta ur.ſolet fieri ut amat:tur.docet:docet̃.et cætera.Sed penul tima in omĩbus coniugationibus producit̃.Excepta tertia pluralis.prima et ſecũda ꝑſona a ſecũda actiui ab iecta:s:& addita:mur:et mini fiunt:ut amas:mur:mini:doces:mur: mini:legis:mur:mini:ſic audis:mur:mini:et in õni cõiuga tiõe penultĩa primæ ꝑſonæ ãtepenultima uero ſecũdæ ꝓdu citur ſyllabæ abſq; tertia cõiugatione:tertia uero pluralis per ſona ab actiua ſua fit adiecta:ur:ut amãt:tur:docent:tur: legunt:tur:audiunt:tur:quæ uero in:m:deſinũt actiua pri mæ perſonæ per omnes coniugationes & modos in præſen ti uel in præterito ĩperfecto uel in futuro:m:in.r:cõuertẽtia faciunt paſſiua:Nã præteritum ꝑfectum et pluſq̃ꝑfectũ ꝑ participia declinantur in paſſiuis ut amabam:bar:amarẽ: rer:docerem:rer:decebã:bar:legebam:bar:legerẽ:rer:amẽ: amer:doceã:docear:legam:legar:audiam:audiar:Cæteras uero ꝑſonas ſecundum prædictas regulas declinamus:Om ne præteritũ ꝑfectum et pluſq̃ꝑfectum paſſiuorum et ſimi lium paſſiuis per participium præteriti tẽporis et ſum uer bum declinantur:paſſiua imperatiua ſecundæ perſonæ in omni coniugatione ſimilia ſunt infinitiuis actiui uerbi: ut amare:docere:legere:audire.Tertia uero perſona a tertia ſui uerbi actiui fit addita.ur.ut amet:tur.doceat:tur.legat: tur.audiat:tur.pluralia uero ſecundum tertiæ perſonæ ter minationẽ æqualiter terminantur addita.m.pro.t.in pri ma et in tertia interpoſita.n.ut amet amemur amentur.

Nam secũda persona ĩperatiui mõi similis est secũdæ psõæ indicatiui quomodo et apud græcos ut amamini: docemini et cætera. hæc. n. tã indicatiuo mõ q̃ impatiuo similiter ꝓfe runtur idq; cõprobat usus auctoꝝ. Terẽtius dicit ĩ phormi one cũ igitur dũ licet dũq; adsũ loqmini mecum. Itẽ in anti pho contẽplamini me ĩ eodẽ uultu. idem ĩ eunucho uos me sequimini. Salustius in catiliario expgissimini aliqñ et ca pescite rẽ. p. idem in iugurtio uos aũt adherbalẽ colite uene ramini et obseruate talem hũc uirum: ĩmitamini uirtutem eius: & enitemĩ ne ego meliores liberos uidear sũpsisse quã genuisse. Futurũ ĩperatiui secundũ prædictã regulã fit abla tio in. o. desinente addita. r. ut amato: tor. doceto: tor. legi to: tor. audito: tor. Similiter in tertia plurali ut amãto: tor. docẽto: tor. legunto: tor. audiũto: tor. Secunda uero fit per sona impatiui a secũda ĩdicatiui mutatiõe. i. finalis ĩ. or. ut amamĩ: nor. docemĩ: nor. legimĩ: nor. audimĩ: nor. Omniũ mõꝝ præteritũ ĩpfectũ & plusq̃perfectũ sicut supradictũ ẽ: p participium præteriti tẽporis et sũ uerbi declinationem ꝓferunt subiũctiui ẽt futurũ: ut amatus sum: amatus fui. amatus erã uel fuera. ũt amatus essẽ uel fuissem. amatus sĩ uel fuerĩ. amatus ero uel fuero. In finitiua uerba passiua ab actiuis fiunt hoc mõ mutatiõe. e. finalis ĩ. i. absq; tertia con iugatiõe in illa. n. syllaba extrema abiecta penultima. e. ĩ i. conuertit. ut amare: ri. docere: ri. legere: legi. audire: ri. præte teritũ uero pfectum p participiũ fit neutri gñis & uerbũ esse uel fuisse. ut auditũ esse uel fuisse. et cætera. Futurũ tẽ pus participiũ simile fit. et. iri. uerbũ ut amatum iri. doc tum iri. lectum: iri. auditum: iri.

Mne participiũ pñtis temporis in. ns. desinit & ĩ prima cõiugatiõe qdẽ et secunda fit interposita secũdæ psonæ . n. ut amas amans doces: docẽs. ĩ tertia uero & in quarta cõ iugatione a psona priã præsẽtis participiũ fit cõuersa. o. in . ens. ut lego: legẽs. audio: ẽs. Excipit. eo. & queo: quod eu phoniæ causa pro eens: iens pro queẽs: quiens faciunt: et ge nitiuum ĩ untis. ut queuntis: pro queentis.

Mne participium præteriri temporis.t.uel.s.uel.x.habet ante.us ut amatus:doctus:auditus.lesus.fluxus et reliqua.excipitur mortuus.

Mne participium futuri temporis in rus.uel in dus:desinit.ut amaturus.et amādus. docturus:docendus:lecturus:legendus.auditurus:audiendus.

Oīa uerbalia plerumq; a participiis præteriti temporis fiūt: Mutata finali.us.ī.or.ut amatus.tor.et cætera in or.autē desinentia mutant eam in. trix.et faciunt fœmininum ut amator amatrix:doctor:doctrix.lector: lectrix.Excepto nutrix.Rerum quoq; uocabula in corporalium plerumq; præteriti temporis et participiis similia inueniūtur. Sed quartæ declinationis ut iudicatus : munitus:habitus: auditus fiūt agenitiuo supradicti participii addita. a.et correpta.i.nomina ut coniunctus :coniuncti. adita.o.fit coniūctio.Ratus:rati.ratio penultima correpta.est tamē quando participia futuri temporis fœmininis ī.ra. desinentibus similia sunt ut scriptura.pictura:armatura.Est quando desinunt in.um.uel in.or.ut factum:labor: in.o. desinentia omnia uerba actiuorum regulam seruant.in.or.uero passiuorum de quorū speciebus in libris in quos de uerbo scripsimus latius disertum in uenies.

CAPRI VETVSTISSIMI AC ILLVSTRIS GRAMMATICI DE ORTHOGRAPHIA ET LATINITATE VERBORVM LIBER IN CIPIT.

AEc uia quo ducit dicemus:non ubi. Cato defendit non discedit. et in terrogamus quo uel qua hora solet ire foras: et esse foris. iacti in litus dicamus: delati in portum : introimus uel irrumpimus : intus sumus. Vado ad grāmaticum uel ad medicum.disco apud istos dicendum. improfundum nūmi uel in archam conduntur : et inuehor et iocor in marcum. in manus incidit inimicus : et in manus aquas poscimus. Veteres autem manibus pedibusq; aquam

dixerunt in mentem uenit:non ĩ mente. oblitus ne ſcis noſ
tri:non nos. Veteres tamen et hoc modo dixere. et in uideo
tibi diuitiis:non diuitias comeſſor et comeſſa uti dicas meſ
ſor meſſura meſſum ſcribes. Cella pinaria non penuaria di
cendum. præcoca dicendũ præcoria deridendum. pepararia
mola dicendum non eſt:ſed piperaria. Theſaurum dicẽdũ
eſt et theſaurus. miſertus mei per genitiuum dicitur. et acu
ſatiuum miſeratns me. pecto caput non pectino:et pexum
non pectinatum:ſic pexi me met et pectã cras:ſic nexi anec
to et ructo et nauſeo dicẽdũ quanuis quidam ueteres dixe
runt ructor & nauſeor. nõ egeo non eges non eget dicimus
non autem egeor ris tur. dico me uicturũ non uíciturum et
picturum non píciturum:fido mihi et confido tibi et fidi
mus non confidimus nobis:ſic fidere media ſyllaba correp
ta. Nam ſi eſſet fideo et rideo tepeo faceret riderẽ fidere teperẽ
Sordet acet calet floret tabet ſqualet ſplendet uiget aret
hæc perfecta ſunt:at incæptiua ſordeſcit aceſcit caleſcit flo
reſcit ſqualeſcit ſplendeſcit uigeſcit. areſcit ſufragor non ſu
frago:et ſic ſufragatus ſum non ſufragaui. Euentura mihi
præſago. is. it. nos præſagimus uos pſ̃agitis illi præſagũt.
Hic pecten nen uel ren liẽ. ſic tibicen fidicẽ liricen dicendũ
præſes præſidis. ambos et duos actiũo. ambo. et duo nomi
natiuo. Acer:ĩermus:ĩfirmus:faciunt pluralem acri:ĩ ermi:
in firmi. at acris:ĩ ermis:ĩ firmis: faciunt pluralem acres:in
ermes:ĩfirmes: ſed hilarus hilari facit:hilaris hilares. Noſ
tri noſtrorum noſtrum. uenit anos ſic ueſtri ueſtrorum. ue
nit auos. Vas uaſis facit:non uaſibus:et uaſorum uaſis ge
nitiuus ſignificat:odeo muſea ſerapea iſcea mauſolia cadu
cenda dicendum non eſt. non ſorbo ſedſorbeo nec ſorpſi.
ſed ſorbui ſic et abſorbui nõ abſorpſi. ut Lucanus. coactus
non coctus dicendũ. abſcondi non abſconſi. ſic non abſcõ
ſus ſed abſconditus dicẽdum alter de duobus. unus ex plu
ribus uel tribus dicendũ deſcẽdi ĩ ſolui maius nõ ĩ maiore.
fruitus ſum illa re ueteres dixerunt:fruitus nos illã rem. ſõ
nio dicẽdum non ſõnior et ſomniaui non ſumniatus ſum

Græca nomina ut phyrne. phalanx. phronimus phaleræ. p .p. et. h. latina ut facile per. f. scribenda sunt. Sine. n. scribẽda sũt milies. cẽties. decies. quoties. toties. scribũtnr per. d. quid dicis quid facis. cum nomem erit p. t. aut uerbum ubi fuerit scribitur ut ĩquio: is: it. eo: is. it. et aduerbium numeri quot. tot. et monoptotõ. ut lacte. Negant illud nomem quidam muta posse finire et ideo dicunt lacte esse non lact aut lac. Ad præpositio per. d. at cõiũctio per. t. scrbi debet Exul cum addita. s. scribendum est. ætymologiæ. causa a so lo quod uertit. Formosus. sine. n. scribitur ab ætymo quod est forina Nactus enim per unũ. n. scribendum: nãciscor duobus. Quicquid ĩ priore syllaba. c. littera scribitur quoniam. d. diuidit inter duas uoces: sicut quanq̃ prior. n. habere debet nõ. m. ne similiter duas esse uoces ostendat. atqui car at. n. similiter alioqui. haud dolo sic recte scribit̃: et enĩ. d. inter duas uocales esse debet: quod si consonans sequitur. d addi non debet ut haustio: narro: narratio per duo. rr. querela: loquela per. l. simplex. mas: erit impositione: indimi nutione masculinus. Non ut quidã putant mascellus. pro nomẽ nostrum ac uestrum si scriptura diuidenda sit. s. littera posteriori syllabæ applicari debet: quoniã sequens. s. littera. t. muta est sicut maiestas. scribas stas. in deductione uocis esse debet non tas sic in similibus. Tunc temporis aduerbium tum ordinis est: nũc uero ẽ & cum. mõ præteriti temporis est: ideo dicendum est: modo scripsi modo feci nõ modo scribo: modo facio: quãuis quidam ueteres in præsentia putauerũt. Circiter ad numerũ reffert̃. circum ad locũ: circa ad tẽpus quod est. ergo dicemus circũiisse urbem: non circa iisse. Superest restat significat supat. n. ut superant capite et criuibus altis. Item egressi superant fossas: trãseunt significat. Casus superauerat õnes pro euaserat. Captæ superauimus urbi: pro superuiximus: superẽt quibus hoc neptune dedisti: pro uincant: amissa solus palma superabat acestes pro restabat. Spectar̃ per. s. expectare p. x. Demitto est deorsũ mitto dismitto nõ dicas. Fidus amicus erit: famulũ

r

fidelem dicito. Coram illo dicendum est: non palam illo: nã palam ad multos refertur palam de multis factum est: ha bet significationem etiam si hoc ueteres uariauerũt. Cogno scimus ignota & ĩ uisa: agnoscimus quæ nobis exciderant. Illius similis: ad mores refertur. illi similis: aduultũ. Clypeũ ἀσπίδια Clispum ornamentũ dices. Versus pagina dicet. Versus particpium a uerbo uertor. Alias tẽporis aduerbium quod græci ἄλλοτε. Cilo est angusto capite cui hoc con tingit ĩpartu: Chilo dicitur modum labiorũ excedẽs. Collac taneus est eisdem mãmus educatus: Collacteus est qui uno eodenq; lacte educatus est. Lacteus qui lacte alitur. lanctãs qui decipit. lactãs qui lacte habũdat: ut lactantis ficus. luci lius lactãtia coacla cũ melle bibi. lactea cãdida sũt ut lactea laudat brachia dicit horatius. Suscipimus: ad animũ et ad mentem refertur: ut susceptum perfice munus: suscipimus corpore: ut suscipiunt famulæ collapsaq; membra: suscipi mus aliquẽ uenientem. Accidere aliquid aduersi: contingeř aliquid pulchri dicito. Quãdudum interrogantis: iam du dum respondentis. Calcs dicendũ ubi maceria est per. s.c. at cũ pedis calx per. x. mihi dtũs. mi. uocatiuus ẽ. Inuidus qui inuidet: inuidiosus qui inuidiam sustinet. Terga homi nis sunt tamen tergũ singulariter facit. Quadrupedũ erit tergus: pluralis tergora. i. coria: Tergus quoq; inuenio dici et esse eius plurale tergora. Noctu temporis est aduerbium nocte nomen est. noctu dicimus cenaui: hac nocte nihil bre uius. Commoda i. accõmoda. Oliua arbor est. olea fœtus. oleum liquor. Flemina est ubi abundãt Crura sanguine. ple mina cũ in manibus uel ĩ pedibus Callosi sint sulci. Vortex fluminis ẽ uertex capitis. Pauperies dãnũ ẽ: paupertas ipsa cõditio. Fœdus sancitur religione: at sponsio pœna ẽ. Mam mas esse hõinis scito: at pecudis ubera. Bucinus ipse canor: sed bucina erit tuba qua signũ dat bucinator: A patria pa triũ dices. a patre paternus ẽ: precor ꝓspera. ĩprecor tetra. Dũ manat sanguis est: effusus uero cruor erit. Sumimus ipsi: accipimus ab alio: sic cũ dabimus dicendũ est accipe.

cum promittimus ipsi tollere: dicédum est sume. Pone loci aduerbiũ est. post téporis: post secus õnino nihil est. Barbã hominũ barbas pecudum dices: Vultus mutatur. facies per manet. Mœstum animo: tristẽ aspectu dices. Calua uocat passaniẽ: uel Canon: licet Cælius et Varro Caluariam dicãt: nam Caluarie plurale ẽ: Caluæ uero ossa quæ sũt et singula riter Calua. Protẽus p.e. aduerbium locale ẽ: i. porrotenus: ut cũ protenus utraq; tellus una foret. Protinus p.i. aduer bium ẽ téporale. i: statim protinus æneas celeri certare sagit ta. Quatenus p.e. aduerbium ẽ: quatinus p.i. cõiũctio cau salis. ut si dicas quatinus hoc sine plagis non facis. en tibi plagas aduerbiũ. Quatẽus autẽ téporis aut loci: téporis cũ dices quatenus hos mores exercebis. loci cũ dicimus q̃tinus ibimus in unũ mãducare. Buxus arbor erit: buxũ aũt mate ria ipsa. Hic malus nauis est: hæc malus frugifera. Pomeria muroꝝ pennas auium dicimus. Laserpitiũ florẽ aut Caulũ laser aiunt. Exprobat qui cõemorat quæ prestitit. Oppro bat q. opprobrium dicit hoc est uitiũ. Scorpio bellica res est at scorpius animal ẽ. Adulescẽs nomẽ ẽ adulescẽtes partici pium. Primo pedato non pidato dicẽdũ ẽ. Nequidem fieri potest nõ ẽ dicẽdum: sed ne fieri quidẽ põt. ut distinctũ sit. Vir prætorius & quæstorius nõ prætoritius et quæstoritius dicẽdũ. Pulchra liburna dicẽdum nõ pulchra liburnia. Ve dtũs & actũs seq debẽt ut ue populo mauroꝝ & ue populũ mauꝝ. Salmẽta proferre ne tineas quia latinum ẽ. Duo tan ta ac tria tãta: duplũ ac triplũ ĩ usu ueteres habuerunt. Om ne aĩal pecus præter hominẽ uocatũ ẽ. Mox aliã ordibo tel lam et ordiar tellã utroq; modo dixere. Hic culeus hic pluteus: succus: cuneus: laqueus: postes: margo: ueper uel uepres mascuĩa sunt. hic cardo: hic axis: Modius: sextarius congius: orbis: gladius: sanguis: uẽter: aqualicalus: hic uec tis: flos: ros: pons: hoc lutum atq; macellum sigulari exire mẽto: licet ẽnius ista macella dicat: et Cæsar lutea. Recte dices. hæc retia pluraliter reciaculũ & reciacula usurpãdũ. Oĩa noĩa ĩ. is. finita mascuĩa sunt: ut hic finis: crinis: cinis:

amnis:anguis. Hic radius non radium dicendũ. Ille sal asp sus musaꝝ est nõ hoc sal: uel hæ sales: sed hic sal erit: quidẽ dicimus hii sales pluraliter Vrbanitates alicuius. Hic puluinus molis idest puluillis. idem reffert: ad personam masculini gñis: est etiam inplurali numero ut idem lupus & idem lupi. Idem correpte neutri & ad rem refert: ut idẽ scannum: & idem rus. Mi paula & mi emilia diceudum non est: quia mi masculini gñis ẽ: et pronomẽ: est etiã ortus a prima positione meus. sed dr̃ mea paula & mea emilia. O meũ caput o meumq; brachium: Nec non & ille solœcismus: ubi dicier audis omnibus maior & melior animi. Cum syneresis omnis alter ubi est fiat. prælatio uero ubi plures sũt: Ergo illustrior astris sol omnibus aut dies cunctoꝝ illustrissimus est. Similiter multo est hic dignior illo: dignissimus illoꝝ dicendũ est. sic potior: e. duobus potissimus õniũ. Primus ex multis: prior ex duobus dr̃: Mustatius siue mustatiũ non ad gñs referendum est: quia hoc potius sit aut illud. Cum per se nihil sit: sed sic plane est mustatius panis: recte dicimus et mustatium librum: sic militis puer gallearius recte dicitur: Nam gallearia solœcismus est. Hoc cerebrũ: nam qui cereber dñt sine cerrbro uiuũt. Respondi nihil est respõdit dic ciceroni. Bargena nõ bargina gñs cui barbaricũ est. Vasa ista uinaria sunt. Vinariaq; cella uulgus adhuc retinet de prisca recta loquela. Sobrius per. i. nõ per. e. scribẽdum Sedi non secus te: sed secundum te dicendum. Ludos aliquem egregios fecisse dices: nõ dedisse. Vir ducit mulier nubit: quia pallio obnubit caput suũ genasq;. Induxit ꝑ decepit: seduxit non dicitur cum significamus in aliã partẽ duxit: ut seduxit foras. Patre matre quis cognato fatre sorore: nõ opidus caret ac nummis: Nongentos non nocentos dicendum: ab noue nonaginta non nonacenta: & nonagies castigauit me: uti dicas non corripuit me. hic lanius nomẽ est. Verbum autem lanio: as: at. dixerũt tamen et ueteres lanio in nomine. Rostra sunt. nam pro rostris dicit ante rostra significat ut promuris sic errãt qui proscenia appllãt. i.

cænam operosam officinam & aduersæ concauæq; apud græcos de frōde ornatus Vmberq; causa fiebāt: scænæq; di cebantur. Vnde rectius pulpita proscænia quæ ante scænā sunt appellabantur ut ueteres ī eunt proscænia ludi. in uer sis armis pugnasse gladiatores non est dicendum. Sed uer sis. i. transmutatis. Sic non in uersis pannis agittasse auri gas: sed uersis. Balneæ dic lauant: nō lauantur: ad homines utroq; modo: possunt dici: quadrigas: trigas: & bigas: plura liter effert. Antenas quoq; nō aliter apud ueteres declinatas nisi numero plurali. Carcer masculini generis non nisi sin gulariter dicitur in quo homines Coercētur. pluraliter uero carceres unde currus effundūtur. Participium a nomine tri pliciter disernit. Comperatione: declinatione: significatione numeri et nomina cōmuuia sunt. Sedes: spes: clades: labes res. Frequentatiua uerba ex hoc nota sunt ut cænito: pransi to: lectito: dicto: dictito: cursito: nectito: & ito: ibitoq;. Cū degenere alicuius generis nominis ambigis pluralem cōsu le numerū: ut puta si quæras hic partus sit aut hoc partum plurali numero faciat hæc parta. nec recipiat hi parti mani festum est gennus: coufessiua fit uox ex duplici uoce. abnu tiua ut non nollo: ostendo enī me uelle: & non nescio quæ tibi uita est: & non nunquā prandeo & nec nō est libera res mihi. Rumigat nihil est: sed ruminat et rumino. delibuit di cit unguento non dilibuit: laquearia non lacunaria. Lītea: mercat dicitur.

y litterā nulla uox latina ascíscit. Ideoq; insultabis glo riā dicmus. Subdio legimus audiuimus: ꝓ quo sub iūgebāt ueteres & dicebāt subdio cælo. Martulus a marte nō nmarculus: sceua fames nō famis dicendū ē. Filicē non fœlicem dicendū. Vnde & filicata opera priores dixerunt ce lata: unde et filix quam ita credo dictam ꝙ sit minus fœlix aruis. Pollenta nō pullenta dicendum ē. Fictum rationis ē: fixum uetustatis. ut pingo pictum: sic fingo fictum partici pialiter facit. Gobius piscis non nunq̄ gobio legitur. Turpi tudo non turpido. Nequam non malum significat sed in

utilem: & est aptoton ut frugi. Vensica .n. habet quia non est sine uento. iam sup dicendum est: nam nihil e ia. Item non iamus sed eamus. Montuosam italiã siue sardiniã memorato. Scripula non scribula dicẽdũ. Tinguere non tingere dicendũ Quoniã e uerbum tinguo: is: it. Ingenii profer: sicut officii quia nullus a recto casu e gtũs. Inciliciam non in siliciam dicendũ quia nusq̃: sine .n. pronuntiatur. Audacter latiuũ est: sed audiciter melius est: quia nomina in .x. littera terminata in aduerbiis. iter assumunt ut atrox atrociter. Ferox ferociter. uelox uelociter: stlataris sine .c. littera scribendũ est. Astlata rate pyrratica. Stelbonem dicito ad similitudinem stellarum.

AGRAETIVS DE ORTHOGRAPHIA ET PROPRIETATE ET DIFFERENTIA SERMONIS.

Omino meo Enchierio Episcopo Agrætius salutem dicit. Libellũ capri de orthographia misisti mihi: hæc quoq; res præposito tuo moribusq; tuis congrua e: ut quia sed nos in huiusce uitæ actibus corrigere uis: etiã in scribendis studiis emendares: Nihil ergo quod in nobis est alienum acastigatione tua credis: omnia nostra et quæ dictu parua sũt: sollicita indage rimaris: a uiuendo ad scribendum ab aĩo ad manũ a corde ad articulum peruenis: hoc e uere sũmũ sacerdotẽ dei esse: cõmissos sibi homines ut ipsi dicitis et secundum spiritum imbuere: & secundũ litteram perducere: huic ego Capri libello de orthographia et proprietate ac differentia sermonũ: quædam addicienda subieci: Non quod Vir tantæ peritiæ aliquid prætermiserit: Cum tam multis præsertim litterarũ operibus celebratur: qui incõmendando etiam Ciceronem præcipuus: sed quia nos difficilia putamus quæ ille ut facilia neglexit: ego autẽ credidi hæc ambigua aliquãtis uideri: quia nihil obscura frequentata fuere. Ad te igitur hoc opus mittitur in quo laborabis plurimum cui necesse est emẽdare eũ: qui aliquid emẽdare præsumpsit donauit diuina pietas

ut qui ſcriptum abſte obſeruare uolumus : etiā præſcrip/
tum tuum ſeruarē poſſumus. Vale memor noſtri & præſidi
um meum.

Grætius & cū latine ſcribis p diphthongō ſcri
bendum : nō ut quidā putanr. per. y. Agrytius.
Triceni de tricentis dices. trigeni de triginta. Ac
cerſit qui uocat arceſſit qui accuſat. Sicut Cice
ro nō capitis arceſſere Et quando quod īcrepando uel īqui
rendo Interogantis aduerbium eſt: quod quando ſīpliciter
loquentis. Similiter. n. cum oſtendis en cum īcrepas : cicero
en cui tu quoq; libere liberos tute comittas : hem cū dolor
iram mouerit: aut cum admiratio cogitatioq; ſtuporem. Ac
ceruus mobilis eſt. Acerbus immaturus: aut aſper inſignis.
Abitum ſine aſpiratione de abſceſſu ſcribis: habitū de ueſti
tu geſtuq; corporis dicimus. Sicut primus e multis & prior
ex duobus. Ita poſtremus de multis & poſterior de duobus:
& alter de duobus dicitur alius de multis. Ve interiectio do
lētis eſt ſine oe. Ve coniuctio diſiunctiua. præmium. Cum
diphthōgo. Pretiū per. t. ſine. œ. Veteres enim maioris rei
ſermonis cum diphthongo: et quadam dignitate ſcribi uo
luerunt: precari eſt autem rogare: deprecari eſt purgare &
excuſare. Virgilius equidem merui nec de precor. Cicero
quid faciet hortenſius auaritiæ ne Crimina frugalitatis
Laudibus deprecabitur? Nubo nupſit ſcribo ſcripſit. Cum
uocalis ſequitur. b. eſſe debet conſonās. p. Fides de fidelita
te dicitur. fidis de corda. Diſertus orator eſt deſertus derelic
tus. Delator qui deffert ad accuſandum : dilator qui dif
fert ad proferendum. Traducta eſt getulis: nec ducit are
na nocentes: et delator habet quod dedit exilium. Deluit
purgat diluit temperat. Liuius de morte mitrydatis quod
cum diluiſſet: aduerſū te aduerſarius aduerſus te imitator
In Vleus ut accutum ſit: quia nomē ex ſono uocis accipit.
Deduco de amico producendo: diduco eſt autem diſtraho.
Derectum inrectum uadens. Directum in latera arreptum

partem nomen est partim aduerbium. Fastus de superbia & facit genitiuum fastuum fastus de libris: & facit fastorum. Expectatur uenturus. Spectatur qui uidetur: uel probatur: Apparet qui uidetur: ast paret qui obsequitur: non regulæ ratioñe sed disernendi intellectus gratia. Hercules Achilles ueteres recto casu per. e. scribebant genitiuo p. i. Et omnia huiusmodi nomina breui syllaba.

coniunctiuus modus præteriti perfecti & futuri.

Verimus coniunctiuo modo tempore præterito pefec to. fuerimus eodem modo tempore futuro cum diceres uerbo actiuo cõiũctiuo mõ dicens uerbo passiuo ĩdicatiuo modo. Miramur opera. admiramur uirtutes. Labiũ superi us dicitur. Labrum inferius. Rostrnm non est nisi quod in curuum est. Exercitus laboribus. exercitatus studiis. Mino res res esse aliquas: aut homines dicimus: Nam minores ẽptum aut existimatum aliquid recte dicimus: sicut est plu ris quod maioris summa taxatur. Plures de multitudine scribimus: plures de comparatiui gradu Cicero unus plu res prædonum duces cepit seruilius quam cæteri: positiuũ habet multi superlatiuum: plurimi: cepit de capiendo: cœ pit de incipiendo scribimus. Vterq; uenit utriq; ueniunt: Cicero iubeo promi utrosq; binos ut habeam: qui delphica Comparia uasa semper sunt. unde ipse Cicero dicebat: sci phorum paria complura. Quæritur de inquirendo: quæri tur deplorando dicimus: & sic quæstus lucri et questus la chrymarum. Poculum uas est potio qoud hauritur. Cicero accepto poculo subito in media potione exclamauit. De mediatum Calicem bibi non de medium dicere debemus non enim ipse uas bibis: sed quod intra uas est. Olim & cõ dam & aliquando tria tempora tenent præteriti: præsentis & futuri: affatim inueniũt exẽpla: præsẽtis demus quod difficile uidetur. Tumidis quod fluctibus olim tunditur. Quondã etiã uictis reddit imprecordia uirtus. Expergis simini aliquando & capescite rem. p. Cõscribere est multa simul scribere. Exscribere quod ab aliis scriptum sit trãfferr.

transcribere cum ius nostrum in alium transit: inscribere accusationis est uel occasionis: adscribere significationis ē. Describere dictionis uel ordinationis discribere dictionis. Extruere est in altum struere. Instruere aciem uel actionem. Adstruere affirmare. Coustruere struendo coniungere. Substruere est aliqua subterstruere super posita re. Memini me facere dicere debemus: non memini me fecisse. Nā memini sermo est totus præteriti temporis qui ante factam rem in præsens reuocat. & si dixeris memini me fecisse duo præterita simul iungis. Cicero memini me pamphilum. Libytanium mihi narrare solitū. Idem infra respondi metello ut debui & memini me dicere. Terentius ego illā uidi uirginem forma bona memini me uidere. Virgilius cantando solitum memini me condere soles. Idem memini me aruncos ita ferre senes: & multis præterea in locis: neq; inuenitur ubi ab aliis magnis auctoribus memini ita positum sic: ut non addatur aut etiam aut aliquantus sermo qui præsens tempus restituat. Nisi uno loco & quasi hoc mirabile: Nanq; sub œbaliæ memini me turribus altis Choritium uidisse senem: quod poetæ pro necessitate metri licuit usurpare. Instar illius rei dicere debemus non ad instar.

Quæritur ab aliquantis quare. s. littera inter liquidas posita sit. cum uelut sola syllaba haberi uideatur ac propter hoc dicta sit: suæ cuiusdam potestatis est. Aliæ autem liquide in ipso concursu litterarum & sermonum Ita conglutinantur ut pene interire uideantur. Hæc ratio apud latium unde latinitas dicta est: & orta & maior populus et magis egregiis artibus pollens tusci fuerunt: qui de linguæ suæ. G. litteram raro exprimunt: hæc res fecit habere liquidam. Arbor omnen lignum dicitur: arbos nō nisi fructifera. hora dierum: ora profiniunt. pignora rerum: pignora filiorum & affectionum: columbæ quæ mansuetæ fieri possunt: et domibus adsuescere. Pallumbes feræ arboribus

feræ & siluis saxisq; inhabitantes . robur arboris . Veniunt qui uendunt ueneunt: qui uenduntur : Consuescimus bona insuescimus mala adsuescimus utraq;. Contingunt bona accidunt mala: eueniunt utraq;. Fungi agere est: deffūgi est defficere uel peragere . Adolescere augumenti est: in olescere coaugumenti est. Exolescere uanescentis est . Aue næ steriles germen est. Habenæ dicuntur retinacula iumento℞ hoc de habendi potestate: illud de occupandi auiditate dictum. Deuncem decem untias . diuncem . xi . pulchritudo formæ ĩ uiris dignitas. Vnde cicero pro celio quis nõ possit huic ætati atq; huic dignitati et si sĩe suspitiõe: at nõ sĩe argumento maledicere . In fœminis autem honestas dicitur. Vnde Ter. de horrido & sene eunucho: illum ne inhonestũ hominem ambulare? Formositas uero in luxuriosis. Vt formosum pastor Ipse pronomen dignitatis: iste abiectionis. Donum dantis est munus accipientis . Illud adando: hoc amuniẽdo uel amouendo dicimus. has manus huius hominis dicimus: hanc manũ multos hoĩes cõiungere. Coarguerẽ est: Coercere & cõpensare. Arguere ostẽdere & patefacere. Vir. degeneres animos timor arguit unde argumẽta dicunt quæ causã causæ ostẽdũt: sũt sermones ut ita dixerĩ comunes duo sibi contraria significãtes. Vector est ille qui portat et qui portatur. Hospes est qui recipit & qui recipitur . Sacer est uenerandus & execrandus. Vir. auri sacra fames. Vltus est uindicatus et punitus. Gratia et bene et male rei causa nam sic dicimus amicitiarum ut beneficii gratia. Ita ut salustius opprobrii gratia Cicero religioni & suplicii gratia colendam & fruendam tradiderat. Et Ter. qui refferam sacrilego illi gratiam? Sufragia populi et quæ honorant dicũtᷣ et quæ donantur. Cicero de præfectura urbana. Istum uis ullis populi suffragiis erripe ne potuit ? Donamus & illud quod damus & illum cui damus. Afficimus honore afficimus iniuria. Elleuamus et quæ ĩ altũ attollimus et quæ aleuiamus leuiora facĩus . Subducimus et quæ retro: subtrahimus et quæ ĩprõptu offerĩus: bello Catilinæ optimũ quéq;

in primam aciem ſubduxit pudet et quæ de alterius fac
to et quæ de ſuo: in adelphoꝶ libris Eſchini ubi eum pudet
patris nõ ante confeſſũ. Supremus ſummus et ultimus: et
ſuperioren et inferiore ſignificat. Altũ et quod ſurſum ẽ et
quod deorſum: procul & longe & prope ſignificat. Clypeo
excuſſa ſagitta proculq; egregiũ cantorẽ. Damnatus et adic
tus et obligatus uel potius abſolutus. Vir. quẽ dãnat labor
aut quo & cætera. i. Virtus ſua ab ſoluat aut uictorẽ faciat.
Nũq̃. n. Vir. in duobus locis unã rẽ ponebat Præſertim cũ
aut interponeret cõiunctionẽ diſiunctiuã. Idẽ ipſe alio loco
damnabis tu quoq; uotis: ſicut uoti reus dixerat. Hic ita et
abſoluendos dixit. Vnde & iure damnas iſtius & iſtũ eſto
ligatum dr̃. hoc ẽ ſoluẽdo: eſto iſtum quod ſolui omnibus
modis neceſſe ẽ: & ſi res aliena ligat̃. In præpoſitõ utriq; ca-
ſui ſeruit. Cum in loquelas tranſit fit etiam communis
intellectus: Nam et ſatis et parum factum aliquid uel non
factum dicimus. ſicut impotens et ĩ fractus. Latere & ab
ſconſum eſſe aliquid dicimus: et late patere. Virgilius et
ſcuta latentia condunt: & torua ſolum ſub fronte late-
bat. Horrendum dicimus deſpicabile aliquid. et admiran-
dũ. Virgilius oculos horrenda in uirgine fixi. Aduocatur
daturus patrocinium. Inuocatur præſtaturus auxilium.
Euocatur præbiturus obſequiũ. Illuuies ſordidum eſt: In
gluuies uentris: Illud quidẽ a lauãdo hoc ab ingluuiẽdo dic
tũ. Torres lignũ præuſtum. Torrens aqua prærupta decur
rẽs. Cõmonemus præterita admonemus pñtia: monemus
futura. Ne multas ſignificationes habet ut ne quære doce
ri. Ne longaͦ aduerbium prohibendi. ne breuis cõiunctio
diſiũctiua: ut ẽ homines ne feræ ne. Ne lõga cõiunctio cau
ſalis ut ẽ ne tenus pluuiæ: & ne ſubeant herbæ. Temeritas
ſine cõſilio dicitur: audatia poſt conſilium. Velocitus pedũ
& corpoꝶ: celeritas aĩoꝶ atq; factoꝶ. Gaudiũ animi atq; læ
titia eſt: exultatio menbroꝶ atq; factorum. Vlcus eſt quod
naſcitur uulnus quod ab alio infertur. Viuum de uincturo
dr̃. uiuẽtem de morituro. Naſcitur quod de utero decedit:

Enascit quod de terra aut de aqua exurgit. Adducitur quis ad rem inhonestam: perducitur ad studia: deducitur ad honorem. Eluxit qui luctum deponit: illuxit cum lumē apparuit. Nuntiatur de longinquo: denuntiatur de præsenti: adnuntiatur de futuro. Anuntiatur de excusando et repudiando Cicero renuntiata est tota conditio. De portare deponer: ad portare est aliquid afferre: comportare ĩ unum locū conferre: exportare: tollere. Tempantia est animorum temperatio rerum Tēperies uentorum. Passim aliquid inueniri rerum de re corporali recte dicimus. Affatim de re aliqua incorporali. primū enim de incessu: illud de affatu dictū. Lepus animal est: Lepos iocunditas uoluptatis: unde et gratū aliquid lepidum dicimus. Lepos eloquii. Recipimus aliquid defferēdum rogati: suscipimus nostra sponte: aspicimus sursū: cōspicimus Palam: respicimus: retro inspicimus ĩtus. Præterea præteriti tēporis. Salustius nūq̄ hispanos præterea tale facinus facer audiui. Temporis futuri ptæterea haud suspecteris. Eo uerbum primæ psonæ: facit eo: is: it. eho aduerbium interrogātis ē: Ter. eho parmeno nosti? eo etiam aduerbium loci ut si dicis eo redactus sum: heu interiectio dolentis ē: eu laudātis. Ter. eu formio. heu aduerbium uocātis. eu rñdentis. eo est ĩteriectio iubentis uel hortātis. Ter. eo puer curre ad bachidem. Limen ædium est: limes regionum. Arundo canna est ab arunditate dicta hirundo auis ē quæ tignis adhæret hirudo sanguisuga dicit. Spirare uiuētis est: expirare mori. Pertinatia male rei. perseuerantia bonæ Cōsequimur studio: obsequimur officio. persequimur in iuria: subsequimur ordinē: adsequimur uoto. Nihil aduerbium nihili nomen est: nemo enim momenti: nullus nihil dr: Genus familiæ gētē regionē recte dicimus. Lætamur de nostris: gratulamur de alienis. Hoc gratificans lætitia Cicero dicit. Neq; istius hōinis perditi subita lætitia. q̄ huius hoīs āplissimi noua gratulatio diuitiis eū cōmouebat. Herbulū locū dicimus ĩquo herba ē: & si aridus esse cōsueuerit. Herbosum qui herbam facile generat: etiam si ad

tempus aridus sit: Sic aquaticum potionem recte dicimus quæ aquã aliunde recipit. aquosũ locũ quod ex se aquã fundat. Ita & meritã potioné merosũ: aut uinum appellamus. Attollit aggerat scribendũ est: ĩ cõpoitiõe. n. ad præpositio actĩ casus corripit᷑ cũ seruire loqualis ĩcipit qñ eã muta sequit᷑: ĩtegra aũt pmanet qñ semiuocalis ut adficit adripit: huius rei ratio redéda é. Vocales oĩs uocis principes sũt: & dõinæ litteraꝝ. quæ sint uniuersa fortiora naturaliter faciunt: subiecta & adiecta sibi protegũt: æqualia aũt & resisté tia ellidunt: Nã quõ nõ nũq̃ inter se collisa franguntur interdũ & synalipham faciunt: Ita cõsonantes sibi creditas cõ seruant: quaꝝ uirtuté necesse est: ut semiuocales imitatæ uicinas sibi mutas tueant᷑. Quæritur ab aliquãtis quid distat inter sup: & supra: & subter: & subtus: sup é quod eminet supra quod substratũ aliquid habet: Ité subter est quod re aliqua supiore premit᷑: & conculcat᷑: subtus é quod demissũ altius nõ cõtingitur. Sinum dicimus exterius sumate ue receptaculũ. Gremiũ uestis receptaculũ ĩterius iacés secretũ. Vir. pandentemq; sinum: & tota ueste uocanté: Ceruleum ingremium. gremium autem dr̃ acontrario: ab ingressũ difficili. similia procedunt: sicut adytũ & penum & penetrabile eo q̄ adiri & penetrari raro soleant. Largitas humanitatis est largitio ambitionis. Crassari in corporeis est & sanguine is. Grassari auté animi: aut crudelitatis. Album natura tantum est: Candidum de studio: Nam et corpori & animo ali quotiens assignatur. Allbos ergo capillos: Carmen candidũ recte dicimus. Muliebre dicimus a mulire aliquid factum: Mulierarium per mulieres ordinatum: & per uiros gestum. Iuuẽtus ipsa hominis ætas & iuuẽta ipsa dea ut græce dicit᷑ aut poetice: Iunonis aut uxor herculus aqua iuniũ mensem appellatum ĩ libris priscorum legimus. Delictũ peccatum aliquando dicimus: delectum militiæ: aut alicuius rei examinis delectionem appellamus. Nam dilligi affectiõis est: deligi iudicii est: Inter comodatum et mutuatum non nihil distat. Comodamus aĩco ꝓ tépore equũ seruũ uesté

hanc ipſam rem quam dedimus recẽpturi. Mutuo damus pecuniam: triticum: uinũ & his ſimilia: quæ mutuo data recipi neceſſe non eſt. Ligat quis uinculo: legat teſtamento Loqui ẽ hominis: obliqui eſt obtrectatoris: ſicut obicit op/ponit. Adloqui ſuadentis eſt: uel hortãtis: uel blandientis. eloqui oratoris. Percuſſum corpore dicimus: perculſum ani mo. Cicero de ſignis tãquã illa face perculſus eſſe. Effertur qui portatur: & efferunt qui laudãdo extollunt. Idẽ Cicero nimium hæc illi fortaſſe efferũt. Diſcrimẽ ad periculũ pti/net et id experimentum. Indigenes hoĩes dicuntur: ĩdigetes dii. Idem indigetes unde geniti dii. Circũpedes ſunt obſeqa ſeruorꝝ: ante pedes amicorꝝ. Inſcita arbor ẽ cui inſciſſæ alie/nũ germẽ ĩcludit᷑. Ad ſcita cui ĩcolumi aliquid ſuſtĩeat ad iũgit᷑. Horatius quia populus ad ſcita ſurgit: quippe quæ uitibus maritãt᷑. Fremor eſt rumor hominũ: fremitus fera/rum. Flauũ dicimus rubeũ ſicut flaua ceres. furuum nigrũ furuæ reginæ ꝓſerpinæ: fuluũ rubeum & nigrũ: furmũ ſup bum. fuluũ leonẽ: et fuluã aquilam: & fuluũ aureũ ut ful/ua pugnas nube tuentẽ: quæ haberet igneum de cæleſti et ſordidum de lugubri: Aut certe de ænea iracundiã de turno Triſtitiam: Fuluum certe aurum cui ad decorem ſplẽdoris ſui ĩgeniti aliquid addatur. Poſtulatur aliquid de honeſta te poſcit᷑ improbe. Cicero ĩ furmentaria incipiunt poſtular᷑ poſcere minia. Aluus uirorum recte dicitur. Vterus mulierꝝ Venter utroqꝫ modo. Suplicia de tormentis dicimus et pre cibus diuinis.

DONATI VIRI CLARISSIMI DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS EDITIO SECVNDA.

Artes orationis ſunt octo: Nomen: Pronomen: Verbum: Aduerbium: Participium: Coniunctio: Præpoſitio: Interiectio. Ex his duæ ſunt principa les partes orationis: Nomen & uerbum. Latini articulum non adnumerant: Græci interiectionem. Multi plures: multi paucĩores: partes orationis putant.

Verum ex his tres sūt quæ sex casibus inflectuntur. nomen pronomen: & participium.

DE NOMIME.

Omen est pars orationis cum casu: corpus aut rem proprie communiter ue significās. proprie ut Roma: tyberis. communiter ut urbs & flumen: Nomini accidunt sex. qualitas: comparatio: genus: numerus: figura: casus. Nomen unius nominis: appellatio multarum uocabulum rerum est. Sed modo nomina generaliter dicimus. Qualitas nominum bipertita est: Aut enim propria sunt nomina aut appellatiua: Propriorum nominum secundum latinos quattuor sunt species. prænomen: nomē: cognomen: & agnomen: ut. P. cornelius Scipio africanus. Omnia prænomina aut singulis litteris notantur ut. C. Cæsar. L. Catilina aut binis ut. Cn. Pompeius aut ternis ut Sex. Rosius. Appellatiuorum nominum multæ sunt species. Alia enim sūt corporalia ut homo: terra: Mare. Alia incorporalia ut pietas iusticia: dignitas. Alia sunt primæ positionis ut mons: schola. Alia deriuatiua ut montanus scholasticus. Alia diminutiua ut monticulus scholasticulus. Diminutiuorum nominum tres sunt gradus quorum forma quo magis minuitur crescit sæpe numerus syllabarum. Sūt etiam quasi diminutiua quorum origo non cernitur ut fabula: macula: tabula: uinculum. Et sunt nomina tota græce declinationis ut temesco: calipso: pan. sunt tota conuersa in latinam regulam ut polydeus: polux: odysseus: Vlysses. Sunt in græcam latinā q; formam quæ notha appellantur ut Achilles. Agamēnon. Sūt alia Omonima quæ una appellatione plura significant ut nepos: acies: ries. Sunt etiam alia simonina uel polionima ut terra: humus: tellus: ensis: mucro: gladius. Alia patronymica ut pelides: atrides. Hæc & ab auis & a patribus sæpe fiunt. In his quæ græca sunt siue masculina siue fœminina fuerint græcam magis seruabimus regulam. Alia hor masculīa aut ī des exeūt ut atrides ab atreo: aut ī ius ut peleius: a peleo. aut ī iō ut neriō a Nereo. Fœminīa aūt aut

in is exeunt ut atreis: aut in as ut pelias: aut in e ut nerine. Sunt alia thethica. i. possessiua quæ in ius exeunt ut euandrius ensis. Agamēnoniæ mycenæ. Et alia mediæ significationis & adiectiua nominibus ut magnus: fortis: dicimus. n. magnus uir: fortis exercitus Hæc etiam epitheta dicuntur. Alia qualitatis ut bonus malus. Alia quantitatis ut paruus magnus. Alia gentis ut græcus hispanus. Alia patriæ ut thebanus: Romanus. Alia numeri ut unus: duo. Alia ordinis ut primus secundis. Sed primus de multis de duobus prior dicitur Sicut de duobus alterum dicimus: Ita de multis alium. Snnt alia ad aliquid dicta ut pater: frater. Sunt alia ad aliquid quodammodo se habentia ut dexter: sinister: Hæc & comparatiuum gradum admittunt: non destrior et sinistrior sed desterior & sinisterior. Sunt alia generalia ut corpus animal: Alia specialia ut lapis homo. lignum. Alia facta de uerbo ut dictor: factor: lector. Alia similia participiis: ut demens: sapiēs: potens. Alia uerbis similia ut comedo: palpo: cōtemplator: speculator.

DE COMPARATIVO.

Omparationis gradus sunt tres: positiuus: Comparatiuus. Superlatiuus. Positiuus. ut fortis. Comparatiuus ut fortior. Superlatiuus ut fostissimus. Sed comparatiuus gradus generis est semper communis. Cōparantur aūt nomina quæ aut qualitatem aut quantitatem significāt. sed non omnia nomia per omnes gradus exeunt. Aliquādo enim positiuus tantum inuenitur ut mediocris. Aliquādo positiuus & comparatiuus: ut senex seniot. Iuuenis iunior per syncopam. Aliquādo Positiuus & Superlatiuus ut pius piissimus Nam pro secūdo gradu magis aduerbium ponit ut magis pius. Aliquando comparatiuus & superlatiuus ut ulterior ultimus. Aliquando superlatiuus tantum ut nouissimus. Extra hanc formam sunt ut bonus & malus & magnus Dicimus enim bonus melior optimus malus peior pessimus. magnus maior maximus. Comperatio nominum proprie incomperatiuo & superlatiuo gradu est constituta.

Nam positiuus perfectus & absolutus ẽ: Sæpe autem cõpa ratiuus gradus præponitur superlatiuo ut stultior stultissi mo: & maior maxĩo. Sæpe minus positiuo significat q̃uis recipiat comparationem ut mare ponticum dulciusq̃ cætera: Sæpe idem propositiuo positus minus a positiuo significat q̃uis recipiat comparationem & nulli comparatur: Vt iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus. Sũt nomina significatiõe diminutiua intellectu comparatiua: ut grãdiusculus: minusculus: mausculus. Comparatiuo & superlatiuo tam aut minus aut minime aut magis aut maxime addici non oportet. Adiciũtur autem positiuo tãtum: Dicimus enim tam bonus: tam malus: minus bonus: minus malus: minime bonus: minime malus: magis bonus: magis malus maxime bonus: maxime malus. Cõparatiuus gradus ablatiuo casui adiungitur utriusq; numeri. Sed tum hoc utimur cum aliquẽ uel alieno uel suo generi comparamus: Vt hector fortior Diomede: uel audatior troianis fuit: Dicimus autem fortior hic quã ille. Superlatiuus aũt genitiuo tantum plurali adiungitur. Sed tunc hoc utimur cum aliquẽ suo generi comparamus ut hector fortissimus troianorũ fuit: Plerumq; superlatiuus propositiuo ponitur & nulli comparat̃ ut Iupiter optimus maximus: Interdum comparatiuus ntõ adiungitur ut doctior hic quam ille

Enera nominum sunt quattuor: Masculinum Fœmininum. Neutrum. Cõmune. Masculinum est cui numero singulari casu nomĩatiuo pronomẽ uel articulus præponitur hic: ut hic magister: Fœmininum ẽ cui numero singulari casu nominatiuo pronomen uel articulus præponit̃ hæc ut hæc musa. Neutrum est cui numero singulari casu ntõ pronomen uel articulus præponitur hoc: ut hoc scamnum. Commune ẽ quod simul masculiuum fœ mininũq; significat: ut hic & hæc sacerdos: Sed ex his uel principalia uel sola genera duo sunt masculinum et fœmininũ: Nam neutrũ & cõmune de utroq; nascuntur. Est etiam trium generum commune quod omne dicit̃: ut hic & hæc & hoc

fœlix. Est epicœnon idest promiscuum quod sub una significatione marem ac fœminam comprehendit: ut paser & aquila. Sunt præterea alia sono masculinina intellectu fœminina ut eunuchus comœdia: horestes tragœdia: centaurus nauis. Alia sono fœminina intellectu masculina. Vt fenestella scriptor: aquila orator. Alia sono neutra ĩtellectu fœminina ut phronesium glycerium: sophroniũ: quæ mulieres sunt. Alia sono fœminina intellectu neutra ut poema schema. Alia sono marculina ĩtellectu neutea ut pelagus: uulgus. Sunt præterea nomina ĩsingulari numero alterius generis & alterius inplurali: ut balneum: tartarus: cælum: porrum: cepe: loca: fori: nauium. Sunt item nomina incerti generis inter masculinum & fœmininũ ut cortex: radix: silex: finis: stirps: pinus: pampinus: dies. Sunt incerti generis inter masculinum & neutrum: ut frenus: clipeus: uulgus specus. Sunt nomina incerti generis inter fœmininũ & neutrũ ut buxus: pyrus: pinus: malus. Sed neutro genere fructum fœminino ipsas arbores sæpe dicimus. Sunt etiam genera nominum fixa: sunt mobilia. Fixa sunt quæ in alterũ genus flexi non possunt: ut pater: mater: frater: soror. Mobilia autem aut propria sunt & duo genera: ex se faciunt. ut caius caia: Martius martia. Aut appellatiua sunt & tria genera faciunt: ut bonus: bona: bonum: malus: mala: malum. Sunt item alia nec in totum fixa nec in totũ mobilia: ut draco: dracæna: leo: leæna: gallus: gallina: rex: regia. Sunt diminutiua quæ non seruant genera: quæ ex nominibus primæ positionis acceperunt: ut scutum: scutella: pistrinum: pistrilla: canis: canilla. rana: ranũculus. statua: statunculus. Nomẽ in. a. uocalem desinens nominatiuo casu numero singulari aut masculinum est ut agrippa: aut fœmininum ut martia: aut neutrum ut toreuma: sed tamen græcum est: aut commune ut aduena: Aut epicœnon ut aqla. Nomen in. e. uocalem desinens nominatiuo casu numero sigulari aut fœmininum græcum est ut euterpe: aut neutrum ut sedile. Nomen in. i. uocalem desinens nominatiuo

casu numero sigulari aut neutrum græcum est ut gummi: synapi: Aut trium generum et aptoton ut frugi: nihili. Nomen in. o. uocalem desinens nominatiuo casu numero singulari aut masculinum est ut Scipio: Aut fœmininum ut Iuno: aut commune ut homo. Nomen in. u. uocalem desinens nominatiuo casu numero singulari tantum neutrum est ut cornu: genu: gelu: ueru. Sed hæc nomina & quæ in cõsonantes desinunt diuersas regulas & multiplices habent.

Numeri sunt duo singularis & pluralis. Singularis ut hic sapiens. Pluralis ut hi sapiẽtes: ẽ & dualis numerus q singulariter enuntiari nõ potest ut hi ãbo: & hi duo. Sunt etiã nomina numero communia ut res: nubes: dies: Sunt semper singularia generis masculini ut puluis: sanguis: Sunt semp pluralia ut manes: qrites: Sunt semp singularia generis fœminini ut pax lux. Sunt semper pluralia ut klendæ: nundinæ: feriæ: quadrigæ: nuptiæ: scalæ: scopæ: Sunt semper singularia generis neutri ut pus: uirus: aurum: argẽtũ: oleũ ferrum: triticum: hæc & fere cetera quæ admensuram pondus ue referunt: q̃quã multa consuetudine usurpata sunt: ut uina: mella: ordea: Sunt semper pluralia eiusdem generis ut arma: mœnia: floralia: saturnalia. Sunt quædam positione singularia: intellectu pluralia ut populus: couentus: contio: plebs: multitudo. Sunt quædam positione pluralia in tellectu singularia ut athenæ: cumæ: thebæ: mycenæ.

Figure nominibus accidũt duæ: Simplex & Composita. Sim ut doctus: prudens. Composita ut indoctus: imprudens. Componũtur auteam nomina modis quattuor. ex duobus integris ut suburbanus. ex duobus corruptis ut efficax: municeps: ex integro & corrupto ut ineptus: insulsus. ex corrupto et integro ut pĩnipotens: nugigerulus. Componũtur etiam ex pluribus ut in expugnabilis imperteritus. Indeclinatiõe compositorum nominum animaduertere debemus quod ea quæ ex duobus nominatiuis composita fuerint p omnes casus ex utraq; parte declinari possunt ut eques romauus. prætor urbanus. Quæ ex noĩatiuo et ex quolibet

alio casu composita fuerint ea parte declinari tantnm qua fuerit nominatiuus casus ut præfectus equitum: Senatus consultum. Prouidendum est autem ne ea nomina componamus quæ aut composita sunt aut componi omnino non possunt.

Casus nominum sunt sex nominatiuus: genitiuus: datiuus: accusatiuus: uocatiuus: & ablatiuus. Ex his duo recti appellantur: nominatiuus: & uocatiuus. Reliqui autem obliqui: ablatiuum græci non habent. hunc quidam septimum non nulli sextum casum appellant. Est autem nomĩatiuus ut hic Cato: genitiuus huius catonis: datiuus huic catoni: accusatiuus hunc catonẽ: uocatiuus. o. Cato: ablatiuus ab hoc. Catõe. Quidã etiã adsumunt septimũ casũ qui ẽ ablatiuo similis: sed sine præsitiõe. ab. ut sit ablatiuus casus ab oratore uenio: septimus casus oratore magistro utor.

Sũt autem formæ casuales sex: ex quibus sunt nomina. Alia monoptota: alia diptota: Alia triptota: alia tetroptota: alia pentaptota: alia hexaptota. Sunt præterea hæc aptota quæ neq; per casus: neq; per numeros declinãtur: ut frugi. nihili neq̃. fas: nefas: nugas. In qua forma sunt etiam nomina numeroꝝ a quattuor usq; ad centũ. Nam ab uno usq; ad tres per omnes casus numeri declinantur. Item a ducentis & deinceps præter mille: Sunt & nomina quorum nominatiuus in usu non est: ut si quis dicat hunc laterem ab hac dictiõe. Item per cæteros casus nomina multa deficiunt ut sponte: tabo. Sunt præterea nomina quorum alia genitiuum casũ trahunt ut ignarus belli: securus armorum. Alia datiuum ut inimicus malis: congruus paribus. Alia accusatiuum sed figurate ut exosus bella: præscius futura. Alia ablatiuum ut secundus a romulo. alter a sylla. Alia septimum casum: ut dignus munere: mactus uirtute.

Omnia nomina ablatiuo casu numero singulari quinq; litteris uocalibus terminantur: sed ea dumtaxat quæ non sunt aptota. In illis enim regula non tenetur. Quæcunq; nomĩa ablatiuo casu singulari a littera fuerint terminata genitiuũ

pluralem in. rum. syllabam mittũt datiuũ & ablatiuũ ĩ. is. ut ab hac musa: harum musarum: his & ab his musis. Necesse est autem contra hanc regulam ut declinentur ea nomina: ĩ quibus genera discernenda sunt ut ab hac dea: harum dearum his & ab his deabus: ne si diis dixerimus deos nõ deas significare uideantur. Quæcunq; nomina ablatiuo as singulari. e. littera correpta fuerĩt terminata genitiuum pluralem in um. syllabam mittunt: datiuum et ablatiuum ĩ. bus. ut ab hoc pariete: horum parietum: his & his parietibus. Contra hãc regulam ĩ uenimus ut ab hoc uase: horum uasorum: his & ab his uasis. Si uero. e. producta fuerint terminata genitiuum pluralem in. rum. syllabã mittunt: datiuũ & ablatiuum in bus ut ab hac re harum rerum: his & ab his rebus. Sed hæc regula proprie fœminini generis putatur. Quæcunq; nomĩa abltõ casu singulari. i. littera fuerint terminata gtĩ pluralem in. ium. mittunt: dttiuũ & ablatiuum in bus: ut ab hac puppi: harum puppium: his & ab his puppibus. huiusmodi nomina casum accusatiuũ pluralem propter differentiã melius in. is. q̃ in. es. syllabam terminant: ut ab has puppis nauis: clauis: quia puppim: nauim clauim: & non puppẽ nauem clauem. Eorum autem nominũ quæ genitiuo casu plurali in. ium. syllabam exire possunt trina regula est. Prima eorũ ẽ quæ nominatiuo casu sĩgulari. n. &. s. litteris terminãtur: ut mons montium: Altera eorum quæ ablatiuo casu singulari. e. correpta finiuntur & fœminina sunt: ut ab hac clade harum cladium his & ab his cladibus: & ab hac cæde: haruũ cædium his & ab his cædibus. Tertia eorum quæ ablatiuo casu singulari. i. littera terminantur ut ab hac resti. harum rrstium his & ab his restibus. Sad hæc regula etiam accusatiuum singularem interdum per. im. syllabam terminat ut hanc restim: & hanc puppim. horum multa cernimus consuetudine commutata. Quecunq; nomina ablatiuo casu singulari. o. littera fuerint terminata genitiuum pluralem in. rum. syllabam mittunt: datiuum & ablatiuum in. is. ut ab hoc docto horum doctorum: his ab his doctis. Contra

hanc regulam inuenimus. ut ab hac domo harum domorũ his & ab his domibus: & ab hoc iugero horum iugerorum. his & ab his iugeribus. Sed scire debemus multa quidem ueteres aliter decliãsse: ut ab hac domu: harum domuum: his & ab his domibus. & ab hoc iugere. horum iugerum his & ab his iugeribus. Verum meminerimus euphoniam indictionibus plus ĩterdum ualerere q̃ analogiam: & regulam præceptorum. Quæcunq; nomina ablatiuo casu singulari. u. littera fuerint terminata genitiuum pluralem in. um. syllabam mittunt gemina. u. littera datiuum & ablatiuũ in bus ut ab hoc fluctu. horum fluctuum his & his fluctibus. Nã nihil necesse est retinere. u. litteram et fluctubus dicere: cũ artubus necessitate dicamus. ne quis nos artes non artus significare uelle existimet: In hanc regulam non ueniunt: ut dictum est: aptota nomina: ut fas: nefas: nequã: nihili. Nõ ueniunt tantum pluralia ut saturnalia: uulcanalia: compitalia. Nõ ueniunt quæ a græcis sũpsimus: ut emblema: epigramma. Schema: poema: stẽma. Nam huius formæ nomina ueteres etiam fœminino genere declinabant. In his regulis Analogia uel ex collatione positorum nominũ: uel ex diminutiõe cognoscit᷑. Meminerimus hæc græca nomĩa ad græcam formam melius declinari: & si illa non nulli ad latinos casus conantur inflectere. Duodecim autem litteris omnia nomina latina casu nominatiuo numero singulari terminant᷑ uocalibus quinq;. a. e. i. o. u. Semiuocalibus sex. l. m. n. r. s. x. Muta una. t. A. ut tabula. e. ut sedile. i. ut frugi. o. ut ratio. u. ut genu. l. ut mel. m. ut scamnum. n. ut flumen. r. ut arbor. s. ut flos. x. ut nox. t. ut caput. quidam adiciunt. c. ut lac & allec.

DE PRONOMINE.

Ronomen est pars orationis quæ pro nomine posita tantundem pene significat personamq; interdum recipit. Pronomini accidunt sex qualitas: genus: numerus: figura: persona: et casus. Qualitas pronominum duplex est: aut enim finita sunt pronomina: aut infinita. Finita sunt

quæ recipiunt personas . ut ego: tu: ille. Infinita sunt quæ non recipiunt personas: ut quis: quæ: quod. Sũt etiam pronomina minus q̃ finita ut ipse: iste . Sunt præpositiua ut quis: hic. Sunt subiectiua ut is: idem. Sunt alia gentis ut cuias: nostras: cuiatis: nostratis:. Alia ordinis ut quotus: totus Alia numeri ut quot: tot· Alia ad aliquid dicta ĩfinita quæ nec personam nec locum nec tempus designãt: ut cuius: cuia: cuium. Alia ad aliquid dicta finita: ut meus: tuus : suus: hæc etiam possessiua dicuntur. Sunt item alia qualitatis: ut qualis talis: Alia quantitatis, ut quantus : tantus. Sunt alia demonstratiua: quæ rem præsentem notant: ut hic hæc hoc. Alia relatiua quæ rem absentem significant: ut is: ea: id Sunt alia magis demonstratiua. ut eccum: eccam: ellum.

Genera pronominibus ita: ut nominibus accidũt pene omĩa: Masculinum ut quis: Fœminimum ut quæ : Neutrum ut quod: Commune ut qualis: talis:. Trium generum ut ego: tu: sui.

Numerus accidit pronominibus uterq;. Sĩgularis ut iste. Pluralis ut isti. Sunt etiam numero communia: ut qui: quæ. dicimus enim qui uir: & qui uiri. quæ mulier et quæ mulieres Sunt pronomina tota singularia ut meus: tuus: suus. Sunt tota pluralia: ut nostri: uestri. Ex parte sĩgularia: ut mei: tui ex parte pluralia: ut noster: uester.

Figura etiam in pronominibus duplex est. Aut enim simplicia sunt pronomina ut quis . Aut composita ut quisquis: Nam composita pronomina secundum formam nominũ ex ea parte declinantur. qua pronomen fuerit casus nominatiui cuius rei exempla sunt hæc: quisquis: quisnam: quispiam: aliquis: & cætera. Nam idem quod cõstat ex duobus corruptis: cum producitur masculinum pronomen est. cũ corripitur neutrũ hic correptũ prononem est: hic productum aduerbium loci.

Personæ finitis pronominibus accidunt tres: Prima ut ego. Secunda ut tu . Tertia ut ille. Sed prima persona & secunda generis sunt õnis & persona prima in hoc pronomĩe

cum est numeri singularis non habet uocatiuum casum: pluralis uero habet.

Casus item pronominum sex sunt quemadmodum nominum. Nominatiuus ut hic: genitiuus ut huius: datiuus ut huic: accusatiuus ut hunc: uocatiuus ut. o. ablatiuus ut ab hoc. Sunt pronomina: quæ non per omnes casus declinantur: ut eccum eccam. ellum: cuius: cuia: cuium. cuiatis: nostratis. Sunt etiam alia sine nominatiuo & uocatiuo ut sui sibi se a se. hæc etiam numeri sunt communis. Sunt item sine uocatiuo ut ego: mei: uel mis: mihi: me: a me. Nullum autem pronomen recipit comparationem quāuis qualitatem aut quantitatem significet.

Inter pronomina & articulos hoc interest quod pronomina ea putantur: quæ cum sola sint uicem nominis complent: ut quis: ille: iste. Articuli uero cum pronominibus. aut nominibus aut participiis adiunguntur ut hic: huius: huic: hunc. O. ab hoc. & pluraliter hi: horum: his: hos: O. ab his. Hæc eadem pronomina et pro articulis et pro demonstratione ponuntur: neuter: uter: unus: omnis: alter: alius: ullus: ambo: uterq;. Sunt qui nomina: sunt qui pronomina existimant. Ideo quod Articulis in declinatione non indigent.

DE VERBO.

Verbum est pars orationis cum tempore & persona sine casu: aut agere aliquid aut pati: aut neutrum significans. Verbo accidunt septem: Qualitas: Coniugatio: Genus: Numerus: Figura: Tempus: Persona. Qualitas uerborum in modis & formis est. Modi autem sunt: ut multi existimāt: septem. Indicatiuus qui & pronunciatiuus dicitur: ut lego. Imperatiuus ut lege. Promissiuus: ut legā. sed nos hunc modum non accipimus. Optatiuus. ut utinam legerem. Subiunctiuus: ut cum legam. Infinitiuus ut legere. Impersonalis ut legitur. Sed hunc modum quidam pro genere ac significatione uerbi accipiunt. cuius uerba aut in tur: exeunt: aut in it: aut in et. Sed quæ in tur: & in it:

exeunt hæc ab indicatiuo oriuntur: ut lego legitur. contingo: contingit. quæ autem in. et. exeunt duas formas habent. Alia enim ab indicatiuo ueniunt: ut misereor miseret. Alia a se oriuntur: ut pudet: tedet: pœnitet: libet: quãuis ueteres dixerint pudeo: pœniteo: & tedeo. Qualitas uerborũ etiam in formis est constituta quas formas allii uerborum generibus idest significationibus admiscent.

Formæ igitur quattuor sunt: perfecta: meditatiua: Incohatiua: frequentatiua. Nam & in his græca lingua deficit. Perfecta: ut lego. Neditatiua: ut lecturio. Frequentatiua ut lectito. Incohatiua nt feruesco calesco. Sed frequentatiua uerba semper primæ coniugationis sunt. Incohatiua non per omnia tempora declinantur: quia quæ incohantur præteritum tempus non habent & oriuntur a neutralibus uerbis. Sunt etiam frequentatiua de nomine uenientia: ut patrizat: græcizat. Sunt quasi diminutiua quæ a perfecta forma ueniunt: ut sorbillo: sugillo. Sunt sine origine perfectæ formæ: ut pitisso: uacillo. & frequentatiua sæpe in tres gradus deducunt uerbum: ut curro: curso: cursito. Sæpe in duos tantum: ut uolo uolito. Sunt uerba incohatiuis similia: quæ incohatiua non esse tempoꝝ cõsideratione dignoscimus. ut compesco: compescui. Sũt item alia ĩcohatiua quæ a perfecta forma ueniunt ut horreo: horresco. Sunt quæ originem sui non habent ut cõsuesco: qesco.

Coniugationes uerbis accidunt tres: Prima: Secunda: Tertia. Prima est quæ indicatiuo modo tempore præsenti numero singulari secunda persona uerbo actiuo & neutrali. a. ꝓductam habet ante nouissimam litteram. passiuo communi & deponẽti ãte nouissimã syllabam: ut uoco: uocas: uocor: uocaris. & futurum tempus eiusdam modi in bo: & in bor: syllabam mittit: ut uoco: uocabo: uocor: uocabor. Secunda est quæ ĩdicatiuo modo tẽpoꝛ præsẽti numero sĩgulari secũda ꝑsõa uerbo actiuo & neutrali. e. ꝓductã hẽt ãte nouissimã litteram passiuo communi & deponenti ante nouissimam syllabã ut moneo: mões: moneor: moneris. & futurũ tẽpus

eiusdem modi ĩ bo:& ĩ bor:syllabã mittit:ut moneo.mone bo.moneor monebor. Tertia est quæ indicatiuo modo tem pore præsenti numero singulari secunda persona uerbo ac tiuo & neutrali.i. litteram interdum correptam interdum productam habet ante nouissimam litteram passiuo com muni & deponenti e.correptam uel i.productam habet an te nouissimam syllabã:ut lego legis & legor legeris:audio audis & audior audiris:& futurum tempus eiusdem modi in am:& ĩ ar:syllabam mittit ut lego:legam.legor:legar.au dio:audiam.audior:audiar. Est altera speties tertiæ cõiuga tionis:quæ.i. producta enuntiatur:hanc non nulli quartã esse coniugationem putant:quod futurum tempus eiusdẽ modi ĩ am:& in ar:in bo:& in bor:syllabã mittit: ut seruio seruis seruiam seruibo.uincio uincis uinciam uincibo.uinci or uinciris uinciar uincibor.quod quidam refutantes negãt in bo:& in bor:rite exire posse tertiam cõiugationem: nisi ĩ eo uerbo:quod in prima persona indicatiui modi temporis præsẽtis numeri singularis.e.ante o.habuerit ut eo : queo: eam:queam:ibo:quibo:& passiuo queor:quear:quibor: & si qua sunt similia.

Genera uerborum:quæ ab aliis significationes dicuntur:sunt quinq;.Actiua.Passiua.Neutra.Cõmunia.Deponẽtia.Ac tiua sunt quæ.o.littera terminantur & accepta.r.littera faci unt ex se passiua:ut lego legor . Passiua sunt quæ.r littera terminantur:& ea amissa redeunt in actiua:ut legor: lego. Neutra sunt quæ.o.littera terminantur.& accepta.r.littera latina non sunt ut sto:curro.Sunt etiam neutra quæ.i.litte ra terminantur.ut odi.noui:cœpi:memini.Sunt item quæ in.um.syllabam desinunt:ut sum:prosum:obsum . Sunt item quæ in.t.litteram exeunt:& impsonalia dicunt̃.ut pu det.tedet.pœnitet.libet.oportet.Sed hæc & similia defecti ua existimãda sũt.Sũt præterea neutro passiua ut gaudeo gauisus sum.soleo solitus sum:audeo ausus sũ.fio factus sum.fido fisus sũ.Deponẽtia sunt quæ.r.littera terminãt̃: & ea amissa latina non sunt : ut conuitior : colluctor.

Cõmunia sunt quæ.r. littera terminant̃ & ĩ duas formas cadunt: patientis & agentis: ut scrutor criminor: dicimus enĩ scrutor te & scrutor a te: criminor te & criminor a te. Sũt uerba extra hanc regulam: quæ in æqualia dicuntur: ut soleo: facio: fio: fido: audeo: gaudeo: uescor: fero: medeor: edo: pãdo: mando: nolo: uolo: malo: eo. Sunt quæ declinari rite nõ possũt ut cedo: aue: salue: faxo: faxis. infit. inq̃. quæso. aio. Sunt item monosyllaba quæ etiã extra regulã sola sunt producta: ut sto. do. flo. no. Sunt uerba incertæ significationis ut tondeo: labo: fabrico: punio: munio: patior: munero: populor: assẽtior: adulor: luctor: auguror: hæc enim õnia uerba & in. o. ũ in. r. litteras finiuntur: & his uerbis tẽpora participioꝝ accidunt pene omnia. Sunt item uerba quæ cõponere possumus: ut pono: traho: repono: retraho. Sunt quæ non possunt. ut aio: quæso.

Numeri uerbis accidunt duo: singularis & pluralis. Singularis ut lego. pluralis ut legimus. Itẽ. secũdũ quosdam dualis ut legere:

Figuræ uerboꝝ duæ sũt: aut. n. simplicia sũt uerba ut scribo: aut cõposita ut describo. Cõponũt̃ etiã uerba quattuor modis: sicut & cæteræ partes orationis: ex duobus corruptis: ut officio. ex duobus integris: ut obduco: ex corrupto & ĩtegro ut aligo. ex integro & corrupto: ut de fringo. Sunt uerba cõposita quæ simplicia fieri possũt: ut repono: distraho. Sũt quæ non possunt: ut suspitio compleo.

Tẽpora uerbis accidũt tria: præsẽs. præteritũ: & futurũ. Præsens ut lego. præteritũ ut legi. futurũ ut legam. Præteriti tẽporis differẽtiæ sunt̃ tres: imꝑfecta: ꝑfecta: plusq̃ꝑfecta. Imꝑfecta ut legebã. ꝑfecta ut legi. plusquãꝑfecta ut legerã. Ergo ĩ declinatiõe uerboꝝ quinq; tẽpora numeramus: præsẽs: præteritũ ĩꝑfectũ. præteritũ ꝑfectũ. præteritũ plusquãꝑfectum & futurum.

Persõæ uerbis accidũt tres: prĩa: secũda: tertia. Prima ẽ quæ dicit ut lego. Secũda cui dr̃. ut legis. Tertia de q̃ dr̃ ut legit sed prima ꝑsona non indiget casu se admittit plerũq; ntĩ: ut

uerberor ĩnocens. liber seruio. Secunda persona trahit casũ uocm̃ ut uerberaris innocens: seruis liber. Tertia trahit nominatiuum: ut uerberatur innocens: & seruit liber. Quinetiam uerba impersonalia quæ in. tur. exeunt casui seruiunt datiuo & ablatiuo: ut geritur a me: a te: ab illo: dicitur mihi tibi: illi. Quæ uero in. it. exeunt casui seruiunt datiuo: ut cõtigit mihi: tibi: illi. Quæ uero in. et. exeunt: ea modo datiuo modo accusatiuo casui seruiunt: datiuo ut libet mihi: tibi: illi. Accusatiuo: ut decet me: te: illum. Sunt uerba præterea: quorum alia genitiui casus formulam seruant: ut misereor mei. tui: sui. Alia datiui ut maledico tibi: suadeo illi. Alia accusatiui ut accuso illum. Inuoco illum. Alia ablatiui ut discedo ab illo. auertor ab illo. Alia septimi casus ut fruor agro potior auro. Omnia uerba modi indicatiui temporis præsẽtis numeri singularis primæ personæ aut. e. aut. i. aut. u. ante. o. habent. Si autẽ uocalẽ ante. o. litterã non habuerint exceptis. f. &. k. &. q. cæteras omnes latinas consonantes recipiunt. e. ut sedeo. i. ut latino. u. ut ruo. b. ut bibo. c. ut uoco: d. ut uado. g. ut ago. h. ut traho. l. ut impello. m. ut amo. n. ut cano. p. ut scalpo. r. ut curro. s. ut lasso. t. ut peto: x. ut texo. his accidunt. i. &. u. pro consonantibus ut aio: adiuo. Nam triumpho p p & h scribitur. k. o. litteræ non præponitur. Item. q. sine. u. præferri. o. littere non potest.

Sunt uerba defectiua alia per modos ut cedo. Alia p formas ut facesso: Alia p cõiugatiões ut adsum: Alia p genera ut gaudeo: Alia p numeros ut faxo: Alia p figuras ut impleo: Alia p tempora ut fero: Alia p personas ut cedo: facesso: adsum: soleo: faxo: impleo: fero: edo. Verba quoq; impersonalia cum p omnes modos declinari possint: inueniuntur quædam defectiua: ut liquet miseret.

DE ADVERBIIS.

Duerbium est pars orationis quæ adiecta uerbo significationem eius: aut complet: aut mutat: aut minuit: ut iam faciam: uel non faciam. parum faciam. Aduerbia aut a se nascuntur ut heri: hodie: nuper: aut ab

aliis partibus orationis ueniūt: ueniūt autem a nomine ap/
pellatiuo ut doctus docte. A proprio ut Tullius Tulliane.
A uocabulo ut hostium hostiatim. A pronomine ut meatī:
tuatim. A uerbo ut cursim: strictim. A nomine et uerbo: ut
pedetentim. A participio ut indulgens indulgēter. A nomi
ne uenientia aut in. a. exeunt: ut una. Aut in. e. productum
ut docte. Aut in. e. correptam ut rite. Aut in. i. ut uesperi.
Aut in. o. productam ut falso. Aut in. o. correptam: ut mō.
Aut in. u. ut noctu. Aut in. l. ut semel. Aut in. m. ut ut pau/
latim. Aut in. r. ut breuiter. Aut in. s. ut funditus. Aduerbia
quæ in. e. exeunt produci debent: præter illa quæ aut nō cō/
parantur: ut rite. Aut comparationis regulam non seruant:
ut bene male: faciunt enim bene melius optime. male peius
pessime. Aut ea quæ a nomine uerboue non ueniunt: ut im
pune sæpe. cæterum facile & difficile: quæ aduerbia ponun
tur nomina potius dicenda sunt esse pro aduerbiis posita:
ut est toruū clamat. horrēdum resonat. Ergo aduerbia quæ
in. e. productam exeunt ab eo nomine ueniunt: quod dati/
uo casu singulari. o. littera terminatur: ut huic docto docte:
& huic sedulo sedule. Quæ in. r. litteram exeūt ab eo nomi/
ne ueniunt. quod datiuo casu singulari. i. littera termina/
tur. ut huic agili agiliter. Contra hanc regulam multa sæpi
us usurpauit auctoritas. Nam quædam ut diximus & in da
tiuo casu ī. o. permanēt: & aduerbium faciūt ut falso sedu/
lo. quædam contra faciunt: ut huic duro non dure: sed duri
ter. Aduerbio accidunt tria. Significatio: Comparatio:
Figura.

Significatio aduerbiorum in hoc secernitur qa sunt aduerbia
loci ut hic ubi ibi. Tēporis: ut hodie nup. Numeri: ut semel
bis. Negādi: ut nō nihil. Affirmandi: ut etiā quidni. Demō
strandi: ut en ecce. Optandi: ut utinā. Hortandi: ut eia. Or/
dinis: ut deīde. Interogādi: ut cur q̄re quāobrē. Similitudīs
ut quasi ceu. Qualitatis: ut docte pulchre. Qunatitatis: ut
multum parum. Dubitandi ut forsan fortasse. Persona
lia. ut mecum: tecum: secum: nobiscum uobiscum.

Vocandi: ut heus. Respondendi: ut heu. Separandi: ut seorsum. Iurandi: ut ædepol castor hercle mediusfidius: Eligendi: ut potius immo. Congregandi: ut simul una pariter. Prohibendi. ut ne. Euentus ut forte fortuitu. Cōparandi ut magis & tam. Sunt etiā aduerbia infinita: ut ubi quando: sūt finita ut hic modo. Aduerbia loci duas species habēt: ī loco & ad locum significantes: In loco ut intus foris. Ad locū: ut ītro foras. Dicimus enim ītus sū. foris sū: intro eo foras eo. Adiciunt qdā de loco: quod sic dicit᷑ quasi in loco. ut intus exeo foris uenio. Adiciunt qdam etiā per locū ut hac illac. heus & heu īteriectiones multi nō aduerbia putauerūt ideo quia non semp subsequntur uerbum.

Comparatio accidit aduerbio quia huic quoq; comparationis gradus sunt tres positiuus: cōparatiuus: superlatiuus: Positiuus: ut docte. Comparatiuus ut doctius. Superlatiuus ut doctissime: & quoniā aduerbia quoq; sūt quæ per ōnes gradus ire non possunt. Ideo his adiungendā significationem pro comparatiuo & superlatiuo magis & maxime coniungimus. adminuendā minus & minime: quēadmodum enim comparantur Ita & minuuntur aduerbia a positiuo: ut primum primule. longe lōgule. A comparatiuo ut melius meliuscule. longius longiuscule. A superlatiuo autē gradu uel nulla exempla uel ꝑ rara sunt.

Figure aduerbiorum duæ sunt: aut enim simplicia sūt aduerbia: ut docte prudenter: aut composita ut indocte imprudēter. Componunt᷑ etiam aduerbia modis quattuor: sunt aūt mnltæ dictiones dubiæ īter aduerbiū & nomē ut falso: īter aduerbiū & pronomē: ut quō. Inter aduerbium & uerbū ut pone: Inter aduerbiū & ꝑticipiū ut profecto: Inter aduerbium & coniunctionem ut quando: Inter aduerbium & præpositionem: ut propter: Inter aduerbium & interiectionem ut heu. Horum quædam accentu discernimus. quædam sensu. Sunt item aduerbia loci: quæ imprudentes putant nomina in loco: ut Romæ sum. de loco ut Roma uenio ad locū ut Romā pergo. His præpositio nō āteponit᷑: quæ

ꝓuinciis: locis: regionibus ue adiici ſolet ideo: quia de ſigni ficatione nominis non recedunt: ut de aphrica uenio: ad ſili ciam pergo: in italia ſum. Præpoſitio ſeparatim aduerbiis non applicabitur: q̄uis legerimus deſurſum de ſubito dere pente & exinde & abuſq; & dehinc. ſed hæc tanq̄ unam par tem orationis ſub uno accentu pronunciabimus.

DE PARTICIPIO.

Articipium eſt pars orationis dicta eo quod partem ca piat nominis partemq; uerbi: recipit enim a nomine ge nera & caſus. A uerbo tempora & ſignificationes: ab utroq; numerum & figuram. Participio accidunt ſex genus: caſus tempus: ſignificatio: numerus & figura.

Genera participiis accidunt quattuor. Naſculinum ut lectus. Fœmininum ut lecta. Neutrum ut lectum. Comune ut le gens. Nam omnia participia præſētis temporis generis ſūt communis

Caſus totidem ſunt participiorum quot & nominum nam ꝑ omnes caſus etiam participia declinantur.

Tempora ꝑticipiis accidunt tria: præſens præieritum & futu rum. ut luctans: luctatus: luctaturus.

Significationes participiorū a generibus uerborum ſumunt᷑. ueniunt enim participia a uerbo actiuo duo: præſētis tēpo ris: et futuri: ut legens & lecturus. A paſſiuo duo præteriti tē poris & futuri: ut lectus & legēdus. A neutro duo ſicut ab ac tiuo præſentis temporis & futuri ut ſtans & ſtaturus. A de ponenti tria: præſentis præteriti & futuri: ut luctans lucta tus & luctaturus. A cōmuni quattuor præſens præteritū: & duo futura: ut criminans criminatus criminaturus & crimi nādus. Inchoatiua participia præſētis tēporis ſunt tantum: ut horreſcens tepeſcēs caleſcens. Dfectiua interdū alicuius temporis ſunt ut ſoleo ſolens ſolitus. Interdū nullius ut ab eo quod eſt memini nullū participiū reperit᷑. Interdū A nō defectiuo uerbo participia defectiua ſunt: ut ab eo quod eſt ſtudeo ſtudens: et futurum tempus non habet in uſu. Ab īperſonali uerbo ꝑticipia niſi uſurpata fuerūt nō ueniunt.

Numerus participiis accidit uterq; singularis & pluralis. Sĩgularis: ut hic legens. Pluralis: hi legentes.

Figura item participiorum duplex est. Aut enim simplicia sunt participia: ut scribens. Aut composita: ut describens. Componuntur etiam participia modis quattuor. Sunt nomina speciem participiorum habentia: ut tunicatus: galeatus: quæ quia a uerbo non ueniunt non sunt participia appelanda. Exquibus sunt etiam illa quæ cum participia uideantur: uerborum tamen significatione priuata sunt: ut prãsus: cœnatus: placita: nupta: triũphata: regnata. Nam prandeor. cœnar: placeor: nubor: triumphor: regnor: non dicit̃. Sũt etiam alia participia: quæ accepta præpositiõe & a uerbis: & a pticipiis recedunt ut nocens innocens. Nã noceo dĩ innoceo non dicitur. Sunt ueluti participia quæ a uerbo ueniunt & quia tempus non habent nomina magis q̃ participia iudicantur: ut furibundus: moribundus:: ludibundus.

Sunt multa participia eadem & nomina: ut passus uisus cultus: sapiens indulgens: quæ tamen & casibus discrepant & temporibus dinoscuntur & comparata mutãtur. Sũt alia participia defectiua quæ per omnia tempora ire nõ possũt quæ a uerbo ueniunt ut est ceptus urgendus. Sunt participia quæ accepta comparatione fiũt nomina ut acceptus acceptior incensus incensior: Aduerbia de participiis fieri posse non nulli negant: sed hos plurimæ lectionis reuincit auctoritas.

DE CONIVNCTIONE.

Ooiunctiuo ẽ pars orationis adnectẽs ordinãsq; sentẽtiam. Cõiunctioni accidunt tria: potestas figura & ordo.

Potestas coniunctionum in quinq; species diuiduntur. Sunt enim copulatiuæ: disiunctiuæ: expletiuæ: causales: rationales: copulatiuæ hæ sunt &: que: at: atq;: ac: ast. Disiũctiuæ sunt aut: ue: uel: ne: nec: an: neq;. Expletiuæ sunt: qdẽ: equidem: saltem. uidelicet: quanq̃: q̃uis: quoq;: enim: autẽ: porro: licet tamen. Causales si: tam etsi: etsi: siquid: quando:

quando quidē: quin: quinetiā: qnatenus: sin: seu: siue: neu: nam: namq;: ni: nisi: enim: & enim: ne: sed interea: quamob rem: præsertim: item: itemq;: cæterum: alioquin : præterea. Rationales ita: itaq;: enim. eniuero. quia. q̄re. quapropter. quoniam. quādoquidem. quippe. ergo. ideo. igitur. scilicet. propterea: iccirco. Figuræ coniunctionum duæ sunt siplex ut nam. Composita ut nanq;. Ordo coniunctionum in hoc est quia aut præpositiuæ sunt coniunctiones: ut. at: ast. aut subiunctiuæ. ut que autē. aut communes ut ergo . igitur. Sunt etiam dictiones quas incertum est. utrum cōiunctiones an præpositiones. an aduerbia nominemus nisi sententiam considerauerimus incerta sunt. quæ tamen omnes sensu facile discernuntur . Nam & cōiunctiones pro aliis cōiūctionibus positæ inueniuntur potestate mutata.

DE PRAEPOSITIONE.

Ræpositio est pars orationis quæ præposita aliis partibus orationis significationē earum : aut mutat. aut complet: aut minuit. Nam aut nomini præponitur ut ī ualidus. aut pronomini præponitur ut p̄ me uel supponitur ut mecum: tecum. secum: nobiscū: uobiscū: aut uerbū præcedit ut perfero: aut aduerbium: ut expresse : aut participiū ut præcedens: aut coniunctionem ut absq; aut semet ipsam ut circūcirca. Præpositiones aut casibns seruiunt: aut loquelis: aut æque casibus & loquelis: hæ aut coniunguntur: aut separantur: aut & coniunguntur & separantur. Quæ loquelis seruiunt coniunguntur ut di: dis : re: se: an: con: dicimus enim diduco: distraho: recipio: secubo: amplector: congredior. Separantur ut apud: penes . Coniunguntur & separant̄ cæteræ omnes exquibus in. &. con. præpositiōes: si ita compositæ fuerint. ut eas statim. s . uel. f. litteræ consequantur: plerūq; producuntur ut īsula. īfusa: cōsilium: cōfessio: Præpositioni accidit: casus tantum casus nāq; in præpositionibus duo sunt accusatiuus & ablatiuus. aliæ enim præpositiones accusatiuo casui seruiunt. aliæ ablatiuo : aliæ utriq; casui. Accusatiui casus præpositiones sūt hæ: ad: apud: ante:

aduersum:cis:citer:circum:circa:contra:erga : extra:inter:ĩ tra:infra:iuxta:ob:pone:per:prope:secundum:post: trans ultra:præter:propter:supra:circiter:usq;:secus:penes. Dici mus enim ad patrẽ:apud uillam:ãte ædes:aduersum inimi cos:cis renum:citra forũ:circum uicinos:circa templum:cõ tra hostem:erga propinquos:extra terminos: inter naues:ĩ tra mœnia:infra tectum:iuxta macellum:ob augurium:po ne tribunal:per parietem:prope fenestram:propter discipli nam:secundum fores:post tergum:trans ripam.ultra fines præter officium:supra cælum:circiter ãnos:usq; oceanum: secus uos:penes arbitros. Ex his.ad.& apud: cũ unius casus sint diuerso modo ponuntur.dicimus enim ad amicum ua do:apud amicum sum. Nam neq; apud amicũ uado recte dicitur:neq; ad amicum sum. Vsq; præpositio plurimis nõ uidetur:quia sine aliqua præpositione proferri recte nõ po-test:unde adiungitur utriq; casui pro qualitate præpositio-nis eius cui fuerit copulata ut usq; ad & usq; ab : Ablatiui casus præpositiones sũt hæ:a:ab: abs:cum:corã:clam:de:e ex:pro:præ:palam:sine:absq;: tenus . Dicimus enim a do mo:ab homine:absq; quolibet:cum exercitu:corã testibus clam custodibus:de foro:e iure:ex præfectura : procliẽtibus præ timore:palam õnibus:sine labore : absq; iniuria:tenus pube. Sed hæc præpositio propter eufoniam subicitur & fa cit pubetenus:clam præpositio casibus seruit ãbobus. Vtri-usq; casus præpositiones sunt hæ. In:sub: super:& subter: quarum in & sub. tunc præpositiones accusatiui casus sũt cum aduersum:uel ante:significant:ut ibant in Eurialum & sub ipsum arcturum: ꝓ ante . Tunc ablatiui casus cum uim recte retinent:nec ꝓ accusatiuis præpositionibus ponũ tur. Item accusatiui casus sunt cum ad locum uel nos uel quoslibet ire: iisse : ituros esse significamus:cuius rei exẽpla sunt hæc. In accusatiui casus ut itur in antiquam siluam. In ablatiui casus ut stans celsa in puppi. Sub accusatiui ca-sus:ut postesq; sub ipsos nituntur gradibus Sub ablati-ui casus ut arma sub aduersa posuit radiantia quercu. Sup

uero & subter cum accusatiuo casui naturaliter præponant & ablatiuo tamen plerũq; iungũtur: ut gemina super arbore sidũt & ferre iuuat subter densa testudine casus. Quanq̃ multi sunt: qui non putant ambiguas esse præpositiones nisi duas. in. & sub. Cæterum super & subter cũ locum significant figurate ablatiuo iunguntur. extra quã formam sup præpositio cum. de. significat: hoc ẽ mentionem de aliquo fieri ablatiui casus est tantum: ut multa super Priamo rogitans super Hectore multa hoc est de priamo & de hectore. Separatæ præpositiones acuuntur coniunctæ uero casibus aut loquelis: uim suam sæpe commutant: & geaues fiunt. Præpositiones aut uerba ipsa cum componuntur corrumpunt: ut conficio: aut ipse corrumpuntur ut affero: aut & corrumpunt & corrumpuntur: ut suscipio. Antiqui præpositiones etiam genitiuo casui iungebant. ut crurum tenus. Itẽ: post: & ante: & circum: utriq; casui iunctas inuenimus. Sed scire nos conuenit præpositiones uim suam tũc retinet cum præponuntur. suppositas uero & significationem suã & uim nominis & legem propriam non habere. & aduerbia faciunt si quando illas nõ subsequitur casus. Separatæ præpositiones separatis præpositionibus non cohærent. Sunt qui putant accidere præpositioni & figuram & ordinem. Figuram quia sunt præpositiones simplices ut abs. compositeut absq;: Ordinem quia sunt præpositiones præpositiuæ: ut sine. Sũt subiunctiuæ ut tenus. Sed hæc nos & similia in his adnumerauimus: quæ inæqualia nominantur.

DE INTERIECTIONE.

Nteriectio est pars orationis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus. aut metuẽtes: ut enim: at: at. Aut optantis ut. o. Aut dolentis: ut heu. Aut admirantis ut pape. Aut lætantis: ut euax. Sed hæc græci aduerbiis applicant. quod ideo latini non faciunt: quia huiuscemodi uoces non statim subsequitur uerbum. Licet autem pro interiectione etiam alias partes orationis singulas plures ue supponere: ut ne fas pro nefas. Accentus in

interiectionibus certi esse non possunt: ut fere in aliis uoci/
bus: quas inconditas inuenimus.

DONATVS DE BARBARISMO.

b Arbarismus é una pars orationis uitiosa ĩ cō
muni sermōe. In poemate uero Metaplasmus
Item Barbarismus in nostra loquela: in pegría
Barbaralexis dicitur: ut si quis dicat Mastruca.
Cateia. Magalia. Acinacis. Barbarismus autem fit duobus
modis: scripto & pronūtiatiōe. His biptitis quattuor speti
es supponunť: Additio Detractio Immutatio: Transmuta
tio: Lytteræ: Syllabæ: Tēporis: Toni: Haspirationis. Per
Additionem lytteræ fiunt. Barbarismi: ut relliquias danaū:
cum reliquias per unum. l. diceř debeamus. Syllabæ: ut nos
abiisse rati: pro abisse. Temporis: ut Italiam fato: cum
Italiam correpta prima syllaba dicere: debeamus. Per detrac
tionem litteræ: ut Infantibu paruis pro ĩfantibus. Syllabæ:
ut salmentum pro salsamentum. Teperis ut unius obnoxā
correpte pro unius producte. Per ĩmutationem litteræ: ut
olli pro illi. Syllabæ: ut pernuces pro pernices. Tempis:
ut feruere leucaten: cum feruere sit secundæ coniugationis:
& producte dici debeat. Per trāsmutationem litteræ: ut euā
dre pro euāder. Syllabæ: ut displicina pro disciplina. Tēpo/
ris ut siquis deos producta priori syllaba & correpta posteri
ori pronuntiet: Toni quoq; similiter per has quattuor spe/
cies commutantur: Nam & ipsi additiuntur: dietrahantur:
mutantur & transmutantur. Quorum exempla ultro se of
ferūt: si quis inquirat. Totidem etiam modis per haspira/
tionem depræhenditur Barbarismus: quem quidem scrip
to: quidam pronuntiatione iudicant a scribendum: prop/
ter H. scilicet: quam alii litteram. Alii haspirationis notam
deputant. Fiūt autem Barbarismi per hyatus & collisiōes.
Sunt etiam malæ compositiōes Cacosyntheton: quæ uitia
nonnulli barbarismum esse putant. In quibus sūt Metha/
cismi. Labdascismi. Iotacismi. Hyatus. Collisiones & omīa

quæ plus æquo minusue sonantia ab eruditis auribus respuuntur. Nos cauenda hæc omnia uitia prælocuti controuersiam de nomine pertinacibus relíquamus.

s Oloecismus est uitium in contextu partium orationis contra regulam artis grammaticæ factum. Inter Soloecismum & Barbarismum hoc íterest: quod Soloecismus discrepantes aut in consequentes inter se dictiones habet. Barbarismus autem in singulis uerbis fit uel scriptis uel pronũtiatis. Quanquã multi errant qui putant etiam in una parte orationis fieri soloecismum: si aut demonstrantes uirum hanc: aut fœminam hunc dicamus: Aut interroganti quo pergamus: respõdeamus Romæ: Aut unum salutantes saluete dicamus: cum utique præcedens demonstratio uel interrogatio: uel salutatio uim contextæ orationis obtineat. Multi etiam dubitauerunt Quadriga. Scopa. Soloecismus an barbarismus esset: cum scilicet id genus dictionis barbarismum esset: uel ex ipsius uitii finitiõis possit agnosci facile. Soloecismus fit duobus modis: aut p partes orationis: aut per accidentia partium orationis. Per partes orationis fiunt cum una pars pro alia ponit᷑: ut Toruum que repente clamat pro torue: nomẽ pro aduerbio ponitur. Fit etiam in eadem parte orationis hoc uitium: cum ipsa pro se: non in suo loco: neque ut conuenit ponitur: ut Cui tantum de te licuit. pro in te. Et eo apud amicum: pro ad amicum & Intro sum pro ítus. & Foris eo pro foras. Per Accidentia partium orationis fiunt tot modis soloecismi quot sunt accidentia partium orationis. Sed in his propter compendium exempli causa pauca monstrabimus. Nam p qualitates nominum fiunt soloecismi: ut hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus: pro dardanius proprium pro appellatiuo posuit. Per genera: ut ualidi silices: pro ualidæ: & amaræ cortices pro amari: & collus collaria caret. Per numeros: ut pars in frusta secant: pro secat. Per comparatiõe: ut respondit Iuno saturnia sancta deaꝝ: p sãctissĩa

Per casus: ut urbem quã statuo uestra est: pro urbs. Per modos uerbo℞: ut Itis paratis arma quãprimũ uiri: ꝓ ite pate arma: Indicatiuũ pro ĩpatiuo posuit. Per significatiões uerbo℞: ut Expoliãt͛ eos & corpora nuda relĩqunt. pro expoliãt Per tẽpora: ut cecidit que supbũ ilium & õnis humo fumat neptunia troia: pro fumauit. Per ꝑsõas: ut danai qui parẽt atridis quãprimũ arma sumite: pro q paretis. Per aduerbia: ut ĩtus eo pro ĩ tro. & italia uenio pro de italia: & ad romam uado pro romã: cũ præpositio separatĩ nomibus addẽda sit nõ aduerbio. ꝑ Præpositiões cũ una ꝓ alia ponit͛: ut sub Lucem ibãt pro ãte lucẽ. Aut necessario subtrahit͛: ut Siluis te tyrrhene feras agitare putasti pro ĩ siluis. ꝑ Cõiunctiões: ut subiectisq; urere flãmis pro ue . Fit per ordinẽ cõiũctionũ: ut autẽ fieri nõ debet: cũ dicẽdũ sit: fieri autẽ nõ debet: Fiũt præterea Soloecismi pluribus modis: quos repræhẽdendo potius quam imitãdo possumus ãnotare. Soloecismus est ĩ prosa: In poemate Schema dr̃. Sequit͛ de decẽ uitiis.

Vm barbarismo & soloecismo decẽ uitia nomiãt͛ hoc modo. Acyrologia. Cacẽphatõ. Pleonasmos. Perisologia. Macrologia. Tautologio. Eclipsis. Tapinosis. Cacosyntheton. Amphibologia. Acyrologia ẽ impropria dictiõis positio ut. Hũc ego si potui tãtũ ꝑare dolorẽ pro timere.

Cacẽphaton ẽ obscena pronũtiatio: uel in cõposita dictione: uel in uno uerbo: ut numerũ cum nauibus æquat. Et arrige aures pamphile.

Pleonasmos ẽ adiectio superuacua ad plenã significationem: ut sic ore locuta ẽ.

Perisologia ẽ adiectio uerborum superuacua sine ulla ui͛ re℞ ut ibant qua poterant qua nõ poterant nõ ibant.

Macrologia ẽ lõga sententia: res nõ necessarias cõpræhendens ut legati nõ impetrata pace retro unde uenerũt reuersi sũt.

Tautologia ẽ eiusdẽ dictiõis repetitio uitiosa: ut egomet ipse uenio.

Eclipsis ẽ defectus quidã necessariæ dictionis quam desyderat præcisa sentẽtia: ut Hæc secum: deest loquebatur.

Tapinosis ē humilitas magnæ rei:nō id agente sētētia: quod demōstrat:ut penitusque cauernas īgētes: uterūque armato milite cōplēt.i.multæ legiones armatoꝝ militū īplerūt multas cauernas. Et dulychias uexasse rates. Et pelidæ stomachum cedere nescii.

Cacosynthetō ē uitiosa dictionū cōpositio:ut Versaq; iuuencum terga fatigamus hasta.

Amphibologia ē ābiguitas dictiōis:quæ fit ꝑ actm̄:ut si quis dicat audio secutorē retiariū occidisse. Aut per uerbū:ut criminat᷑ Cato. Vadat᷑ Tullius:nec addat᷑ quē uel a quo. Aut ꝑ participiū:ut Video statuā aureā hastā tenentē. Fit etiā ꝑ omonyma:ut si quis dicat aciē nec addat oculoꝝ:aut exercitus:aut ferri. Fit præterea pluribus modis:quos recēsere omnes ne nimis longum esset nō oportet.

Etaplasmus ē trāsformatio quædā recti solitique sermonis ī alterā speciē metri ornatus necessitatisue causa. Huius sunt speties quattuordecim.

Prosthesis. Epēthesis. Paragoge. Aphæresis. Syncopa. Apocopa. Ectasis. Systole. Diæresis. Synæresis. Synaloepha: Ecthlipsis. Antithesis. Metathesis.

Prosthesis est appositio quædā ad principiū dictionis litteræ: uel syllabæ:ut gnatæ pro natæ rettulit pro tulit.

Epenthesis ē positio quædā ad mediā dictionē litteræ: uel syllabæ:ut relliquias pro reliquas: Induperator pro imꝑator. Hāc autē alii epēthesim:alii parenthesim uocant.

Paragoge est appositio quædam ad finem dictionis litteræ uel syllabæ:ut magis pro mage: & potestur pro potest. Hāc alii Paralepsim:alii Prolepsim.i.præsūptionē uocant.

Aphæresis ē ablatio de prīcipio dictiōis litteræ uel syllabæ cōtraria prosthesi:ut mitte ꝓ dimitte & temno pro cōtemno.

Syncopa ē ablatio de media dictiōe litteræ uel syllabæ cōtraria epēthesi:ut audacter ꝓ audaciter: & cōmouit ꝓ cōmouerat.

Apocopa est ablatio de fine dictionis litteræ uel syllabæ contraria peragoge:ut achilli pro achillis: & possis pro possitis: & potes pro potestis: & mutu pro muto.

Ectasis est extẽsio syllabæ contra naturã uerbi: ut Italiã fato ꝓfugus: cũ italiã prima syllaba correpta dicere debeamus.
Systole est correptio syllabæ contra naturam uerbi facta contraria ectasi: ut aquosus orion: pro orion producte.
Diæresis ẽ diuisio unius syllabæ in duas: ut olli respondit rex albai longai pro albæ longæ: & aulai in medio libabant pocula bacchi pro aulæ: & diues pictai uestis & auri pro pictæ.
Synæresis est conglutinatio duarum syllabarum in unam cõtraria dyæresi: ut phæton pro phaeton: &: æripedẽ pro aeripedem.
Synaloepha est per interẽptionem concurrentium inter se uocalium lubrica quædam lenisque collisio: ut Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur. Hæc a quibusdam Sinæresis uel collisio nuncupatur.
Ecthlipsis est cõsonantium cum uocalibus aspere concurrentibus difficilis ac dura collisio: ut Littora: multum ille & terris iactatus & alto.
Antithesis ẽ litteræ pro littera positio: ut olli subridẽs pro illi.
Metathesis ẽ trãsformatio litteraꝝ in alio loco: nulla tamẽ littera ex ea dictione sublata: ut euandre pro euãder: & Tymbre pro tymber.
Schemata lexeos & dianoeas sũt quædã figuræ uerboꝝ & sententiaꝝ. Sed schemata dianoeas ad oratores ptinẽt: Ad grãmaticos uero lexeos. Quæ cũ multa sĩt ex omnibus: fere necessaria sũt sexdecim scilicet. Prolepsis. Zeugma. Hypozeuxis. Syllepsis. Anadiplosis. Anaphora. Epanalepsis. Epitheton. Paronomasia. Schesisonomatõ. Paromoeon. Omoeoteleuton. Polyptoton. Hirmos. Polysyntheton. Dialytõ.
Prolepsis est præsumptio reꝝ ordine secutarũ: ut ĩterea reges ĩgenti mole latinus procedũt castris. Turnus deĩde æneas.
Zeugma est unius uerbi conclusio diuersis clausulis apte coniuncta: ut Troiugena ĩterpres diuum: qui numina phœbi: qui tripodas clarii lauros: qui sydera sentis.
Hypozeuxis est figura superiori contraria: ubi diuersa uerba singulis clausulis redduntur ut regẽ adiit: regi memorat no

menque genusque.

Syllepsis ẽ diuersaꝝ clausulaꝝ ꝑ unum uerbũ cõglutinata cõceptio: ut Hic illius arma: hic currus fuit. Hoc schema late patet Et fieri solet nõ solũ ꝑ partes orationis: sed ꝑ accidentia partiũ orationis. Itẽ syllepsis ẽ in dissimilibus clausulis: quãdo dictio sĩgularis uerbo plurali adiungit᷑: ut sũt nobis mitia poma: castaneæ molles & pressi copia lactis.

Anadiplosis ẽ geminatio dictiõis: quæ ex ultimo loco præcedẽtis uersus: & prĩcipio sequẽtis iteratur: ut sequitur pulcherrimus astur: Astur equo fidens.

Anaphora ẽ relatio eiusdẽ uerbi ꝑ principiũ plurimoꝝ uersuum: ut Nate meæ uires: mea magna potẽtia solus: Nate patris summi: qui tela typhoea temnis.

Epanalepsis ẽ uerbi in prĩcipio positi uersus ĩ eiusdẽ fine repetitio. ut Multa super priamo rogitãs: super hectore multa. Ante etiam sceptrum dictæi regis & ante.

Epizeuxis est eiusdem uerbi ĩ eodẽ uersu sine aliqua dilatione gemĩatio: ut meme adsũ qui feci ĩ me cõuertite ferrum.

Paronomasia est ueluti quædã denomĩatio uel quotiẽs aliud nomẽ efficit᷑ de alio ut nã ĩceptio ẽ amentiũ haud amãtiũ.

Schesisonomatõ ẽ multitudo nominũ cõiunctoꝝ eodẽ habitu copulãdi: ut marsa mãus: peligna cohors: festĩa uiꝝ uis.

Paromœon ẽ quando ab eisdẽ litteris diuersa noĩa sumũtur: ut Tite tute tãti tibi tanta tyrãne tulisti.

Omoeoteleutõ ẽ cũ simili modo dictiões plurimæ finiũt᷑: ut eos reduci: quã relinqui: deuehi: quam deferri malui.

Omœoptoton ẽ. cum in cõsimiles casus exeũt diuersa uerba: ut mœrentes flentes: lachrymantes: comitantes.

Polyptotõ ẽ multitudo casuũ uarietate distĩcta: ut littora littoribus contraria fluctibus undas Imprecor arma armis pugnent ipsique nepotes.

Hirmos ẽ series oratiõis cõtinuæ tenorẽ suũ usque ad ultimũ seruãs: ut Principio cælũ ac terras: cãposque liquẽtes.

Polysynthetõ ẽ dictio multis nexa cõiũctiõibus: ut Athamasque: thoasque pelidesque neoptolẽus: primusque machaõ.

Dialyton siue Asyntheton ẽ figura cõtraria superiori carẽs cõ iũctiõibus: ut Ite: ferte citi flãmas: date tela: ĩpellite remos.

t Ropus est dictio trãslata a propria significatiõe ad ĩ propriã similitudinem ornatus necessitatisue causa. Sũt autẽ duodecim. Metaphora Catachresis. Metalepsis. Metonymia. Antonomasia. Epithetõ · Synecdoche. Onomatopoeia. Periphrasis. Hypbatõ: Hipbole Allegoria

Metaphora ẽ rerũ uerborũq; translatio. Hæc fit quattuor modis. Ab animali ad aĩale. Ab in animali ad ĩanimale. Ab in animali ad animale. Ab aĩali ad inanimale. Ab animali ad animale: ut Tiphim aurigã celeres fecere carinæ. Nam auriga & gubernator nauis animam habẽt. Ab ĩaĩali ad ĩ aĩale: ut Pelagus tenuere rates. Nã rates animã non habẽt: neque pelagus.

Ab in animali ad aĩale: ut atlantis cinctũ assidue cuĩ nubibus atris piniferũ caput & uẽto pulsat & imbri. Nã mons animã nõ habet: cui mẽbra hominis attribuuntur. Ab animali ad ĩ animale: ut si tantũ pectore robur concipis. Nã robur animã non habet cũ Turnus cui hæc dicunt aĩam habet. Scire debemus alias metaphoras esse reciprocas: Alias autẽ esse partis unius. Reciprocas: ut altum mare: & profundum cælum. Possumus enim conuertere altum cælum: profũdũ mare. Herbæ florent: Iuuenes pubent. Possumus enim conuertere. Herbæ pubent: Iuuenes florent. Alias partis unius: ut segetes fluctuant uites germinant.

Catachresis est usurpatio nominis alieni: ut Patricidam dicimus qui occidit fratrem. Et piscinam quæ pisces nõ habet. Hæc enim ubi extrinsecus sumerent suum uocabulum nõ haberent.

Metalepsis est dictio pergens gradatim ad id quod ostendit: ut spelũcis abdidit atris hoc metuens. Et post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Metonymia est dictio quædam ueluti transnominatio. Huius autem multæ sunt species. Aut per id quod continet id quod continet ostẽdit: ut Nũc pateras libate Ioui. Aut

contra: Crateres magnos statuunt & uina coronant. Aut ꝓ ĩuentore quod inuentũ ẽ: ut sine cerere & baccho friget uenus: Aut cõtra: ut Vinumque precamur. Nam hic deus adest præsens. Hæc exempli causa posita addiscentibus sunt. Reliqua demonstrabit lectio.

Antonomasia est significatio uice nominis posita: quæ fit tribus modis: Ab animo: a Corpore. Extrinsecus. Ab animo: ut magnanimus anchisiades. A corpore: ue ipse arduus polyphemus. Extrinsecus: ut in fœlix puer atq; ĩpar cõgressus achilli.

Epitheton est suppositio dictionis cũ proprio nomine. Nam antonomasia uicem nominis substinet: Epitheton nũq̃ est sĩe ꝓprio noĩe: ut dira celæno & diua camilla. Fit etiã tribus modis: ab animo: a corpore: extrinsecus. His duobus tropis uel uitupamus: uel ostendimus: uel laudamus.

Sĩecdoche ẽ significatio pleni ĩtellectus capax: cũ plus minusue ꝓnunciat. Aut enim a pte totũ ostendit: ut pupesq; tuæ pubesq; tuoꝶ. Aut cõtra partẽ a toto: ut ipsius ante oculos ĩgens a uertice põtus In puppim ferit. Et alibi: fõtẽq; ignẽq; ferebant. Meminisse autẽ debemus quãdo fit a parte totũ faciendum esse ab insigniori parte.

Onomatopoeia ẽ nomẽ de sono factũ: ut Clamorq; uiꝶ: clangorq; tubaꝶ: tinnitus æris: Atq; leuẽ stipulam crepitãtibus urere flammis.

Periphrasis ẽ circũlocutio quædã quæ fit aut ornãdæ rei causa: quæ pulchra ẽ. Aut uituperandæ: quæ turpis est: ut iam prima nouo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens aurora cubile. Et hoc faciũt: nimio ne luxu optusior usu Sit genitali aruo & sulcos oblimet inertes.

Hypbatõ est transcẽsio quædã uerboꝶ ordinẽ pturbãs: Cuius species sũt quĩq;: Hysterologia siue hysterõ proteron. Anastrophe. Parentesis. Synthesis. Temesis.

Hysterologia siue hysteron ꝓterõ ẽ sentẽtiæ cum uerbis ordo mutatus: ut Et cererem torrere parãt flãmis: & frãgere saxo.

Anastrophe est uerborum tantũ ordo præposterus: ut italiam

contra pro contra italiam Parenthesis est interposita formatio diuersæ sententiæ: ut æneas (neq; n. patrius consistere mentem Passus amor) rapidum ad naues præmittit achaté.

Temesis est unius cōpositi uel simplicis sectio: una dictione uel pluribus interiectis ut septem subiecta trioni. Et saxo cere comminuit brū. Et massili portant iuuenes ad littora tanas: pro cerebrū & massilitanas.

Synchesis est hyperbaton obscurum: & ex omni parte confusum: ut Tris notus abreptas in saxa latentia torquet: Saxa uocant Itali: mediisq; in fluctibus aras. Est autem hic ordo: Tris naues abreptas notus torquet in saxa: quæ sa ī mediis fluctibus latentia: Itali uocant aras.

Hyperbole est dictio fidé excedens augédi minuédiue causa. Augédi ut niue candidior. Minuendi: ut tardior testudine

Allegoria est tropus quo aliud significatur aliud dicitur: ut Et iam tēpus equm fumātia soluere colla: hoc é carmen finire. Huiusmodi species multæ sūt: ex quibus septé eminent. Hironia. Antiphrasis. Aenigma. Charientismos. Paronomia. Sarcasmos: Astismos.

Hiroīa é tropus qui p contrariū conat' ostendere quod dicit: ut Egregiā uero laudé: & spolia āpla refertis tuq; puerq; tuus. Hæc ubi grauitas pnuntiantis adiuuerit: confiteri uidebitur: quod negare intendit.

Antiphtasis est unius uerbi hironia: ut bellum: quod minime bellum est. Et lucum quod minime lucet.

Aenigma é obscura sententia per obscuram similitudiné rerū ut mater me genuit: eadem mox gignitur ex me. significat enim aquā in niuem conuerti: & ex eadé rursus effluere.

Charientismos é quo dura dictu gratius proferunt': ut interrogantibus nobis. Num quis nos quæsierit: respōsum detur bona fortuna: ex inde intelligitur neminé nos quæsisse.

Paronomia est accōmodatū rebus temporibusq; prouerbiū: ut aduersus stimulum calces. & lupus est in fabula.

Sarcasmos est plena odio: atq; hostilis derisio: ut en agros & quā bello troiane petisti hesperiam metire iacens.

Asteïsmos est tropus multiplex numerosæq; uirtutis . Nam asteismos est quicquid rustica simplicitate caret: & faceta satis urbanitate exponitur: ut qui bauium non odit: amet tua carmina meui: atq; idem iungat uulpes: & mulgeat hircos.

Homoeosis est minus notæ rei per similitudinem eius quæ magis nota est demonstratio. Huius autem tres sunt species. Hicon: Parabola: Paradigma.

Hicon est personarum inter se uel eorum quæ personis accidunt comparatio: ut hos humerosq; deo similis.

Parabola uero est rerum genere dissimilium comparatio: ut Qualis mugitus fugit cum sautius aram Taurus: & incertã excussit ceruice securim.

Paradigma est exempli hortantis uel deterẽtis enarratio. Hortantis: ut Antenor potuit mediis elapsus achiuis Illyricos penetrare sinus: atq; . Deterentis: ut At non sic phrygius penetrat lacedemona pastor Ledæamq; helenam troianas uexit ad urbes. FINIS.

Barbariem quicunq; cupis uitare loquendo:
Donati hoc lecto codice doctus eris.

SERVII HONORATI IN SECVNDAM DONATI EDITIONEM INTERPRETATIO.

a Rs dicta est uel ἀπὸ τῆς ἀρετῆς idest a uirtute quam græci uniuscuiusq; scientiam uocāt. uel certe ideo ars dicitur: quod arctis præceptis cūcta concludat idest angustis & breuibus. Pleriq; artem scribentes a litterarum tractatu īcohauerunt. Pleriq;: a uoce Pleriq; a definitiōe artis grāmaticæ. sed omnes uidētur errasse. Nō enim propriam rem officii sui tractauerūt: sed communem & cum oratoribus & cum philosophis. Nā de litteris tractare etiā orator potest. De uoce nemo magis q̄ philosophi tractare. Definitio etiam Aristotelicorum ē. unde proprie Donatus & docte qui ab octo partibus īcohauit quæ specialiter ad grāmaticos ptinent.

Omen dictum ē. eo quod res nobis efficit notas. Pronomen: quia fungitur officio nominis: ut siquis dicat. Virgilius fecit Bucolica. ipse scripsit Georgica. Verbū dictum est: eo quod uerberato aere motu linguæ: hæc pars orationis inuenta est: & licet omnes orationes cum hac oratione misceant̄: tamē speciale sibi hæc pars hoc nomen efficit. eo quod hac frequenter utimur in elocutione in tantū ut dicamus uerbum fecit Tullius Apud populum in senatu. Aduerbium dictū est: quia nunq̄ recedit a uerbo: siue enī dicas cras facio inuenies aduerbia uerbis cohærentia. Participium uocatur quoniā partē tenet nominis: partēq; uerbi. q̄si particapiū. Nam a nomīe habet genera & casus. a uerbo tēpora & significationes. ab utroq; numerū & figuram. Præpositio dicit̄: qm̄ in loquēdo præponitur. Dicimus .n. ante templū est. nō tēplum āte est. Coniuctio dicta est. quia coniungat elocutiones. ut ego & tu eamus: Interiectio dicta est: quod interponitur ad exprimendos animi affectus: ut puta heu mortuus ē. In his aūt octo partibus naturalis est ordo. Rite enim nomen primum ponitur quod

ex ipso omnium rerum notitia procreatur. Post hoc debet assequi pronomẽ quia nominis officio fungitur. nec debet ab eius significatione diuelli. Inde sequitur uerbum. quo diximus nos frequẽter uti. Inde aduerbiũ: quod a uerbo nũq̃ recedit. Participium autem rite post nomen & uerbum ponitur. quod ex partibus utriusq; natum est. præpositio cum uel uerbo uel nomini præponitur & ipsa iuste hoc loco posita est illis iam ante prædictis quibus præponitur. Similiter coniunctio quia coniungit omnia non debet primum locũ tenere: primo enim debemus scire quæ res coniunguntur. Interiectio ideo ultima posita est: quia nihil exprimit nisi affectus animi qui raro interponuntur.

Omẽ est pars orationis cũ casu corpus aut rem proprie cõmuniter ue significans. in omnibus partibus oratiõis definitiones esse debent ut segregentur ab aliis partibus: & suæ partis quã definiunt aliquam proprietatẽ dicant. igitur quod dixit nomen esse partem orationis segregauit syllabas a plausibus. & quicquid. confusæ uoci datur. Quod autem dixit cum casu: segregauit a uerbis: aduerbiis: præpositionibus: ac coniunctionibus. Quod autem dixit corpus aut rem significare hoc ipsius proprium est: Corporale autem nomen uel incorporale grammatici ita definierunt. Vt corporale sit quicquid uidetur & tangitur ut lapis. Incorporale quod non uidetur nec tangitur: ut pietas. Item dicit aliam proprietatem: quod aut propriũ aliquid significat: aut appellatiuum. Nam proprium est: quod unus ẽ ut hector. Appellatiuum quod multorum est: ut homo. Scire debemus inueniri frequenter nomina appellatiua: quæ sunt propria: ut fœlix quæ communi sẽsu facile dignoscuntur: illud etiam scire debemus quia si proprium est quod unus ẽ: numerum tãtummodo recipit singularem. Neq; enim potest res unius in pluralem cadere. Nam quod propria nomina pluraliter declinantur. sciendũ ẽ nõ ab unius nomĩe ꝓcreatũ numerũ pluralẽ: sed multitudinẽ nominũ hoc facer̃ Recte. n. Virgilius dixit. Marios & Cãillos qm̃ plurales fuerũt.

Appellatiuum autē nomē est quod cum sit res multorum recipit tamen & numerum singularem in multis etiā unus tenetur.

Omperationis gradus sūt tres. positiuus ut doctus. Cō paratiuus ut doctior. Superlatiuus ut doctissimus. Plerique uolunt comparatiuum esse doctiorem dicentes nō esse comparationem quando doctior dicimus quia nō cōparat sed præferat: sed errant. Nam omnis comperatio id agit ut alterum præferat. Illa enim quæ æquat similitudo potius ē q̄ comperatio. Positiuus autem omnia recipit genera Masculinum ut hic doctus. Fœmininum ut hæc docta. Neutrū ut hoc doctū. Cōmune ut docilis. Omne ut docens: Comparatiuus uero gradus duo tantum suscepit genera Cōmune ut doctior. Neutrum ut doctius. Superlatiuus tria tantū. Masculinum ut doctissimus. Fœmininum ut doctissima. Neutrum: ut doctissimum. Præterea nomina recipiunt cō parationem sed ea quæ sunt qualitatis & quantitatis. Qualitas autem & Quātitas aut ab animo dicitur ut doctus aut a corpore: ut candidus niger: aut afortuna ut miser: aut a mensura ut longus. Quare quæsitiuum est: utrum latinior diceretur quod tunc dicitur cum pro diserto ponitur: ut sit latinior quomodo disertior cum autem gentem significat: non potest comparari: ita enim non possumus dicere latinior: quo modo nec græcior. Comparatiuus autem gradus iūgitur casibus tribus ablatiuo. septimo & nominatiuo interposita particula q̄: Ablatiuo ut doctior ab illo. Septimo ut doctior illo. Nominatiuo ut doctior q̄ ille. Sed frequenter utimur septimo ablatiuo pene nūq̄. Superlatiuus uero gradus genitiuo tantum plurali iungitur ut doctissimus illorū quanq̄ & singulari cohæret quotiens nomen est enuntiatione singulari intellectu plurale: ut. O. donaum fortissime gētis Tytide. illud sane seruandum est quod & postea tractū est. Comperatiuum gradum nos & nostro & extraneo generi coniungere. Superlatiuum autem tantū nostro. Dicimus enim uelocior homo hominibus & uelocior homo canibus

quoniã Comperatiuus est gradus Superlatiuum uero gradum tantum nostro præferimus generi ut uelocissimus. homo hominum: nemo enim dicit homo equorum.

Enera dicta sunt ab eo quod generant: atq; ideo tantum duo sunt genera principalia Masculinum & Fœmininum: Hi enim sexus tantum generant. Genera autem aut naturalia sunt: aut ex auctoritate descendunt ut hic paries: hæc fenestra. In his enim naturalem nullum intelligimus sexum sed eum sequimur quẽ firmauit auctoritas. Cætera uero genera a superioribus ueniũt: ut ẽ neutrum quod neq; Masculinum est: neq; Fœmininum Cõmune quod ẽ Masculinum & Fœmininum. Omne quod omnia supradicta continet genera Epicænum uero quod confusum continet sexum. Nam inter Cõmune & epicænum hoc ĩterest: quod commune ẽ ubi uisu secernimus sexum ut canis. Epicænum ẽ e contrario ubi uisu non secernimus sexum ut piscis. Item inter epicœnum & commune hoc interest quod in cõmuni articulari secernimus sexum ut hic canis. uel hæc canis. In Epicœno uero unus articularis sumitur: & utrunq; sexum intelligimus: ut hæc aquila. Eum autem sumemus articularem quem auctoritas dederit. Nam cũ naturaliter non possumus in Epicœnis sexum deprendere: debemus auctoritate firmari.

Vmerus autem singularis est aut pluralis Dualis uero græcus non usurpatur nisi in nominibus duobus quæ sunt duo & ambo atq; ideo etiam in æqualiter declinãtur.

Igura aut simplex est: aut composita. Simplex quæ unam rem continet atq; naturalis est: ut doctus. Cõposita uero quæ ex arte fit: duas res habet: ut indoctus. Cõposita uero fit figura quattuor modis. q ĩ arte sũt positi. Quod autem dixit Ex corruptis: ita ĩ telligere debemus: ut tunc intelligamus corrupta esse in compositione quotiens resoluta in tegrari possunt ut si quis dicat concipio iure dicitur corruptum: quia si soluatur facit capio. quod est in

egrum: & cōficio facit facio: & similia.

Blatiuus sīgularis regit genitiiuum datiuum & ablatiuum pluralem secundum regulas in arte positas: Sed illud quod dicit ablatiuo e producta uel correpta terminato: ita intelligendum est. ut tunc producta sit: quotiens genitiuus singularis ei terminatus sit cum uero is fuerit terminatus idem genitiuus singularis: ut huius patris ab hoc patre. Ideo autem latini uoluerunt ab ablatiuo singulari regulas sumere quoniam hic casus latinus est: nec eum habent græci & ille utiq; casus debuit regulas latinis nominibus dare qui proprius latinorum est. Omnia nomīa quæ in rerum natura sunt quinq; regulis continentur quæ regulæ apud donatum non sunt propter cōpendium tamen tenendæ sunt Colliguntur autem istæ regulæ de genitiuo sīgulari Nam hic casus quinq; finibus terminatur aut æ dipthongo: ut musa musæ: aut i ut doctus docti: aut is ut pater patris: aut us ut hic fluctus huius fluctus: aut ei ut hic uel hæc dies huius diei. Ergo cum inuenerimus aliquod nomen de cuius declinatione dubitatur: quærundus nobis erit precipue genitiuus qui inuentus si æ fuerit terminatus ad similitudinem musæ declinabitur ita & in reliquis fiet. Sed constat græca nomina etiā græce posse declinari. Plane duos præcipue casus ī his regulis sollicite proferre debemus Vocatiuum secundæ declinationis & ablatiunm tertiæ in quibus cōtra regulas plurimum sibi assumpsit auctoritas. Vocatiuus enim singularis secundæ declinationis tum in i exibit cum Nominatiuus singularis in ius fuerit terminatus in genere Masculino in proprio nomine ut hic Mercurius. O Mercuri Hoc enim nomen ius terminat nominatiuum & Masculinum est & proprium Si autem nonmīatiuus: Vs terminatur ut hic doctus Vocatiuum facit O docte: & si appellatiuum sit licet ius terminatur: ut hic impius O impie. hic egregius. o. egregie. At huic regulæ contrariū est hic filius O fili. Quare maiores nostri timentes ipsum

uocatiuum similem fecerunt nominatiuo. Vt Virgilius dicit. Corniger hesperidum fluuius regnator aquarum: & Lucius octauius iudex. Ablatiuus uero tertiæ declinationis: q &.i.&.e. terminatur multum confusus est tamen hoc seruare debemus: ut cum nomen fuerit generis communis: quod in is mittit nominatiuum & genitiuum: ablatiuum.i. terminemus: ut hic & hæc docilis: ab hoc & ab hac docili. Itē neutra omnia quæ.e. terminantur ĩ nominatiuo ut hoc mare: ab hoc mari. Ea uero quæ.x. littera terminantur ĩ.e. exeūt: ut hic calix ab hoc calice: hæc pellex ab hac pellice: hæc lex ab hac lege: & similia. Item omnia participia.e. terminant̃: ut ab hoc calēte ab hoc furente: quæ si nomĩa fuerint i magis terminabuntur: Item quæ.or. terminantur in nominatiuo ut doctior: clarior: minor: maior: facit enim a doctiore clariore minore maiore. Reliqua uero sic ambigua sunt ut uix etiam auctoritate firmentur. Nam & ab hac naui & ab hac naue legimus: & ab hac puppi & ab hac puppe: & ab hoc igni & ab hoc igne. In quibus omnibus meliorum auctoritas sequenda est.

Ronomen dictum est quia ponitur pro nomine ut si quis dicat Virgilius scripsit Bucolica: ipse scripsit Georgica. Nec tamen uidētur pronomina: quoniam nominū funguntur officio: esse nomina. Nam & si nominum uim exprimunt non tamen plene exprimunt. Nomina enim posita plenas faciunt elocutiones. Pronomina semiplenas Itē nomina posita uelut incohāt elocutiones Pronomina autē uelut complent. Qualitas pronominū principaliter bipti ta est. Omnia enim pronomina aut finita sunt: aut ĩfinita Finita sunt quæ recipiunt personas idest quæ deffiniunt ꝑsonas & sunt tātum tria. ego: tu: ille: sed ille plerunq; uariatur. Nam si ad præsentis personam refertur tunc recte finitum est: si de absēte dicatur minus q̃ finitum est. Infinita autem pronomina uarias habent species: Nam licet omnia quæcunq; non recipiunt personas infinita sunt: tamē

Alia dicũtur generaliter infinita Alia minus q̃ finita Alia articularia uel demõstratiua Alia posessiua: Generaliter ĩfinita sunt quæ unicuiq; personæ aptari possunt: ut est quis: & sunt hæc septẽ tantum quis: talis: qualis: quantus. tantus: quotus: totus: Minus q̃ finita dicũtur quæ cõmemorationem habent notarum personarum: ut est ipse: hæc sunt sex tantum. Ipse: iste: is: hic: idem: sui. Sed ex his alia sunt quæ absentes personas significant: alia quæ præsentes. absentes reliqua omnia: præsentis hæc tãtum. iste: ista: istud: & hic: hæc: hoc: quæ non nulli etiam pronomĩa articularia uocãt: eo quod more græcorum nominibus declinantur: Possessiua dicuntur pronomina: quæ nos aliquid possidere ostendunt ut est meus: tuus. Hæc ĩ quattuor partes diuiduntur aut enim utraq; parte singularia aut utraq; pluralia aut ĩtrĩsecus singularia extrinsecus pluralia aut extrinsecus singularia In trinsecus pluralia: Vtraq; parte sĩgularia sunt ubi & persona possidẽtis & possessio una est: ut meus Vtraq; parte pluralia ubi sunt multi qui possidentur & multi sunt qui possident ut est nostri. Intrinsecus singularia extrinsecus pluralia sunt quæ possidentes unam personã ostendũt possessorum plurimas ut est mei: uel e contrario: ut est noster. intrinsecus autem dicitur quod pertinet ad personam possidẽtis: extrĩsecus quod pertinet ad personam possessi. Sunt autem possessiua pronomina quinq; tãtum meus: tuus: suus: noster: & uester. Absq; his pronominibus quæ õnia sunt uiginti & unum: nullum aliud quod suam origi nem habeat poterit reperiri sed siqua sunt compositione fiunt. Scire autem debemus indeclinatiõe pronominum plerunq; sub una significatiõe casus uarie proferri ut est quis uel qui. Nam possumus dicere mei cã te peto & mis causa te peto & tis cã te peto: sed mis & tis: de usu recesserunt. Itẽ ablatiuus singularis aliquando uarie terminatur: ut a quo uel a qui. Nam dicimus a quo uenisti: & a qui uenisti: sed a qui ĩ usu esse desiit. Datiuus etiam & Ablatiuus plurales plerunq; uarii sunt dicimus enim a quis uel a quibus: qui

quidem uidentur hac ratione uariari quoniam ablatiuus singularis inuentus est uarius. Scimus enim quia ōnia quæ o terminantur in is mittunt: quæ i in bus. Ergo sicut dicimus ab hoc docto: ab his doctis ita dicimus a quo a quis. Item sicut dicimus a puppi a puppibus ita dicimus a qui a qbus. Sed pronomina quemadmodum ĩdeclinatiōe duplicant casus Ita plerunq; minuunt : Nam sunt pronomina ubi tantummodo genitiui sunt: ut eccum: eccam: ellū. Sūt ubi nomĩatiuus & uocatiuus deest: ut sui: sibi: se: a: se. Sūt ubi uocatiuus tātū deest ut ĩ ꝓnomĩe quod est ego.

Erbum est pars orationis cum tempore & persona sine casu. Quod dixit cum tempore & persona connexum intelligendum est. Neutrum enim potest in uerbo ab altero separari. Nam si solam personam uelis intelligere pronomen est: si solum tempus participium est: si utrūq; simul tūc uerbum est: Quod autem adiecit casu carere uelut superflue est positum. Quis enim nescit uerbum carere casu: Sed timuit propter illas elocutiones quæ sic formantur quasi casum habeant: ut da mihi bibere: sic est enim da mihi bibere: ut si dicas da mihi uinum quod utiq; casum hēt: ne qui ergo propter similitudinem elocutionum putarent casum modo infinito attribui: ideo dixit penitus casum a uerbo reponi: Nam illæ elocutiones casum nō recipiūt sed græcam elocutionem sequuntur.

Valitas uerboꝝ diuiditur in modos & formas. Modi omnes sunt octo Indicatiuus Imperatiuus. Promissiuus. Optatiuus coniunctiuus. Infinitus: Impersonalis. Gerūdiuus. Sed ex his quinq; uolūt esse legitimos de tribus uero dubitatur idest de promissiuo Impersonali. Gerundiuo: Indicatiuus dicit᷑ modus quoniā per ipsum quod gerimus indicamus: ut est lego. Imperatiuus quoniam per ipsum imperamus ut est lege. Optatiuus quoniam habet aduerbium optandi. ut utinam legam. Coniunctiuum uero

modum non ideo coniunctiuū dicimus quia habet aliquid coniunctum idest cum. Nam & optatiuus inciperet esse cō iunctiuus quia habet aduerbiū coniunctum utinā sed ideo dictus est coniunctiuus quia in loquendo cum solus locuti tionem implere non poterit coniungit sibi indicatiuum: ut cum scipsero faciam & cum dixero legam: Insinitiuus dicit̃ modus quia non definit personas: sed omnes tres uno uer/bo profert ut est legere. Cæteri uero modi in personis diffe/rentiam faciunt quod probatur hac elocutione. legere uolo: legere uis. legere uult. Nam quoniam uolo uis uult indica/tiuus est modus differentia facta est personarum: quoniam uero legere infinitus est omnes uno modo prolatæ hi sunt generales modi. Illi uero tres de quibus dubitatur ita expli candi sunt. Qui negant promissiuum modum esse hoc as serunt esse superfluum hunc putari modum quoniam indi catiui modi sit tempus futurum idest legam scribam. Qui autem dicunt proprium modum esse negant indicatiuum modum tempus futurum per rerum naturam habere posse Nam si indicatiuus modus ideo dictus est: quod per ipsū indicamus. Nemo autem indicat: nisi quæ nouit futurum habere non potest quia nemo indicat. De impersonali autē modo hæc loquntur. Pleriq; hunc modum dicunt quia sic de uerbo nascitur quemadmodum cæteri modi ut lego lege legitur: sed tamen non probatur modus esse: sed uerbum: Nam cum unusquisq; modus: non possit currere per mo/dos nam habet indicatiuum legitur. Imperatiuum legatur: coniunctiuum cum legatur. Item Gerundiuum quem di cunt modum pleriq; negant eum modum esse: sed dicunt participiorum a passiuo futuri & præteriti esse declinationē sed est modus: quia in. o. desinit ultimo tempore suo ī qua littera nullum desinit participium et significationem habet tam agentis q̄ pacientis: quod utiq; non haberet si participi um passiuum esset: Et enim cum dicimus cantando & agē tis & patientis habet significationem: quod probatur teste Virgilio. Nā ubi dicit: Cantādo tu illū agētis significationē

ostendit ubi dicit cātando rumpitur anguis patientis.

Ormæ sunt quattuor: per quas non declinatio: sed significatio uerboꝝ explicatur: quæ ideo quattuor sūt qm̄ omne quod agimus quattuor temporꝝ officio continet. Nam aut cogitamus utrum agendum sit. aut quod placuit in cohamus: aut incohata cōplemus aut cōpleta iteramus: iccirco ipsæ formæ hæc nomina acceperunt una enim Meditatiua quæ non agere nos aliquid: sed adhuc uelle agere ostendit ut ē lecturio significat enim nō lego: sed legere uolo. Secunda est incohatiua: quæ aliquid nos nuntiare ostēdit ut est calesco quod significat calere incipio. Tertia est pfecta ut est lego: quæ plenum ostendit actum. Quarta est frequentatiua quæ nos sæpe agere aliquid ostendit: ut lectito significat enim sæpe lego. Quas formas pleriq; ueluti milites refutare uolunt: sed conuincuntur secundum rationem naturalem. Multa enim sunt quæ proprie non nisi istis possūt explicari. Meditatiua autem forma ī rio desinit: ut scripturio: lecturio. Incohatiua autē uerba quinq; regulis continentur. quarum si una defuerit incohatiua nō erūt debent enim ī sco syllaba exire & originem ducere a neutrali uerbo: & tertiæ esse coniugationis correptæ: & carere tempore præterito perfecto & plusq̄perfecto carere etiam participio futuri temporis. Ideo autem incohatiua carent tēpore perfecto quia omnia quæ īcohantur nihil perfectum habere debent. Frequentatiua forma in to quando exit semper primæ cōiugationis ē: ut lectito: as. cursito: as. scriptito: as. Si autem in. so. exeat etiam terriæ esse potest ut lacesso: lacessis: facesso: facessis.

oniunctiones tres sunt nomina habentes ab ordine litterarum. qnæruntur autem in quinq; rebus idest indicatiuo modo tempore præsenti: numero singulari: secūda peesona ante litteras uel ante syllabas ante litteras in uerbis actiuis & neutralibus: ante syllabas in cæteris. i. in passiuis

cōmunibus:deponētibus. Ergo ubi.a.fuerit prima cōiugatio ē:ut amo amas:ubi.e. est secūda ut doceo doces:ubi.i. tertia ut lego legis:sed tertia plerūq; & correpta ē:& producta:quod deprehenditur hac ratione. Si correpta fuerit ī passiuo penultīa syllaba.e.habebit ut lego legis legor legeris. Si autē ꝓducta fuerit. i.reseruabit ī passiuo:ut nutrio nutris: nutrior nutriris. Quæ uarietas etiam de īperatiuo modo colligitur.nam tertia correpta ī. e.exit:ut lege.tertia producta in.i.ut nutri. Itē infinitiui modi penultima syllaba quæ si lōga fuerit productam cōiugationem esse demōstrat:ut nutrire. Si breuis correptam esse demonstrat:ut legere hæ autē coniugationes futurum tempus indicatiui modi uarie mittunt. Nam prima & secūda cōiugatio ī.bo. dicunt:ut amo amas amabo.doceo doces docebo . Tertia uero correpta in am tantum mittit:ut lego legis legam. Tertia producta duas habet regulas requirendas ī indicatiui modi tempore præsenti si āte.o.ultimū.e.fuerit correptum ī.bo. tantum mittit:ut exeo exibo. Si autem.i.habuerit ante.o.futurum tempus & ī bo mittit:ut seruio seruis seruibo:quas regulas Probus artifex tuetur.

Erboꝝ genera sunt quinq;. Actiua. Passiua. Neutra. Cōmunia. Deponētia. Quæcunq; ille sīt diffinitiōes quæ hic lectæ sunt:uarie tamen quātum ad significationes id pertinet. Omnia ista quinq; duas habēt significationes: idest aut agentis aut patientis Hinc est quod in neutrali uerbo & agentis & patieneis in uenimus significationē.agentis ut nato:& patientis ut uapulo. Item deponetī uerbo ubi sola utiq; debuit esse passiua significatio & agētis non nūq̄ inuenitur:ut est loquor. Confusio autē Cōmunis uerbi casibus segregatur. Nam si actm̄ casum iungas agentis est : ut criminor illū. Si ablm̄ patiētis:ut criminor ab illo.

Empora sunt quinq;. Præsens quod agit:ut lego. Præteritum īperfectum quod omissum ē & non completum ut legebam. Præteritum perfectum quod completum est paulo ante ut legi . Præteritum plusq̄perfectum quod

cõpletum est olim:ut legeram. Futurꝝ quod imminet:ut legam. Vnde uitiose locuntur:qui dicunt expecta modo egrediar. Nam iungunt significationem futuram & præsens tẽpus. Item qui dicunt cras lego lectionem:uitiose loquntur. Nam cum lego temporis præsentis sit cras uero aduerbium futurum utiq; hæc locutio non cohæret. Tractandum est illud an sana sit locutio hæc cras legam an cras lego. Cras lego ut diximus uitiosum est. Cras autem legam ideo nõ nulli uitiosum iudicant: quoniam duo futura quasi in aliud futurum nos deferunt.

Odi uaria tempora recipiunt. Indicatiuus enim omĩa quinq; habet supradicta tempora: Imperatiuus .n. uero duo tantum præsens & futurum. Optatiuus tria:sed geminata:Nam præsens & imperfectum pro uno est:Item perfectum & plusq̃perfectum habet & futurum. Coniunctiuus tot tempora habet quot & ĩdicatiuus. Infinitus tria habet tempora præsens:præteritum:et futurum. Sed Scire debemus in omnibus passiuis uerbis præterita tẽpora idest perfectum et plurq̃perfectum habere ulteriora præterita. ꝑsonas omnes modi segregatas habent absq; infinito ubi cõfusæ sunt ut diximus .i. tres. Modus autem imperatiuus habet difficultatem personarum quæ talis est:prima persona in tempore præsenti deficit sed in numero singulari. Cæterum in numero plurali non deficit:Ideo autem deficere creditur tam in persona q̃ in numero quoniam omne imperatiuum in alium procedit idest a secunda persona nascitur: in tempore uero futuro tam in numero singulari q̃ ĩ numero plurali prima persona deficit. secũda uero et tertia in numero singulari uno modo proferuntur:ut legito tu:legto ille:ut est apud Virgilium. Tertius argolica hac galea contẽtus abito. Nam si dicam legito:legat:legito quidem erit tempus futurum:legat uero præsẽs. Item tertia persona numeri pluralis:his regulis continetur. Indicatiuo modo tempore præsenti tertia persona numero plurali .o. accipit:& facit hanc personã Imperatiui modi per omnes coniugatiões

amant:amanto:docent:docento:legunt:legunto.nutriunt nutriũto:quod ſeruare maiores ut ait Horatius & quocũq; uolent animũ auditoris agunto. Mam ſi diceret agant tem pus præſens oſtenderet:non futurum. Prima coniugatio & tertia correpta tot ſyllabas habere debet in ſecunda perſona quot in prima habet ĩ dicatiuo modo:ut amo amas.lego le gis. Quod autem aliter facerit anomalũ eſt:ut edo : es: comedo comes.

Duerbium dictũ eſt eo quod neceſſe habet hanc par/ tem orationis uerbũ ſequi: ut cras faciã : hodie legã: quottidie ſcribo:ſed non ut neceſſe eſt uerba ſequi aduerbi/ um. Ita neceſſe eſt aduerbium ſequi uerbum . Nam quãdo dico facit orator:eſt elocutio plena q̃q̃ ſine aduerbio . Po/ teſt ergo uerbum ſine aduerbio poni. Aduerbium autem ſi ne uerbo nunq̃ ponitur . Inſignificationibus aduerbiorum localia aduerbia diligenter animaduertenda ſunt:quæ ha bent quattuor ſpeties. In loco:de loco:ad locũ:& per locũ. In loco ſunt hæc:hic:illic:ibi:intus:foris. De loco ſunt hæc. hinc:illinc : inde : aliunde : uno modo tam de loco q̃ in lo co proferuntur.i.ſine coniunctione præpoſitiões . Ad locũ ſunt hæc:huc:illuc:iſtuc:illo:intro:foras . Per locum ſunt hæc:hac:illac:illa. Ergo animaduertere debemus:ut quoti ens fuerĩt aduerbia in loco iungamus uerba:quæ habeant hanc ſignificationem in loco:ut puta ibi ſum:illic ſedeo:in tus:& ſimilia. Quotiens ſunt autem aduerbia quæ ſignifi cant ad locum iungamus his uerbis ſimiliter quæ habeant ſignificationem euntis:ut pergo illuc:uado illo: proficiſcor intro & ſimilia. Nam ſi quis dicat uenio ibi uitioſum eſt. Venio enim ſignificationis eſt ad locum:ibi uero ĩ loco eſt: et duo hæc diuerſa nunq̃ cohærent. Nam omnia aduerbia nõ recipiũt cõperationem :ſed ea tantum quæ ducũt origi nem a nominibus recipiẽtibus comperationem:ut doctus docte: iure enim dicimus doctius doctiſſime quoniã et no men ipſum facit. doctior doctiſſimus . Aduerbia autem

quæ comparantur in passiuo gradu duas habet regulas·e. et.er.ut docte et fortiter. In comperatiuo unam ut docti us et fortius. In superlatiuo autem unam.e. quod semper productum est: ut doctissime fortissime. Quando autē positiuus.e. terminatur: et quando.er.datiuus singularis ostendit. Nam.e.tum terminatur aduerbium in positiuo quando datiuus singularis.o.fuerit terminatus: ut docto docte: claro clare. Tunc autem aduerbium.er.terminatur quando datiuus singularis.i.fuerit terminatus: ut huic agi li agiliter: & huic forti fortiter. Quæ has regulas non ser uant aduerbia anomala sunt. Nomina prouinciarum sem per recipiunt præpositiones: ut ad campaniam pergo: de campania uenio. In campania sum. E contrario nomina ciuitatum nunq̄ recipiunt præpositiones quando fungun tur uice aduerbiorum. Veruntamen si ad locum signifi cant accusatiui forma sequenda est: ut Carthaginem uado si de loco secundum septimum loquimur. ut Carthagi ne uenio si in in loco duplex regula est: Nam si nomen fuerit secundæ declinationis: aduerbium in loco fit secun dum formam genitiui: dicimus enim deli fui beneuenti fui quoniam huius deli huius beneuenti genetiuus est. Sin autem nomen erit alterius cuiuscunq; declinationis tunc formam sequimur datiui casus dicimus enim Cartha gini fui. Tyberi fui: quoniam huic Carthagini huic Ty beri datiuus est. Sciendum est sane pauca nomina his regu lis repugnare: ut est Narbone in philippicis Cicero. Cum tu Narbone mensas hospitium: conuomeres. Debuerit enim dicere Narboni. Item Virgilius ait Tyria Carthagi ne qui nunc expectat inquit Carthagine non Carthagini quod erat regula Sed Cicero Antyptosī fecit. Virgilius ue ro metri necessitatem mutata regula seruauit Generali ter tenendum est quod aduerbiis idest solis positis non debet coniungi præpositio separatim. Nemo enim di cit: de sero de modo: Vnde nec de mane dicere debe mus quod pleruuq; in usu habent.

Sed quoniã legimus dum mane nouũ idest hoc ipsum mane iam nomen effectum est genus enim non recipit nisi nomen: Videmur ei addiicere posse præpositionem: Quare tutius loquntur & solum aduerbium sine præpositione ponunt: ut mane uenit & quando uolunt addere præpositionem genus coniungunt: ut de primo mane uenio: iam enĩ nõ uidetur iungi ei parti orationis quæ est mane: Sed quæ est primo.

Articipium dictum est quasi particapium habet. n. partes. a. nomine duas genus & casum. a. uerbo duas tempus & significationem: ab utroq; duas numerum & figurã: ideo ab utroq; quoniam numerus & figura tam modo accidũt q̃ uerbo illa enim bina iis tantum accidũt a quibus trahuntur.

Enera participiorum sunt hæc. Masculinum. Fœmininum. Neutrũ & Omne. Masculinum participiũ in. us. syllabam terminatur. Fœmininum ĩ. a. Neutrum in um. ut lectus lecta lectum. lecturus lectura lecturum. legendus legenda legendum. Nam hæc sunt duo tempora præteritum & futurum quæ genera secundum regulas quas diximus diuidunt. Præsens autem participium semper generis est omnis: & duabus clauditur consonantibus: ut est legens.

Asus totidẽ sunt ĩ participiis quot in nomine & pronomine. Participia autem Masculĩa & Neutra secundæ sunt declinatiõis. Fœminina primæ. Omne tertiæ ĩ quo Ablatiuus &. i. &. e. terminatur: ut amãti & amante. Sed scire conuenit quod ars exigit ut. e. littera terminetur. i. autem ubi fuerit terminatus: Ablatiuus huius participii necessitas est aut metri: aut euphoniæ.

Empora ĩ participiis latĩis tria sũt. præsẽs. præteritũ: & futurũ. Regulæ tamẽ quattuor sũt. Nã præsẽs unã habet quã diximus. ns. ut legẽs. Præteritũ unã. us. ut lectus

Futurū uero duas habet regulas: rus: &: dus: ut lecturus: & legendus. Ideo autem neutrale uerbum tot & eadem habet participia quæ & actiuum quoniam sic declinatur ut actiuum. Nam participia declinatione noscuntur : Deponens autem uerbum participium futuri in rus mittit: ut auxiliaturus. Nam ideo dictum est deponens non quod. r. litterā non deponat(. Nam & commune deponens esset. & hoc. n. r. litteram non relinquit) sed ideo deponens dicitur : quod deponit participium declinationis suæ idest futurum quod dus: syllaba terminatur. Nemo enim potest dicere loquendus: licet inueniamus apud poetas hanc usurpationē. Cōmune uero uerbum ideo habet quattuor participia: quia cōmune est idest agentis & patientis habet significationem & nouimus quod duo participia ueniunt ab actiuo : & duo a passiuo. Sane scire debemus quod licet latinitas non habeat neq; præteritum participium ab actiuo : neq; præsens a passiuo: inuenitur tamen apud poetas talis elocutio ubi alterius temporis pro hac significatione ponatur: ut est Virgilius. Et qua uectus abas & qua grandeuus a lethes. Vectus enim dixit pro eo quod est uehebatur. Regulæ participioꝝ ita se habent: ut participium futuri tēporis a passiuo regat participium præsentis temporis ab actiuo idest ut de participio futuri temporis a passiuo sublata dus syllaba & addita. s. littera faciamus participium præsētis temporis ab actiuo: uel e contrario. Item participium præsentis temporis a passiuo sublata. s. littera & addita. rus. syllaba facit participiū futuri temporis ab actiuo: ut lectus lecturus : uel e cōtrario. Sed his regulis repugnāt pauca participia noua ratione usurpata ut est moriturus quod nulla ratione dicitur sublata enim. rus. syllaba & addita. s. littera moritus facit quod latinitas non habet nam mortuus dicimus: Et illud sciendum est maiores nostri sæpe a uerbis neutralibus: præsentis temporis usurpasse participia : ut est regnata. triumphata. placita: nupta. pransus. cœnatus & similia. Quibus nos ideo utimur: quoniam auctoritate firmantur.

non tamen possumus de aliis uerbis neutralibus similiter quæ non lecta sunt usurpare: Sed debemus ea tantum quæ lecta sunt dicere.

Coniuctiones dictæ sunt ab eo quod coniungant elocutionem. Nā si quis dicat: ego tu eamus: dissidet elocutio: si ĩterponas. &. & dicas ego & tu eamus: ĩcipit cohærere. Copulatiuæ dicuntur eo quod & uerba & sensum copulant: ut si quis dicat ego & tu eamus. Nam in hac elocutiõe & uerba coniuncta sunt & sensus. Vtrunq; enim iturum significat. Disiunctiua uero penitus contra naturam sermonis fuisset inuenta: nisi uerba coniungeret: Nam quid tā contrarium coniunctioni: q̃ habere species coniunctionis? sed ideo disiunctiua dicitur quod sensus disiungat. Nam uerba coniungit: ut si quis dicat ego aut tu eamus: nunc. n. elocutio cõiuncta: sed sensus disiunctus. Non enim utrũq; sed alterum iturum significat. Expletiuæ dicuntur coniunctiones eo quod illud quod minus fuerat explere cõtendũt: ut si quis dicat negligenti lege dicẽdo lege in eo eum arguit quod non legit. At si dicat saltem lege: in eo arguit quod nihil omnino agit. Inter causuales & rationales hoc interest. quod tunc utimur causualibus qñ de causa loquimur: tunc rationalibus: quãdo de ratione. Causa est autẽ quæ nos ĩpingit ad aliquid faciendum. Ratio autem qua utimur in faciendo. Sed plane faciendum est quod pro rationalibus causales ponere possumus: & pro causalibus nũq̃ ponimus rationales. Etenim causa non statim rationem recipit. ubi autem non est iam causa præcessit. In ordine autem hoc seruandum est quod sunt aliquæ quæ semper præponuntur: ut ast: at: dicimus enim ast ego quæ diuũ incedo regia: non ego ast. Et itẽ at pater Anchises. nõ enim pater at. Postponunt᷑ ueroq; & autẽ dicimus enim primusq; machaõ nõq; primus Machaõ. Et hoc autẽ fac: non autẽ hoc fac. Igit᷑ uero & prĩo & medio & ultĩo conuenit loco dicimus enim igitur patres conscripti censuerunt & patres igitur conscripti

censuerunt.

Præpositio dicta est. quod in loquendo præponitur: dicimus enim apud amicum sum. Excepta bina præpositione quæ nunq̄ præponitur: sed postponitur: sicut tenus: dicimus enim pubetenus & non tenus pube. & excepta altera præpositione idest cum scilicet in pronominibus non nullis: ut mecum: tecum: nobiscum: uobiscum: quod cõtra artem ex aperto dicitur nemo enim dicit cũ me cum te propter cacéphatõ: Natura enim præpositionis exigebat: ut præponeretur: Accusatiuæ præpositiones sunt. xxx. quæ accusatiuo tantum iungũtur uel singulari uel plurali. Ex his ad & apud diuersas habent significationes. Nam ad: ad locum significat: ut ad patrem uado. Apud uero in loco: ut apud parentes sum: sed. ad. nunnũq̄ auctoritate etiam ĩ loco reperitur: ut decem fiscos ad senatorem illũ relictos & apud Maronem. Ad Troiam pro caris gesserat argis. Tentauerunt pleriq; facere discretionem & in hac elocutione: quæ fit de ad & de. in. ut ad forum uenio & in forum uenio: Etenim ad forum uenio est ad forum accedo: in forum uenio forũ in gredior: ut sit illud potius propinqnantis ad locum: hoc autem locum ipsum tenentis: sicut uidetur locutus esse Salustius dicendo: ire utiq; imperatores ad urbem erant utriq; impediti ne triumpharent calumnia paucorum. Nã si nec dum triumphauerant: urbem ingressi non fuerant. Ergo ad urbem quod dixit propinquantis significatio habetur: non ingredientis. Usq; etiam præpositio nouo modo sibi aliam coniungit præpositioné: dicimus enim ut Virgilius adusq; columnas exulat. Nec sequi debemus quod nõ nulli dicunt usq; ad uerbium esse multo minus enim sibi iũgeret præpositionem si aduerbium fuisset. Aduerbio enim sæpe præpositio separatim nõ cohæret. Et. e. & ex præpositiones habét differentiã: nam si pars orationis sequatur a uocali ĩcohãs ex præponimus: ut ex animo. Si auté a cõsonante ĩcohet. e. ut. e. foro. E conrrario autem positæ aut hiatum faciunt: aut asperitatem hiatum e animo asperitatem ex foro.

Clam præpositio: quam donatus inter ablatiuas posuit: scire debemus quod in differenter pro arbitrio dicentis & ablatiuo iungitur: & accusatiuo: dicimus enim clam patre & clã patrem: In: sub: super: et subter: et accusatiuæ sũt & ablatiuæ Sed apud maiores nostros indifferenter ponebant idest nulla lege seruata. Nam et Virgilius dixit. Rapuitq; in fomite flãmam pro in fomitem: & Horatius. Naso districtus ẽsis quod super magna ceruice pendet: pro super ceruicem Cicero fortes in eo quiritis: pro in eum & similia. Aetas posterior super & subter accusatiuas fecit: in: uero & sub: coniũgitur accusatiuis casibus commutatio est loci: ut in forum uado. Sub basilicam uado. Tunc iungitur ablatiuis cum ꝑmansio est uerborum: quæ elocutione præponenda sunt ratione colligitur. Nam pergo proficiscor & huius motum significant. Sto: sedeo: dormio: & huius permansionem. Loquelares præpositiões ideo dicuntur quia sẽper cohærẽt: ut cõduco: recipio: cohærere autem eas res illa significat: quod non patiuntur in significatione interpositioné: Nemo eim dicit con tibi duco: aut re illum cipio· Præpositiones cũ post positæ fuerint si casũ suum reseruent adhuc præpositiones sunt. ut trãstra per & remos si autem casum mutent fiunt aduerbia: ut tempore post. Sed plerunq; metrorum ratione etiam præpositæ idem faciunt: ut lõgo post tempore uenit: Et illud sciendum est præpositiones utriusq; casus quotiẽs pro aliis præpositionibus ponuntur illis eas casibus iungi quibus iũgũtur illæ pro quibus ponũtur: ut ĩ alterum. Nã quoniã in modo cõtra significat tantum accusatiuo iungenda est. Contra enim accusatiui casus est: Item super priamo rogitans: quoniam super de significat tantum ablatiuo iungenda est: de enim ablatiui casus est.

i Nteriectiones proprie sunt affectus uoce incognita condita expressi: sed & plenus frequenter sermo pro interiectione habetur: si affectum significet: ut proprie dolor & similia.

s Vnt nomina ſimilia participiis præſentis temporis ut demens : legens : quæ hac ratione diſcernuntur. Si enim nomen fuerit comperationem recipit: ut dementi or dementiſſimus: ſi autem participium fuerit non recipit comperationem. Nemo enim dicit legẽtior legentiſſimus. Quid ſi ſit nomen non ſimile participio ſed quid ſit & participium aliam recipit diſcretionem: ut eſt amans quod & nomen eſt & participium. Nam ſi ſit nomen genitiuo iungitur ut amans tui: ſi autem participium ſit accuſatiuo iungitur: ut amans te: quemadmodum colens te. Si autem inueniantur nomina ſimilia participiis præteriti temporis uel potius eadem & participia diſcernuntur in declinatiõe. Nam participia ſi fuerint ſecundæ ſunt declinationis ut hic uiſus huius uiſi: hic auditus huius auditi : Si autem nomina fuerint erunt quartæ declinationis: ut hic uiſus huius uiſus: hic auditus huius auditus: Quãq̃ hæc quæ diximus etiam illa ratione diſcernimus: quod participium tunc eſt quom tempus habet: ut puta ille auditus eſt quom autem non habet tempus nomen eſt: ut auditus meus obtuſus ẽ: & uiſus meus breuis.

SERGII GRAMMATICI IN SECVNDAM DONATI EDITIONEM COMMENTARIVS.

d Væ ſunt principales partes orationis nomen & uerbum eo quod ipſæ ſolæ faciunt elocutionem ut Cicero ſcripſit : Virgilius fecit: & ſine ipſis nulla pars implet elocutionem. Nam quãdo dicimus ipſe legens dixit Ariſtotelici dicũt duas eſſe partes orationis nomen & uerbum. Stoici quĩq;. Grammatici octo. pleriq; nouem. pleriq; decem. pleriq; undecim. Interiectionem græci penitus non habent: ſed inter partes orationis ideſt in octo non computant. Nos articulo non penitus caremus ideſt eum articulum: ſed in pronomine computamus. Tres partes orationis ſunt quæ caſibus declinantur: nomen: pronomen: participium: & una quæ tẽporibus

idest uerbum. Cæteræ omnes quattuor non declinantur. Quæsitum est quando pars orationis officio fūgitur utrū ius suum retineat an eius cuius accipit significationem nā frequenter inuenimus & nomina pro aduerbiis posita ut toruum clamat & aduerbia pro nominibus: ut mane nouū Quare sciendum est quoniam si nomen sit pro aduerbio ī stitutum incipit non posse declinari. Et enim cum desinat esse quod est & trāseat ī aduerbium incipit iam non posse decliāri: quemadmodum nec illud aduerbium naturaliter declinatur. Item aduerbium si transeat in significationem nominis non nunq̄ declinatur quoniam significat eā partē orationis: quæ recipit declinationem. Vnde est illud apud Plautum a primo mane usq; ad uesperum modo mane nomen est hoc mane huius manis huic mani: hoc mane ab hoc mane. Nam si aduerbium esset nec genus reciperet nec præpositioni adiungeretur: nec posset terminari.

Roprium nomen in quattuor diuiditur partes. Prænomen Nomen. Cognomen: & agnomen. Prænomē ē quod in loquendo præponimus ut publius. Nomen ē cōmune familiæ ut cornelius. Cognomen est proprium uocabulum ut scipio: Agnomen est quod extrinsecus summitur uel a uirtutibus ut africanus uel a uitiis ut iugulator. Sed sciendum est quod plerunq; contingit: ut tantummodo inuenitur: ut ecce romulus unum tātū habet. plerūq; duo: ut Nūma pompilius. plerunq; tria: ut Publius Virgilius Maro. Plerunq; quattuor ut Publius Cornelius Scipio Africanus. Sane sciendum est quod quotiens unum inuenitur cognomē est: nemo enim potest esse sine uocabulo: quotiens duo plerunq; prænomen & cognomen sibi libertus est. Nā non potest libertus habere nomen quod familiam significat cū ipse sie familia sit. Appellatiuo℞ species sūt uigīti septē. Sunt nomīa corporalia quæ uidemus & tāgimus: ut terra lapis. Sūt ī corporalia: quæ nec uidemus nec tāgimus ut pietas iusticia. Sūt priæ positiōis quæ a natura firmata

sunt ut mons schola. Sunt deriuatiua quæ a primæ posi
tionis nomine eiusdem dicuntur ut mõtanus scholasticus.
Hæc autem deriuatiua non regulis sed auctoritate firman-
tur nam plerunq; inuenimus uaria ab uno sermone. ut tu-
der est tudertinus tuders. Sunt etiam diminutiua: quæ sen
tentiam minuunt & non semper sed frequenter syllabis
crescunt ut agnus agnellus. Sũt etiam alia sono diminuti-
ua: ut tabula fabula in his significatio principalis est: sed
enuntiatio diminutiua tunc enim re uera essẽt diminutiua
si haberent alia principalia: ut oculus ocellus. Sunt quæ di
cuntur tota græca ut dido mantho græce hæc & latine pos
sunt declinari græce ut dido didous latine dido didonis: mã
tho mantous & manto mantonis. Sunt quæ tota latina ap
pellantur: quæ lõge aliter a latinis proferuntur: q̃ a græcis.
Nam quom græci dicant. Pollydeus latini appellant pol
lux. Hæc autem quæ tantum latina sũt latinæ declinamus.
Sunt quæ appellantur notha quæ non primis syllabis sed
ultimis a græco sermone dissentiunt. ut achilleus achilles:
agamemnon agamemno & fere omnia græca: quæ in on ex
eũt. detracta enim on syllaba per breuem. o. proferuntur:
ut apollon apollo platon plato. Sunt synonima: quæ uari-
as habent elocutiones: sed unam significationem ut terra
solum humus tellus. Sunt omonyma superioribus con-
traria ut aries: nam & machinamentum est quo muri expu
gnantur: & sidus in cælo: & animal in terris aries uocatur.
Sunt patronymica quæ trahuntur non tantum a patribus
sed etiam a parentibus. Nam inueniuntur & a matribus
dicta hetideus retoides: & ab auo: ut æacides & a maioribus
ut dardanides æneades & a uitrico: ut ãphitrionides. Sic
ergo dicimus patronymica non a patre tantum sed a paren
tibus tracta ut dicimus patricidam non qui patrem tantũ:
sed qui quenq; parentum necauerit. Hæc autem patrony-
mica si græca fuerint in des exeunt ut atrides aut in ius ut
atreius. aut in on ut atrion. Sed quæ in des exeunt tan
tum patronymica sunt ut atrides agamemnon.

Quæ in ius exeunt & patronymica & possessiua ut atreius agamemnon & atreius gladius Euandrius ensis. Quæ autẽ in on exeunt ĩ latinum sermonem non transeunt. Fœmini na autem aut in is exeunt ut atreis: aut in ias ut atreias: aut in en: ut atrien. Sunt etiam nomina adiectiua quæ plerũq; sensum habent: sed coniunctione iactantur: ut magnus for tis dicimus enim magnus uir fortis exercitus. Sunt etiã qua litatis quæ trahũtur ab animo a corpore extrinsecus ut doc- tus niger fœlix: Sunt quantitatis quæ trahuutur a mensu- sura ut longus latus. Sunt gentis quæ gentem significant: ut græcus hispanus. Sunt quæ patriam significant: ut Ro- manus. Sunt quæ numerum: ut unus duo tres quattuor quinq;. Sunt quæ ordinem ut quintus sextus. Sũt quæ ad aliquid dicuntur: quæ penitus non possunt sine alterius cõ iunctione intelligi ut pater: Non enim potest dici nisi filiũ habeat. Sunt ad aliqualiter se habentia: quæ e contrario si- gnificationem sumunt ut dexter sinister niger candidus. Sunt generalia in quibus species continẽtur: ut animal Nã animal dicitur & homo & canis & equus sunt specialia: ut sũt ea quæ diximus canis homo & equus. Nã illa sũt spe- cialia: quæ genere discernuntur. Sunt facta de uerbo: ut dic tor lector. Hæc autem semper ĩ. tor. exeunt & oriuntur a ge rundii modo ultimo tempore & ultima syllaba in tor uersa per omnes coniugationes ut amatu amator. doctu doctor. auditu auditor lectu lector. Sunt etiam participiis similia ut demens nam sic est demens quasi legens: sed demens no men est quia recipit comparationem id est dementior legẽs uero participium quia non recipit similiter comperationẽ. Sunt etiam uerbo similia: ut contemplator sed hæc cum ca- sum acceperunt nomina sunt: & contemplator huius con templatoris facit. cum autem tempus habuerint uerba. Vt Maro dixit contemplator aquas dulces Sed comperatiuus gradus generis est semper communis excepto uno quod est senior hoc enim ut probus dicit tantum generis masculini est nam omnia quæ recipiunt comperationem qualitatis

ſunt & quantitatis ſic: ut puta non omnes qui ſtudent cauſas agunt quiſquis autem cauſas agit: ſtuduit ſine dubio. Recta comparatio eſt quæ primam ſyllabam integram per omnes ſeruat: ut doctus doctior doctiſſimus. Si autem ītegram non ſeruat in æqualia efficit nomina quæ ſunt tantū tria bouus: malus: magnus: cum cōſtet comparatiuum gradum minus ſignificare uideatur ut clarior clariſſimo: doctior doctiſſimo. Præterea ipſe comparatiuus non nunq̄ poſitiuum ſignificat quando dicimus ſenior ſignificans tamen ſencx At cum Saluſtius dicit. Mare ponticum dulcius eſt q̄ cætera. modo inuenitur Comparatiuus non ſolum comparatiuus non eſt ſed nec poſitiuus. Nam mare nō modo dulcius nō eſt: ſed nec dulce quidem. Donatus dicit quinq; tātum aduerbia genitiuo eſſe iungēda: tanq̄ magis minus maxime minime ea ſcilicet ratione: quoniam uim in ſe habent comperandi: atq; ideo non debent comparatiuis caſibus iūgi ne uideatur comperatio geminata. Qui enim dicit tam doctior pene dicit hoc doctior doctior: quod latinitas nō patitur. Probus autem dicit omnia aduerbia quæ uim augentis aut minuentis in ſe habent non debere coniungi nec ſuplatiuo nec comperatiuo: ut ſūt iſta ualde multum plurimū per & ſimilia. Nam iſta nomina tātum poſitiuis gradibus debemus adiūgere. Quod ſuperlatiuum dicit genitiuo plurali non adeo uerum eſt nam inuenimus eum etiam ſingulari genitiuo poſſe coniungi tunc quando nomina ſūt enūtiatione ſingularia intellectu uero pluralia ut eſt O danaū fortiſſime gentis. Quod dicit enuntiatione maſculinum intellectu eſſe neutrum pelagus uerum ē uulgus falſum eſt. Nam uulgus & neutro & fœminino genere legimus apud Virgilium fœminino. In uulgum ambiguam neutro ignobile uulgus. Balneum generis neutri eſt in numero ſingulari. Fœminini quidem ſecundum uſum: ut occiſus ad balneas pellicias tamen & neutraliter legimus: ut balnea uitātur ī horatio. Cælum in numero ſingulari generis neutri eſt: In numero autem plurali generis maſculini habemus enim in

x

Lucretio . Quis totidem uertit cælos. Cæpe in numero ſin gulari neutri generis eſt: ut tunicatum cum ſale mordens cæ pe & hoc nomen tres hoc ſolos habet caſus: hoc cæpe: hoc cæpe: hoc cæpe. In numero autem plurali genere fœminino ſimpliciter declinatur. loca & Ioca ſimilia nomina ſunt: nã in numero plurali & maſculino & neutro genere declinãt: dicimus enim & ioca & loca & ioci & loci . In numero aut ſĩ gulari tantum maſculini: ut iocus & locus . Quod dicit ge nera communia eſſe inter maſculinum ut puta pampinus non ita intelligimus quaſi ſacerdos nã ſacerdos ſi maſculus eſt hic ſacerdos dicitur: ſi fœmina hæc ſacerdos non poſſu mus hoc pro noſtra uoluntate confundere: ſed pro naturæ qualitate diſcernimus: Pampinus uero & dies & ſimilia pro noſtro arbitrio uel maſculino uel fœminino genere proferũ tur. Nomen nec in totum fixum nec in totum mobile: at fi xum leæna ſecũdum Virgilium Torua leæna lupum ſequi tur. ſecundum Ouidum mobile eſt qui dixit: ut lea ſæua ſi tim multa compeſcuit unda Eiuſdem generis debẽt eſſe di minutiua: cuius generis ſunt principalia ut puta ideo hæc domuncula generis fœminini eſt quia & hæc domus gene ris fœminini ẽ. Exceptis ſcilicet paucis iſtis: ſcutum: piſtrũ: canis: rana: uerna: ſcutra. nam ſcutra ſcutrini facit. beta be taculus. Puluis dicitur quia numeri ſingularis eſt tantum: ſed legimus apud horatium O uides diſcipare pulueres. Item pax: lux dicit numeri ſingularis ſed legimus apud Sa luſtium: paces & luces . Item quirites dicit numero tantum plurali ſed legimus apud horatium hũc quiritem uetus no minatiuus hic quiris. Item idem horatius quis te quiritem cuius nomĩatiuus erit hic quirites: ut dicit petronius. Qua drigas dicit numero tãtum plurali ſed uarro dicit numero ſingulari Virus generis neutri eſt: & declĩatur quemadmo dum doctus hoc uirus huius uiri: legimus enim apud lucre tium Tetry primordia uiri . Dicit nomina iam compoſita nõ debere componi & idem paulo ante dixit de cõpluribus potuiſſe componi ne contrarium ſit ita intelligi debet ut

liceat nobis nomen componere bis: sed ita ut prima cōposi tio sensum nobis in contrarium non uertat: ut territus imperterritus. Illud enim nobis non licet facere: ut per compositionem primum conuersū in contrariā significationē nomen per secundam compositionē ualeamus reuocare ad primam significationem: ut est doctus: indoctus: quando antiq; nulla ratione dicitur præfectum uigulū sic dicatur quēadmodum tribunus militum idest si pro uno nomine accipitur uterq; sermo ī priore parte tantummodo declinatur. Si autē uoluerimus elocutionem facere dicimus præfectus uigilibus quo tempore licet nobis etiam in hac duo nomīa aliquem ad ferre sermonem ut præfectus est uigilibus.

Asus pleriq; quattuor esse dicunt auferentes nominatiuum & uocatiuum: Nominatiuū qui similis est uocatiuo. Ideo autem auferunt nominatiuū quoniam quom casus sit ab eo quod faciat nomen habere. Nominatiuus e contrario rectum nomē ostendit. Alii quinq; docent ut græci qui ablatiuum non habent. Alii sex ut latini qui ablatiuū addunt: Alii septimum etiam addunt casum qui ablatiuo similis inuenitur. Nam quando dico re uera doctior illo & doctior ab illo eadem inuenitur elocutio quando autem dico illo presente suscepi & ab illo præsente suscepi: non est similis ab utroq; casu elocutio. Nam illo præsente suscepi inter duas tantummodo res geri uidetur. Nō nulli adiungūt octauum casum qui fit cum quid per accusatiuum cū præpositione possumus docere: dicimus per datiuum sine præpositione ut clarior it in cælum & it clarior cælo: ut subeunt ad murum & subeunt muro. In flexionum autem uarietates in sex sunt: Aliquando enim omnes casus uarios exitus summunt ut est unus quæ dicitur forma exaptota: Item pētaptota dicitur ubi quinq; sunt uarietates. Item tetraptota ubi quattuor ut est species. Triptota ubi tres sunt: ut est tēplum Diptota ubi duæ: ut cornu: genu: Nam nomīatiuus accusatiuus & uocatiuus corripiuntur: Alii tres ꝑducūtur

idest genitiuus datiuus ablatiuus. Est etiam monoptota: quam nō bene monoptotam sed aptotam dicimus ut neq̃ nam monoptota illa sunt quibns unus tantum casus est ut fponte Aptota uero illa sunt ubi omnes quidem sūt casus: sed nulla ratione uariantur ut est frugi. Inueniuntur autem nomina unum casum habentia ut tabo: aut duo tantum ut hic iupiter. o. iupiter: aut tres tantum: ut hoc nefas aut quattuor tantum: ut huius dictionis huic dictioni hāc dictionem ab hac dictione. Sed horum nominum reliquos casus in usu quidem non esse manifestuum est. In auctoritate autem sæpius reperiuntur. Inimicus datiuum regit. quanq̃ usus uendicet nominatiuum Inimicus enim est mihi dico non meus. Itē secundus ab illo est: dicimus nō secūdus illi quanq̃ ista nomina suis casibus seruiunt etiam aliis alia auctoritate iunguntur. Nam & pactus illam rem dicimus & illa re. Quod dicit ab his mulabus: filiabus: deabus: nos dicere debere. Sciendum est propter testamentorum necessitatem: Nam hæc pauca dicit probus contra artem esse suscepta: nec nos debemus ad istorum similitudinem alia declinare: ea enim quæ arte carent sola auctoritate firmant̃. uas in numero singulari tertiæ declinationis est: in numero plurali secundæ. Dices secundum regulam tantum fœminini generis est. Nullum enim nomen est producto ablatiuo terminatū quod alterius possit generis inueniri quod autē dicimus genere masculīo idem ratio persuasit aduerbii Nā hodie dicentes quasi hoc die significamus nec tamen dicimus hodie quasi hac die: Nam quotiens nominatiuus singularis. n. & . r. terminatur ablatiuis in. e. etiam genitiuus pluralis in um: Exit: a. supradictis regulis. accusatiuus singularis tunc in. im. exit: quom ablatiuus singularis in dubitabiliter. i. terminatur. ut ab hac ui: & ab hoc thyberi facit enim hanc uim hunc thyberim. Si autem. e. terminatur ablatiuus: tunc uariatur accusatiuus ut ab hac puppe hanc puppem. Domus & iugerum ab antiquis aliter declinabantur q̃ hodie declinamus. Nā domus erat quartæ

declinationis. Iugerum tertiæ nos autem in hoc nomine .i. domus tres in unum casum usurpamus. a. secunda declina natione ablatiuum . a. domo: genitiuum pluralem harum domorum accusatiuum pluralem has domos . In nomine autem iugeris: unum tātummodo usurpamus ablatiuum ab hoc iugero . V . littera tunc retinetur in datiuo plurali: ut ipse dixit: quom aliqua discernenda sunt: ut artubus: & arcubus: cui regulæ tamen īuenimus duo nomina contra/ria idest nulla discretione interueniente. u. retinentia ut spe cubus & tribubus: quæ ab istis regulis discrepant. Nomina tantum pluralia uulcanalia: minerualia: ideoq; illæ regulæ ablatiui sunt singularis: hæc autem nomina sunt numeri tantum pluralis: quæ licet regulas non habent tamen ad si/militudinem nominum declinanda sunt: quæ nomina re/gulis continentur. i. ut sic declinemus. hæ Kalendæ quem admodum hi agiles hæ idus quemadmodum hæ manus: quanq̄ dixerunt ut quemadmodum regulis carent: ita ua/rie declinarentur: Nam in uenimus apud auctores & anci lium: & anciliorum: & uulcanalium: & uulcanaliorum. Itē nomina græca. a. supradictis regulis segregantur: ut emble ma: poema: & hoc iuste: Nam si græca sunt ablatiuo carent illæ autem ab ablatiuo originē sumunt quas non possunt suscipere nomina ablatiuo carentia: sed hæc maiores nostri aut tertia declinatione declinabant si fuissent generis neu tri: ut poema: poematis: aut prima declinatione declinabāt: si fuissent generis fœminini: ut hæc poena: huius poenæ: quanq̄ inuenimus aliquos casus nec ab illis nec ab istis re gulis declinatos idest genitiuum pluralem: & datiuum & ablatiuum pluralem legimus enim apud Ciceronem ho rum poematorum his poematis: ablatiuo ab his poematis: similiter & emblamatorum & emblamatis . peripatesmato rum peripatesmatis . Analogia dicitur ratio declinationis nominum interse omni parte similium latine proportio uocatur: Nomina autem similia sunt omni parte si octo re bus sint similia idest ex illis quæ accidunt nomini qualitate

comparatiōe:genere:numero:figura:casu:deinde exitus syl barū: deinde consonantium : rationes penultimarum:atq; si una res ex istis octo desierit similibus dicimus enim nomen nulla ratione declinari similiter cuius rei exemplum & lupus sit lupus nam septem partibus consentiunt: tamen quasi genere dissentiunt. Lupus enim in aliud genus: ut lupus:lupa:lepus:lepa nō facit.

Robus autem pronomen in qnattuor partes diuidi putauit idest pronomē infinitum:finitum: minusq̄ finitum:et possessiuum quod nō uidetur habere rationem:unde Donatus melius qui in duas partes in primo diuisit: Nam si ea sunt finita pronomina quæ recipiunt personas: Alia omnia quæ non recipiunt personas infinita dicenda sunt: Vnde apparet quod infinita & minusq̄ finita sunt & possessiua. In illis enim non accidit certa persona:cuias: & nostras :uel cuiates & nostrates nam utrūq; dicimus secundum plauti auctoritatem gentem significat: ut est cuius gentis optime nostræ gentis . Pleriq; accentum in ultima syllaba ponunt:quando cuiam:sed praue: Nam nulla pars orationis est latina absq; prædictis : quæ potest in ultima accentum tenere. i. pone & alias Sunt aliqua pronomina quæ casibus crescunt nominatiuo:ut quis uel qui. genitiuo sigulari:ut mei uel mis:tui:uel tis. ablatiuo sigulari ut. a. quo uel. a. qui plurali datiuo uel ablatiuo : ut. a. quis uel. a. quibus qua ratione fiant superius diximus. Sunt e contrario quæ casibus decrescūt:nā uocatiuus non īuenitur in pronomine ego . Aliquando nominatiuus & uocatiuus: ut in pronomine sui:sibi:se:a:se. Aliquando tantum accusatiuus:eccum:eccam:ellum:ellam. Aliquando tantum genitiuus ut cuia:& cuium. Quod autem dicimus sui aliquid esse pronomen uerum est:non enim de possessiuo nascitur cuius nominatiuus est suus: Nam si inde nasceretur datiuū o mitteret:ut suo non in. i. Præterea est aliqua differētia

quod hoc pronomen sui: uel sibi: utriusq; numeri est. Illud uero possessiuum suum & singularem habet numerum & pluralem. Quæsitium est apud græcos an. O. uocatiuus esset articulus & prouocatus non esset. Omnes euim articuli cum de numeto singulari ad pluralem transeunt uarie proferuntur: ut hic & hii huius & horum & reliqui. Quando autem dicimus o docte & docti: & utroq; numero eundem articulum ponimus: quæ res nō articulus uidetur quia non mutatur in numero plurali: sed potius aduerbium uocantis: ut quemadmodum dicimus: heus uos docti: sic dicamus o tu docte & o uos docti: Inter Articulos & pronomē hoc interest: quod pronomina tunc cum sine nominibus sunt & absentium nominum uidentur explere personas: ut hic & hæc & hoc quando autem dico hic æneas huius æneæ iam non possunt pronomina dici: cum non fungantur eorum nominum quæ præsentia sunt officio. Ipsa enim nomina per significationem implent. Neuter alius: & reliqua constant esse nomina: quoniam probus uiginti & unum dicit esse pronomina in quibus ista non computantur. Ea pronomina quæ utraq; parte nominatiuum habent secundum formam nominum declinantur: Nam sic declinamus quisquis utraq; parte sic autem priore parte non declinamus aliquis: quemadmodum nec iuris peritus: Sic posteriore parte non declinamus quispiam quemadmodum nec tribunus militum.

Di: noui: cœpi: memini. Quæritur cuius sint tēporis quom constat esse perfecti: Nam & perfectum in. i. semper exit ut legi: scripsi: & præsens tempus nunq̄ in. i. sed semper ī. o. exit. Illa enim uerba significationem habent præsentis temporis regulas autem præteriti. Sum defectiuū uerbum est in coniugatione: Nam quando dicimus es: non potest esse secūda coniugatio quia &. e.

correptam habet & in prima persona.e.ante:o.non habet. Pudet: et tedet: quasi defectiua posuit. In superiore autem parte impersonalia non contrarie sunt posita. Nam hoc ipsum uerbum impersonale defectiuum est. Sublatis enim de primo uerbo duabus personis: prima & secunda. Tertia utiq; superest. Quæ si non sibi adiungat pronomen defectiuum dicitur esse uerbum si autem adiungat impersonale Gaudeo & audeo.a.plerisq; neutro passiua: ab aliis supīa uerba dicuntur quæ in tempore perfecto & plusq̄perfecto passiuam habent declinationem: ī reliquis autem actiuam: idest temporibus. Sunt alia in æqualia quæ suam habent declinationem & contraria sunt: ut placeo: nam & placui facit & placitus sū̄. Sū̄t itē̄ alia ī æqualia quæ ideo sū̄t ī æqualia quoniam primam syllabam non reseruant: ut: nolo: uolo. Faciunt enim nolo: nonuis: nonuult: non nolo: nolis: nolit. Item uolo: uolis: uolit: non dicimus: sed uolo: uis: uult. Sunt aliqua penitus anomala: dequibus nihil possumus dicere nisi quod lectione declinetur eas usurpare personas quæ tantum auctoritate firmātur: & sū̄t hæc faxo: faxis ī quit: ī fit: ī quā: & reliq̄. Prīa persōa ī idicatiuo modo sēp corripitur: ut lego absq; monosyllabis: ut do: flo: sto: quæ quidem si fiāt polisyllaba: ut reddo: reflo: resto: corripiū̄tur Verba quorum declinatio in nostra potestate est: sunt hæc tondeo: lauo: fabrico: punio: & reliqua ueruntamen debemus secundum naturam actiuum uel passiuum præsumere: ut ego lauor: balneum lauo: quando ego capillos depono ut dicam tondeor: quā̄do alteri capillos de traho: ut tō̄deo. Prima persona nō̄ debet ita proferri: lego ego. Quoniam lego iam habet in se significationem pronominis: nisi tamen sic tunc possumus dicere quando nos magis uolumus ostendere lecturos q̄ alios ut sit quasi ego magis q̄ cæteri: maledico tibi dicimus non te dicimus. Prima persona ante ultimam.o.septem litteras non habet: h: o: f: k: q: i: z: cætera uero habent.e.ut sedeo.i.ut audio.v.ut annuo.b.ut

bibo:& sicut in arte scripta sunt. K. Ideo non potest præponi. o. litteræ quia nunq̄ ante ponitur nisi. a. sequente. q. y. z ideo non possunt præponi. unum tamen uerbum quod. o. ante: o: habet: ut reboo: teboant: siluæq; & magnus. o. ideo contra regulam uenit quia græcum est. cætera ĩ arte cõscripta sunt.

Duerbium dictum est: quia necesse habet semper uerbum sequi: Verbo tamen non necesse est egere semper aduerbio: nam possumus dicere sic legit: Nunc enim & plena est elocutio & aduerbium tamen non inuenitur: nam quom dico cras hodie: non erit integra elocutio nisi addam uerbum ut puta dico uel facio. Aduerbiũ plerunq; confirmat uerbum plerunq; destruit: Confirmat ut iam faciam. destruit: ut nõ faciam. Aduerbia aut a se oriuntur: aut ab aliis partibus oratiõis ueniunt: sicut ĩ artibus positum est: nã ibi sũt exempla uaria posita henno autem nihil aliud est nisi hoc anno. Vnde deriuatio duplex inuenitur: Nam Cicero dicit hornatinas fruges horatius dicit hornatas fruges. Item meatim nihil est aliud nisi meo more: tuatim tuo more. Quod dicit de participio aduerbium posse deduci: uerum non est & enim illud exemplum quod protulit idest indulgens non tantum participiũ ẽ: nam recipit cõperationem facit eĩm indulgentior indulgẽtissimus ergo quando dicimus ĩdulgenter nõ uidemus a participio transtulisse in aduerbium sed a nomine: Omnia aduerbia. e. terminata in positiuo semper producurtur: ut docte. Exceptis tribus regulis eorum aduerbiorum. Quæ autem non cõparantur: ut rite: nemo enim dicit ritius ritissime: uel quæ male cõparãtur: ut bene: Nemo eĩm dicit bonius bonissĩe. Vel quæ a se oriunt᷑ ut impune: ĩpunius. hoc scilicet ĩ positiuo. Cæterum superlatiuus gradus semper producitur facille: & difficile nõ queritur: utrum aduerbia sint an nomĩa constãt autem esse nomina tantum quia semper correpta sunt:

Si enim aduerbia essent: ut supra diximus producerentur deinde quia neutri generis formam sequntur. Sicuti eĩm dicimus & facilis facile: sic difficilis difficile. Deinde si aduerbia essent in ter exirent. Datiuus enim nominis. i. terminatus aduerbium inter syllabam mittit ut huic forti fortiter sic huic facili faciliter: huic difficili difficiliter diceremus Ergo constant esse. Nomina sic autem posita sunt pro aduerbiis quemadmodum fere inuenimus apud poetas pro aduerbiis constituta: ut toruũ clamat pro eo quod est torue: hotendum sonat pro eo quod est horẽde: qua figura oratores omnino uti non debẽt. Genus enim est soloecismi sicut ipse donatus Paulopost de soloecismi ratione monstrauit. Scire enim debemus quod datiuus singularis. o. terminatus aduerbium in. e. mittit: ut huic docto docte. i. terminatus inter huic agili: agiliter: quas regulas semper corrupit auctoritas. Nam inuenimus plerunq; id esse aduerbium: qui datiuus est casus ut falso: hæc autem ambiguitas elocutione discernitur quando enim dicimus falso homini dedi erit nomen: quando falso loqueris erit aduerbium: ita plerunq; in contrarium cedunt: Nam Terrentius ait duriter: quom dure dicere debuerit: & uirgilius Lugubre quom lugubris extensa dicamus. Ea aduerbia comparãda sunt quæ quæ ducunt originem a nomine recipienti comparationem ut est doctus: Ideo enim dicimus docte doctius doctissime: quoniam dicere possumus doctus doctior doctissimus. Ab eo quod est Tullius cum sit aduerbium non recipit comparationem quia nec nomen recipit: Sunt alia aduerbia quæ sẽp per se comparantur. sũt autẽ quæ nõ egẽt cõparatiõe ut est mane: Nemo enim dicit manius: nemo manissime. Verumtamen hanc quam per se inflexionem non habemus: possumus facere adiectionem illaꝝ particularum ut magis & maxime: ut puta sit positiuus mane cõ paratiuus magis mane. Superlatiuus maxĩe mane. Omnis pars orationis cum desierit esse quod est nihil aliud est nisi aduerbium.

Iccirco si nomen desierit esse nomen non faciet pronomen: aut participium sed solum aduerbium. Vt est sedulo nam si dicas sedulo homini dedi nomen est si dicas sedulo feci: aduerbium est. Item pronomen aliquando & aduerbium est quom enim dico quid est: erit pronomen quom dico quis scit erit aduerbium. Item uerbum plerunq; et aduerbium est: quando enim dico pone prima syllaba accentum habente erit uerbum quando ultimæ syllabæ: do: accentum erit aduerbium hoc est discretionibus causa: Nam ultimo loco uerbi acutus accentus nunq̃ ponitur. Item participiū aliquando aduerbium est quom enim dico me ad uillam profecto cõtigit: participiū est profecto: quom dico profecto quæritis aduerbiū ē profecto. Itē ãte præpositio nõ nūq̃ & aduerbiū est: Præpositio in hac elocutione erit ante templum casum enim habet uictum: si autem dicas: ante feci: erit aduerbiū: quoniam sequitur uerbum: & coniunctio ē: sed plerunq; & pro aduerbio ponitur quom dicimus ut te fortissime teucrum accipio. Heus si dolorem significet interiectio est: heus etiam mensas consumimus inquit iullus: si autem uerbum sequatur aduerbium est: heus inquit iuuenes monstrate mearum: erit nomen quom nominibus pro aduerbiis utimur ut ãte dictum est. Illud fideliter tenere demus nunq̃ separatim præpositionem aduerbiis posse coniungi ueluti de mane de noctu. Quod autem inuenimus in docte & in frequenter sunt quidem præpositiones: sed non separatim sicut sunt etiam particulæ quas ipse ponit: Artigraphus de sursum deorsū deinceps Ita enim constat duas parres orationis ut uno ambæ nitantur accentu: Nec duæ præpositiones interueniente aduerbio sociandæ sunt. Præpositio etiam ideo non potest adiungi nomini interueniente aduerbio: ut de trans thyberim uenio quemadmodum illinc uenio.

Articipium est quasi particapium: habet enim. a. nomine genera & casus: a. uerbo autem tempora & significatioues: ab utroq; numerum & figuram: & cætera quæ supradicta sunt. In posterioribus illud adduci in cohatiua uerba illud non habere nisi præsentis temporis participium futuro autem carere. Ideo autem futuro carent quoniam regulam futuri participia. a. præterito ducunt participio præteritum autem participium. a. tempore perfecto originem sumit & ideo quom incohatiua uerba tempus perfectum non habent: non possumus habere quod additur iam tempore perfecto. Præterea dicit participia ab impersonalibus uerbis nisi usurpata nõ uẽire: quæ res penes latinũ nõ erit: & similia & similiter ab arte discedit. Et enim participia a primapositione uerbi originẽ trahũt: cũ igit͛ impersonalia primam personam non habent participia non iure ex se faciunt: sed tamen dixi usurpare nobis licet. Inuenimus enim apud uarios auctores: quod puto id fieri: non quod de impersonalibus usurpentur participia: sed quod ipsa impersonalia fiant uerba plenissima: Nam hoc quod dicimus pudet & tedet tamen dici in uenimus in auctoribus & pudeo: & tedeo: unde fiunt & pudens: & tedens participium non ab impersonali uidetur sed a uerbo integro. Odi uerbum participitum habet osus quod licet in usu non sit tamen cõponitur & in usu erit exosus perosus. Ab eo quod est memini artis nullũ participium reperitur: si ad usum uerum est: si ad auctoritatem falsum: Nam inuenimus in Plauto meminens. Tunicatus galleatus dicit participia non esse: sed nomina eo quod. a. uerbis non trahuntur: sed si diligenter attendas aduertens ab similibus participia comprobabis. Nam licet non faciat tunico galeo: tamen quoniam tempus habent sine dubio participia sunt: & enim armatus incedit uestitus incedit quom dico hoc significo iam armatum: iam uestitum esse. Sic etiam dicimus tunicatus ĩcedit: galeatus incedit. i. & iam tunicam habet: iam galeam habet quæ res tempus ostendit & si tempus est participium est:

Pransus cœnatus & reliqua constant non esse participia si a uerbo nō ueniunt. Cōcessum est enim regulariter ut. a. neutralibus uerbis liceat nobis usurpare præterita participia. sed quoniam & has artes defendere debemus uel auctoritate firmare: neq; ad istoꝝ similitudinem alia fingere: sed illis tantum uti quæ lecta sunt. Nomina similia participiis præteriti temporis quartæ sunt declinationis. ipsa autem participia secundæ ut hic uisus: huius: uisus: nomē est. hic uisus huius uisi participiū ē. Furibūdus & moribūdus quid essēt & nomina essent manifestum est: quod subtracta dus syllaba & addita littera non redeunt īparticipia præsētis temporis quod regulariter dictum est: Noua ratione participia quæ constant esse participia positiuum gradum possunt recipere quoniam participia nullam recipiunt cōparationem: tamen cōparatiuum gradum plerunq; suscipiunt acceptior & ingentior: quæ res sola sensus ratione secernit. Aduerbium de participiis nasci Donatus asserit: plurimi negant. At constat apud maiores equidem lecta in usu tamen esse non possunt ut dictum est in aduerbio.

N cōiunctiōe nihil penitus noui posuit: sed ita hic sicut ī superiore parte tractauit. Illud plāe adiecit quod licet nobis cōiunctiones pro aliis coniunctionibus ponere: quod nimirum est quom liceat & alias partes orationis pro aliis ponere: ut nomen pro aduerbio: pronomen ꝑ aduerbio & multa alia significatione tamen mutata.

Ræpositio est pars orationis dicta quod in loquendo præponit᷑ et hæc est eius natura puta āte tēplum: nemo enim dicit templū ante: sed tamē ē una præpositio quæ ꝑ arbitrio nostro ponitur: ut tenus: dicimus eīm pubetenus & tenus pube. Itē cū plurunq; sit postposita inuenit᷑ ut præponi omnino nō possit: quod utiq; contra artem uidemus ut cum dicimus mecum: tecum: nobiscum uobiscum. Præpositio autem aut cohæret aut utrunq; efficit con. dis. ita

enim loquimur conduco tibi distraho : separãtur autem & penes. Et enim cum dicimus apud amicum duæ orationis sunt partes: penes arbitros similiter duæ. Aliæ uero & cohærent & secerni possunt ut præ: nã quom dico prætulit utiq; cohærens inuenitur. quom autem præ metu segregata est: Accusatiuæ præpositionæs triaginta tantum sunt: illæ duæ possunt in quæstionem uocari apud & ad: eo quod semper in loco est ut apud amicum sum : ad uero secundũ artem semper ad locum ut ad amicum uado: q̃q̃ & secundum auctoritatem inuenitur in loco: ut ad . M . leucam te habitare dixit. Vsq; non uidetur plurimis præpositio: quoniam sic alia præpositio nõ potest poni : & enim dicimus ad forum uado ut uirgilius adusq; columnas exulat : iam si habeat alteram præpositionem ipsa præpositio esse non potest. Nunq̃ enim præpositio alteri præpositioni cohæret. Si autem uolueris ut coniunctim cohæreat: non iam aduerbium erit sed potius recipit naturam suã nam & præpositionem præpositioni sic cohærentem ut pro una parte præpositionis habeatur: Inuenimus enim sæpe apud Catonem ut circumcirca. i. circa. In ablatiuis præpositionibus. e. et. ex. hanc habent obseruationem ut si uocalis sequat̃ : ex: præponamus ut ex amico audiui si autem cõsonans. e. præponatur ut eforo uenio : Illud uehementissime obseruare debemus: ut. con. et. in. quotienscunq; habent post se. s. et . f. litteram: uideamus quemadmodum pronuntiantur plerunq; enim non obseruantes barbarismos incurrimus. Nã cum ipsorum natura breuis sit tamẽ si sequantur supradictæ litteræ plerunq; in longitudinem transit ut cum dicimus quo fit confessio. Item consilium consulit. his enim locis pronuntiandæ sunt ut longæ: similiter insula insula quod magis auriũ iuditio: q̃ artis ratiõe colligimus. Præpositiões aut ipsa uerba corrumpunt ut conficio Nam erat ĩtegrum facio aut utrunq; et corrumpunt et corrumpuntur ut afficio : Nam affero quod scribebatur per . a . et per. d. incipit scribi per. a. et per. f. et item quod erat facio fit ficio

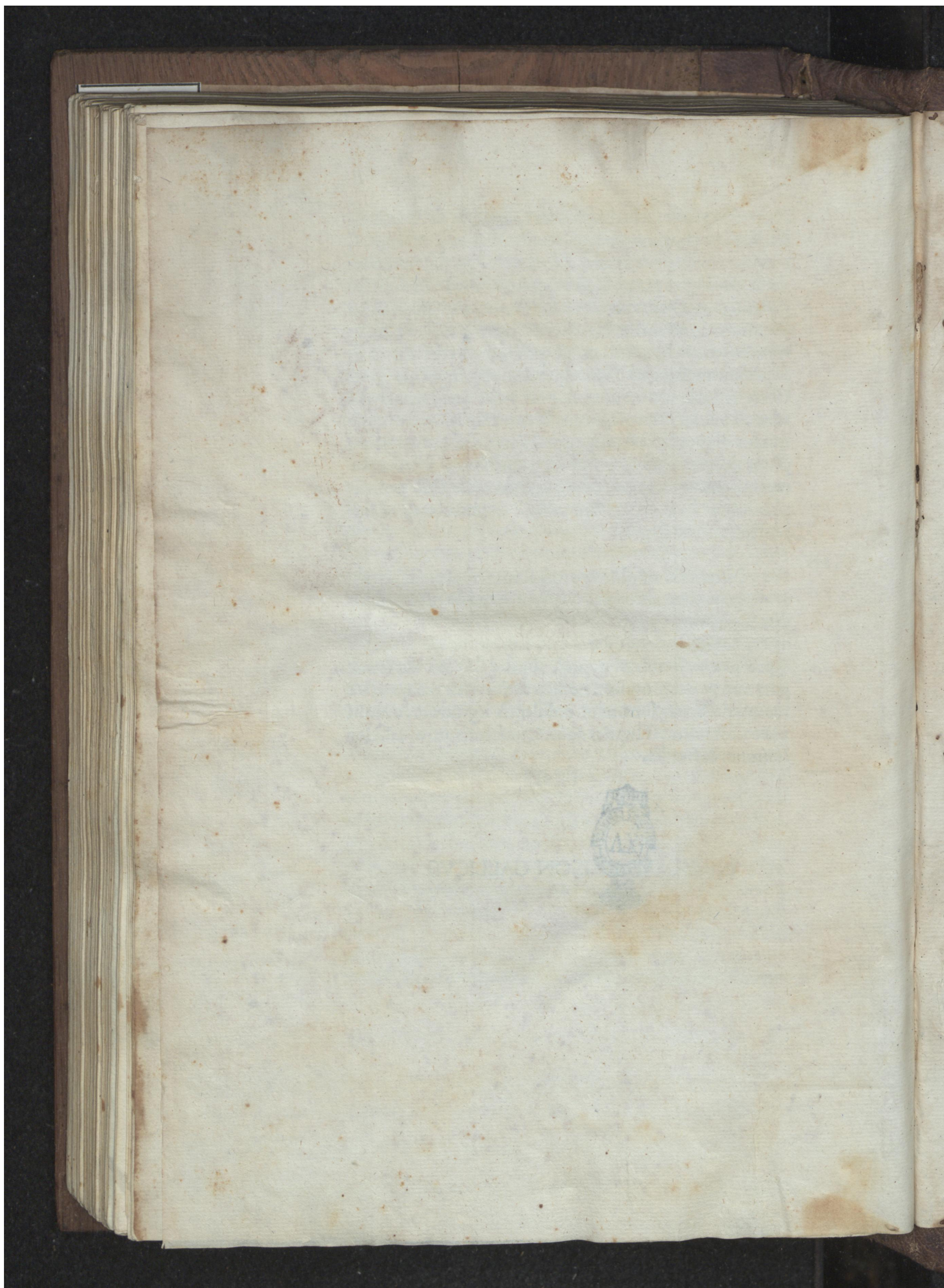
Præpoſitio et quando præponitur & quando poſtponitur: ſi caſum ſuũ retineat præpoſitio eſt ut trãſtra p & remos ſi autẽ caſũ mutauerit fit aduerbium: ut longo poſt tempore uenit. Ambiguæ præpoſitiões quattuor fuerũt. In: ſub: ſuper: & ſubter. Quibus maiores indifferẽter utebãtur. ſed hodie tãtum duæ ſunt: in: & ſub: nam ſuper & ſubter accuſatiuæ habentur. In autem & ſub qua ratione ĩ ſe ſerentur in ſuperiore tractatũ eſt: Plerunq; eadem eſt præpoſitio quod eſt & aduerbium ut ante & poſt : ſed quod magis dictum eſt hac ratione colligimus. Et enim ſi pars orationis ſequatur quæ caſibus ſeruit præpoſitiones erunt ut ante templum propter aquam templum enim & aqua caſuales partes orationis ſunt: quando autẽ dicimus ante fecit. poſt dixit aduerbia ſunt: ſi ſequãtur uerba. Nouimus itaq; aduerbia ſemper uerbis egere.

Nteriectio nihil habet niſi ſolum mentis affectum quæ tunc interiectio dicitur quando uoce incondita profertur. o . heu. et ſimilia quom plenas adhibemus ad exprimendos animi affectus tam inteiectiones dicuntur q̃ pro iuteriectionibus ut proh Iupiter ibit hic ait & hæc pars non poteſt proprium nomen utrius tenere eo quod uariæ interiectiones ſunt. nam. o. dolentis legitur: ut . o. mihi præteritos referat ſi Iupiter ãnos. & iraſcentis ut. o. callidos homines & ſimilia.

FINIS

NICOLAVS IENSON GALLICVS

160